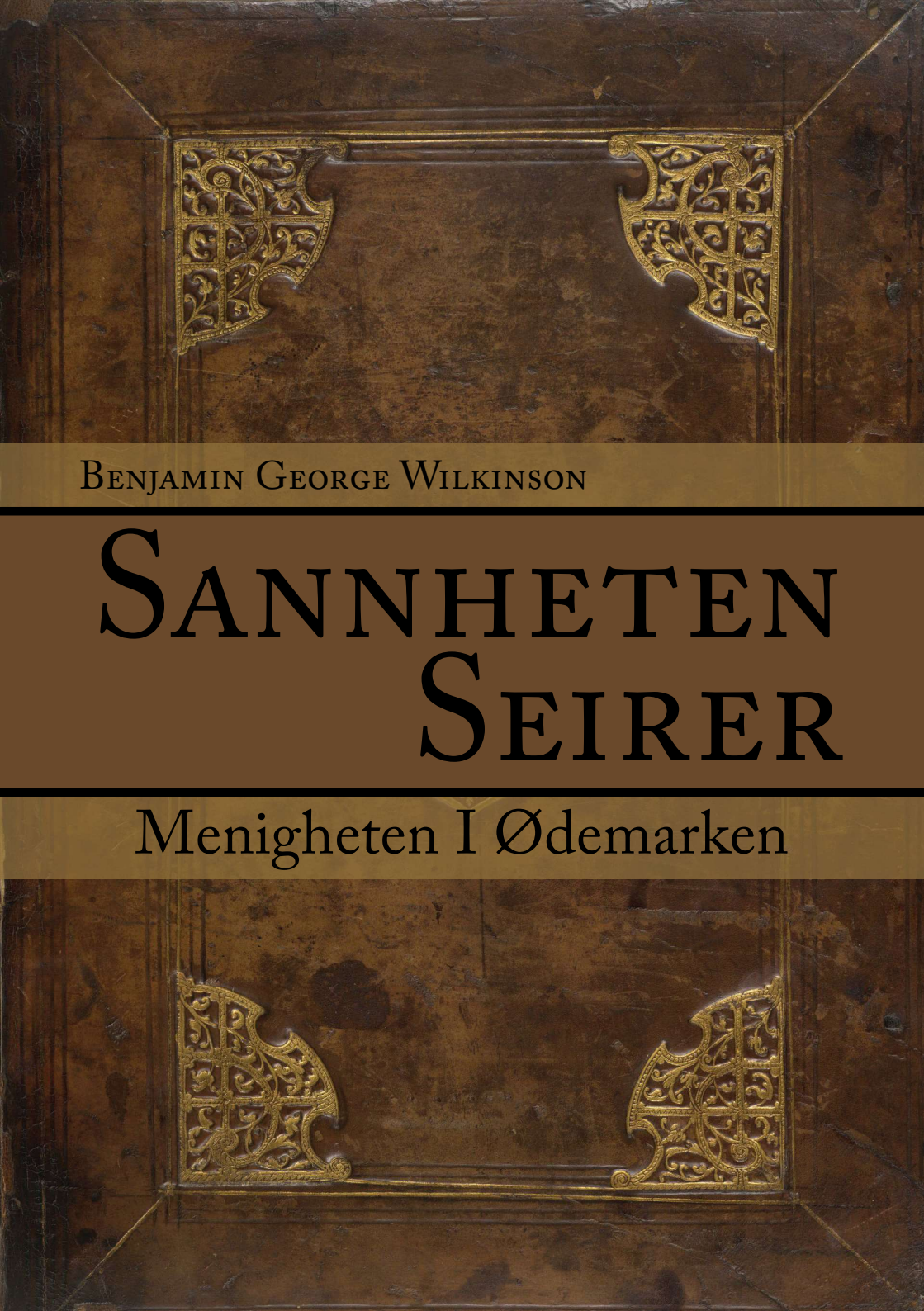

The image shows the front cover of an antique book. The cover is made of dark brown leather with a visible grain. It features a decorative gold-tooled border consisting of two parallel lines. At each of the four corners, there is a large, ornate gold-tooled medallion. These medallions are shaped like quarter-circles and contain intricate, symmetrical floral and foliate designs. The central area of the cover is plain leather.

BENJAMIN GEORGE WILKINSON

SANNHETEN SEIRER

Menigheten I Ødemarken

Om boka:

Originaltittel på engelsk: Truth Triumphant.

Forfatter: Benjamin George Wilkinsen, Ph.D.

Første utgivelse på engelsk: 1944.

Første norske opplag: 2018.

Utgiver i Norge: Stiftelsen Kainos.

Omslag på norsk utgave: Carl-Erik

Illustrasjoner i norsk utgave: Der ikke annet er angitt, er bilder tatt av James Arrabito
(Brukt med tillatelse)

Oversettere: Anders-Olav, Bjørn, Elin, Hanne, Inger-Marie, John, Terje, Torill.

Papir: 80 g

Trykk: Lasertrykk A/S, Danmark.

ISBN:

Stiftelsen Kainos

Innholdsfortegnelse

Hva er menigheten i ødemarken?	1
Menigheten i ødemarken i Bibelens profetier	6
Opphavet til menigheten i ødemarken	15
Syrias tause byer	30
Lucian og menigheten i Syria.....	42
Vigilantius - valdensernes leder.	63
Patrick – grunnlegger av kirken i ødemarken i Irland.....	77
Columba og menigheten i Skottland.....	102
Papas - den første lederen av menigheten i Asia	121
Hvordan menigheten ble drevet ut i ødemarken	145
Dinooth og menigheten i Wales.....	161
Aidan og kirken i England	174
Columbanus og kirken i Europa.....	193
Kirken i Europa etter Columbanus sin tid.....	208
De tidlige valdensiske heltene	225
Valdensermenigheten	241
Aba og menigheten i Persia.....	264

Timoteus - Menigheten under islamsk ledelse.....	281
Thomas-kristne i India	298
Kirken i Europa etter Columbanus sin tid.....	311
Misjonæren Adam og menigheten i India.....	328
Marcos fra Peking.....	344
Kirken i Japan og på Filippinene	363
Endetidsmenigheten etterfølger av menigheten i ødemarken.....	379

Hva er menigheten i ødemarken?

«Og den store ørnenes vinger ble gitt til kvinnen for at hun skulle fly ut til sitt sted i ødemarken, der hun blir sørget for i en tid og tider og en halv tid borte fra slangens ansikt». (Johannes Åpenbaring 12:14.)

«Og kvinnen flyktet ut i ødemarken, hvor hun hadde et sted som er gjort i stand for henne av Gud, for at de der skal sørge for henne i ett tusen to hundre og seksti dager». (Johannes Åpenbaring 12:6.)

«Menigheten i ødemarken» er bindeleddet mellom den apostoliske kristendommen og Guds folk i dag. Hensikten med denne boka er å vise at det har vært bibeltro kristne mennesker i alle land i løpet av denne lange historiske tidsperioden. De bygde kirker, skoler, misjonsstasjoner og teologiske læresteder, og de holdt fast på den tro og praksis som ble overlevert av apostlene til de sanne kristne. Dette var de troende som bevarte de opprinnelige skriftene som ble gitt til menigheten i det første århundre. Disse kristne utgjør «menigheten i ødemarken», en oppfatning som ikke vanligvis er forstått.

Tittelen: «Menigheten i ødemarken», er hentet fra Bibelens profetier i Johannes Åpenbaring kapittel 12, som beskriver «kvinnen» som flyktet ut i ødemarken. Kvinnen er menigheten. (1) Tittelen viser tydelig at dette ikke var den populære

eller dominerende kirkemakten. Disse trofaste holdt sannhetens banner høyt og motsto falsk lære. Deres ressurser varierte, til tider hadde de mange menigheter, berømte skoler og fjerne misjonsstasjoner, mens i andre tidsaldre led de av fattigdom og fryktelig forfølgelse.

Det store misjonsarbeidet som ble utført av denne menigheten er lite kjent, dens lidelser har blitt oversett, og dens helter ble ikke hedret. I de følgende sidene er presentert en verdifull arv som er blitt testamentert til dagens troende. Å gjenopprette den sanne menigheten til sin rettmessige plass, viser seg å være nøkkelen som gir svar på mange store teologiske problemer som konfronterer også vår generasjon.

Noen vil spørre: Burde vi ikke heller fokusere på kirkemakten som gjennom tidsaldre ble favorisert av konger og nasjoner, i stedet for å betrakte et folk som i århundrer aldri var den dominerende menigheten, og som mange ganger var utydelige? La profeten Johannes svare på spørsmålet: «Kvinnen [menigheten]

flyktet ut i ødemarken.» (Åp. 12: 6). For å gjenkjenne den sanne menigheten, er det viktig at vi fester blikket på de kristne menneskene som i stor grad har blitt glemte i historien, nettopp fordi de måtte flykte til øde områder.

Guddommelig åpenbaring lærer oss at det lyset som skulle skinne over den siste generasjon, vil være en fortsettelse og en forstørrelse av lyset som skinte på «menigheten i ødemarken» gjennom nesten tretten hundre år, nemlig Bibelens profeterte tidsperiode på 1260 år. Det er generelt anerkjent at denne perioden av «menigheten i ødemarken», ikke begynte på apostlenes tid. Derfor er det nødvendig å dokumentere denne profetiske perioden med en skikkelig bakgrunn. Begynnelsen og slutten på de 1260 årene vil bli vist i senere kapitler.

Det burde til å begynne med være klart at i et forsøk på å fortelle den overraskende historien om denne bemerkelsesverdige menigheten, kan vi ikke følge de gamle og fastslåtte stier som brukes av nesten alle forfattere av kirkehistorien. Lyset fra Bibelens profetier har pekt ut veien for denne undersøkelsen og den metoden som må benyttes når temaet skal behandles. Dette emnet har sjelden, om noensinne, blitt presentert på en slik måte at det synliggjorde det utrolig interessante forholdet som eksisterte mellom og blant de ulike gruppene av trofaste kristne, som fungerte på helt forskjellige steder i verden, med den samme og opprinnelige tro og lære som var overført fra apostelmenigheten.

Enkelte moderne forfattere har arbeidet utrettelig med å gi til andre æren som tilkommer «menigheten i ødemarken». Det er trist å legge merke til at mange oppriktige mennesker blir forførte av en frekk propaganda i bøker og artikler, som bygger på misvisende historiske kilder. Det er på tide å bringe fram i lyset de heroiske bragdene utført av de troende som Gud brukte til å bevare de guddommelige sannhetene og de hellige Skriftene. Uttalelsene som framsettes om «menigheten i ødemarken» og dens historie, vil bli avklart, forstørret og videre forklart og støttet med dokumentasjon fra pålitelige kilder.

«Menigheten i ødemarken» kom ikke frem til sannheten ved å være i opposisjon til rådende dogmer og vranglære. Denne menighetens tro var ikke en ny åpenbaring, men en lære de hadde arvet fra aposteltiden. Det var disse kristne som bevarte Bibelen. I motsetning til hva de fleste tror, inkluderer «menigheten i ødemarken» de sanne misjonskirkene i løpet av middelalderens mørke natt. Den løftet høyt utdanningsfakkelen, mens resten av verden var dominert av uvitenhet og overtro. Dens misjonsfelt var ikke begrenset, men influerte tvert imot alle deler av datidens kjente verden.

Fra apostlenes dager.

Historien om den nominelle kristendommen er en fortelling om bitre teologiske stridigheter, og til tider av blodige feider for å oppnå egne mål. Det er en historie om utrolige handlinger for å sikre dominans og politisk makt. Som motsetning er beretningen om «menigheten i ødemarken» en gripende beskrivelse om selvoppofrende evangelisk arbeid og en samlende ledelse for at frelsesbudskapet skulle nå de håpløse og uopplyste. Disse troende gjorde ikke, som deres rivaler, krav på å forkynne en intellektuelt avansert teologi, og gjorde heller ikke noe forsøk på å håndheve sine synspunkter ved å benytte politisk makt eller forfølgelse. De brøt i stedet alle territoriale grenser og familieband, som kunne knytte dem til denne verden og til den politiske og maktkjære kirken. Derfor lyktes de med å bevare både Bibelens sannheter og dens organisasjon.

Bilde: Keiser Justinian

Nåtiden kan aldri bli riktig forstått uten sann kunnskap om fortiden. De som har blitt undervist forfalsket historie eller som har tatt imot forvridde tolkninger av tidligere hendelser, vil vakle som om de er blinde. Personer som er indoktrinerte fra historiebøker og leksika som forherliger en union mellom stat og kirke, vil mislike et sunt demokrati som skiller mellom dem.

På mange måter vil ideene man har om fortiden, sterkt påvirke forholdet man har til dagens situasjon. Det er like sant å hevde at en person som har et fortredd syn på nåtiden, heller ikke kan være med å bygge en bedre framtid. De som forguder middelalderens europeiske historie, med sin undertrykkelse og sitt teokrati, vil opponere mot et moderne samfunn og vil søke etter metoder for å reversere utviklingen. På samme måte vil de som ikke tror på Bibelens omtale

Bilde: Øya Patmos

av fortiden, om Skaperen Jesus Kristus, som uselvisk døde på et kors, heller ikke oppleve noen glede i selvpoppofrende og kjærlig tjeneste, men vil i sine egne liv søke selviske fordeler. De som er overbeviste om at det var et opprør i himmelen, og at menneskeheten i dag er omgitt av mørkets makter og myndigheter, vil være mer villige til å søke Den Hellige Ånds hjelp, enn hvis de avviser Skriftens

undervisning fra fortiden, om Satan og de onde englene. Sagt med andre ord, så forestiller mange seg en framtid som bygger på egne antakelser.

Det er alt for lite oppmerksomhet på de avgjørende begivenhetene som fant sted bak kulissene vedrørende «menigheten i ødemarken», og derfor er det også redusert kjennskap til bakgrunnen for betydningsfulle hendelser som finner sted i dagens kristenhet. Guds menighets historiske kamp la fundamentet for det demokrati og den religionsfrihet vi tar for gitt, og er en historie som flere burde kjenne til. I ødemarken og i kamp mot et åndelig mørke, er denne menigheten blitt omtalt av sine fiender, uten å nevne dens mange seire og bragder. De ble flere steder drevet til å flykte til ubebodde områder for å unngå de fysiske og åndelige angrepene fra den politiske kirkemakten. Fra Irland i vest til Kina i øst, ble det bygget evangeliske sentra. Deres ledere var forent i sitt ønske om å være tro mot den hellige Skrift, og fra generasjon til generasjon ble det rene og sanne evangeliet fra apostlene overlevert. Beskrivelsene av deres prestasjoner er blitt systematisk ødelagt. (2) Det faktum at de oppholdt seg på avsidesliggende steder og derfor var lite synlige, kunne likevel ikke hindre at disse åndelige heltene ble kjent. Kirkemaktens brennende forfølgelse av disse bibeltro kristne har satt søkelyset på deres selvoppofrende arbeid.

Den uforfalskede beretningen om fortidens menighet, vil lede til erkjennelse av at Guds sanne menighet i dag, er etterfølgeren til «menigheten i ødemarken». Etter hvert som vi følger dens historie, vil denne sanne menighetens kjennetegn hjelpe oss å gjenkjenne levningen av denne bevegelsen i vår tid. Det vil også hjelpe oss til å avsløre den falske og misvisende forklaringen som er nedtegnet i den populære i kirkehistorien.

Menigheten i ødemarken i Bibelens profetier

«Og desto fastere har vi det profetiske ord, som de gjør vel i å akte på. Det er som en lampe som lyser på et mørkt sted», 2. Pet. 1:19.

«Men alt dette hendte dem som forbilder, og det er skrevet til formaning for oss, som de siste tider er kommet til», 1. Kor. 10:11.

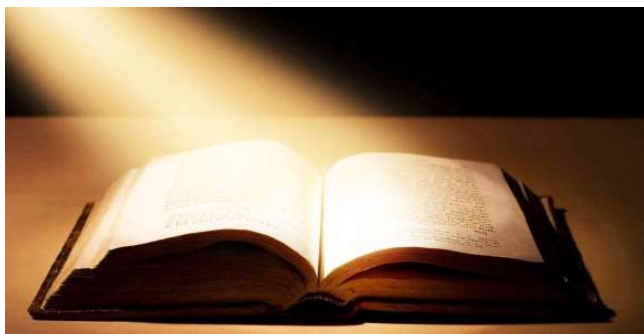
Vi skal nå ta for oss den bibelske betydningen av «menigheten i ødemarken» og den beskrivelse profeten Daniel og apostelen Johannes gir under Guds inspirasjon. Disse to profetiske bøkene skinner med uvanlig glans blant de sekstiseks bøkene som utgjør de hellige Skrifter. Jesaja, Jeremia, Esekiel og andre profeter i det gamle testamentet, skriver spesielt om hendelser som fant sted i Israel. Daniels bok og Johannes åpenbaring gir oss derimot den profetiske blåkopien av verdenshistorien. Profeten Daniel skriver fra sin høye posisjon som statsminister i Babylon, det første av verdens fire universelle monarkier. Johannes, den siste gjenlevende stjernen av de tolv apostlene, ble forvist av keiseren i Roma, regenten for den siste av de fire store rikene.

I sin undervisning henviste Frelseren til mange uttalelser i det gamle testaments bøker, men ingen av dem ba han de troende om å studere så nøye som boken til profeten Daniel. (Matteus 24:15.) Til den elskede apostel, i eksil på øya Pat-

mos, åpenbarte Kristus rikdommer som den romerske keiseren ville ha bytter ut alt han hadde for å eie. Disse to bøkene skjuler ikke Guds vilje, men åpenbarer den. I begge disse bøkene i Bibelen, utfolder Gud den fascinerende historien om begynnelsen, veksten, kampene, og den endelige triumf for sin menighet. Han avslører også den frekke ugudeligheten, alliansene mellom kongene på jorden, den langvarige grusomheten og den endelige undergang til «lovløshetens hemmelighet», den religiøse rivalen til hans sanne menighet.

Med vidtrekkende syn, forutså disse to profetene, Daniel og Johannes, konflikten mellom Guds sanne menighet og sannhetens fiender. Ved hjelp av det kjente

bibelske symbolet av en kvinne, for å illustrere en menighet, leser vi i Johannes i åpenbaring: «Og kvinnen flyktet ut i ødemarken, hvor hun hadde et sted som er gjort i stand for henne av Gud, for at de der

skal sørge for henne i ett tusen to hundre og seksti dager». (Johannes Åpenbaring 12:6.)

I samme kapittel, for å gjøre denne profetien tydelig, skriver også apostelen Johannes: «Og den store ørnenes vinger ble gitt til kvinnen for at hun skulle fly ut til sitt sted i ødemarken, der hun blir sørget for i en tid og tider og en halv tid borte fra slangens ansikt». (Johannes Åpenbaring 12:14.)

Når vi aksepterer Bibelens tolkningskode, om at én dag i profetien står for et bokstavelig år på 360 dager, kan vi forstå Skriftens profetiske tidsperioder. Dette er en tolkningsregel spesifisert av Gud selv. (4. Mosebok 14:34 og Esekiel 4:6.) Videre vet vi at uttrykket «en tid» representerer et profetisk år. Av disse ut-

talesene om den profetiske tidsperioden, vet vi at den sanne menigheten skulle oppholde seg i ødemarken i 1260 år.

Synet fortsetter og viser at «levningen» eller det som er igjen, altså den siste menigheten, ville bli en etterfølger av menigheten i ødemarken. Det profetiske bruk av ordet «resten» er signifikant. På samme måte som resten av et tøyestykke vil identifisere tøyrullen den er klippet fra, vil den siste menigheten være en videreføring av «menigheten i ødemarken», for å identifisere den. I synet som ble vist apostelen Johannes, blir fokus straks flyttet fra beskrivelsen av «menigheten i ødemarken», til det fremragende arbeidet som blir utført av «levningen» eller den siste menigheten. «Dragen ble vred på kvinnen, og dro av sted for å føre krig mot de andre av henne ætt, mot dem som holder Guds bud og har Jesu vitnesbyrd», (Åp.12:17.)

Disse skriftstedene viser Guds invitasjon til alle mennesker om å gjenkjenne Guds sanne menighet i alle tider. Menneskeheten burde forstå at menighetens historie i ødemarken er knyttet til en bestemt tidsperiode. Ikke bare er disse 1260 årene omtalt på en detaljert måte syv ulike steder i Bibelen, men tidsperioden beskrives også en rekke ganger i den hellige Skrift, uten at det nevnes hvor mange år det gjelder. (Se Daniel 11: 32-35. Matteus 2:21-29 og 2. Tess. 2:1-7). Er historien om denne menigheten i løpet av disse lange århundrene blitt helt borte, slik kirkehistorien vanligvis indikerer? Hvorfor blir denne menighetens store prestasjoner ignorert? Har den hellige Skrift profetert forgjeves om disse trofaste? Betyr ikke den guddommelige åpenbaringen om de 1260 årene noe for forskere som studerer kirkehistorien?

Enhver organisasjon eller bevegelse som kunne fungere og være aktiv i 1260 år, burde være gjenstand for et fokus. Hvilke andre fremtredende politiske riker eller hvilket imperium hadde en like lang historie? Lengre enn Englands historie, langt flere år enn det romerske keiserriket, ja lengre enn tiden da det jødiske systemet var å identifisere som Guds utvalgte, er beskrivelsen av «menigheten i

ødemarken». Ingen studier av de nitten århundrene av den kristne tidsperioden, kan forstås i lys av Guds åpenbarte hensikt, med mindre vi gjenkjenner den dominerende plassen til denne menigheten.

En forfalskning av profetiene.

Apostolisk kristendom, en religion helt overlegen de hedenske trossystemene, forårsaket omfattende omveltninger i verden. Så sterk var denne menighetens utsikter til suksess, at Jesus og hans apostler fryktet for og advarte mot den store forførelsen som ville komme gjennom imitasjoner og forfalskninger. For å kunne

se den klare forskjellen mellom disse forfalskningene og ekte kristendom, var nytt lys fra himmelen nødvendig. Nettopp slike åpenbaringer ble gitt i Bibelens siste bok. Alle bitene som var nødvendige for å kartlegge den framtidige utviklingen for de troende av det sanne evangelium, ble åpenbart i budskapene fra apostlene.

Det har liten hensikt å hevde at en bestemt menighet eller doktrine stammer fra apostlenes tid. Synden var til stede også da de arbeidet og djevelen var aktiv både da og før. Poenget er ikke hva som kan påvises å ha sin begynnelse på den tiden. Det viktige er hva apostlene selv forkynte. Paulus omtalte sin egen tid da han skrev: «Lovløshetens hemmelighet er alt virksom», 2. Tes. 2:7. Både veksten og den endelige strukturen på «lovløshetens hemmelighet», var allerede synlig før apostelens død, og kan sees klart i utfordringene som møtte «menigheten i ødemarken». Det er omtrent trettiseks år mellom nedtegnelsen av de tre første evangeliene, Matteus, Markus og Lukas og det siste, Johannes evangelium. Det gir mange år for «lovløshetens hemmelighet», som allerede var i arbeid da Paulus skrev, til å utvikle seg mer kraftfullt. Den åpenbare forskjellen mellom Johannes evangelium og de tre første evangeliene, er kjent av de fleste bibellesere. (1)

Oppgaven gitt Johannes, var å understreke hendelsene og læren til den guddommelige Guds Sønn, som ville gjøre dem i stand til å møte den ødeleggende veksten av den organiserte «lovløshetens hemmelighet». Denne ødeleggende kraften ble beskrevet i symboler i Åpenbaringsboken, og den hadde allerede vokst til å bli en truende faktor da Johannes skrev. (2) For riktig å forstå denne viktige bakgrunnen, er det nødvendig å ta et kort tilbakeblikk på de bevegelsene som feide over nasjonene i århundrene før Kristi fødsel. Dette vil forklare hvorfor mektige bevegelser, som riktig nok bar kristennavnet, men demonstrerte en ånd som opponerte mot dem som trodde på Bibelens lære, dukket opp like etter at evangeliet først ble forkynt.

Da de første kristne med frimodighet begynte å spre evangeliet, møtte de snart en voksende bølge av religioner som allerede hadde forfalsket budskapet. For å kunne kjempe mot denne forførelsen, hadde Gud gitt sitt Ord en kraft og en ufravikelig sannhet. Guds Ånds gjerning er samstemt med Bibelens innhold og uten Guds Ånds påvirkning, er Bibelen en død bok. Hvis vi forkaster Bibelen som rettesnor, vil Den Hellige Ånds veiledning og budskap bli forfalsket og omskrevet.

Guds Ånd eide på forhånd sannheten, men det gamle testamentets åpenbaringer, gitt av Gud for å advare mot onde krefter, ble omtolket og benyttet av sannhetens fiender. I synene som Herren viste profetene, ga han på forhånd både advarsler og beskrivelser, spesielt gjennom profeten Daniel. Han åpenbarte at falske religioner skulle stå fram, og at de ville søke å få overherredømme over nasjonene. Det er både overraskende og betydningsfullt å registrere, at innen et hundre år etter profeten Daniels bortgang, blomstret zoroastrianismen i Persia, buddhismen oppsto i India, konfusianismen tok over i Kina, og litt senere dukket den greske filosofen Sokrates opp, en anerkjent tenker som påvirket mange med ideer som var fremmede for Guds Ord.

Dette var tiden da innholdet i synene som ble gitt profeten Daniel, oversvømte verden med ideer og framstillinger som fascinerte mange, men også ble advart mot av noen. Vi skal senere se at åpenbaringene i Daniels syner, hadde en direkte innflytelse på statsreligionen i Persia. (3)

Store profetiske tidsperioder.

Oppfyllelsen av forutsigelsene om dommen over Tyrus og jødenes bortførelse, har blitt gjenstand for universell oppmerksomhet. Hendelser som er like vesentlige, er den nøyaktige oppfyllelsen av profetiene om «menigheten i ødemarken», slik den er beskrevet i Daniels bok og Johannes Åpenbaring.

Hvilken betydning gir Bibelen de profetiske tidsperiodene generelt, og spesielt de omtalte 1260-årene? For et menneske å kunne beregne, i generelle vendinger, med en viss nøyaktighet, noen framtidige hendelser, er en sjelden foreteelse. Til den grad det lykkes, ut fra menneskelige beregninger, så representerer det ikke en profeti. Bibelens forutsigelser om framtidige hendelser, gitt årtusener på forhånd, er noe helt annet. Med nøyaktige beskrivelser av folkeslag som ville oppstå, og episoder som vil finne sted, som da profetien ble gitt, ikke hadde noen samtidige hendelser som kunne gi inspirasjon, røper en guddommelig forutviten.

I Daniels bok og Johannes Åpenbaring er det flere profetier som angir spesifikke tidsperioder. De viktigste fra Daniels bok er de følgende: 1260-års profetien i kapittel 7. Deretter profetien om de 2300 år i kapittel 8. Vi finner også perioden på 490 år, som inkluderer underavdelinger på 483 år og 486 år i kapittel 9, men også mindre tidsperioder i kapittel 11, og periodene på 1290 år og 1335 år i kapittel 12. Det finnes også flere lignende tidsprofetier i Johannes Åpenbaring. Oppriktige og ydmyke troende, som allerede har oppdaget de evige verdiene i Bibelens sannheter, vil ha tillit til at Guds Ords forutsigelser vil møte sin oppfyllelse.

Jesus selv underviste i harmoni med tidsprofetiene i det gamle testamentet, og spesielt forutsigelsene i Daniels bok. Når Frelseren selv, i et profetisk språk, tre ganger i Matt. 24:22.29, talte om «de dager», beskrev han de 1260 årene som var en vesentlig del av tiden mellom hans tid og vår.

Også apostelen Peter skriver: «Idet de gransket hvilken eller hva slags tid Kristi Ånd, som var i dem viste fram til når han forut vitnet om Kristi lidelser (hans første komme), og herligheten deretter» (hans annet komme), 1. Pet. 1:11.

Paulus advarte tessalonikerne mot å forvente Kristi annet komme, før Daniels profetier om den lange regjeringstiden til «syndens menneske» var avsluttet, 2. Tess. 2:3. Det er rett å hevde at de profetiske tidsperiodene i Johannes Åpenbaring, danner rammeverket rundt det nye testamentets hendelser.

Kristus kom som oppfyllelsen av fire tuen år gamle profetier. Det gamle testamentets profetier ble bekreftet i det nye testamentet. På samme måte og like tydelig, er alle de store og viktige hendelsene som angår framtiden til Kristi sanne menighet, også guddommelig profetert. Gud ville i forveien informere og advare sitt folk om kommende politiske, økonomiske og religiøse bevegelsers hensikter og planer. Herren ønsket å inspirere sine og gi dem tillit til Guds ledelse, slik at de kunne velge å stå imot all usannhet og endog risikere døden for å kunne forkynne frelsesbudskapet til hele verden.

Tidsperioden på 1260 år.

En av de viktige tidsperiodene i Bibelens kjede med profetier, er nettopp omtalte periode på 1260 år vedrørende «menigheten i ødemarken». Som nevnt blir denne tidsperioden omtalt syv ganger i Bibelen. (Dan. 7:25, 12:7. Åp. 11:2.3. 12:6.14. 13:5.) Herren presiserte ikke denne viktige profetiske perioden bare én gang, men syv ganger, for å være sikker på at alle som med oppriktighet studerte Guds Ord, ville oppdage budskapet. Hvilken unnskyldning kan kristne mennesker komme med, for ikke å ha respektert Guds egen informasjon?

Betydningen av denne spesielle tidsperioden vil bli oppdaget når vi ser på den kristne menighetens arbeid i løpet av denne 1260 år lange perioden, både i Storbritannia, Frankrike, Italia, Syria, Assyria, Persia, India, daværende Turkestan, Kina, på Filippinene og i Japan. Mange bøker kunne vært skrevet om denne bibeltro menighetens liv i omtrent alle verdens land. Med tanke på de mange tusen bøker som er skrevet om menneskets historie, er utrolig lite publisert om et tema som tydeligvis er så viktig i Guds egen bok.

Det gjenstår imidlertid en enda viktigere side ved denne saken. Hva var hensikten med at Jesus tillot at «menigheten i ødemarken» måtte lide i løpet av disse 1260 årene?

BildeDe syv menighetene nevnt i Johannes Åpenbaring

Selvfølkelig må det være en årsak til det. Var det ikke for å besegle de evige verdiene av den sanne kristendommen, med vitnesbyrdet fra martyrenes blod? Har ikke disse århundrene med alvorlige lidelser og prøvelser, bidratt til å underbygge hvilke bøker som utgjør den ekte og genuine Bibelen, og til å avsløre de forfalskede manuskriptene? Ved å oppfylle sin unike oppgave som voktere av sannhetens skatter, kjempet, led og forkynte denne sanne Guds menighet igjen og igjen, mange steder i verden, i løpet av denne 1260 års tidsperioden. (4)

Det er i en meget betydningsfull ramme at denne saken blir presentert. Det tolvte kapittel i Johannes Åpenbaring, beskriver i tre faser den fullstendige historien om denne sanne menigheten. Beretningen benytter det velkjente symbolet med at en kvinne som representerer den ekte og sanne menigheten. Gud viser oss tre perioder i denne menighetens erfaring, fra Jesu første til hans annet komme. Når Herren skildrer den apostoliske kirken, bærer kvinnen på sitt hode en krone med tolv stjerner. I tiden med trengsel og forfølgelse, flyktet hun ut i ødemarken. Den siste skildring som er nevnt i kapittel 12, åpenbarer endetidsmenigheten, levningen eller resten som er igjen helt til slutt. Siden kvinnen ikke er et fantasiprodukt eller en illusjon, kan vi hevde at hun må representere, ikke bare en usynlig bevegelse, men en synlig, organisert og håndgripelig bevegelse, en reell menighet. Siden denne menigheten fortsatte sitt arbeid i ødemarken i langt over tusen år, til tross for motstand og forfølgelse, indikeres det at hun vil fortsette helt til slutt med å bringe det sanne og evige evangeliet ut til verden.

«Menigheten i ødemarken» ville utføre sin store gjerning i stillhet. Ved å overlate pompøse show til sine hierarkiske motstandere, og selv demonstrere vekst i sin forholdsvis reduserte tilstand, kunne hun påvirke mennesker med evangeliets kvalitet. Hennes rivaler var kledd i purpur og skarlagen, og levde i velstand sammen med prinser og konger (Åp. 17: 2-4), og ville i løpet av de samme 1260 år, tilby henne de svake, fattige og forfulgte, som lengtet etter å bli satt fri av det sanne evangeliet.

Det beste perspektiv vi kan ha i vår tid, er å kjenne til Bibelens profetiske tidsperioder, som bl.a. viser den sanne menighetens fortid. Nettopp denne bakgrunnen er så nødvendig for muligheten til å forstå den sanne menighetens nåtid og framtid.

Opphavet til menigheten i ødemarken

Veksten til den kristne menigheten i Syria og dens spredning fant sted overraskende hurtig. (1) Som kontrast til fire hundre år med stillhet mellom det gamle testamentets siste bok (Malaki), og det nye testamentets første (Matteus evangelium), begynte Frelserens ankomst til verden en ny og dynamisk epoke. Ingen av profetene før Jesus ble gitt oppgaven å endre grunnlaget for den religionsutøvelsen Gud innførte ved Moses. Derimot ble det forutsagt i skriftene til Moses, at Jesus Kristus var den profeten som skulle introdusere en ny religiøs virkelighet.

Han ga til menneskeheten en ny åpenbaring fra Jehova. De tolv apostlene, når de gikk ut for å fremme Jesu lære, dannet den apostoliske menigheten som vokste og blomstret i omkring fire hundre år. I en gradvis prosess etter det, tok ideologiske retninger over makten i flere nasjoner. De hadde en falsk lære om Gud og fordrev den sanne menigheten ut i ødemarken.

Før Romerriket ødela Jerusalem i år 70, hadde apostlene allerede spredt evangeliet til Samaria, Etiopia, Syria, Lilleasia, Hellas, Italia og India. Kristi budskap var tiltalende og kraftfullt. Som et klart og skinnende lys evangeliserte de tilhengerne av Zoroaster, men også buddhister, greske filosofer og etterfølgere av Konfucius, og la et fundament for den framtidige utbredelsen av det sanne evangeliet.

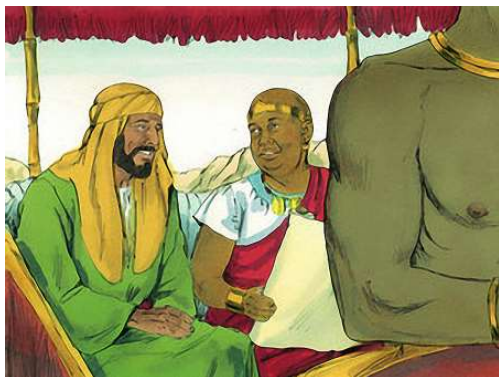
Bilde: Pella i dagens Jordan

Etter hvert som den apostoliske menigheten gjorde framskritt, ble evangeliet ikke bare plantet i ulike land, men også på ulike språk. Ofte ble samme språk benyttet i flere land. I denne boka vil derfor syrisk kristendom henvise til alle de menighetene som har syrisk opphav, det vil si syriske misjonærer og forfattere, som senere menigheter anså som den sanne kristendommens pionerer, og som benyttet det syriske språk i sine gudstjenester. Det gjelder både Syria, Assyria, Persia, India og Kina.

På samme måte vil betegnelsen keltisk kristendom, henvise til de menighetene og nasjonene som benyttet det keltiske språk i sine gudstjenester, som Galatia og Frankrike, men også Irland, Skottland og England, før England ble erobret av de hedenske angelsakserne. Gresk kristendom vil referere til de menighetene rundt omkring i verden der det greske språk ble brukt i litteratur og tilbedelse. Latinsk kristendom refererer spesielt til Italia, som romernes hjemland, og til visse andre nasjoner, men ingen ufravikelig regel kan fastsettes når det gjelder en glidende overgang mellom de ulike områdene, men gjelder som en veiledende beskrivelse.

Kristendommen blant jødene.

Evangeliet gikk først til jødene. Det er lett å glemme at nesten hver eneste helt i Bibelen var en jøde og at alle bøkene i de hellige skrifter ble skrevet av hebreere. Jesus Kristus var selv israelitt. Det var til dem som hadde Abrahams blod i årene, Jesus først rettet sitt budskap. Hans apostler ble sendt «til de fortapte får av Israels hus.» (Matt. 10:6. 15:24.) Titusener mottok ordet med glede, og blant dem var det også mange jødiske prester. (Ap.gj. 6:7.) Selv til de fjerneste steder på jorden, hvor jødene hadde blitt spredt og deres etterkommere talte millioner, nådde budskapet fram. I en lang tidsperiode, som vi vil se i senere kapitler, hadde de fleste av den tidlige menighetens medlemmer, blitt vunnet fra Israels etterkommere. Det første folket utenom jødene til å ta imot evangeliet var samaritanerne. Kristus hadde forut-

Bilde: Freebibleimages.com

sett at hans disipler skulle vitne om ham i Judea, Samaria, og helt til jordens ende. (Ap.gj. 1:8.) Filip, den nyvalgte diakonen, var den som bestemte seg for å forkynne de gode nyhetene til samaritanerne. (Ap.gj. 8:5.)

Samaria var det eneste sted hvor folket var innbilske nok til å bygge et rivaliserende tempel til det i Jerusalem. Det ble hevdet at det var arvtageren til Salomos tempel. Dette var også det eneste sted hvor en kunne finne en annen Moselov. (2) De små gruppene av samaritanere som fortsatt eksisterte, så på de første fem Mosebøkene, som var skrevet med gamle hebraiske bokstaver, som deres største skatt. (3)

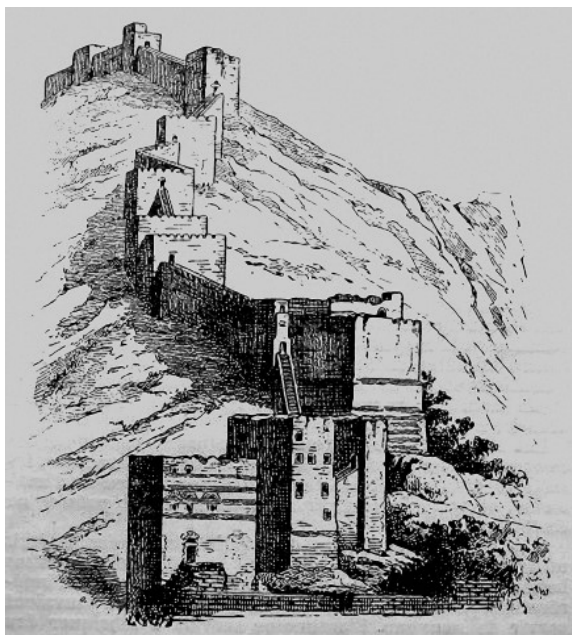
Etiopia var det andre fremmede landet til å bli evangelisert av menigheten i Jerusalem. Historien, slik den er fortalt i apostlenes gjerninger, beskriver hvordan evangelisten Filip blir ledet sørover av Den Hellige Ånd etter hans seire i Sa-

maria. Der møter han den kongelige hoffmannen til dronningen av Etiopia, som var på vei hjem fra Jerusalem hvor han har vært for å tilbe. Hoffmannen leste i profeten Jesaja, som skrev omkring åtte hundre år før Kristus. Filip forklarte for denne sannhetssøkende mannen hvordan denne profetien var nøyaktig oppfylt, noe som forårsaket at evnukken tok imot Kristus og ble døpt. På denne måten begynte evangeliseringen av Etiopia. (4)

Begynnelsen på syrisk kristendom.

Kristenheten gikk inn i en ny epoke gjennom lederskapet til Paulus og hans kraftfulle framhevelse av korset. I Antiokia, hovedstaden til den Romerske provinsen Syria, ble det grunnlagt et nytt senter for evangeliet. Da Jerusalem, det originale hovedkvarteret ble ødelagt, ble lederskapet flyttet til Antiokia, hvor det forble for en stund.

Da evangeliet trengte inn i Syria, var hele menigheten overbegeistret. Kornelius, en romersk offiser i Cæsarea, hadde opplevd en fantastisk omvendelse. De troende ble tent med ny iver, og det står at de forkynte evangeliet til ingen unntatt jødene. Syria inkluderte på den tiden også Palestina, deler av Arabia, og det strakte seg til elven Eufrat. Dette begynte perioden som med rette kan kalle «Syrias gyllne tidsalder». (5) I den velstående hovedstaden An-

Bilde: Bymuren i det gamle Antiokia - Freebibleimages.com

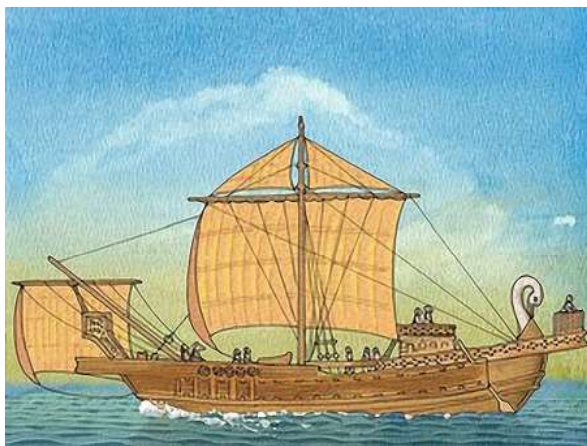
tiokia, var administrasjonen til Romerrikets representanter i Øst. Mange jøder bodde der, og så tallrike og innflytelsesrike var de, at deres rettigheter og privilegier var innskrevet på bronsetavler. (6)

Som et resultat av arbeidet til Barnabas og Paulus i Antiokia, ble navnet «kristen» gitt til Jesu etterfølgere. (Ap.gj. 11:26.) Dette var etter Guds ledelse med tanke på evangeliets framtid. Snart ville Jerusalem bli ødelagt, og titusener av kristne jøder ville bli drevet nordover, men også avvist av jødernes rabbinere. Det var nå til deres store fordel at de som fulgte Jesus Kristus ble kalt kristne. De ville ikke lenger bli klassifisert som jøder, og det nye navnet ville hjelpe dem å unnsnippe hatet den hedenske verdens rettet mot den hebraiske rase. Som vi skal se senere, skulle disse eksiljødene etter hvert tilby disse vakre byene og deres institusjoner, en kunnskap som overgikk alt som var å finne i land utenfor Kanaans grenser. (7) De evnet å forklare evangeliet på en slik måte at kristendommens store og sentrale sannheter ble forstått. Med sin bakgrunn i jødisk historie, kunne de verdsette sannheten langt dypere enn de omvendte hedningene.

Det var fra Antiokia Paulus og Barnabas, utsendt av Den Hellige Ånd, kom som de første misjonærene til fremmede land. Resultatet var en revolusjon. Lite kunne apostlene forutse hvordan folkegrupper kom til å forlate de hedenske templene til fordel for de kristne menighetene, på samme måte som jødene etter hvert gikk fra synagogene til menighetene. Da de dro fra øya Kypros, hvor hedningefolkene (Oversetternes anmerkning: Ordet «hedningefolk» på grunnteksten betyr bare «andre folkeslag»), med undring og overraskelse hadde hørt Jesu lære, reiste Paulus og Barnabas til Lilleasia. Her, som i Syria, var byene fulle av jøder.

Paulus var stolt av at han var en sønn av Israel, for han visste at femten hundre år med hellig undervisning, hver eneste sabbat, hadde beriket Hebreerne med en forståelse av guddommelige ting. Med bakgrunn som israelitter, kunne de forstå sannhetene om Gud, synd, moral, og behovet for en Frelser. Han gikk derfor inn i synagogene på sabbaten. Synagogene var for lengst etablerte i de regionene

som var nye for Paulus og hans medhjelpere, og gjennom jødene ble det mulig å sikre en innfallsport til hedningene. En ny visjon kom til menighetene i Syria og Judea, da de to apostlene etablerte kristenhetens utadrettede misjon. Rapportene om deres suksess ble spredt blant de troende. Selv før Paulus hadde fullført sitt

Bilde: Freebibleimages.com

arbeid, og før Jerusalem ble lagt i ruiner, hadde apostelen Thomas reist mot Persia og India.

Østover, inn i de fruktbare landene omkring elvene Tigris og Eufrat, fikk den kristne religionen først fotfeste ved etableringen av det andre Syriske senteret, Edessa. Denne byen som er nåværende Urfa i Lilleasia, var på den tiden hovedstaden i det lille kongedømmet Osrhoene. Denne byen lå omkring tretti mil nordøst for Antiokia. Fra denne byen spredte kristendommen seg til Persia, India, Partia og Kina, og fra den og andre omkringliggende byer, kom vedvarende støtte til arbeidet i disse fjerntliggende Østlige landene. Om Edessa, skriver en velkjent forfatter fra Orienten: «Edessa hadde også en anerkjent skole for medisinsk forskning, som ble flyttet til Nisibis. Mange berømte leger blant nestorianerne ble uteksaminert der.» (8) Språket i Edessa var syrisk (aramaisk). Tertullian, som skrev omkring syttifire år etter apostelen Johannes død, omtaler kristendommen på følgende måte:

«Hvem andre har verdens nasjoner trodd på, enn på Kristus, som allerede har kommet? På hvem har nasjonene trodd, både partianere, medere, elamitter, og de som bor i Mesopotamia, armenia, frygia og kappodokia. Det samme gjelder

folkeslagene som bor i Pontus, Asia, Pamfylia og Egypt, men også innbyggere i de regionene av Afrika som ligger forbi Cyrene. romerne og jødene i Jerusalem, og alle andre nasjoner, som for eksempel de ulike retningene av gætulianere, og mangfoldige grupper av moorerne, tror alle på Kristus. Også folket innen grensene til Spania og ulike nasjoner av gallere, og britene (uoppnåelige for romerne, men underlagt Kristus). På alle disse stedene regjerer navnet til Kristus, han som allerede har kommet.» (9)

Hvem var det som brakte kunnskapen om Kristus til alle disse nasjonene? Jo, de kristne som hadde ånden og budskapet til den genuine syriske læren. Men det

Bilde: Edessa, dagens Sanli Urfu – Rebecca Tourniaire

var i sannhet andre som lærte falske doktriner. Gnostisismen, et produkt av Alexandria i Egypt, Antiokias rival, representerte en sammenblanding av hedensk filosofi og evangeliske sannheter. Samtidig som den grunnla kirker og bygde skoler, forkastet den mye fra det gamle testamentet, fornektet bl.a. skapelsen og hadde forakt for alle jøder, til og med kristne med jødisk bakgrunn. Med disse

treffende ord beskriver historikeren Newman forskjellen mellom teologien i Antiokia og den i Alexandria: «I de store kristologiske stridighetene i det fjerde og følgende århundrer, var alltid Alexandria og Antiokia motstandere. Alexandria representerte en mystisk transcendantalisme og fremmet den allegoriske tolkningen av Skriften. Antiokia insisterte på den grammatisk-historiske forståelse av Skriften, og hadde ingen sympati med Alexandrias mystisisme og filosofiske tankesett». (10)

Det var områdene ved Antiokia og Edessa som var kilden til den ivrige evangelisering som særpreget Østkirken i tusen år. Hvor stor forskjellen egentlig var mellom Østkirkens apostoliske kristendom og kristendommens perversjoner fra Alexandria tidlig i kirkehistorien, kommer klart fram i det følgende sitatet fra Bigg: «Kirken i det andre århundre blåste alarm, med den konsekvens at alle kristne i denne tidsperioden, med unntak av Justin Martyr og Clemet av Alexandria, med forferdelse trakk seg vekk fra filosofien i Alexandria». (11)

Kort etter apostlenes død, ble det nye testamente oversatt til syrisk. Denne ærverdige oversettelsen, kalt Peshita, som betyr «enkel», hadde i århundrer vidt omløp i Østen. (12) Den er fortsatt den autoritære Bibel i mange østlige land.

Begynnelsen til keltisk kristendom.

Hedningenes apostel, ble etter å ha grunnlagt den syriske kirken, kalt til å plante evangeliet blant galaterne, i hjertet av det store keltiske området. Kelterne i Galatia var alle av samme åndelige familie og snakket det samme språket som irene, skottene, britene, aliserne og gallerne i Frankrike. (13) Vi kan se for oss at Guds Ånd på denne måten sendte en elv av kunnskap som skulle vanne disse landene i vest. På samme måte som India og Kina ble bunnet til Vesten gjennom den syriske kristendommen, var Irland og den vestlige del av Europa i kontakt med Østen gjennom keltisk kristendom. Ved et av historiens uforklarlige hendelser, hadde galaterne, som var en folkerik gren av gallerne fra Frankrike, funnet vei inn i Lilleasia.

Med den keltiske rases oppglødde natur, hadde de invadert og underlagt seg Italia og plyndret Roma i det fjerde århundre før Kristus. (14) De var ikke fornøyd med sin egen suksess, og banet seg vei inn i Lilleasia, bosatte seg der og ble grunnleggere av provinsen Galatia.

Bilde: Kelterne i det 3dje århundre F.Kr Wikimedia Commons

Paulus planla å passere dem da han reiste vestover, men den Hellige Ånd ville det annerledes. En dyp nød tvang ham til å bli hos dem. Han vant dette folkets kjærlighet og lojalitet, noe som ledet til opprettelsen av «menighetene i Galatia». Da Patrick kom til Irland i siste halvdel av det fjerde århundre, fant han en velorganisert og sunn keltisk kristendom der. (15) Mye tyder på at keltiske Irland mottok evangeliet fra troende i Galatia. En skribent som har forsket spesielt på Orientalisk historie, skriver: «Kristendommen som først nådde Frankrike og

England (dvs. Gaul og Britannia), var av det samme slag som den apostelen Johannes forkynte i Lilleasia, og var derfor av det greske, ikke det latinske slag». (16)

Det er rikelige bevis for kommunikasjon mellom Irland, Frankrike og Galatia i de tre hundre årene mellom Paulus og Patrick. (17) Det at kelterne i Frankrike ble evangeliserte av kelterne i Lilleasia, kommer fram av en kjent episode i historien til den franske kirke. (18) Omkring sytti år etter at apostelen Johannes døde, led kirken i Sør-Frankrike under en forferdelig forfølgelse fra hedningene. De oppskakede troende sendte i år 177 en detaljert beskrivelse av sine lidelser, ikke til Italia eller Afrika, men til deres brødre i Lilleasia.

For å kunne forstå den politiske og kirkelige situasjonen i Sør-Frankrike, må vi forstå at gallerne i vest og galaterne i øst var av samme folkeslag, og at hver gren opprettholdt rasens trekk, selv om flere nasjoner etter hvert var blandet inn. (19) På denne måten mottok Irland evangeliet fra Lilleasia, via sjøveien, og via de keltiske troende i Sør-Frankrike, de som i sin tid mottok lyset fra galaterne, som Paulus selv hadde forkynt for. Opplysningene som Douglas Hyde presenterer, viser hvor mektig og spredt ut over hele Europa den keltiske rase var, flere hundre år før Kristus. Aleksander den store ville ikke gi seg ut på sine erobringstokter i Asia, uten først å ha sikret seg vennskapet med kelterne. (20)

Innen den generasjonen som etterfulgte apostlene, kanskje også før Johannes døde, hadde det nye testamentet blitt oversatt til den vakreste av alle latinske tekster, den italienske versjonen, ofte kalt Itala. I århundrer siterte de lærde i den keltiske kirken fra Itala. (21)

Begynnelsen til gresk kristendom.

Etter at Paulus hadde arbeidet i Galatia, ble han instruert av Herren, i en nattlig visjon, om å reise til Hellas. Han kunne ha tilbrakt resten av sin tid, med godt resultat, i Lilleasia, men den Hellig Ånd ville det annerledes. På grunn av hans

anerkjente arbeid i de greske sentrene Filippi, Tessaloniki, Berøa, Aten og Korint, men også i Efesus, grunnla apostelen den greske kristendommen. I Aten inntok han den hedenske verdens intellektuelle senter. Hellas hadde fremdeles friskt i minne sine mektige seire over Persias millioner, og landet solte seg i glansen av de rike litteraturskattene som ble erobret. Paulus plantet evangeliet midt blant folket som snakket det greske språket, det mediet som det behaget Gud å benytte for å spre den mest opphøyede av all litteratur, det greske nye testamentet. De første åpenbaringene som ble gitt til de evangeliske kristne ble skrevet på gresk. (22)

Senere oppstod et dypt hat mellom de greske og latinske kirkene, og greske og latinske geistlige omtalte hverandre med bitre ord. Disse teologiske motsetningene oppstod fordi begge kirker hadde blitt ærgjerrige og allierte seg med konger og keisere. Til slutt, i 1054, ble den greske og latinske kirken splittet fra hverandre.

Lenge før dette skjedde, hadde den latinske statskirken fryktet effekten av oppsamlede lagre av gresk litteratur. Latinsk ble gjort til det geistlige språket i Vest-Europa. (23) Det greske språk med sin litteratur, ble fordømt av den romerske kirke, det ble forbudt å studere det og dets litteratur ble kjetterstemplet. Irlands keltiske kirke ble i middelalderen et lærested for gresk, lenge etter at språket omtrent hadde forsvunnet i vestlig kristendom. (24) Greskkunnskap ble i det latinske hierarkiets universiteter erklært fullt av «kniver og gift». (25) I over ett tusen år, var dette språket som ikke-eksisterende i de germanske kongerikene i Europa, men ikke innen gresk og keltisk kristendom og hos de evangeliske retningene som aksepterte Skriften som sin eneste autoritet. (26) Det latinske hierarkiets forkastelse av den greske kirken, ga en beskyttelse for Østkirkens enestående evangelisering mot det seirende sverd til de pavelige kongeriker i Vest-Europa.

Begynnelsen til latinsk kristendom.

Noen ganger leder Herren sine tjenere fra ett opprinnelig kall til større oppgaver, ikke fordi de var ulydige mot det første kallet, men fordi deres engasjement kan ha gjort dem blinde for muligheter i andre områder. Paulus ble i et syn fra Gud ledet til Hellas, men han endte opp som fange til Roma. Fast bestemt på å styrke sitt arbeid blant hedningene til jødisk kristendom, gikk han med på et farlig oppdrag fra lederne i Jerusalem. De andre apostlene ønsket å avvæpne fordommene til de jødiske autoritetene mot Paulus, ved å la ham, uklokt nok, tre fram i tempelet i Jerusalem for å oppfylle et løfte. Paulus var villig til å risikere sitt liv ved å utføre de påkrevde seremoniene i helligdommen i Israel, hvis han ved det kunne hindre et brudd mellom de kristne som hadde hedensk bakgrunn og den jødiske kristendommen.

Han visste at de hedningkristne hadde begrenset kunnskap om evangeliets dype sannheter. Det er av denne grunn at praktisk talt alle brevene hans ble skrevet til unge, uerfarne hedningkristne menigheter. I synene Gud ga ham, kunne han forutse den knusende motstanden som ville komme fra en frafallen kirke, og som ville forfølge Guds sanne menighet i 1260 år. Av den grunn ivret apostelen etter å lage bånd mellom de nye menighetene hos de tidligere hedningene, til en erfaren jødedom som hadde forstått Kristi misjon og budskap.

I hans forkynnelse til jødene, ble Jesus ofret i Jerusalem. I hans virke til hedningene, kan vi nesten si at Paulus ble ofret i Jerusalem. Det er bare ett offer som kan åpne øynene til sløve troende, slik at de kan gjøre store åndelige framskritt. Ingenting utenom Jesu offer kan bryte ned harde hjerter og inspirere til et hellig liv. Selv om Paulus kjente godt til det brennende hatet som rabbinerne hadde til ham, fulgte han planen til de andre apostlene, og gikk inn i tempelet. Folke-massene i tempelet løp på ham i raseri. Hvis tumultene ikke hadde kommet en romersk vakt for øre, slik at soldatene så vidt lyktes i å redde Paulus fra fiendens hender, ville de ha revet ham fra hverandre, lem for lem. Da han sto framfor den

romerske dommeren, følte Paulus at han ikke ville få en rettferdig dom, derfor sa han, «Jeg anker til keiseren». Den romerske dommeren svarte: «For keiseren har du innanket din sak, til keiseren skal du fare», Ap.gj. 25:12.

Paulus ble brakt som fange til Roma, hovedstaden til de latinsktalende land og den daværende verdens senter. Kristendommen kom ikke først til Roma med Paulus, han fant den der da han ankom. Om dette var takket være handelsmenn, omvendte soldater eller edle misjonærer, er ikke kjent. (27) Uansett, fra den spede begynnelsen vokste den i styrke gjennom den store apostelens gjerning. Han utfordret med en gang de ledende personene innen jødedom og hedenskap. Etter at Herren ordnet det slik at han ble anerkjent som en meget spesiell og ufarlig fange, ble han bevilget friheten til å ha et eget hus, og til å komme og gå slik han ville. På den måten kunne han arbeide offentlig de to årene det tok før hans sak kom for retten. (28) Brevet vi kjenner som det andre brev til Timoteus, ble skrevet i tiden mellom frifinnelsen ved første høring og dødsdommen ved hans andre høring.

Hellas var det intellektuelle og Roma det militære hovedsete for hedenskapen. Enhver som leser en skolert autoritet som Auguste Arthur Beugnot, som skrev historien om ødeleggelsen av hedenskapen i vest, uten å måtte innse hvor enorm og nesten uovervinnelig motstanden var fra italiensk hedenskap. Latinsk kristendom kunne ikke smykke seg med de samme resultatene som den keltiske og syriske kristendommen. Av de tre hundre og atten biskopene som undertegnet erklæringen fra det store kirkemøtet i Nikea i 325, det første universelle kirkemøtet, var bare syv fra det latinske vest. (29)

For å forstå det apostoliske opphavet til den sanne menigheten, er det nødvendig å studere triumfen til de andre apostlene. I de første syv eller åtte år av evangeliets historie, var apostelen Peter en dominerende representant. Paulus var scenens midtpunkt de neste tretti årene. Peters siste år var fylt med omfattende og betydningsfullt arbeid som strakte seg fra Babylon (30) i øst til Roma i vest.

I mange år opprettholdt han arbeidet i Jerusalem. Det er grunn til å tro at han i Roma etterfulgte Paulus som martyrer. (31) Den betydningsfulle virkningen av hans arbeide i mange land, kan vi oppdage ved et nøye studium av Peters første brev.

Peters første brev til menighetene.

Dette brevet begynner med hilsninger fra apostelen til de troende «spredt omkring i Pontus, Galatia, Kappadokia, Asia og Bitynia,» og slutter med en hilsen fra Babylon. Alle disse fem provinsene ligger i Lilleasia. De betydelige resultatene av Peters arbeid i Bitynia er verd et nærmere studium. Paulus skulle evangelisere Galatia, men Gud forbød ham å gå inn i Bitynia. I Galatia plantet Paulus, men det var Peter som vannet. (1. Pet. 1:1. Gal. 1:2.21.) I Bitynia både plantet og vannet Peter. Mange lærde skribenter har brukt verdifull tid på å analysere arbeidet i Bitynia. I år 109, omkring ni år etter apostelen Johannes' død, sendte den romerske keiseren en forespørsel til den lærde Pliny, som var guvernør i Bitynia, om å undersøke kristendommens utbredelse der. Guvernøren i Bitynia avslørte da han gav sin rapport til keiseren, den uimotståelige framgangen til evangeliet. Han klaget over at salget av hedenske offergaver, hadde avtatt sterkt. I det han beskriver de kristnes karakter og levemåte, forteller han hvordan de møtes regelmessig en gang i uken på «en bestemt dag» for å tilbe, som utvilsomt var den sjuende-dags sabbat.

Mens Peter levde, sprang menigheter opp i Kaldea, Assyria, Syria og Lilleasia. Som de neste to kapitlene vil vise, vokste det fram i dette området edle, heltemodige og oppofrende ledere i den kristne menigheten, som i mange århundrer utgjorde den best utdannede og stabiliserende kraft i verden, for å styrke og hjelpe den sanne menigheten, både i Vest og i den fjerne Østen.

I følge skriftene til Origen (185-254), ble apostelen Andreas gitt Skytia, mens apostelen Thomas ble bestemt for Persia. (32) Fra dokumentasjon som vil bli

omtalt i et senere kapittel, dro Thomas lenger enn til Persia. Pålitelig syrisk historie, indikerer at evangeliet ble plantet tidlig i Mosul i Mesopotamia, i år 170. (33) Ca. femti år etter apostelen Johannes sin død, hadde evangeliet blitt forkynt og menigheter reist opp i Persia, Media, Parthia og Bactria. (34) Rawlinson omtaler kristendommens spredning i keiserriket Parthia innen år 150. (35) Det er åpenbart at apostelen Thomas, før han ble drept i India i år 72, hadde stiftet mange menigheter. (36)

Evangeliet til India.

Pantaenus, en av grunnleggerne av den teologiske skolen i Alexandria, dro sytti år etter at apostelen Johannes døde, til India, og dokumenterte at apostelen Bar-tolomeus hadde arbeidet der. (37) Evangeliet må ha gjort stor framgang blant de syrisk og latinsk-talende folkeslagene innen et halvt århundre etter apostelen Johannes død, for innen den tid hadde det berømte syriske nye testamentet, Peshita, dukket opp. (38) Det indikeres at kristendommen var spredt i alle samfunnsskinner i Persia, Parthia, Media, og Bactria under keiser Marcus Aurelius sin regjeringstid (161-180.) (39)

Hvilken makt og motivasjon var det som fikk disse tidlige troende til å gå inn i den intellektuelle høyborgen til europeisk hedenskap, til å våge seg inn blant fanatiske pantheister i Lilleasia og til å tåle temperaturen i Arabia? Hva var drivkraften når de valgte å tilbringe sine liv i Tartary, og som fremmede å kjempe under den brennende solen i India? Denne kraften var Guds Ord, som brant som en ild i deres hjerter. De tenkte som apostelen Paulus, «Ve meg, om jeg ikke forkynner evangeliet!» (1. Kor. 9:16.)

Disse tidlige misjonærene holdt seg til Bibelen som sin lærebok, en kilde som ville beskytte dem fra å bli forførte av frafall, falske etterligninger og ulver i fåreklær, men denne lydigheten til Guds Ord, gjorde dem til mål for hedenske keiseres vrede. De forsvarte sannheten mot lureriet fra Vestens falske «kristuser»

og den hedenske filosofien til Østens religioner. Likevel, som Paulus skrev, «For Guds Ord er levende og virksomt og skarpere enn noe tveegget sverd.» (Heb. 4:12.), og ved Skriften seiret de.

Dette kapitlet har oppsummert begynnelsen til kristendommen i dens ulike grener (syrisk, keltisk, gresk, latinsk) og har vist hvordan apostlene og deres umiddelbare etterfølgere, overleverte disse sannhetene til disse forskjellige folkeslagene. I de etterfølgende kapitlene, skal vi følge den videre historien fra denne begynnelsen i ulike land, og vise hvor og hvordan den enkle og opprinnelige nytestamentlige kristendommen, som bygget på den apostoliske troen, overlevde. Da vil leseren være bedre i stand til å se hvordan innholdet i dagens kristendom står i forhold til den primitive og ekte ur-kristendommen.

Syrias tause byer

De protestantiske reformatorene står i gjeld til fortidens gudfryktige kvinner og menn, som selv i den mørkeste tid, ved sin enkle evangeliske ydmykhet, hindret ilden på alteret i å dø ut. (1)

I kristenhetens tidlige periode, var det byene i Syria som var de første til å ta lederrollen når det gjaldt å bevare apostelmenighetens sanne lære og praktisere dens misjonsiver. Det er overraskende å få vite at mange av disse tause og forlatte byene i Syria, fortsatt eksisterer og er i tillegg blitt svært godt bevart. I mange hundre år etter at de jødekristne reiste nordover, da de ble drevet ut av Jerusalem, slo de seg sammen med medlemmene på de allerede eksisterende kristne områdene, hvor den mest kjente byen var Antiokia. (2)

Syria er for mange lite kjent, men landet er av stor betydning i forbindelse med den sanne menighetens historie. På grunn av hatet mot jødene som hadde gjort opprør mot Roma og derfor ble undertrykt, forbød keiseren dem i år 135 å bevege seg inn i Jerusalem. Dette forbudet rammet selvfølgelig også kristne av jødisk herkomst, men keiserens vedtak var i tillegg medvirkende til at flere nye kristne sentra ble etablert i Syria. Selv i dag kan vi finne restene av vakre villaer, kirker, inskripsjoner og offentlige bygninger i dette landet, som ble bygget i de første kristne århundrene. (3)

På disse stedene ble den kristne menighetens organisasjon og misjon utformet under ledelse av apostlene og deres etterfølgere. Fra dette nye hovedkvarteret strømmet evangeliets lys ut til verden. Men før vi omtaler hva forskning har oppdaget i flere av disse byene, må vi merke oss den historiske og arkeologiske bakgrunnen for den tidlige syriske sivilisasjonen som utgjorde fundamentet for denne menighetens misjonsarbeid.

Historisk og arkeologisk bakgrunn.

Jerusalems erobring og fall representerte en voldsom moralsk krise for millioner av jøder som ikke levde i Palestina. Sjokkerte av denne hendelsen, begynte de å lytte til evangeliet som de kristne jødene forkynnte, og resultatet var at store mengder av dem aksepterte Kristus som deres Messias. Disse nye troende gjorde et fantastisk arbeid i den evangeliske menigheten mange steder i verden. (4) Siden de ikke hadde blitt påvirket av rabbinernes fanatiske legalisme, var de åpne for å ta imot Skriftens overbevisende profetiske oppfyllelser som ble forkynt av menighetens pastorer og ledere.

Den romerske hærmaktens seire, motiverte de kristne jødene i Palestina til å adlyde Jesu befaling om å flykte fra Judea like før Jerusalem ble ødelagt. Det første området som dro nytte av denne migrasjonen, var den delen av Palestina som lå øst for Jordan, i Bibelen kalt Decapolis (5), som betyr «ti byer». I disse byene hadde keiserriket bevilget innbyggerne spesielle rettigheter og hadde frigjort store pengesummer til byfornyning, for å gjøre byen vakker. Keiserrikets hensikt med denne prioriteringen, var å fokusere på den greske kultur og sivilisasjon, i håpet om å kunne påvirke den store delegasjonen av jøder til å akseptere denne ideologiens filosofi, kunst og tradisjoner. (6)

På apostlenes tid var denne delen av trans-Jordan området et fruktbart land som ga befolkningen varierte og gode avlinger. Det var hit de kristne jødene flyktet for å unnslippe keiserens terror under «Den romerske krig» i år 66. Boken «Apostlenes gjerninger» i Bibelen, gir inntrykk av at det var mange tusen kristne

jøder på denne tiden (Ap. gj. 21:20.) Historikere anslår at mellom 70.000 til 90.000 kristne jøder flyktet østover fra Palestina. Eusebius forteller at disse flyktningene først slo seg ned i byen Pella. (7) Den same forfatteren nevner igjen Pella i forbindelse med jødernes opprør i år 135. Som straff ble ikke Jerusalem bare revet, men den ble pløyd ned og i tillegg ble navnet endret fra Jerusalem til Aelia, og kristne som ikke var av jødisk familie, fikk heller ikke lov til å velge en leder som hadde jødiske røtter. (8)

Pella var på denne tiden en av de nevnte berømte ti byene. Når de ankom dette stedet, som var preget av kultur, velstand og tankefrihet, representerte det en enorm forandring for de flyktende jødekrstne, siden de nettopp hadde vært vitne til oppfyllelsen av Kristi profeti vedrørende Jerusalems ødeleggelse. Disse troendes erfaringer, opplevelser og vitnesbyrd, må ha gjort et stort innrykk på deres nye naboer. Disse flyktningene økte i antall de følgende årene. De som var omvendt til den kristne tro, og deres etterkommere, etablerte store kristne samfunn. Disse ti opprinnelig hedenske byene, eller Decapolis, og landområdene mellom dem, fikk snart en sterk kristen innflytelse.

Etterpå begynte en ny utvandring fra Decapolis til områdene rundt Antiokia. Flere tiår hadde gått siden Paulus og Barna-

Bilde: Syrias tause byer ligger flere steder i en klynge nord for Idlib, nær den tyrkiske grensen

bas hadde reist opp menigheter i den del av Syria som ligger direkte nord for Decapolis. I dette området ble mange kristne vunnet blant både hedningene (annerledes troende) og jødene. De fleste av de nyomvendte fra nordre del av Syria, tilhørte Israels barn, og de anmodet de jødekristne i Decapolis, som hadde flyktet fra Jerusalem til Pella og området omkring, til å komme nordover til de kristne områdene nærmere Eufratelve. (9)

Syria hadde på et tidlig tidspunkt vakt oppmerksomhet blant de utdannede og kulturelle, ved å produsere en enestående arkitektur. Dette var den rikeste og best utviklede provinsen i det romerske riket. (10) Området var også berømt for sine skoler og større læresentra. Også de største av keiserrikets templer, bygget for tilbedelse av solguden, befant seg i dette distriktet, og midt i landet lå hovedstaden Antiokia.

På denne tiden overgikk skolen i Antiokia omtrent hvert eneste annet vitenskapelige senter, og skolens metoder og dynamiske pedagogiske bragder, dominerte i Øst. På et senere tidspunkt, da keiser Justinian, midt i det sjette århundre, bestemte seg for å bygge verdens største kirkebygg, søkte han lenge uten hell gjennom de greske og latinske sivilisasjonene etter begavede arkitekter og bygningsekspert. Han måtte til slutt hente dem fra fagskolene i Antiokia og han engasjerte de dyktige arkitektene Anthemius fra Trallers og Isidore fra Miletus. (11)

Vedrørende Syrias meget varierte og høye kompetanse, skriver en historiker: «De særegne trekkene til den byzantinske arkitekturen, er dens metode med enorme kupler, hvor det mest berømte eksemplet er Sofia-kirken i Konstantinopel». En annen historiker omtaler Syrias meget avanserte arkitektoniske nivå: «To tidligere kirker hadde brent ned, det var Konstantins kirke i år 404 og dens etterfølger i år 532. Sofia-kirken til Justinian står enda, og blir brukt som moske, men dette byggverket representerer egentlig ikke en typisk Bysantinsk arkitektur. Kirken

er meget spesiell og ikke noen konstruksjon lik den har tidligere vært bygget og ingen har heller kunnet reprodusere den. Kirkens berømte arkitekter har konstruert et mirakel, og har den stolte ære av å ha produsert et bygg som ikke har noen like.

«St. Sophia,» sier M. Bayer, lanserte både en ny stil og samtidig en dimensjon som aldri er blitt forbigått i Østen. (12) Ved å granske den keltiske kirken i Irland, er forskere imponerte over hvordan stilen som ble introdusert av de syriske arkitektene, har påvirket arkitektur i hele den vestlige verden. Disse nye prinsippene for arkitektur, ble adoptert i Irland. Fra Konstantinopel har bysantinsk arkitektur hurtig beveget seg vestover. Gresk og romersk kunst var død. I det sjette århundre var den eneste levende og kraftfulle kunst, bysantinsk arkitektur. Det er to ting vi må være oppmerksomme på. Først flyttet bysantinsk arkitektur og kunst seg til Gaul og derfra videre til Irland. Tidspunktet for denne utviklingen er godt dokumentert. (13)

Bilde: Hagia Sophia, Istanbul - Wikimedia Commons

Det enestående ved Syrias sivilisasjon kan fremdeles bli sett. Ruinene og restene etter disse byene, blir beskrevet på følgende måte i Howard Crosby' artikkel:

«Et land med fraflyttede byer». Han skriver: «Få mennesker er kjent med at ved avslutningen av det tjuende århundre, er det fremdeles områder av det romerske riket hvor ingen reisende i moderne tid har vært. Der er det gamle byer som ingen turist har sett og templer og tårn som ingen elsker av klassisk arkitektur har kunnet beundre, men også innskripsjoner på gammelt gresk som ingen enda har tolket.

Som leser kan du forsøke å tenke deg vekk fra det fruktbare landskapet og de skogkledde åsene og grønne beitemarkene og som ganske mange er familiære med, og i stedet se for deg store og grå ødemarker og en mengde rester av de forlatte byene.

Vi kan prøve å se for oss de mange og massive ruinene etter disse klassiske stedene, og vi kan videre forestille oss hvordan restene av denne byen eksisterte før Konstantins tid, mens Roma var sentret for den romerske keiseren. Her ble det bygd store kirkebygg mens stakk og stein ble tilbudt mange steder i Europa. Se for deg romslige villaer, mens angelsakserne var fornøyd med hytter av grener og dyreskinn. Denne velstående og travle byen har stått ubebodd tretten hundre år. (14) De arkeologiske restene som er funnet i disse tause byene i Syria, er på mange måter forskjellige fra de ruinene man finner andre steder i verden. Monumentene er ikke arbeidet til fremmede innvandrere, men er produktet av nasjonens egen kompetanse. Det er også bemerkelsesverdig å se at steinene i byggverkene er så nøyaktig hugget ut at de er satt sammen uten sement eller annet bindemiddel.

De sanitære konstruksjonene vi finner i ruinene, vitner om en meget avansert sivilisasjon. Noen forfattere hevder at de tekniske oppfinnelsene og løsningene dette folket har benyttet, overgår hva man selv i dag finner noen steder i Europa og Amerika. Fra ruinene tyder det på at folket som bodde i de mange byene i nordlige og sydlige deler av Syria, var en middel-klasse med romslig økonomi. Fra ruinene tyder det på at landet ble styrt av to guvernører, siden det bare er

funnet ruiner av to meget store herskapsboliger, en lokalisert nord i Syria og den andre i syd. (15)

Apostlene forutså at det i framtiden ville komme mange personer inn i menighetene som var likeglade. Paulus skrev at selv på hans tid hadde falske brødre sneket seg inn blant Guds folk. Kirkene i Syria hadde valgt å tro og bevare kun de sannheter de kunne verifisere fra Guds Ord. Disse bibeltro kristne var forskrekket over hvor liberalt bibelsyn noen såkalte kristne demonstrerte. Derfor protesterte de mot hvordan gnostisismen gjennomsyret den korrupte kristendommen som ble utarbeidet i Alexandria og adoptert av Roma.

Skolen i Antiokia ledet et opprør mot hvordan Alexandria utla og tolket Skriftene, og de etablerte en langt mer kritisk tolkningsmetode. (16) Den berømte evangelisten og lederen, Lucian, var forpliktet til å advare mot denne kristendomsformens gnostisisme og manichaisme. Det var Lucians skole som først tok initiativet til å opponere mot Alexandrias allegoriserende trend, og denne opposisjonen ble videreført av Østkirken. (17) Den bibeltro syriske teologien fikk stor innflytelse og ble trodd og bevart av mange ulike kristne grupper, helt opp til reformasjonen. Alle inskripsjonene som er funnet på og i bygninger, viser at den syriske kristendommen dominerte store områder av de tause byene i dette landet.

Wm. Kelley Prentice nevner at alle inskripsjonene som er funnet, og som tidsmessig dekker mer enn tre hundre år, viser at den enkle syriske kristendommen hadde et fokus på «Gud og hans Sønn» og at den Hellige Ånd også er nevnt noen ganger. Denne syriske kristendommen støttet ikke noen av de sentrale dogmene som preget romerkirken, verken guddommeliggjøring av Maria eller bønn til helgener. Velstanden i disse områdene synes å ha opphørt med den Islamske erobringen. (18)

El-bara og andre byer.

Mellom Aleppo og Lattaquia ligger byen El-bara, en av de mange tause byene i Syria. Fremdeles kan vi se ruinene av villaer, kirker, gravsteiner og mange andre rester etter denne byens kultur og utdanningsinstitusjoner. Tekst som er inngravert på ulike steinmonumenter, viser at i denne byen bodde mennesker som bekjente Jesus Kristus som Alfa og Omega. (19)

Bilde: Al-Bara, Syria - Wikimedia Commons

Ved Djebel Barisha kan vi lese inskripsjoner fra det andre århundre etter Kristus. Noen av disse inskripsjonene er på gresk, noen på latinsk og enkelte også på syrisk. Enkelte av minnesmerkene fra fortiden, er oversatt av en amerikanske arkeologisk ekspedisjon. På et av minnesmerkene fra fortiden kan vi lese. «Hvis Gud er for oss, hvem kan da være imot oss»? «Vår Herre Jesus Kristus, Guds Sønn og Ord, bor her. La ikke noe ondt komme inn i vårt hjem. Herren skal bevare din utgang og din inngang», Sal. 121:8. «På denne klippe vil jeg bygge min menighet, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den», Matt. 16:18. (20)

Baouda inneholder blant annet ruinene av en stor markedsby. For å nå disse arkeologiske restene, må vi gå mot byen på en romersk vei bygget før Jesu tid. Ruinene røper at dette var et finanssenter preget av handel og transport. Restene etter mange av byens hus, viser at det var en butikk i første etasje og at eieren

Bilde: Baouda, Syria – Wikimedia Commons

bodde i annen etasje. Like ved Baouda ligger også byen Babiska. Her finner vi to kirker og flere offentlige bad. Like ved dem lå romslige herberger/hoteller. Bygningene viser at dyktige arkitekter har tegnet dem, siden konstruksjonene er ulike og gjennomtenkt utformet med en rekke arkitektoniske finesser. Det er også funnet rester av store bygninger, sannsynligvis inkludert et tempel. (21)

Hvorfor byene ble tause og forlatte.

For å forstå hvorfor disse byene er tause og avfolket, må vi forholde oss til keiserrikets kristendom gjennom århundrene før islam gikk løs på det. Like etter kirkemøtet i Nicea, i 325, var det goternes invasjon som utfordret keiseren. Disse nordboerne erobret så store områder i vest Europa, at bare en tredel av keiserriket var igjen. For å kunne overleve, måtte keiseren skape en tett enhet av det som enda var tilbake av riket. Nettopp for å skape denne enheten, valgte den keiserlige utgaven av kristendommen å forfølge og straffe alle som nektet å akseptere kirkens tro og lære. Mange ble stemplet som kjettere og grusom forfølgelse rammet de evangeliske dissenterne.

Dette angrepet på bibeltro kristne, forårsaket at mange som bodde i den romerske delen av landet, flyktet til de østlige områdene som allerede hadde forkastet romerkirkens teologiske oppfinnelser. Snart var kjetterstemplet satt på alle de østlige provinsene. Den store kristne befolkningen reiste fra sine byer og fra den delen av Assyria som var nær Eufrat og Tigris, siden dette var distrikter under keiserrikets kontroll.

Da keiser Justinian i år 532 begynte sin religionspolitikk, hvor han la omtrent alt i riket inn under kirkens domene, hadde de fleste bibeltro kristne, de best utdannede og dyktigste i befolkningen, allerede reist for å etablere et nytt liv innenfor grensene av det gjenbygde persiske riket. (22)

Den keiserlige kristendommen var helt uforberedt på de islamske hordene som uventet kom fra Arabia omtrent et hundre år etter Justinian. Islam sprang ut fra Arabia i år 622, med en tornados hurtighet og kraft. Når Islam hadde avsluttet sitt angrep mot Lilleasia og de østlige områdene, hadde denne religionen frarøvet det romerske keiserrikets eiendommer i Asia, Spania og i nordre del av Afrika.

I den første angrepsbølgen av den islamske religionen, ble Palestina erobret. Deretter ble keiseren og hans hær overvunnet på en slagmark i Syria. Muhammeds etterfølgere fortsatte sine drap, ødeleggelser, erobringer og forvisning. Den kristne befolkningen som enda var i Syria, dro lenger øst, og etterlot seg sine tomme, tause og forlatte byer.

Omtrent all tilgjengelig litteratur viser at Østkirken i løpet av de 650 første kristne hundreårene, grunnla menigheter både i Østen og i Vesten. Store grupper av både hedningkristne og troende med jødisk bakgrunn, forenet seg og alle ble undervist i harmoni med de jødisk troendes rike bakgrunn, til å forstå det guddommelige og innholdet i apostlenes lære.

Dette ga god grobunn for å spre evangeliet. Til slutt rammet tragedie disse ekte

og bibeltro nytestamentlige menighetene. Den katolske keiserreligionen forfulgte disse tidlige reformatorene og etterpå knuste Islam det som var igjen. Resultatet var at hele området ble ranet for alle verdier, og menigheten i Syria var så godt som utryddet. Men Gud hadde ikke gitt opp sine evige sannheter. Mennesker skal stå ansvarlige for sine valg, men Guds hånd beskytter Bibelens sanne budskap, og menighetene i den vestlige del av Europa, men også i Øst-Asia, var sterke nok til å fortsette arbeidet med å forkynne det ekte evangeliet.

Ikke et pavedømme – men en evangelisk menighet.

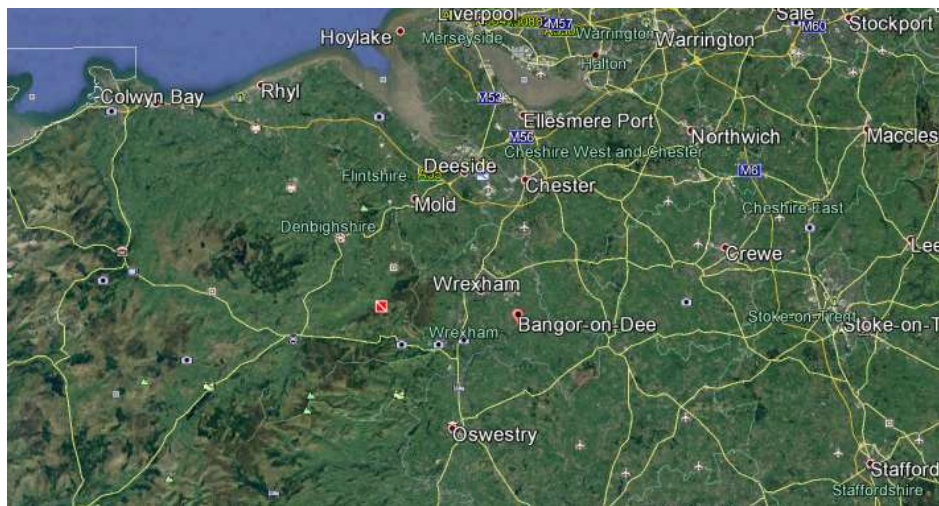
Det faktum at Østen var full av jøder, og at de fleste som var omvendte til kristendommen i den tidlige menigheten, også var jøder, (23), skulle indikere at Østkirkens karakter og forkynnelse ble formet etter menighetene i Judea og ikke etter den i Roma. Mange av de troende kalte seg lenge for nasareere, en tittel benyttet av Lukas, som skrev at de som anklaget apostelen Paulus sa: «For vi har funnet ut at denne mannen er en pest og en oppvigler blant alle jødene rundt om i verden. Han er en leder for nasareernes sekt». Ap.gj. 24:5.

De første kristne (de fleste av dem hadde jødisk herkomst), definerte seg også som Ben-Israel (Israels sønner). De snakket om vår Herre som Messias, og ble derfor også kalt «messianere». Mange av deres riter og seremonier ble utført på en slik måte at deres forbindelse til det jødiske folk var godt synlig. Også litteratur og historiske kilder som er oppbevart av Rom, bekrefter at keiserkirken opponerte mot læren til de første kristne. Dette forklarer hvorfor romerkirken også motarbeidet dem som førte denne læren videre. Mye informasjon blir gitt om den faktiske troen til de tidlige kristne, når vi studerer instruksjonen som Paulus gir om menighetens organisasjon. Den store hedningenes apostel, gjør det meget klart at de menighetene han etablerte på sine misjonsreiser, ble formet etter de kristne menighetene i Judea.

Paulus organiserte ikke de lokale menighetene etter skikken til de hedenske templene som han hadde sett på sine reiser. Modellen ble gitt ham av Gud, og den var lik den de benyttet i den første kristne menigheten i Jerusalem og i alle de lignende menighetene i Judea. Derfor skriver apostelen: «For dere brødre, er blitt etterfølgere av de Guds menigheter som er i Kristus Jesus i Judea. For dere har fått lide det samme av deres egne landsmenn som de har fått lide av jødene», 1. Tess. 2:14.

Det er vanskelig å tro at Paulus, i sitt evangeliske arbeid, fra Babylon til vestgrensen mot Lilleasia, ville organisere menighetene på noen andre måter enn å være kopier av de originale kristne forsamlingene i Judea-provinsen, spesielt menigheten i Jerusalem. Ganske lenge fortsatte de kristne å møtes i synagogene på sabbaten, sammen med jødene. (24) Denne observasjonen indikerer at apostelmenigheten, slik det var opprinnelig, ikke forkastet alt som hadde med synagogen å gjøre. En bekreftelse på at det var slik, finner vi i bestemmelsen fra apostelmøtet i Jerusalem, hvor delegatene vedtok at de ikke ville kreve noe mer av medlemmene, enn de fire rådene allerede vedtatt, fordi «Moses har fra gammel tid av noen som forkynner ham i hver by, og han blir opplest i synagogene hver sabbat», Ap.gj. 15:21.

Den gnostiske og dualistiske teologien fra Alexandria, som ble fulgt av romerkirken, var ikke bare i opposisjon til alt jødisk, men også til de jødekristne. Derfor er det trygt å konkludere fra disse historiske utviklingene, at den tidlige syriske kristendommen ikke var formet etter mønster fra kirken i Roma, men de organiserte menighetene i samsvar med den evangeliske modellen fra Judea.

Bilde: Bangor-on-Dee. På ordre fra den katolske Æthelfrith of Northumbria ble 1200 ubevæpnede studenter ved den Walesiske misjonsskolen her massakrert i år 613

Kristne som virkelig gransker det enestående arbeidet til misjonskirkene som var arvtagere etter den syriske moderkirken, kan ikke unngå å bli imponerte. Det er her vi finner det åndelige lederskapet til Lucian fra Antiokia og Vigilantius, som ser ut til å ha vært den første samlende lederen til valdenserne, og indirekte også Patrick, som organiserte den keltiske kristendommen i Irland. Disse dyktige kristne lederne vil bli omtalt mer detaljert i de følgende kapitlene.

Lucian og menigheten i Syria

Lucian var lærd og behersket mange språk. Hans arbeid med det gamle testamentets grunntekst, som han oversatte fra originalt hebraisk, ble snart berømt. Denne bibelutgaven ble adoptert av de fleste menighetene i Syria og Lilleasia. Han arbeidet også med det nye testamentet, og hans utleggelse var svært annerledes enn oversettelsen som Origenes lanserte. Sistnevntes bibelutgave var sterkt dominert av filosofiske og allegoriske tolkninger. (1)

Når vi kjenner til hvor viktig Syria var for at den opprinnelige apostoliske kristendommen ble bevart, må vi forholde oss til Lucian (250-312). Han ble en nidkjær og oppriktig forsker, som med sitt talent skulle påvirke kristenheten i generasjonene som fulgte ham. Han utviklet en usedvanlig god dømmekraft, som Guds Ånd tydeligvis benyttet for å bekrefte apostlenes og den første menighetens lære.

Bilde: Origen

En falsk og ødeleggende forkynnelse, like dødelig som en slanges gift, hadde i flere år blitt forkynt og var blitt populær. Lucian ble kalt til å møte denne forførelsen, og selv om han ikke oppnådde det fullt ut, synliggjorde han klart Bibelens alternativ, slik at millioner av troende kunne velge hvem de skulle være lojale mot, menneskers tradisjoner eller Guds åpenbaring. På mange måter kan Lucian bli sammenlignet med personene som forfattet den amerikanske uavhengighetserklæringen, som ga nasjonen et skriftlig dokument som de kunne bygge landet på. I en tid med ideologisk forvirring, som nærmet seg kaos, forsvarte, bevarte og forkynnte Lucian Bibelens sanne innhold. Han etterlot seg en solid teologisk plattform og underviste på en levende og engasjerende måte, både prinsippene for hvordan en menighet burde organiseres etter Bibelens oppskrift og metoder for evangelisering. Selv om hans opponenter har sørget for at det ikke er mye av hans litterære arbeid som er bevart, kan ingen frata ham resultatet av hans gjerning.

Lucian ble født i Antiokia, som var et senter for gresk kultur. På denne tiden var det Roma som hersket på den ideologiske arena, men det fantes ikke en mer dynamisk metropol enn Antiokia. Ved utkanten av byen lå den glamorøse helligdommen til Daphne (en gudinne.) Dette var et fristed for mennesker som søkte luksus og sensuell fornøyelse. Både umoralske utskeielser, klassisk kunst og teater var med i tilbudet. Mens han enda var ungdom, observerte Lucian dette verdslige spillet og kalte det dårskap. Han snudde ryggen til en slik livsstil, og valgte i stedet å vie sitt liv til å tjene Herren og forkynne hans prinsipper og sannheter.

Hvis han reiste noen få kilometer fra sitt hjem, kunne han se blomstrende og velstående byer med vakre romslige villaer. Ruinene fra disse attraktive byene er omtalt i et annet kapittel. På Lucians tid var innbyggerne i disse byene godt utdannede og ivrige kristne. De var kjente for å holde seg til det enkle evangelium som ble overlevert fra apostlene, og de nektet å akseptere hedensk lære og skikker, som ble forfektet av en annen dominerende trosretning.

Lucian vokste opp i en tid og i et miljø hvor store kontraster utfordret den kristne tro. Han la tidlig merke til at det var to helt ulike retninger som søkte å forme kristentroen. En av retningene hadde et slapt og liberalt forhold til Bibelsens lære, og ivret for å bygge allianser og aksept med ideologier som hadde trukket flere hedenske ideer inn i sin tro. Den andre retningen bygde sin kristendom på Skriftens innhold og på de grunnleggende prinsippene som ble forkynt av Jesus og disiplene.

Lucians barndom og ungdom.

Mens han enda var ung, fant det sted en hendelse som åpnet hans øyne for ustabiliteten til politiske systemer. Perserne, ledet av fanatisk mithraisme, hadde erobret det meste i Østen, og etablerte et rike som i fem hundre år skulle bli Romas fryktede opponent. Da Lucian var ti år gammel, stormet krigsmaskinen til den persiske kong Shapur I vestover og erobret bl.a. byen Antiokia og tok den romerske keiseren til fange. (2) Som det var vanlig på den tiden, tok kongen med seg mange fanger, bl.a. syriske kristne, som straks begynte å evangelisere i sitt nye hjemland, Persia. Antiokia lå på grensen mellom Roma og Persia, noe som ble et godt utgangspunkt for Lucian, slik at hans arbeid kunne få innfly-

Bilde: Shapur I

telse både østover og vestover i de kommende generasjonene.

Den romerske keiser Aurelian satte seg fore å reparere skadene påført keiserriket av tidligere svake keisere. På denne tiden var Paul, født i Samosam, biskop i Antiokia og hadde ved sin forkynnelse klart å gjøre seg uvenner med kirkens ledere både i Roma og Alexandria. Biskop

Paul ble anklaget av både Roma og Alexandria for å ha kjetterideer om Kristi guddommelighet. For første gang fikk Lucian en forsmak på striden om hvorvidt Jesus virkelig var Guds enbårne Sønn, en strid som skulle rulle videre i kristenheten til kirkemøtet i Nikea i 325.

Vi kan begynne å forstå den både vanskelige og farlige situasjonen som Lucian befant seg i. Kirkene i Roma og Alexandria hadde gått i allianse. Alexandria hadde fra mer enn to hundre år før Kristus, nærmest blitt som en hovedstad for liberale jøder som gikk i kompromiss med hedenske religioner. Dette var det ideologiske miljøet i Alexandria. I syv hundre år hadde Roma vært verdens sentrum for hedenskapen. Dette hedenske miljøet påvirket og formet også kirken i Roma. Lucian vokste imidlertid opp i atmosfæren, troen og læren til menighetene i Judea, som bevarte Guds opprinnelige budskap til menneskeheten. Lucian etablerte et college i Antiokia, for å motvirke teologien fra den farlige alliansen mellom Roma og Alexandria. Vi skal se på noen observasjoner vedrørende denne bitre striden, som senere ledet til splittelsen mellom Øst og Vestkirken.

Grunnleggerne av presteskolen i Alexandria, vektla den teologiske betydningen av kirkens tradisjoner. Justin Martyr hadde også framholdt det samme budskapet så tidig som i år 150. (3) Sistnevnte var Titians «åndelige far», en person som sannsynligvis var en av Clemets lærere også. Vi vet også at Clement, som uten tvil var den mest berømte av teologene fra Alexandria, men også læreren til Origenes, skjøt av at han ikke hadde til hensikt å undervise kristendom hvis den ikke var blandet med hedensk filosofi. (4)

For det tredje. Biskopen i Rom, Victor I, gikk i allianse med Clement, for å undersøke og påvirke områdene rundt Middelhavet, med den hensikt å skaffe støtte for at søndag (soldagen) skulle bli Vest-kirkens offisielle hviledag. (5) Søndag var allerede den opphøyede og hellige hviledagen blant hedningene, dagen da de tilba solguden. Både Roma og Alexandria visste selvfølgelig meget

godt at de fleste kristne i menighetene rundt om i verden, helligholdt lørdag, sabbaten i det fjerde bud. (6)

For det fjerde. Victor I, erklærte at alle menighetene av kirken i Øst, som ikke aksepterte at påsken alltid skulle feires på en søndag, skulle ekskommuniseres. Den teologiske eliten i Alexandria gikk raskt ut med en støtte for dette vedtaket, men Lucian avviste det og ble hatet og søkt ødelagt av den grunn.

I kirken ble det også full strid vedrørende Paul fra Samosam, men Lucian tok ikke del i debatten og fristilte seg fra begge partiene som diskuterte. Da ingen av de to stridende gruppene syntes å vinne, ble en appell sendt til den hedenske keiseren Aurelia. Biskopen i Rom burde egentlig ha bøyet sitt hode i skam for å ha bedt om assistanse fra en hedensk keiser, vedrørende en konflikt om Guds Sønns identitet. Enda mer overraskende er det at keiseren nekte å mekle i denne saken, for han mente at det bare var biskopen i Rom som hadde myndighet til å avgjøre spørsmålet. (7)

Ved å videresende problemet til hovedstaden, og hevde at det var biskopen i Rom, og hans team med geistlige, som måtte avgjøre striden, er det tydelig at den hedenske statsmakten anerkjente pave Felix som overhode for hele kristenheten. Uten tvil kunne denne gesten senere bli benyttet for å hevde at romerbiskopen var apostelen Peters arvtager.

Lucian var på dette tidspunktet 25 år gammel, og han var fortvilet over alle de filosofiske spekulasjonene som ble benyttet for å finne støtte for Romerkirkens lære om guddommen. Om kristenheten etter det katolske kirkemøtet i Nikea, hvor romerkirkens synspunkter dominerte, skriver historikeren Edward Gibbon: «De (prelatene) var mer opptatt av å definere guddommens natur enn å leve i samsvar med prinsippene og lovene til kristendommens grunnlegger. (8)

Som alt nevnt, finnes det ingen indikasjon på at Lucian deltok i denne guddomsdebatten. Det er heller ingen rapporter om at hans motstandere kunne anklage ham for noe vedrørende dette temaet. Ved å lese Georg Bishop Bull's forsvar for Lucian, får vi kjennskap til både hva denne tidlige evangeliske reformatoren var imot og de solide og skriftlojale doktrinene han forfektet. (9) Vi kan også merke oss at det aldri ble reist anklager om kjetterlære mot Lucian fra noen kristen autoritet fra hans egen tid. Allerede som ungdom, opplevde Lucian et kall til å advare mot to falske utgaver av kristentroen, det gjelder Manikeismen og Gnostisismen.

Lucians kamp mot en farlig lære.

Manikeismen forkastet det første kapitlet i 1. Mosebok, ved å benekte skapelsen og troen på en Gud som kan gjøre mirakler og er allmektig. (Overretternes anmerkning: Manikeismen var en dualistisk religion med gnostiske trekk, grunnlagt av den iranske Mani, ca. 216-276. Helt til 1900-tallet, var læren og historien til denne religionen bare kjent stykkevis, hovedsakelig gjennom kirkefedrenes skrifter. I senere år har imidlertid funn av dokumenter, først og fremst i Egypt og Kina, ført til at vi nå kjenner mye originallitteratur. Også taoismens religiøse bøker har vist seg å inneholde manikeiske tekster.)

Denne religionen forbød sine ledere å gifte seg, og de tilba solen og lærte at den var bostedet for guddommen. (10) De var påvirket av hatet som mange hadde mot det gamle testamentet. De hånet sabbaten og hedret søndagshelligholdelse. (11) Med sin egenproduserte lære, fosset denne teologien inn i Syria. Lucian dempet virkningen av denne ideologiske okkupasjonen, ved å forkynne et uangripelig forsvar for Guds Ord. Han så også at det var nødvendig å advare mot tendensen til å tilbe religiøse helter.

Gnostisismen fikk et stadig større grep på den grenen av kristentroen som gikk på kompromiss med hedenskapen. Pavekirkens vrede ble også rettet mot Lucian,

fordi han nektet å bli en del av kirkemakten, som på falskt grunnlag opphøyet romerbiskopen til å være noe mer enn andre kirkeledere.

I over hundre år hadde det dukket opp mye falsk litteratur som hevdet at Jesus ga apostelen Peter en opphøyet rolle. I denne litteraturen inkluderes også historiene om Peter og trollmannen Simon, som Peter refset. (Oversetternes anmerkning: Simon Magus eller Simon Mager, «trollmannen Simon», på gresk Σίμων ὁ μάγος, var en angivelig religiøs leder fra Samaria og er nevnt i Apostlenes gjerninger 8:9-24 i Bibelen). Han skal ha latt seg døpe, men ble forbannet av apostelen Peter da han ville kjøpe makten til å meddele Den Hellige Ånd. Denne beretningen ga opphav til begrepet simoni, det vil si den kirkerettslige forbrytelsen å kjøpe eller selge kirkelige embeter eller stillinger.

Ifølge flere forfattere fra oldkirken var Simon den første gnostikeren og ledet en egen sekt hvor han selv hadde en sentral, muligens en guddommelig rolle. Hans angivelige magiske evner er en del av bildet. De faktiske omstendighetene rundt Simons liv og gjerning er få, og er preget av at kirkefedrene utviklet historien om ham til en arketypisk kjetterrolle. I henhold til apokryfene, møttes apostelen Peter og Simon på Forum Romanum i Roma, hvor de arrangerte en konkurranse om hvem som kunne utføre de fleste og største miraklene og magiske handlinger. Peter vant, sier tradisjonen, og Simon omkom da han flyktet. Mytestoffet om Simon levde lenge, og bidro blant annet til myten om Faust.)

De apokryfiske beretningene om Peters mange mirakuløse gjerninger i Roma, eskalerte etter hvert i antall og dramatisk og det meste er lite troverdig. At noen historier kunne være ankret i virkeligheten kan vi ikke se bort fra, men fiksjonene var tydeligvis langt flere enn eventuelle sanne historier. Det er i hvert fall håpløst i ettertid å finne ut hva som er ekte og hva som er falskt. Det er imidlertid viktig ikke å overse de konstruerte historiene, siden de er ledd i utviklingen med å gi pavekirken prestisje. Disse fantasifortellingene ble grunnlaget for mange myter

som de fleste innflytelsesrike personer innen katolisismen trodde på, selv om mange også var oppmerksomme på at de var falske, blant dem var både Eusebius og Jerome.

Det var særlig historien om Simon Magus som syntes å overleve, og ideen om at det var apostelen Peter som var den første og mektige seierherren over kjetteriet uttrykt i Simons person. Omtrent alle de såkalte kirkefedrene, etter det tredje århundre, nevner noen av disse mytene i sin litteratur. Det gjelder både Ambrose, Jerome, Augustin og andre. De røper alle at fablene knyttet til Peter gjorde inntrykk på dem. (12) Lucian aksepterte aldri disse tvilsomme påstandene. Han protesterte mot dem som forkynnte falsk lære. Etter hvert som Romerkirken ble mer dristig i å spre teologien fra Alexandria, for å kunne opphøye biskopen i Rom til «Guds Sønnns Vikar», jo mer aggressiv ble denne kirkemakten mot Lucian.

Lucians gave til kristenheten.

Protestantiske kirkesamfunn holder seg vanligvis til de greske grunntekstene, kalt «Textus Receptus», også kalt «den mottatte tekst». Disse tekstene var skrevet av apostlene på gresk, og senere oversatt til en rekke språk. Under den mørke middelalder var denne utgaven av Bibelen omtrent ukjent utenfor den greske kirken. Denne teksten ble tilbakeført til kristenheten av arbeidet til Erasmus, men det er ikke mange som vet at det var Lucian som var den egentlige forfatteren til «Textus Receptus.» Selv ingen av Lucians fiender unnlater å gi ham kredit for dette arbeidet, men det var selvfølgelig ikke verken Lucian eller Erasmus som skrev det greske nye testamentet, det gjorde Jesu apostler.

På Lucians tid dukket det opp mye falsk lære som søkte å ødelegge både de ekte manuskriptene og disse skriftenes sanne lære. Origenes fra Alexandria, (Oversetternes anmerkning: Født i Alexandria i Egypt i år 185 og døde i år 254) publiserte utgaver av Skriften sammen med kommentarer som beviselig inkluderte mange feiltolkninger og introduserte filosofiske spekulasjoner og usanne

påstander. (13) Lucian avslørte denne forførelsen og hadde en enestående evne til å forstå, bekrefte, beskytte, dokumentere og videreformidle budskapet i de hellige Skriftene, og overlater oss derfor en arv som alle generasjoner burde være takknemlige for.

Bilde: *Textus Receptus*

Det var mange kristne retninger som lemlestet de hellige Skrifter på denne tiden. (14) Ikke mindre enn 80 såkalte kristne sekter kjempet om størst innflytelse, (15) og de tok seg den frihet å endre, legge til og trekke fra bibeltekster, slik at resultatet skulle passe med den ideologi de allerede hadde. (16) Vi må derfor sette pris på det solide og inspirerte arbeidet til Lucian, når vi ser hvordan han samlet bevis som identifiserte og bevarte Skriftene som apostlene ga Jesu etterfølgere. Fra Lucians egen tid til i dag, er «The

Received Text» og det nye testamentet som er oversatt fra denne utgaven, de Biblene som er mest benyttet innen den protestantiske grenen av kristenheten.

Forkastelse av de falske Skriftene.

Lucian ga ikke bare kristenheten det ekte nye testamentet, han brukte også mange år med å oversette det gamle testamentet. (17) Siden så godt som alle betydningsfulle personer som publiserte i den siviliserte verden, skrev på det greske språk, oversatte Lucian det hebraiske gamle testamentet til gresk. Denne oversettelsen var så dyktig utført at selv hans bitre opposent, Jerome, måtte innrømme at denne solide oversettelsen ble foretrukket i hovedstaten Konstantinopel og i det meste av den nære Østen. (18)

Også Jerome oversatte det gamle testamentet, til både gresk og latin. Når de to oversettelsene fra hebraisk til gresk ble sammenlignet, ser man fort at det er tydelig forskjell på Lucians og Jeromes arbeid. Inkludert i Jeromes utgave, var blant annet de syv tvilsomme apokryfiske bøkene, som de fleste protestanter forkaster. Ansvar for å ha inkludert apokryfene er ikke bare Jeromes feil, for han hevder faktisk at han ikke trodde disse bøkene var inspirerte. Årsaken til at de likevel er med i hans Bibelutgave, skyldes Augustins påvirkning, siden denne berømte kirkelederen, hadde langt større status og var mer berømt. (19)

Siden Jerome var blitt engasjert av biskopen i Rom for å utarbeide sin oversettelse og i tillegg hadde mottatt rikelig med penger for å gjøre det, forlangte faktisk paven selv at de syv apokryfiske bøkene skulle inkluderes i Jeromes latinske oversettelse. På et senere tidspunkt erklærte pavemakten at denne oversettelsen skulle være den godkjente katolske Bibelen.

Lucians Bibel ble en stor velsignelse for alle menigheter som ned gjennom historien betraktet romerkirken å være en «nykommer» innen kristenheten. På «sannhetens vegne», fant de det helt nødvendig å opponere mot mange av denne kirkens falske dogmer, mens de selv forkynte apostlenes opprinnelige tro og lære.

Allegorisk teologi avslørt.

(Oversetternes anmerkning: Som innledning til dette avsnittet kan det være på sin plass å forklare hvordan en allegori defineres. Selve uttrykket kommer fra de to greske ordene *allos* og *agorein*. Betydningen er «å si noe ved å si noe annet». Det er en billedlig framstilling av en abstrakt ide som formidles via symboler. Det er altså snakk om tale, skrift eller billedframstilling som ikke skal tolkes bokstavelig, men symbolsk, på samme måte som en lignelse. Allegorien kan betraktes som en kjede av symboler som tilsammen danner en liten fortelling. Hvis man først velger å allegorisere (gjøre til symbolikk) en spesiell bibelsk hendelse, blir man tvunget til å gjøre det samme med en rekke andre hendelser som er knyttet opp mot den første. Dyrefabler er et eksempel på allegoriske fortellinger,

det samme er skikkelsene i gresk-romersk mytologi.)

Clement (ca. år 194) og Origenes (ca. år 230), tilhørte begge den metafysiske skolen i Alexandria. I tiden like før Lucian begynte sin gjerning, hadde disse teologene lansert ideen om at allegorisering var den beste måten å tolke Skriftene på. De lærte også at biskopen i Rom sto over alle andre kirkeledere og at det ikke var frelse for noen utenfor medlemskap i denne kirken. Clement ble applaudert av sin samtid, da han hevdet at det var et nært slektskap og en naturlig tiltrekning mellom hedenskap og kristendom, og at f. eks. soltilbedelse bare var forkledd tilbedelse av «Rettferdighetens sol». John Mosheim skriver: «Han» (Clement), «i sin populære 'Stromata', forteller sine lesere rett ut at han ikke vil føre videre en ren og ublandet kristendom, slik den er åpenbart i Skriftene, men at han ønsker å kle det kristne budskapet i en filosofisk kappe, og det er lett å se at det var fra de hedenske religionene han hentet filosofidelen. (20)

Mens Clement og Pantaenus i Alexandria blandet kristendom og hedenskap, etablerte Lucian en syrisk teologiskole i Antiokia. Det var en grunnleggende forskjell mellom Lucians kristendom og den allegoriserende teologien som ble den populære i Nord Afrika. Dr. Williston Walker skriver: Lucian underviste i Antiokia fra år 275 til år 303. Han mislikte sterkt den allegoriserende metoden til Alexandria, og fulgte selv den enklere grammatiske og historisk metoden ved behandling av grunnskriftene. Både tekstinnsinnhold og teologi styres av hvilken tolkningsmetode man har som premiss. (21)

Det representerer en kritisk periode i kirkehistorien når Clement, Origenes og Tertullian, fra Nord Afrika, presset gjennom mysticismen og den allegoriske tolkningen av Guds Ord. Ved denne symbolske måten å tolke på, la de fundamentet for en ny og annerledes kristen teologi. (Oversetternes anmerkning: Ordet teologi betyr bare «kunnskap om Gud».)

Det var på denne tiden Gud reiste opp Lucian, som en fryktløs sannhetens fork-

jemper. Alle de filosofiske ideene som Alexandria hadde dratt inn i kristentroen, gjorde at de bibelske sannhetene som var en del av den første menighetens tro og lære, omtrent ble revet i stykker. Det var selve fundamentet for Jesu evangelium som sto på spill i denne konflikten. På grunn av det enorme arbeidet som ble utført av menighetene i Syria, kan senere generasjoner være takknemlig for Lucians gjerning. I denne situasjonen kan det passe å sitere et vers fra Salmenes bok: «De oppriktiges rettsinn leder dem, men de troløses forvente sinn ødelegger dem», Sal. 11:3 Det var på dette tidspunkt, ifølge en historiker som levde på samme tid som Lucian, at denne reformatoren etablerte en troserklæring. (22)

Benektelse av at tradisjonen står over Bibelen.

Påvirket av Guds Ånd hadde Paulus profetert om framtidens frafall: «Jeg vet at etter min bortgang skal det komme glupende ulver inn blant dere, som ikke skåner hjorden. Ja, blant dere selv skal det fremstå menn som fører falsk tale for å lokke disiplene etter seg», Ap.gj. 20:29.30. Apostelen sa at det ville skje og Lucian kunne bevitne at på hans tid skjedde det. Innen hundre år etter apostelens død, ble det sirkulert dokumenter som var skrevet av personer høyt oppe i romerkirkens hierarki, som lærte at kirkens tradisjoner sto over Bibelen.

Tertullian levde i det samme århundre som Lucian. Han beskrev flere av den katolske kirkes dogmer og nevnte både avlatslæren, korstegnet på pannen og skikken med å dyppe dåpskandidaten tre ganger i vannet, og skriver: «Hvis du leter i Bibelen for å finne bekreftelse for disse handlingene, vi du aldri finne det». Deretter fortsetter Tertullian: «Våre tradisjoner er kilden til disse ritualene». (23)

Menigheten i ødemarken trodde at Bibelen var og er Guds ord, og derfor står over alt skrevet av mennesker. Disse kristne trodde at den Hellige Ånd og Guds Ord var samstemte og de husket at Jesus møtte hver fristelse med: «Det er skrevet.» Ved å akseptere at Guds Ord er en ufeilbarlig kilde for kunnskap om frelse, kan vi utelate enhver annen kilde som har mennesker og ikke åpenbaring som utgangspunkt. Ved å opphøye menneskelige tradisjoner og gi dem guddom-

melig autoritet, gis alle troende oppgaven selv å finne dokumentasjon på hva som er sant og usant.

Både protestanter og katolikker lærer at Bibelen er Guds Ord, men det er likevel en vesentlig forskjell. Protestanter aksepterer Bibelen og Bibelen alene, mens pavekirken lærer at kirkens tradisjoner er likeverdige med Bibelens innhold. Vedtakene som ble erklært ved Trent konsilet (1545), blir av pavekirken regnet som kirkens autoriserte og uforanderlige dogmer. Dette kirkemøtet spesifiserer det følgende om tradisjonenes gyldighet.

«Det hellige økumeniske kirkemøtet i Trent, følger eksemplet fra de ortodokse fedre og mottar og akter med like stor nidkjærhet, alle bøkene inkludert både i det gamle- og nye testamentet, siden Gud er begges forfatter». Vedtakene fra Trent konsilet fortsetter med å hevde at kirkens tradisjoner ble diktert, enten av Jesus selv eller av den Hellige Ånd». (24) Argumentet er at Gud er kilden til kirkens tradisjoner og at romerbiskopen (paven) ble gitt oppgaven å videreformidle disse tradisjonene.

At dette er en holdning som fremdeles er en del av denne kirkens tro, blir blant annet dokumentert av den berømte kardinal Gibbons, som i mange år var en ledende talsperson for kirken i USA. Han skriver: «En trosregel må være så solid at den leder de troende til frelse». Han fortsetter: «Bibelen alene inneholder ikke all den sannhet som kristne er forpliktet til å tro og inkluderer heller ikke alle plikter som man er nødt til å praktisere. «For å nevne enda et eksempel», skriver Gibbons: «Er

Bilde: Kirkemøtet i Trent

ikke alle kristne forpliktet til å helligholde søndag som hviledag og til å avstå fra vanlig arbeid på denne dagen? Er ikke vilje til å adlyde denne loven blant de viktigste plikter for en kristen? Men du kan lese din Bibel fra 1. Mosebok til Johannes Åpenbaring, og du vil ikke finne noe som krever at søndag skal helligholdes. Bibelen spesifiserer at det er lørdag, sabbaten, som er hviledag, men det er en dag vi ikke helligholder. (25)

Lucian følte seg derfor forpliktet til å advare mot bølgen av teologisk frafall som preget hans tid. Han sto i direkte opposisjon til Alexandrias teologi, som opphøyet tradisjonen over Bibelen. Tertullian valgte å innta samme holdning som andre geistlige fra Nord Afrika, og støttet pavekirkens teologi. (26) Lucian konfronterte de motsettende ideen knyttet til spørsmålet om Guds hellige lov fremdeles var bindende for de troende. Pavekirkens standpunkt er den samme i dag som på Lucians tid. Den katolske Encyclopedia skriver: «Kirken, som etter å ha endret hviledagen fra den jødiske sjuende ukedagen til den første, endret også betydningen av et annet bud i Guds lov, som omtaler sabbaten, og tolket dette budet til i stedet å gjelde søndag, som Herrens dag.»

Trent konsilet fordømmer dem som benekter at de ti bud er bindende for kristne». (27) Samtidig motsier dette vedtaket læren til Thomas Aquinas vedrørende det fjerde bud. (28) Denne observasjonen er vesentlig, siden denne kirkefaderen regnes som den fremste i å hevde pavekirkens dogmer.

Kampen mot en lovløs teori.

Hvis et eneste av de ti bud bare har en midlertidig og seremoniell betydning, som Thomas Aquinas hevder, da faller påstanden om at budene er fullkomne, uforanderlige og evige i sin gyldighet for alle mennesker. Reformatoren Calvin er en av mange som avviste påstandene til Thomas Aquinas. (29) Denne reformatoren hevdet at hvis en spesiell dag i uken er seremoniell, ville også søndag som hviledag være seremoniell. Siden det nye testamentet lærer at den seremonielle loven ble naglet til korset, blir anstrengelsen med å gjøre det fjerde bud

seremonielt, som den kristne menigheten kan gjøre hva den vil med, det samme som å kansellere de moralske lov. Dette eksemplet viser hvor diametral motsatt påstanden i «Catholic Encyclopedia» er, med uttalelsen til Thomas Aquinas. Kirkens Encyclopedia hevder at de ti bud er moralsk bindene og Aquinas lærer at loven kun tilhører de jødiske seremonielle vedtektene.

Kardinal Newman opphøyer Alexandria, hovedkvarteret til gnostisismen, som var en innflytelsesrik retning, som avviste det gamle testamentet og derved også de ti bud. Som forventet stilte Lucian seg i opposisjon til grenen av kristenheten som annullerte Guds lovs gyldighet og av den grunn ble han stemplet for å være «judaist» av John Henry Cardinal Newman. (30) Denne katolske teologen var til tider ganske ekstrem i sin fordømmelse av Lucian, og med sin høye kompetanse i bruk av det engelske språk og sin anseelse ved å ha lansert Oxfordbevegelsen, søkte han

Bilde: Cardinal John H. Newman

å reversere protestantismen i Vesten. Alle som hørte ham, måtte innrømme at Oxfordprofessoren var en mester til å debattere. Han hadde forlatt den engelske kirke for i stedet å bli romersk katolsk prest og han ga seg selv oppgaven å forsvare teologene fra Alexandria. (31) Han prøvde så godt han kunne å finne metoder for å unngå å måtte forholde seg til sannheten. Newman og hans «Oxfordbevegelse» arbeidet målrettet for å stemple «The Authoized Version» av Bibelen for å være uærlig. (32)

Kardinal Newman skrev en bok om arianismen, en bok som i teologisk betydning forkynner ateisme med en evangelisk maske, men han kunne ikke unngå å erkjenne Lucians store egenskap som leder og teolog. Han skrev: «La oss forholde oss til denne Lucian, en lærd mann og en martyr». Newman unnlot imidlertid å erkjenne at for flere hundre år ble Lucians ortodokse kristendom forsvart av lærde menn som Caesar kardinal Baronius, George Bishop Bull og Henry Melville Gwatkin. Newman gjentok de gamle beskyldningene om at Lucian var judaist. (33) Slik har det vært gjennom hele den kristne periode, når bibelliberale kristne ikke har holdbare argumenter å komme med for å annullere budene, blir troende som holder fast ved Guds hellige lov stemplet som judaister.

Kardinal Newman innrømmet at jødene mange steder fikk stor politisk innflytelse, bl. annet i de syriske provinsene, men vi kan merke oss at Newman ikke inkluderer fakta som «Catholic Encyclopedia» innrømmet, nemlig at jødene faktisk representerte hoveddelen av den tidlige kristendommen. (34)

Siden mesteparten av de troende i Øst, var jøder, er det lett å forstå at det var helt vanlig at de helligholdt lørdag som sabbat. (35) Flere hundre år med profetenes undervisning og Guds åpenbaring, hadde gitt jødene som aksepterte Kristus, en enestående mulighet til å forstå Skriftene. På grunn av denne solide bakgrunnen, kunne de, i motsetning til dem som ikke hadde jødisk herkomst, forstå dybden i begreper som Gud, synd, rettferdiggjørelse og forsoning.

Hvorfor stemplet kardinal Newman Lucian som judaist? Alle som helligholdt Bibelens sabbat, lørdagen, ble av pavemakten kalt judaister. Omkring hundre år etter Lucian, skriver kirkehistorikeren Sokrates: «Så godt som alle kristne kirker i verden helligholder sabbaten hver uke, men de kristne i Alexandria og Roma, på grunn av noen tradisjoner, har sluttet med å helligholde sabbaten». (36) I dette sitatet ser vi unionen mellom romerkirken og Alexandria og begges antagonisme mot den sjuende-dags sabbat. Sozomen, en kirkehistoriker som levde på same tid som Sokrates, skriver: «Mennesker i Konstantinopel og omtrent over alt, kommer sammen både på sabbatsdagen og på den første dag i uken, en skikk

som er ukjent i Roma og i Alexandria». (37)

Ved kirkemøtet i Laodikea (år 365) vedtok den katolske kirke, at: «Kristne har ikke lov til å judaisere, ved å holde sabbaten som hviledag, men er forpliktet til å arbeide på denne dagen, Hvis noen blir avslørt som judaister, la dem bli bannlyst og skilt fra Kristus». (38) På denne måten forbød kirkens egen lov troende å helligholde sabbaten og stigmatiserte som judaister dem som adlød Guds bud.

Mange tidlige kristne skribenter bekrefter at i flere hundre år var det vanlig at menighetene helligholdt lørdag som sabbat og hvilte fra sitt vanlige arbeid på denne dagen. Mange kirker feiret også Jesu oppstandelsesdag, ved å arrangere religiøse møter på søndag, men de betraktet aldri denne dagen som det fjerde buds hviledag. (39) De bibeltro kristne menighetene rundt om i verden, kopierte menigheten i Jerusalem, og betraktet den som «moderkirken» til alle andre sanne menigheter. (40) Paulus skrev: «For dere, brødre, er blitt etterfølgere av de Guds menigheter som er i Kristus Jesus i Judea. For dere har fått lide det samme av deres egne landsmenn som de har fått lide av jødene», 1. Tess. 2:14. Det er apostelen Paulus som er forfatteren til den jødiske modellen for både forkynnelse og menighetsorganisasjon. Den katolske kirkes Encyklopedia skriver at «de fleste kristne, ikke bare noen få som er bosatt enkelte steder, var kristne jøder, slik at den jødiske kristendommen omtrent var universell, og at det meget lenge var slik.

I Syria, som var Lucians land, dominerte den jødiske kristendommen, ikke den latinske. (41). Den jødiske formen for kristendom, spredte seg i mange land, også langt inn i Afrika, ja til og med til Abyssinia. Kristendommen i dette sistnevnte landet, var en meget aktiv misjonskirke og vokste voldsomt i det fjerde århundre. I siste halvdel av dette århundre, uttalte Ambrose fra Milan, at den abyssinske biskop Museus, «hadde reist og forkynt omtrent alle steder i landet Seres». (Kina.) (42) I over sytten hundre år fortsatte den abyssinske kirken å helligholde lørdag som hviledag, i harmoni med det fjerde av Guds hellige bud.

Så tidlig som i det andre århundre, hadde den jødeiske formen for kristendommen i Syria, utdannet lærde som var berømte for sin kunnskap i Skriftene. I historien er ofte arbeidet til Malchion ansett å være begynnelsen til den tidligste skolen i Antiokia, men den egentlige lederen for dette arbeidet var Lucian, som kom fra Edessa og var Malchion's elev. Resultatet var, som alt indikert, en revidert gresk tekst for både det nye og gamle testamentet. (43)

Både Lucian og Origenes arbeidet begge med å revidere bibelmanuskriptene, men Lucian benyttet andre grunntekster enn Origenes. Både Erasmus og Lucian avviste manuskriptene som Origenes bygget på. (44) Lucian vant over Origenes i hele Østen. Bibelen som ble produsert av den syriske skolen, «Textus Receptus», skjøyv vekk alle andre oversettelser i Østkirkene. Det er denne kilden som er fundamentet for «The Authorized Version». (45)

Før sin død ble Lucian anerkjent av alle kristne for å være ortodoks hva angår holdning til Bibelen. Han var en fundamentalist i ordets egentlige betydning, ved at han lot Skriften være fundamentet for tro og lære. Femten hundre år senere ble han altså anklaget av den katolske kardinal Newman for å være judaist, fordi han aksepterte innholdet i Guds hellige lov.

Vi skal nå se på det teologiske fundamentet som preget kristenheten på Lucians tid, og samtidig gi en oppsummering av denne teologens bidrag til det sanne evangeliets forkynnelse.

(1) Teologi.

Skolen i Antiokia, etablert av Lucian, utviklet en teologi om var så solid og bibeltro, at den overlevde selv om pavekirken brukte all sin makt for å ødelegge den. Romerkirken utviklet også et teologisk system som både «menigheten i ødemarken» og reformasjonen utfordret og dokumenterte ubibelsk.

(2) Kvalitet i stedet for kvantitet.

Antiokias teologiske system spredte seg fra England til Kina og fra datidens Turkestand til Etiopia, men pavekirkens teologi var også dominerende. Det burde være unødvendig å nevne at også denne teologien ble spedt i verden, men det er aldri slik, verken da eller nå, at flertallet i seg selv bekrefter objektiv sannhet.

(3) En ekte Bibel.

Lucian og hans skole produserte en komplett Bibel, fra 1. Mosebok til Johannes Åpenbaring. Kjente forfattere som Jerome, Erasmus og Luther, og i det nittende århundre personer som John Willian Burgon og Fenton John Anthony Hort, enten de var venner eller opponenter, er alle enige om at Lucian var personen som ga verden «The Received Text», som ble reformasjonens Bibel. Alle menighetene som ble resultatet av reformasjonen, både lutheranere, baptister, presbyterianere og adventistene, adopterte Lucians nye testamente.

(4) Pavekirkens Bibel.

Pavemakten ga verden en ufullstendig Bibel. Selv om denne kirken inkluderte boken fra 1. Mosebok til Åpenbaringsboken, inkluderte den syv andre bøker som ikke ble akseptert av de fleste Bibelforskere som Guds åpenbaring.

I pavekirkens latinske Vulgata ble det inkludert en tolkning av det nye testamentet hvor flere vers i Bibelen var blitt radikalt endret fra samme tekst i Lucians Bibel. Vulgata likestilte vedtakene fra den katolske kirkes konsiler, kirkemøter og pavens mange bulletiner med innholdet i den originale Bibelen. Denne kirke-makten plasserer sin egen kirke over Guds Ord, som kardinal Gibbon hevder: «Skriften alene inneholder ikke all den sannhet som en kristen er forpliktet til å tro». (46)

(5) Sanne eller falske manuskripter.

Bibelteksten som Lucian ga verden var ren og korrekt. (47) Selv hans opponenter innrømmet at det ikke er noe gresk nye testamente eldre enn Lucians, og at

hans oversettelse harmonerer med alle de kjente greske manuskriptene. (48) Den katolske utgaven derimot, som Jerome er opphavet til, er full av feil. En rekke feil er dokumentert av både katolske og ikke-katolske forskere. Mange ærlige katolikker innrømmer da også at Jerome var en argumenterende teolog og at han helt klart tillot fordommer å styre sin oversettelse. (49)

(6) Holdning til Guds lov.

Antiokias teologi hevdet at vi mennesker er bundet av innholdet i Guds hellige bud. Pavemaktens teologi tillater kirken å endre budene.

(7) Kristi stedfortredende gjerning.

Lucians og Antiokias teologi lærer frelse fra synd ved Kristi stedfortredende død på korset. Pavekirken lærer ikke, verken før eller nå, at frelsen er fra synd gjennom Kristi stedfortredende død på korset. Den katolske Encyclopedia lærer at det stedfortredende elementet i Kristi gjerning, ikke er et begrep som hører hjemme i kirkens lære og heller ikke er en adekvat beskrivelse av Kristi midlertjeneste. (50)

(8) Sabbaten.

De fleste menighetene både i Syria og i Østen generelt, fortsatte å helligholde lørdag, sabbaten i det fjerde bud, slik Jesus og disiplene gjorde. Derfor ble medlemmene i disse menighetene stigmatiserte og kalt judaister. Pavemakten har alltid arbeidet for å fremme søndagshelligholdelse som alternativ til Guds sabbat. I år 603 erklærte pave Gregory: «Når antikrist kommer vil han helligholde lørdag som sabbat». (51)

Ingen union mellom kirken og staten.

Menighetsorganisasjonen som ble utviklet av apostlene og stort sett videreført av den syriske kirken, var enkel og evangelisk. Den forkastet enhver form for samarbeid mellom stat og kirke. Kirkeorganisasjonen som pavemakten utviklet, er hierarkisk, og gjennom hele den kristne tidsperioden har den støttet en union

mellom kirken og statsmakten.

Lucian døde før keiser Konstantin hadde rukket å gjennomføre en forening mellom kirken og staten. Lucians teologi og undervisning fortsatte å plage den kristendommen keiserriket hadde favorisert, men arven etter hans arbeid ble akseptert av menigheten i ødemarken. Så sent som i det femtende århundre, utviste katolske geistlige et hat mot gresk kunnskap, (52) men informasjon om det greske språket ble videreført av menigheten i ødemarken, enten det var i Nord-Italia, i Syria, blant kelterne eller i Orienten. Alle steder hvor den sanne apostelmenighetens tro dominerte, ble det nye testamentets lære formidlet gjennom Lucians bibeloversettelse.

Situasjonen som er beskrevet, fortsatte inntil reformasjonen og Luther satte fokus på alternativet til katolsk lære. Pavekirken fikk stadig større makt og ble mer dominerende. Menighetene som valgte å ha en lære som var sann til det nye testamentets kristendom, ble trygg på sitt fundament ved å følge Lucians ledelse. Til slutt, når den store reformasjonen begynte, var det igjen det syriske nye testamente som ble fundamentet for den reformerte kirken.

Som motpol til denne situasjonen, vet vi at Trentkonsilet, det første verdensomspennende katolske kirkemøtet etter at reformasjonen hadde begynt, forbannet Lucians tekst og insisterte på Jeromes Vulgata. Det er sant at reformasjonen ikke avviste alle de ubibelske dogmene som pavemakten forfektet. Det gjelder blant annet den katolske kirkens fokus på foreningen mellom stat og kirke, frelse ved etterfølgelse av riter og seremonier, og den hierarkiske organisasjonen. Protestantismens reformer skulle ha fortsatt inntil den doktrinære renheten til menigheten i ødemarken var gjenopprettet.

Ved sitt liv og opposisjon mot Alexandrias falske teologi, viste Lucian at han aldri aksepterte noe treenighetsdogme som ødelegger de kristnes moralske forpliktelse til å lyde de ti bud, og han forkastet enhver lære som opphøyet kirke-

maktens tradisjoner over Bibelens inspirasjon. Han avviste også alle autoriteter som forsøkte å dele de ti bud inn i noen moralske bud og noen seremonielle. (Oversetternes anmerkning: Denne fiktive inndelingen er ene og alene konstruert for å kunne forkaste gyldigheten av det fjerde bud som lærer at lørdag er Herrens sabbat.)

Lucian er en person som ikke trenger at en skulptur hedrer hans minne. Hans Bibelutgave, «Den mottatte tekst», som har endret liv gjennom mange hundre år, er det beste monument noen kan få. Et annet minnesmerke er den enestående innflytelsen som Østkirken har hatt på menneskers tanker og liv. I denne menighetens historie, kan vi se Guds hånd, som bygger et sikkert fundament som også skal være innholdet i forkynnelsen til endetidens levning av menigheten i ødemarken.

Vigilantius - valdensernes leder.

Den hedenske læren som i en gradvis prosess begynte å krype inn i doktriner og praksis i den tidlige kirken, har aldri blitt helt utryddet, og har alltid vært rede til å overta med kjetteri eller korrupsjon når troen avtok og iveren kjølnet. (1)

Den tidligste lederen av betydning blant de edle valdenserne i Nord-Italia og Sør-Frankrike, var Vigilantius (364-408). Noen regner med at han på en måte var valdensernes første leder. (2) På denne tiden vokste protestene mot all den hedenske læren som ble trukket inn og utfordret den opprinnelige og sanne kristendommen. Det skjedde da alle som ønsket å beholde den tro som engang var overlevert til de hellige, både i Nord-Italia og Sydvest Frankrike, ble sveiset sammen til en organisert bevegelse. Troende som ønsket sannhet bygget på Bibelen alene og nektet å følge overtro, myter og tradisjoner som ble trukket inn i kirkene, var influert av den klare bibelske undervisningen til Vigilantius. Uten tvil var Patrick i Irland, som på samme tid var

Bilde: Vigilantius

årsak til at menigheten der vokste, begeistret over reformene som fant sted i det sydlig sentrale Europa.

Vigilantius ble født i Syd-Frankrike nær Pyreneene. (3) Hans far var innehaveren av en «mansio», som var en slags skyss-stasjon hvor reisende kunne overnatte, men også skifte utslitte hester med uthvilte. Det tidligste hjemmet til denne reformatoren var derfor et møtested for handelsmenn, ambassadører, biskoper, vanlige turister eller keiserlige sendemenn. Det var dette livlige sosiale miljøet som ble tilbudt denne ungdommen og som ga ham rikelige anledninger til å bli kjent med alle slags nyheter.

Når Vigilantius i ensomhet vandret høyt og lavt i fjellområdet hvor han bodde, mens han passet småfeet, jaktet på vilt eller guidet reisende gjennom et vanskelig terreng, vokste han i visdom. En gang han over lengre tid var i kontakt med kristne reisende, lærte han om evangeliet og tok imot Jesus som sin Frelser. Nær ved hvor han bodde, var eiendommene til den berømte historikeren Sulpicius Severus. Denne kjente forfatteren var ansett for å være en av de beste blant de lærde. I sin bolig var han ofte vertskap for mange av den tids fornemme borgere. Han inviterte Vigilantius til å være en av hans ansatte, først i vanlig tjeneste, men senere som regnskapsfører, innkrever av hans leieinntekter, men også som forvalter av hans mange eiendommer.

Mens Vigilantius var ansatt i tjeneste hos denne historikeren, skjedde det en stor forandring med den lærde Sulpicius Severus. Han ble kraftig influert av en askese og klosterideologi som spredte seg over landet. Vigilantius satte stor pris på sin berømte arbeidsgiver, og beundret denne mannens strålende intellekt og barmhjertighet, og ikke minst hvordan han ga mat til de sultne, klær til de fattige og hvordan han besøke de syke, mens han samtidig var travelt opptatt med mye litterært arbeid.

Kampen mot munkevesenet.

Litt nord for hvor Vigilantius bodde, var senteret til Martin, biskopen i Tours. Ved breddene av Loireelven hadde denne prelaten grunnlagt det første klosteret i Frankrike. Den ekstremt nøysomme askesen som han hadde underlagt seg, sammen med flammende rapporter om hans påståtte mirakler, gjorde han til en populær åndelig leder. Sulpicius Severus, ledsaget av Vigilantius, som nå var blitt hans betrodde finansmann, dro derfor på besøk til biskop Martin. Dette møtet gjorde dyptgripende endringer i livet til både Sulpicius og Vigilantius, men med motsatt resultat. Biskop Martins fanatisme forførte Sulpicius Severus og drev han inn i klosterlivet.

Bilde: Marmoutier

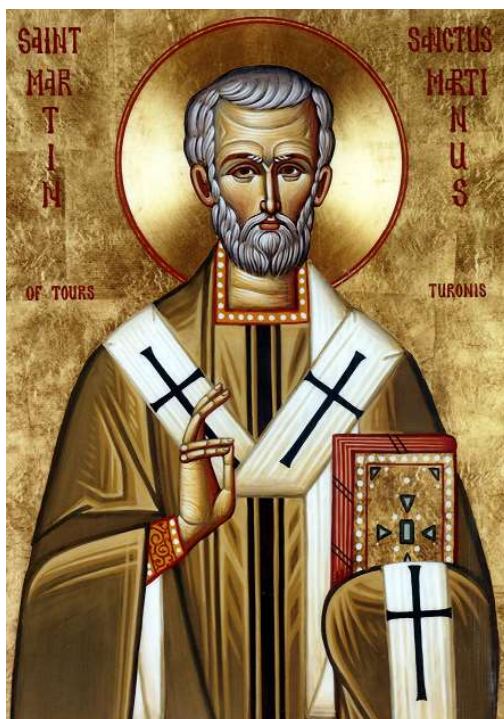
Vigilantius oppdaget snart at hans lærde beskytter ikke ble et verken lykkeligere eller et bedre menneske etter sitt besøk hos biskopen av Tours. Etter at han kom tilbake, hjemsøkte inntrykkene fra besøket den følsomme historikeren. Han ble forfulgt av minnet om den asketiske prelaten som sov på den kalde jorden, med ingenting annet enn aske strødd under seg og med en sekk som teppe. Han

observerte at biskopen nektet seg en myk seng og varme klær, selv når han var syk, og han forkynte at en kristen burde dø over aske, spise den mest usunne mat og nekte seg enhver nytelse. Han gikk til og med så langt i sin fanatisme, at han mente en troende måtte be til Gud i den mest smertefulle kroppsstilling, burde tvinge søvnen ut av øynene, utsette seg for ekstrem varme og kulde, sult og tørst. Sulpicius var tydeligvis lett å påvirke, og hans tanker dvelte ved det han hadde sett og hørt hos biskop Martin. Til slutt ble han forført og trodde at himmelen ville være stengt for ham om han ikke praktiserte den samme ekstreme askesen. (4)

Kjærligheten til det fanatiske, trangen til å dvele ved historier om undere og mirakler og praktisering av askese, hadde nå fullstendig besatt Sulpicius. Vigilantius så fort at dette religiøse systemet var et formsvesen uten ektheten og enkelheten i Kristi evangelium.

Han forsto også at denne religion-sutøvelsen var preget av en kamuffert og innbilsk selvopphøyelse, åndelig stolthet og falsk ydmykhet. Det var et system som undergravde læren om Kristus og Hans fullstendige og tilstrekkelige offer. Han så forførelsen i all denne selvpiningen og han forutså at mennesker som

Martin av Tours, sannsynligvis til slutt ville bli opphøyet i tankene til svake og ustabile kristne. De ville definere slike ekstreme asketer til å være «hellige» mellommenn og gjøre dem til objekter for guddommelig tilbedelse. Det er lett å se

Bilde: St. Martin av Tours

at erfaringene Vigilantius fikk i møte med Sulpicius, er en årsak til at han senere arbeidet systematisk med å avsløre askesens forførelse og advare mot utviklingen av helgendyrkelsen». (5)

Det ideologiske skillet mellom Vigilantius og Sulpicius, som utviklet seg etter besøket hos biskop Martin, ble enda større da Sulpicius ansatte ham som budbærer til Paulinus av Nola, i Italia. Denne mannen hadde vært på et senter hvor han lærte en forførende tradisjon som senere ble innført i den latinske kirken. Det innebar å trekke tradisjoner fra hedenskapet inn i kristendommen, og gjøre dem guddommelige ved at de ble knyttet til minnet om en avdød helgen. Dette frafallet inkluderte også tradisjonen å bønnfalle Gud via en død martyr og derved ignorere Skriftens klare undervisning om at det «bare er én mellommann mellom Gud og mennesker». (6) Videre blir vi informert om at pave Gelasius, i det femte århundre, introduserte en «renselsesfestival» med prosesjoner og lys for å kopiere den hedenske festen kalt «Lupercalia». (7)

Det må ha gjort sterkt inntrykk på den enkle og bibeltro Vigilantius, å se påkostede templer og kirker som var reist til ære for en eller annen ekstrem og forført eremitt. Påvirket av kjennskap til Ordet og av Guds nåde, flyktet den unge Vigilantius fra påvirkningen til dem som gir seg hen til tradisjoner som er ment å erstatte evangeliets sanne innhold. Spørsmålet var om man ønsket å følge læren til apostlene eller kirkefedrene.

Opprør mot askese og klosterliv.

Som om vår Forlørsers løsepenger ikke var tilstrekkelig uten egne påførte lidelser, påla de som praktiserte askese seg selv forferdelige kvaler. De undergravde læren om Kristi fulle og tilstrekkelige forsoning for synd. Prosesjoner ble arrangert, relikvier ble vist fram og røkelse brent foran graven til en asketisk ekstremist som var blitt opphøyet. Klosterlivet fulgte i askesens fotspor. Justin Martyr (150 AD) var prominent blant de tidligste frafalne, på grunn av sin perverse forkynnelse. (8) Han ble etterfulgt av sin elev Tatian, som videre underviste Clement (190

AD) og som grunnla den teologiske skolen i Alexandria. Clement ga seg selv oppgaven å bringe videre evangeliet godt blandet med hedensk filosofi. Men det ble Origen, Clements elev, som både lemlestet seg selv, og som begynte en forherligelse av sølibatet.

Klosterlivet var aldeles ikke kristendommens oppfinnelse. Denne skikken var importert fra hedenske religioner, og kristendommen fikk den for første gang introdusert i Egypt, som en innflytelse fra buddhismen. Det var to klasser av munk. Den første, de såkalte eremitene, valgte å leve alene på de mest dystre og ville stedene i ødemarken. Den andre klassen forkastet det ensomme livet og samlet seg i fellesskap kalt klostre. De hadde en mentalitet som gjorde at de underkastet seg på en ekstrem måte kirkens øverste hierarkiske leder og ignorerte alle andre myndigheter.

Dette utviklet seg til å bli en enorm mobil hær av fanatiske menn direkte under pavedømmet, som ikke var tilknyttet noen menighets ansvar. La oss huske at opplæringsskolene til de keltiske og syriske kristne, ikke var klostre på en slik måte, selv om noen katolske skribenter har prøvd å få det til å se slik ut. De som bodde på pavekirkens klostre, hadde et helt annet program enn studentene som gikk på bibelskolene. På de keltiske og syriske skolene, oppholdt ikke elevene seg et helt liv, som i klostrene, men bare for en periode med opplæring, slik unge mennesker i dag drar hjemmefra for å gå noen år på et college.

Munkene derimot, hadde på spesielle tider av døgnet, seremonier som påbød dem å ligge flate på gulvet eller på kne i timer av gangen. Alle disse eksterne ritualene var symptomer på tilhørighet til et statskirkelig system, som var med på å forberede unionen av pavekirken med den sekulære staten. Som alternativ gjorde den sanne kristendommen et stort inntrykk i alle land på dem som valgte å advare mot det falske og invitere mennesker til å holde seg «til Ordet og til vitnesbyrdet», Jes. 8:20.

Forløperne til Vigilantius.

Den fantastiske byen Milano i Nord-Italia, var bindeleddet mellom den keltiske kristendommen i vest og den syriske kristendommen i øst. (9) Misjonærene fra de tidlige menighetene i Judea og Syria hadde satt sitt stempel, som var den enkle og apostoliske kristendommen, på området rundt Milano. Denne byen var møtested for mange geistlige fra Østkirken, slik at den tidlige liturgien fra Antiokia, Milano og Gallia var praktisk talt identisk. (10) I løpet av alle århundrene var det umulig å finne en tid da det ikke var opposisjon i Nord-Italia mot det romerske åndelige hierarkiet.

Dr. Allix forteller hvordan bispedømmet Milano fikk fortsette uavhengig til midt i det ellevte århundre, da valdenserne på en mer åpen måte begynte å forkynne sin avsky for kirken i Roma. Før kirkemøtet i Nikea, var ideologien til områdene i Nord-Italia svært forskjellig fra Roma.» (11) Dr. Faber forteller om gapet mellom kirkene i Milanodistriktet og Roma. Dette distriktet, på østsiden av Cottian Alpene, var landet til valdenserne. Hit kom deres forfedre og fant hvile under forfølgelsene i det andre, tredje og fjerde århundre. I dette landskapet, tilbaketrukket fra verden, kunne de bevare sannheter og praksis fra apostelmenigheten. (12)

Motstanderne av hedenske skikker.

Først blant dem som protesterte mot hedensk praksis i kirken var Helvidius. Det er interessant å merke seg at tre av de mest fremstående motstandere av de pavelige tilføringene i latinsk kristendom, var fra Nord-Italia. Disse var Helvidius, Jovinian, og Vigilantius. Vedrørende Helvidius, er det meste som er skrevet av ham og for ham blitt ødelagt. Selv om han levde et og et halvt århundre etter Justin Martyr og mer enn et århundre etter Tertullian, Cyprian, Origenes, og Clement, er deres skrifter bevart, mens hans skrifter ble ødelagt.

Helvidius tilhørte en kirke som strebet etter å overlevere Bibelens rene lære. Han er kjent for sin opposisjon mot Jerome, på grunn av at denne tidlige kirkefaren brukte forfalskede greske manuskripter til å produsere Vulgata, den latinske Bibelen til pavedømmet. Hvis ikke Jerome hadde tordnet imot Helvidius, ville vi ikke visst mye om ham. Påstanden var at Helvidius var en farlig kjetter som gikk imot kirkens lære, men det er lett å dokumentere at det var all den overtro som ble trukket inn i kirkens lære han opponerte imot. Han var elev av Auxentius, som var biskop i Milano, og forløperen til Jovinian.» (13) Duchesne påpeker at i 20 år, hadde Auxentius stor innflytelse på bispedømmet i Milano. Han var selv fra Lilleasia og satte preg på disse regionene med et solid syrisk lederskap. Han anklaget også åpent og freidig Jerome for å bruke korrupte greske manuskripter for å sette sammen den katolske Bibelen. (14)

Den del av kirkesystemet i det fjerde århundre, som var dominert av askese og klosterliv, ble på en måte personifisert i Jerome, en mann som viste sine verste og mest frastøtende trekk i både liv og samtale. Han kommuniserte surhet, bitterhet, misunnelse, intoleranse og misnøye over enhver manifestasjon av åndelig standard som han selv ikke levde opp til. Bruk av skjellsord var blant hans sterkeste svakheter, og selv de beste menn i hans tidsalder, som opponerte mot ham, slapp ikke unna hans kritikk.» (15)

Den andre kjente reformatoren i nord-Italia og forløperen til Vigilantius, var Jovinianus (330-390). Han var sine ideologiske motstandere så overlegen i kunnskap, at et samlet forsøk av lærde talsmenn for pavedømmet, som Jerome, Augustin og Ambrose, ikke hadde noen mulighet til å motbevise hans skrifter og historiske argumenter. (16) Om ham sier Albert H. Newman: «At protestene til Jovinianus vakte stor interesse, kan vi tydelig se fra Jerome sin opphissede polemikk, og fra den offentlige saksbe-

Bilde: Jovinianus

handlingen som ble satt i gang imot ham både i Roma og Milano.»

Den utholdenhet som preget Jovinianus, kan ses i den bevegelsen som ble ledet av Vigilantius. Det er ikke usannsynlig at tilhengere av Jovinianus til slutt måtte søke tilflukt i de alpinske daler, noe som holdt liv i den evangeliske undervisningen og forkynnelsen som skulle dukke opp igjen med kraft og kvalitet i det tolvte århundre.» (17)

Beuzart forteller hvordan en lært fransk historiker skriver om den nådeløse forfølgelsen som munkene gjennomførte så sent som 1215, mot såkalte kjettere, både jovinianister, patarianere og albigensere. (18) Jovinianus tiltrakk seg Jeromes vrede, bl.a. fordi han lærte at livet til gifte pastorer, er like akseptable for Gud som de som ikke er gift. Jovinianus angrep askesen når han skrev at å spise god mat med takknemlighet er like akseptabelt for Gud som å avstå fra god mat. Han avviste også at geistlige og munkene ble favorisert av Herren ved å hevde at alle som er overgitte til Gud, er trofaste og lydige mot dåpens løfter, vil bli likt belønnet på dommens dag. På grunn av dette, sa Jerome, med sin skarpe tunge, at Jovinianus «hveste som den gamle slange», forkynnte «kvalmende søppel» og «djevelens giftige oppkok.» (19)

Vigilantius var overbevist om at tradisjonen med askese, prosesjoner, og sakramenter, ikke kunne gjøre mennesker verken lykkelige eller åndelige. Da Damasus ble valgt til pave i 366, var splittelsen i Roma så voldelig at portene til kirken hvor hans rival ble innviet, ble brutt opp, taket ble revet av og bygningen satt i brann slik at 137 personer ble drept. (20)

Årsaken til splittelsen mellom Vigilantius og Rom.

Det Vigilantius opplevde i sin kontakt med Sulpicius, sin arbeidsgiver, ledet ham til en skillevei. Han ble som alt nevnt introdusert til biskop Martin, som levde i en celle og skrøt av sine påståtte mirakler. Han observerte hvordan den lærde Sulpicius vendte seg bort fra sunn kunnskap til fabler og syner. Han ble også

konfrontert med Paulinus fra Nola, en mann som kravlet rundt foran bildet av en favoritthelgen. Vigilantius så be-
draget i dette spillet. Han kjente vid-
ere til hvordan Helvidius utfordret de
korrupte manuskriptene i hendene på
Jerome, og hvordan den store lederen
Jovinianus forsvarte evangeliets enkel-
het og lærte at prestene selvfølgelig
kunne være gifte menn, slik flere av
Jesu apostler var. Men det som avg-
jorde alt for Vigilantius, i tillegg til det
nevnte, var hans besøk hos Jerome.

Bilde: Paulinus av Nola

På dette tidspunkt hadde goterne,
kelterne og frankerne glemt dagene
med invasjon og religiøse ulikheter, og
var blitt forent med usynlige bånd i det vanlige samfunnslivet. De satte stor pris
på sine latinske bibler, (ikke å forveksle med Jeromes latinske bibel). Deres Bibel
ble kalt Itala, og den ble lest offentlig i alle kirker i Italia, Spania, Afrika og i Tys-
kland hvor latin ble forstått. Den var eldre enn noen av de andre bibelutgavene.
(21)

For å fortrenge denne noble bibelversjonen, hadde Jerome på forespørsel fra
paven og med penger derfra, produsert en ny latinsk Bibel. Han ble sett på av
den keiserlige (dominerende) menigheten på sin tid, som et orakel. Vigilantius
bestemte seg for å oppsøke Jerome på hans klostercelle i Betlehem. Han dro via
Italia og besøkte også for andre gang Paulinus. Mens han var der ble det arrangert
prosesjoner til de helliges graver, ledsaget av svingende røkelseskar og tente lys.
Vigilantius observerte dette fasadespillet, men holdt seg taus. De fine manerene
som både Sulpicius og Paulinus hadde, koblet med deres ydmyke hengivenhet,

gjorde deres vrangforestillinger litt mykere. Men da han møtte den voldsomme polemikken til Jerome i 396, ble øynene til denne galliske reformatoren åpnet.

Vigilantius hadde med seg et brev fra Paulinus til Jerome, og dette var introduksjonen som gjorde ham personlig kjent med den mest ekstraordinære mannen på denne tiden. Jerome var en plage blant sine samtidige og i tillegg en mann som ble opphøyet over alle andre. I et misforstått forsøk på å gjøre sin plikt overfor Gud, sviktet han i sin plikt overfor mennesker og han var totalt uvitende om apostelens egne ord: «Hvis en mann sier han elsker Gud, men hater sin bror, er han en løgner». Ydmykelse av kjødet hadde en tendens til å gjøre denne mannen åndelig oppblåst, og av alle polemiske forfattere i det fjerde århundre, var han den mest bitre.» (22)

Det første møte mellom Vigilantius og Jerome i Bethlehem er beskrevet på denne måten. En smal bygate ledet vekk fra hovedgaten på stedet der graven til kong Archelaus tidligere sto, og ledet den reisende til Jeromes klostercelle. Her fant han den berømte asketiske mannen kledd i en prestedrakt så grov og simpel, at den bar preg av åndelig stolthet. Det var som om den sa: «Denne slitte kledningen gjør meg mer hellig enn deg.» Ansiktet til munken var blekt og mager. Han var langsomt i ferd med å bli bedre etter en alvorlig sykdom, og var en skygge av hva han engang hadde vært. Hyppige tårer hadde pløyd kinnene hans til dype furer.

Øynene hans var sunket i sine huler og alle bein i ansiktet var skarpe og utstående. Faste og irritasjon fra stadige og skarpe debatter, hadde gitt et preg av dysterhet til hans ansikt. Likevel sa han at selv om han ble syk av sin livsstil, var cellen som et lysthus i Edens hage. (23) Vigilantius ble først varmt mottatt av Jerome. Kulissene i Betlehem var det samme som han hadde vært vitne til på eiendommene til sine venner som hadde blitt trukket inn i askesen. Det syrlige temperamentet og de voldsomme skjellsordene til denne redaktøren av *Vulgata*, sådde tvil hos Vigilantius om den åndelige verdien av dette systemet. Det var da

Jerome slo voldsomt ned på Rufinus, hans tidligere venn, at det virkelige bruddet mellom Vigilantius og Jerome fant sted.

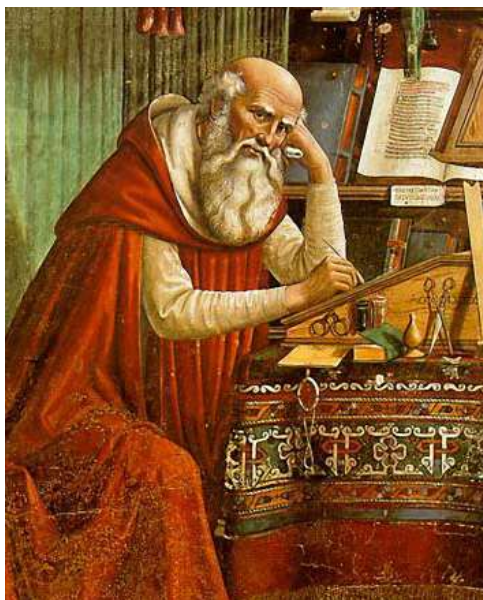
Vigilantius forlot Betlehem for å besøke Rufinus i Jerusalem. Han lærte nok fra dette besøket, til ikke å finne noen attraksjon i Jeromes teologiske lederskap, og han kjente protesten som reiste seg i hans hjerte mot dette nye systemet av askese og klosterliv. Han dro tilbake til Betlehem fra Jerusalem fullt bestemt på å protestere mot de ukristelige ideene til munken han nå våget å opponere imot. Som et resultat av dette møtet, bestemte Vigilantius seg for å kutte kontakten med etterfølgerne av den Alexandrinske skole, både på grunn av deres ubibelske teologi og fordi de assosierte seg med svermeriet til de egyptiske munkene. Han bestemte seg for å reise sin stemme til forsvar for evangeliets primitive enkelhet. En annen hendelse styrket også hans valg. Han besøkte igjen Nola, da han dro tilbake via Egypt. Man kan forestille seg hans indignasjon da han fikk vite at Jerome ikke var fornøyd med all den ydmykelse og lidelse som Paulinus hadde gitt seg selv i overenstemmelse med asketismen, men hadde på en spottende måte krevd at han umiddelbart måtte gi fra seg alle sine eiendeler.

Da bestemte Vigilantius seg for å bryte tausheten. Hvordan, hvor og imot hva, forstår vi ut i fra Jeromes svar til Reparius, en prest i sydlige Frankrike. I år 404 skrev Jerome om Vigilantius: «Jeg har nå selv sett dette monsteret, og jeg har gjort mitt beste til å binde denne galningen med tekster fra Skriften, slik Hippocrates bant sine pasienter med lenker. Likevel dro han sin vei. Han reiste, han rømte, han brøt seg løs og har søkt tilflukt mellom Adriaterhavet og alpene til kong Cotius, og der forkynner han imot meg.» (24)

I de Cottiske alpene, i den regionen som ligger mellom alpene og Adriaterhavet, begynte Vigilantius sin første offentlige innsats for å stoppe de hedenske seremoniene som var blitt brakt inn i kirken. Hvorfor valgte han denne regionen? Fordi der fant han mennesker som levde etter Skriftens lære. De hadde flyttet til disse dalstrøkene for å slippe unna Roms forfølgelse. Han var kjent med at

han i de Cottiske alpine ville finne troende som holdt seg til Skriften, og bl.a. var imot læren om sølibatet og forbudet mot å nyte det som var vakkert og godt. Begge ideer var blant favorittdoktrinene til Jerome og trolig et fundament for hans ekstreme askese.» (25)

Hvor fruktbare bestrebelsene til Vigilatius var, kan vi se av følgene brev fra Jerome til Reparius: «Det er skammelig å forholde seg til, men det er biskoper som assosierer seg med hans galskap, hvis man i det hele tatt kan kalle dem biskoper, når de ikke ordinerer diakoner, men slike som nettopp har giftet seg.» (26)

Bilde: St. Jerome

Det er ikke kjent om de biskopene som var enige med Vigilatius i hans korstog mot den halvt hedenske kristendommen på den tid, var på den italienske eller den franske siden av alpine. Det betød lite for Jeromes bekymringer, siden forkynnelsen til Vigilantius, på begge sidene av disse fjellene, resulterte i at de troende forkastet Jerome. Denne utviklingen ga gjenklang hele veien over Middelhavet til Betlehem. Vigilantius sin nye misjon hadde skapt en kløft mellom de kristne som valgte å gå på den apostoliske vei, og dem som mente at kirken burde utvikle og modernisere seg og derfor måtte inkludere de hedenske seremoniene for å glorifisere staten.

Den nye organisasjonen av frie menigheter.

De alpinske kirkene i Frankrike og Italia ble ikke feid overende av den nye utviklingen. De tok imot Vigilantius med åpne armer, og hans forkynnelse var

kraftig. «Han gjør sitt inntog i kirkene i Gallia,» skrek Jerome i raseri. Kirkene i Sør-Frankrike, som elsket de nye hedenske læresetningene til kirkemakten, appellerte til Jerome om å forsvare den romerske utgaven av kristendommen mot angrepene fra Vigilantius. Jeromes svar, adressert til Reparius, avslører noen av doktrinene og praksisen den galliske reformatoren fordømte: Blant dem er sølibatet, tilbedelse av relikvier, tenning av lys som en åndelig aktivitet, våkenetter, røkelse og bønner til de døde.

Igjen og igjen ba Jerome om å få tilsendt boken som Vigilantius skrev. Historikeren Milner beretter: «Jeg ville heller hatt en eneste side av litteraturen til Jovinianus eller Vigilantius, enn alle skjellsordene til Jerome.» (27) Den nye lederen av kirkene som ikke hadde gått i kompaniskap med staten, brukte alle sine midler til innsamling og sirkulasjon av manuskripter og han ansatte lærde assistenter til å skrive brosjyrer, traktater og bøker.

Jerome krevde at Jovinianus måtte fanges og overleveres til staten for forvisning eller død, og som historikere og paveforordninger påpekte: Når statskirken ønsket å drepe sine motstandere, skulle de overleveres til en verdslig domstol for avstraffelse. (28) Dette vedtaket ble erklært for at kirken selv skulle skjule sin egen forbrytelse. (29) Den «åndelige» Jerome skrev: «Kjetternes tunger burde skjæres ut eller de burde bli satt under behandling for sinnssykdom». Slik forlot kirkens ledere Jesu lære om at det er med kjærlighet vi må vitne for sannheten, og de byttet ut Bibelen metode for evangelisering med brutal makt.

Til tross for alt dette, var de som tilhørte disse regionene, fast bestemt på å følge bare Bibelen. De vokste i styrke, og kom nærmere hverandre. Under drivkraften fra kampanjene til Vigilantius, ble en ny organisasjon opprettet, forutbestemt til å vedvare gjennom de kommende århundrer. Vigilantius hadde forberedt seg for dette i mange år ved å gi dager og netter til studier og forskning. Det er et beklagelig faktum at få av hans skrifter er bevart.

Hvor demoraliserende påvirkningen fra klosterhysteriet ble, kan sees i den forandringen som skjedde med Augustin (AD 354-430). Denne berømte kirkeforfatteren (som sannsynligvis av alle katolske kirkefedre, er den som er mest beundret av pavedømmet), ble drevet av det populære presset til å støtte Jeromes synspunkter, og han var også i korrespondanse med ham. Han aksepterte til slutt forfølgelsens politikk. (30) Augustin ga til pavedømmet, fra sin bispetrone i Nord-Afrika, et dødelig våpen. Han oppfant den uhyrlige doktrinen som het: «tving dem til å komme inn,» (31) Augustin var beruset av gresk filosofi og denne besettelsen styrte hans teologi. Han la fundamentet for inkvisisjonen som sendte millioner i døden fordi de nektet å tro på hedenske dogmer og en form for kirkelig tilbedelse som ble håndhevet av staten. Slik var miljøet på den tiden Vigilantius arbeidet for Gud.

Augustin oppholdt seg i ni lange år i manikeismen, som lærte foreningen mellom kirke og stat, og opphøyde helligholdelse av den første dag i uken. (32) Milano, midt i Nord-Italia, samt alle de østlige kirkene, holdt den sjuende-dag sabbat hellig, mens Roma krevde av sine etterfølgere at de måtte å faste på denne dagen i et forsøk på å diskreditere den. (33) Interessante bilder av denne konflikten er gitt av en eminent lærd og skribent, dr. Heylyn. (34) Han beskriver en interessant situasjon. Ambrose sa at når han var i Milano, helligholdt han lørdagen, men når han var i Roma, fastet han på lørdag og holdt søndagen hellig. Dette ga opphav til ordtaket: «Når du er i Roma, gjør som romerne». Augustin beklaget det faktum at i to nabokirker i Afrika, helligholdt den ene den sjuende dag som sabbat, mens den andre fastet på denne dagen for å gjøre den lite attraktiv. (35)

Vigilantius har blitt kalt «forløperen til reformasjonen» og «den tidligste av våre protestantiske forfedre». (36) Selv om læren han protesterte så kraftig imot, dessverre fortsatte i hundrevis av år, er det klart at innflytelsen av hans forkynnelse og lederskapet han ga valdenserne (37), banet vei gjennom århundrene, til den ble forent med de heroiske reformene til Luther og de andre senere reformatorene. Når pavedømmet forfulgte og drepte valdenserne, ble «kjetteriet» i disse

regionene proklamert å ha samme kjennetegn som forkynnelsen til Vigilantius. To århundrer senere rettet middelalderens katolske forfattere sine intense angrep mot Claude, biskopen av Milano og hans etterfølgere, på grunn av at han var «smittet med Vigilantius sin gift». (38) Anklagen blir stående som en hedersbevisning for alle som elsker Bibelens sannheter.

Fra tiden da den galliske reformatoren arbeidet og forkynte det sanne evangeliet, ble menighetene i Nord-Italia og Sør Frankrike preget av en helt annen kvalitet enn det som var å se i den lovlige og politiske statskirken. Som bibeltro kristne, kan vi trygt hevde at Vigilantius i Sør-Europa, som sin samtidige Patrick av Irland, må bli regnet som to av de tidlige sannhetslys i menigheten i ødemarken.

Patrick, grunnlegger av kirken i ødemarken i Irland

Fra alt som kan læres om Patrick, framstår han som den edleste av alle misjonærer. Han dro til Irland motivert av kjærlighet til Kristus og til mennesker som enda ikke hadde lært ham å kjenne. Hvor upassende er det ikke at et folk som ikke mottok noe av verdi fra Roma som kunne lede dem til Kristus, og som lenge kjempet mot pavemaktens lære, av denne falske kristendommen, nå blir ansett som hennes mest nidkjære tilhengere. (1)

Heltefiguren Patrick, som i sine guttedager ble fanget til slaveri, utmerker seg som en sivilisasjonsbygger. Han var ikke bare en arkitekt bak det europeiske samfunnet og en far for irsk kristendom, han var også et forbilde i kampen mot åndelige «ulver i fåreklær». Så mange legender og fiksjoner er skrevet om Patrick, at en nesten er ledet til å tro at det er snakk om to forskjellige personer, den virkelige

Bilde: St. Patrick - Wikimedia Commons

Patrick og den konstruerte Patrick. Dette utsagnet vil overraske mange, likevel er det et faktum at den virkelige Patrick tilhørte menigheten i ødemarken. Han burde ikke bli plassert der visse historikere mener at han hører hjemme. De klare fakta som presenteres i dette kapitlet, vil uten tvil utgjøre en åpenbaring for mange som kan være villedet av uriktige historiske fremstillinger. Ikke minst gjelder det spørsmålet om hvilken kirke Patrick representerte. Som vil bli vist senere, var han en del av menigheten som kom til Irland fra Syria. (2) Han var ikke assosiert med den form for kristendom som utviklet seg i Italia og som var i stadig krig med kirken som Patrick organiserte.

Patrick tilhørte det keltiske folk, som britene i England, så vel som også skotene og irene er en del av. Det livlige temperamentet som kelterne er kjent for, følges av edelt mot ved farer og en dyp kjærlighet til kunnskap. Kelterne, slik som germanerne, har en religiøs lengsel som gjør dem hengivne til den troen de er overbeviste om. Denne folkegruppen bosatte seg i hele området fra Scythia til Irland. (3) Kelterne er etterkommere av Gomer, som er barnebarnet til Noa, og derfor ble de gjennom århundrene gitt navnet Cimmerians. Faktisk kaller walisierne seg selv for Cymry.

Tre land, Britannia, Irland, og Frankrike, hevdes av ulike skribenter å være faderlandet til Patrick. Hovedvekten av indisier gjør det klart at hans fødested var kongeriket Strathclyde, som var befolket og kontrollert av de gamle britene og lå rett nordvest for England. (4) Roma hadde delt øya i fem provinser, og anerkjente i tillegg kongeriket Strathclyde. Det ble etter hvert vanlig å omtale disse provinsene som Britannia. Det romerske senatet utvidet den romerske borgerretten til å gjelde i ti av de største byene i Britannia. (5) Da hans foreldre bodde i en av disse ti byene, var Patrick etter all sannsynlighet og på samme måte som Paulus, født som en romersk borger. Han ble født omkring år 360. (6)

Heldigvis har to av Patricks skrifter, «Bekjennelsen» og «Brevet mot den britiske kong Coroticus», overlevd og er lett tilgjengelig. I brevet forteller Patrick hvordan han oppgav sine privilegier for å bli en slave for Kristus. Om hans tro og hengivenhet til Gud skriver han: «Jeg var et fritt menneske etter kjødet. Jeg var sønn av en far som var menighetstjener. Jeg solgte min karriere til beste for andre, og jeg verken rødmer eller sørger over det. Til slutt er jeg en Kristi tjener, utlevert til en fremmed nasjon på vegne av den usigelige herlighet i et evig liv som er i Jesus Kristus vår Herre.» Om disse to skriftene, «Bekjennelsen» og «Brevet» skriver Sir William Betham: «I dem vil det ikke bli funnet noen arrogante holdninger, ingen åndelig stolthet, ingen hentydning til overlegen hellighet, ingen forbannelser på grunn av at hans tilhengere ble drept, ingen ærefrykt eller tilbedelse av relikvier og ingen vigsling av mennesker til åndelige lorder. (7)

I en alder av seksten år ble Patrick bortført som fange til Irland av sjørøvere, som tydeligvis hadde seilt opp Clyde-River eller gått i land ved kysten i nærheten. Om dette skriver han i sin bekjennelse: «Jeg Patrick, en synder, den mest primitive og minste av de trofaste og mest ynkelige blant mangfoldige. Min far Calpurnius var menighetstjener og sønn av den avdøde presbyter (menighetslederen) Potitus. Vi bodde i landsbyen Bavavan i Tiberniae, og der hadde vi en liten gård nær stedet hvor jeg ble tatt til fange. Jeg var nesten seksten år gammel og kjente ikke den sanne Gud. Jeg ble brakt til Irland i fangenskap sammen med mange tusen menn, slik vi fortjente, fordi vi ikke vandret med Gud og ikke holdt hans bud.» Det er verd å merke seg at Patricks bestefar var en presbyter, noe som indikerer at han hadde en stilling i kirken lik en biskop i den pavelige betydningen av betegnelsen. Dette er ett av mange bevis på at sølibat ikke var en forpliktelse blant det tidlig britiske presteskapet. Patricks far var diakon i kirken, en av byens rådgivere, bonde og ektemann. Til Guds ære skjedde det at i løpet av de syv årene Patrick var slave i Irland, lærte han seg den irske formen av det keltiske språket. Dette var av stor verdi, fordi de stridige hedenske irene var avvisende når romerne og britene forsøkte å misjonere på tvers av kanalen. Mange av dem som tidligere ble bortførte til fangenskap, må ha vært kristne, som engasjerte seg helhjertet i

å omvende piratene som holdt dem fanget, slik at det må ha vært et betydelig antall kristne i Irland etter at Patrick flyktet, og senere våget å returnere for å evangelisere denne øya.

Det er også verd å merke seg at Patrick ble «ført i fangenskap sammen med mange tusen menn.» Fartøyene som ble brukt i de dager langs kysten av Irland, ble kalt «Coracle» og var små båter laget ved å kle en kurv-ramme med skinnfeller eller lær. Vanskelighetene med å transportere mange tusen fanger ved hjelp av slike små båter, indikerer at raidet må ha blitt utført på en nærliggende kyst, noe som videre vitner om at hans fedreland var «Britannia».

Patrick måtte på samme måte som hans Mester fra Galilea, lære lydighet gjennom lidelse. En stor oppgave ventet ham. Apostelkirken hadde vunnet en relativt lett seier i kampen mot den hedenske verden i løpet av tre hundre år. Men en omtrent umulig oppgave ventet den bibeltro menigheten da en kompromissvillig kristendom, som påtvang sin lære ved sverdets makt, hadde blitt statsreligion i Romerriket. Det var en tid da det var behov for en ny type ledere. I det kampen begynte for at de frie kirkene skulle ha selvstendige liv uten et herskende statlig presteskap over seg, forberedte og trente Gud opp Patrick.

Når vi betrakter den første delen av livet til denne kristne lederen, er det svært interessant å merke seg hva som skjedde i den samtidige historien. (8) Vigilantius arbeidet i Syd-Frankrike og i Nord-Italia blant de latinske folkeslagene. Like før Patricks epoke begynte, hadde keiserriket fra Konstantinopel blitt styrt av Konstantin II, som ikke aksepterte det ekstreme syn på guddommen som hadde vunnet frem under hans far, Konstantin den Store, ved det første konsilet i Nicaea.

Som det vil gjøres rede for senere, vant lignende motstand mot disse ekstreme synspunktene fram over hele Europa. Patricks tro var lik opposisjonens standpunkt. Dr. Stokes skriver: «De britiske kirkene i det fjerde århundre, tok intens

interesse i kirkelige uenigheter. De motsatte seg arianismen, men var betenkelige, slik som mange andre, med bruken av ordet «homoousion,» (9) (et ord som betyr «identisk i substans») Således nektet keltisk kristendom på Patricks tid, å akseptere dette som en sannhetstest for guddommen og de avviste konklusjonene som de radikale spekulasjonene ledet til.

Det er interessant å vite at på Patricks tid, slik et senere vitnesbyrd fra Alphonse Mingana vil vise, bodde det store grupper av kristne hele veien fra Eufrat til de nordvestlige delene av India. I år 411, da Patrick var på høyden av sitt arbeide, vigsløt den anerkjente lederen for Østkirken i Seleucia i Persia, en erkebiskop og administrator for Kina, som også måtte ha distriktsledere under seg. Dette indikerer at det var mange kristne kirker i Kina på denne tiden. Ambrose skriver i år 396, at Musaeus, en abyssinsk kirkeleder, hadde reist omtrent overalt i landet til Seres-folket. Seres var navnet på kineserne. (10)

Både Isaac, den øverste lederen og Theodore fra Mopsuestia, forfatter og teolog, var kraftfulle ledere av den store Østkirken gjennom perioden til Patricks tjeneste. Innflytelsen fra skriftene til Theodore formet orientalsk kristendom i århundrer. Han arbeidet aktivt med å opponere mot læren til mithraistene i Øst, mens Patrick vant seire i Vest. (11)

Kristendommen i Irland før Patrick.

Den keltiske kristendommen omfattet mer enn irsk og britisk kristenhet. Det var en gallisk (fransk) keltisk kristendom og en galatisk keltisk kristendom, på samme måte som det var en britisk keltisk kristendom. Så stor var folkevandringene, at ikke bare grekerne, men også mengder av assyrere slo seg ned i landet som nå kalles Frankrike. Dermed eksisterte det i nesten tusen år etter Kristus, en sterk gresk og orientalsk befolkning i sørlige deler av Frankrike. Så sent som i år 600, var det mennesker i Frankrike som snakket det assyriske språk. (12)

Ingen kan med rette hevde at grenen med keltisk kristenhet i Lilleasia, hvis

kirkene der ble til som resultat av arbeidet til apostelen Paulus, skulle ha mottatt sitt evangelium fra biskopen i Roma. Samtidig er det innlysende at Gaul mottok kjennskap til evangeliet fra misjonærer som reiste fra Lilleasia. Storbritannia ble evangelisert av den keltiske eller gallatiske nytestamentlige kristendommen. (13) Et stort antall av denne keltiske folkegruppen, kolonister fra Lilleasia, flyttet til Irland (Erin) og la grunnlaget for den pre-Patriske kirken. (14) Den romersk katolske kirken klarte gjennom århundrene å sikre seg en stor tilhengerskare i Frankrike, men etter den franske revolusjon, klarte den aldri å fjerne selvstendighetsånden i det franske hierarkiet. Dette skyldes i stor grad deres bakgrunn i den keltiske rase. Som H. J. Warner skriver: «Selvstendigheten som Frankrike demonstrerte, kan ikke bare skyldes rasemessig motvilje mellom Gaul og Palagian, men kan også være forårsaket av at vestlige Gaul aldri hadde tappt kontakten med sin østlige motpart.» (15)

Patricks arbeid i Irland.

To hundre år gikk etter Patricks død, før noen skribent forsøkte seg på å knytte Patricks arbeide til et pavelig oppdrag. Ingen pave nevnte noen gang Patricks navn, det finnes heller ikke noen omtale i geistlige rapporter i Roma angående ham. Ikke desto mindre er det mulig, ved å studere de to skriftene han etterlot seg, å finne historiske utsagn som ganske presist lokaliserer tidsperioden når han virket.

Når Patrick snakker om øya som han ble bortført fra, kaller han den «Britannia.» Dette var tittelen som ble gitt øya av romerne mange år før de forlot den. Etter at goterne plyndret byen Roma i år 410, ble de keiserlige legionene tilbakekalt fra England for å beskytte territorier nærmere hovedstaden. Da de reiste, strømmet barbariske innflyttere fra nord og fra kontinentet over øyene. De plyndret det og utslettet dets forskjellige kjennetegn, slik at det ikke lenger kunne kalles «Britannia.» Etter at de romerske legionene var trukket tilbake i år 410, ble det slutt på bruken av tittelen «Britannia.» Derfor er det ut fra disse forholdene logisk å

trekke den slutning at Patrick skrev sine brev og dokumenter før den tid.

Dette tidspunktet stemmer også overens med tiden da Columba, den velkjente akademikeren fra Patricks skole, som brakte kristendommen til Skottland, begynte sin tjeneste. Columba ble uteksaminert da skolene som Patrick hadde

Bilde: Columba

grunnlagt, hadde vokst til en betraktelig størrelse. Tiden som gikk mellom grunnleggelsen av Patricks skoler og deres vekst i Columbas dager, vil indikere at Patrick begynte sin tjeneste i Irland omkring år 390.

Hva Patrick gjorde i tiden mellom hans flukt fra slaveriet i Irland og hans retur som misjonær til landet, er ikke kjent. Alle mulige anstrengelser har blitt gjort av skribenter som støtter pavedømmet, å plassere Patrick i Roma. Ved et slikt fingert besøk, er det sagt at Patrick, ved hjelp av en engel, utførte det diskutabile kunststykke å stjele mange relikvier fra

paven, deriblant skulle det være en blodstenkt håndduk fra vår Frelser og noen hår fra jomfru Maria. En datidens forfatter hyller denne plyndretokten og kaller det en hellig handling. (16)

Patricks egne ord avslører hvor bekymret han var etter hans flukt fra slaveriet, inntil han gav etter for Guds kall om å forkynne nyhetene om frelsen til det irske folk. Han hadde stadig hørt stemmer fra skogene i Hibernia, som ba ham slik som mannen i den nattlige visjonen til Paulus, «Kom over... og hjelp oss.» Verken tårene til hans foreldre eller argumentene til hans venner kunne stoppe

ham. Han bestemte seg for, uansett kostnad, å snu ryggen til både sitt hjem og sine venner, for å vie sitt liv til Emerald øya.

Hans autoritet var Bibelen.

Patrick forkynte Bibelen. Han appellerte til den som sin eneste autoritet for grunnleggelsen av den irske kirken. Han gav ikke sin anerkjennelse til noen verdslig autoritet og han siterte ingen trosbekjennelse. Mange offisielle trosbekjennelser fra romerkirken hadde på den tid blitt ratifisert og påbudt, men Patrick nevner ingen av dem.

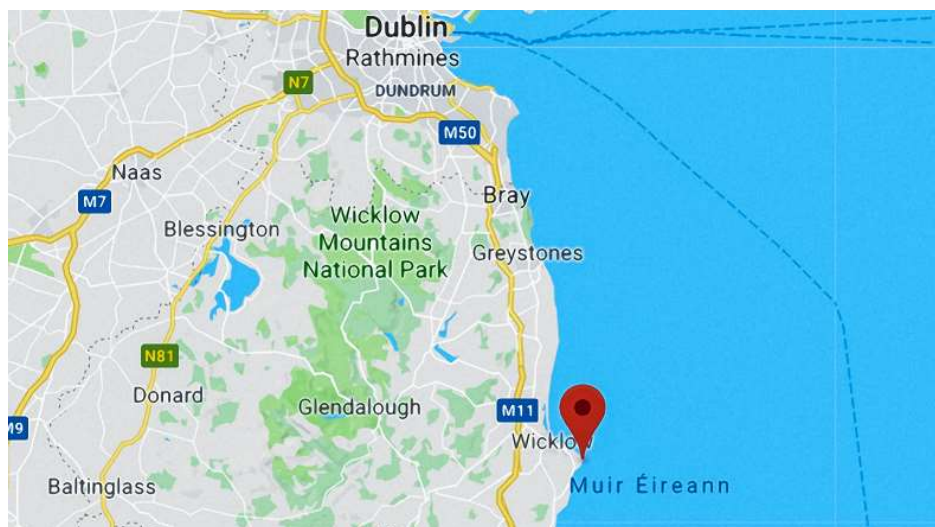
I hans bekjennelse gjør han kort rede for det han tror på, men han henviser ikke til noe kirkemøte som autoritet. Treningssentrene han grunnla, som senere vokste til skoler og store universiteter, var alle bibelskoler. Berømte studenter ved disse skolene var mange, bl.a. Aidan, som vant hedenske England for evangeliet og Columbanus med hans etterfølgere, som brakte den bibelske kristendommen til Tyskland, Frankrike, Sveits og Italia. De hadde alle Bibelen som deres eneste autoritet, og etablerte bibelske treningssentra for kristne troende. En autoritet sier det følgende i det han omtaler de håndskrevne biblene som ble produsert ved disse skolene: «Både hva angår håndtering og feilfri utførelse, overgår disse tidlige irske manuskriptene alle andre kilder». (17)

Til slutt i sitt brev, skriver Patrick: «Jeg vitner framfor Gud og hans engler, at det skal bli slik som han har åpenbart. Dette er ikke mine ord, men (ordene) fra Gud og apostlene og profetene som aldri har talt løgn, og som jeg har skrevet i Latin». Patrick satte på samme måte som sitt forbilde, Jesus, Skriftens ord over menneskelig lære. Han trodde noe helt annet enn pavedømmet som setter kirkeleg tradisjon over Bibelen. I hans skrifter appellerer han ikke til kirken i Roma for autorisasjon. Hver gang han skriver for å forsvare sitt oppdrag, refererer han til Gud alene, og erklærer at han mottok kallet direkte fra himmelen. Sir William Betham uttaler at den nyere latinske bibelversjonen produsert av Jerome ikke ble brukt offentlig på Patricks tid. Tydeligvis var det en tidligere latinsk utgave av

Bibelen, kjent under navnet Itala, som ble brukt av allmennheten. Det er interessant å merke seg at det tok omkring ni hundre år før Jeromes Vulgata gjorde fremskritt i Vesten i forhold til Itala-Bibelen. (18)

Alle steder denne kristne lederen sådde, høstet han også. Patricks flittige misjonærholdning satte Irland i brann for Gud. I følge skildringen i «Book of Armagh», forlot han England igjen sammen med noen få følgesvenner og gikk i land ved Wicklow Head på sørøstkysten av Irland. Boken «The Tripartite Life of Patrick» er preget av myter og legender. Den kan vi ikke ha tiltro til, men uten tvil er den bygget rundt visse virkelige hendelser i hans liv. Ut fra disse nedtegnelsene kan man spore Patricks reiser over øya gjennom et kvart århundre.

Patrick mente at kristendommen måtte grunnlegges med hjemmet og familien som sin styrke. Altfor ofte var kristne organisasjoner på den tiden fokusert på presteskapet. Slik var det ikke for den irske kirken og dens keltiske datterkirker i Storbritannia, Skottland og på kontinentet. Den keltiske kirken, slik den ble organisert og utviklet av Patrick, tillot presteskapet å gifte seg. (19) Nettopp fraværet av sølibat i den keltiske kirken, er en god dokumentasjon på at disse

Bilde: Wicklow

troende ikke hadde noen forbindelse til kirken i Roma. Følgelig skriver Dr. J.H. Todd: «Han (Patrick) sier ikke noe om Roma, eller om å ha blitt utsendt av pave Celestine. Han begrunnet sin irske apostelgjerning fullt og helt med et indre kall som han regnet som en guddommelig befaling». (20)

Et av de sterkeste bevis på at Patrick ikke tilhørte pavelig kristendom, finnes i det historiske faktum at i mange århundrer gjorde Roma seg alle mulige anstrengelser for å ødelegge den kirken som Patrick grunnla. Jules Michelet skriver om Boniface, som var pavens apostel til tyskerne omkring to hundre år etter Patrick: «Hans hat er rettet mot skottene (navnet som ble likeverdig brukt om skotter og irer), og han fordømmer spesielt at de tillater prester å gifte seg.» (21)

Patrick søkte to mål i sin streben etter sannhetens seier. Først søkte han omvendelse for dem som han hadde vært slave hos, og dernest lengtet han etter å erobre Tara, den sentrale hovedstaden i Irland, for Kristus. Derfor fortsatte han straks til landsdelen Antrim i nordvest, hvor han hadde lidd som slave. Til tross for at han mislyktes i å vinne sin tidligere slavemester, hadde han suksess med å omvende slavemesterens husholdning. Dette åpnet en dør for videre misjonsarbeid ikke bare i denne regionen men også tvers over det nærliggende havet og inn i nabolandet Skottland.

Historien elsker å dvele ved legenden om Patricks angrep på hovedstaden Tara. Irene hadde på samme måte som andre grener av det keltiske folk, lokale overhoder som praktisk talt var uavhengige. De hadde også etter deres eget valg, en leder som gjerne kan kalles en konge, og som kunne samle hele folket når det trengtes til forsvar for nasjonen. I mange år hadde Tara vært ansett som hovedstad i Irland og dit ble de irske landshøvdingene innkalt for å motta instruksjoner og for å gi rapporter. Disse stevnene ble ikke bare preget av forretninger men ga også tid til festivaler, utsmykket med strålende opptrinn og fengslende begivenheter. Thomas Moore skrev et dikt om disse samlingene. (22)

Det var ved en slik samling det sies at Patrick selv møtte opp og forkynte budskapet om Kristus. Hendelsen er omspunnet av legender, mange av dem er for eventyrlige til å bli tatt alvorlig, slik at flere av detaljene ikke kan aksepteres som fakta. Responsen svarte ikke til hans forventinger, men ved sine tålmodige anstrengelser plasserte han kristendommens banner i det politiske sentret i nasjonen. Han gikk ikke inn i hovedstaden fordi han trodde Guds arbeid trengte hjelp fra staten. Patrick forkastet samarbeidet mellom kirke og stat. Mer enn hundre år hadde passert siden det første kirkemøtet i Nikaforente kirken med keiserriket. Patrick avviste en slik modell. Han fulgte lærdommen som forkynnes i Johannes evangelium når Kristus nektet å bli gjort til konge. Jesus sa: «Mitt rike er ikke av denne verden.» (Joh. 18:36) Ikke bare denne irske apostelen men også hans berømte etterfølgere, Columba i Skottland og Columbanus på kontinentet, ignorerte overhøyheten til paven. De ville aldri gått med på å gjøre paven til konge. Selv om keiserriket etter det fjerde århundre hadde understøttet denne overhøyheten, var det fortsatt stor misnøye mange steder i Europa mot dette overgrepet.

Bilde: Columba markør på Iona

Mens Patrick arbeidet i Irland, ble den geistlige Aparius, i år 418, bannlyst av en biskop i Nord Afrika. Anklagen var grove lovovertridelser. Aparius appellerte til paven, som frikjente ham over hodet på hans biskop. Det resulterte i at biskopen svarte med å arrangere et kirkemøte og vedta et forbud mot at underordnede

geistlige kunne protestere mot deres biskoper eller appellere til autoriteter på den andre siden av havet. Paven svarte med resolusjoner som han hevdet hadde blitt utstedt ved kirkemøtet i Nicea. Disse såkalte resolusjonene ble senere avslørt som falske av de afrikanske geistlige.

Noen skribenter, som er kritiske til den keltiske kirken, hevder at Patrick og hans etterfølgere ikke hadde en organisert kirkestruktur. Dr. Benedict Fitzpatrick, en katolsk lærd, forkastet en slik påstand, og nevner god dokumentasjon på at de irske grunnleggerne av keltisk kristendom skapte en glimrende organisasjon. (24)

Den oppdiktede Patrick.

I de tradisjonelle historiene som vokste fram, blir mange mirakler tilskrevet Patrick. Å se på to eller tre av disse vil være tilstrekkelig til å vise forskjellen mellom den mirakuløse helten i de konstruerte historiene, og den virkelige Patrick. Den keltiske Patrick reiste til Irland på normalt vis. Den oppdiktede Patrick kastet sitt bærbare steinalter på sjøen slik at det kunne være en båt for en spedalsk person i den overfylte båten. Steinalteret sank ikke, heller ikke seilte båten fra den, men alteret med den spedalske fløt rundt båten til de nådde Irland. (25)

For å knytte denne store mannen til pavemakten, blir det fortalt at en mirakuløs søvn kom over alle innbyggerne i Roma, slik at Patrick kunne ta med seg så mange relikvier han ønsket. Videre hevdes det at disse relikviene, etter Guds veiledning, ble brakt til Armagh. Det som ble fraktet inn var tre hundre og sekstifem relikvier, sammen med etterlevningene av Paulus, Peter, Lawrence og Stefanus, og fra mange andre døde kristne. Et tøyestykke var medbrakt med Kristi blod på og med Jomfru Marias hår. (26)

Dr. Killen imøtegår denne oppdiktede historien ved å erklære at Patrick aldri nevner verken Roma eller paven, eller gir indikasjoner på at han var knyttet til den geistlige hovedstaden i Italia. Han anerkjenner ingen annen autoritet enn

Guds Ord. Da Palladius ankom landet, var det ikke forventet at han skulle få en hjertelig velkomst av den irske apostelen. Hvis han var sendt ut av pave Celestine til de innfødte kristne for å bli deres leder eller erkebiskop, er det ikke å regne med at den djerve Patrick ville underkaste seg et slikt åk og slaveri.» (27)

Omtrent to hundre år etter Patrick, begynte noen pavelige forfattere å fortelle at en viss Palladius, i år 430, ble sendt som biskop til irene, av denne samme pave Celestine. De innrømmer likevel alle at han kun oppholdt seg en kort tid i Irland og ble tvunget til å trekke seg tilbake på grunn av den mangel på respekt som ble vist ham. Mange av de påståtte miraklene knyttet til Patrick, kan vi trygt definere som fantasi og eventyr, siden hendelsene som regel er opponerende til bibelske prinsipper. (28)

Krig mot den keltiske kirken.

Den økende kulden mellom den keltiske og romerske kirken, hadde ikke sitt opphav i en fiendtlig holdning hos det keltiske presteskapet. Skillet vokste opp fordi de tok i betraktning at pavemakten beveget seg lengre og lengre vekk fra det apostoliske systemet i det nye testamentet. Ingen pave brakte videre til de ledende biskopene i kirken, nyheten om den store forvandlingen fra hedenskap til kristendommen som Patrick kunne framvise. Det er underlig at det ikke finnes noen henvisning til Patrick i det store bokverket «Ecclesiastical History of England» (Englands kirkehistorie), som ble skrevet av den nidkjære tilhengeren av Vatikanet, engelskmannen Bede, som levde omkring to hundre år etter at Irlands apostel døde.

Dette historiske verket er fortsatt en hovedkilde mange forholder seg til når de skriver om angelsaksiske England. Bede hadde tilgang til arkivene i Roma. Han var godt informert om de anerkjente keltiske misjonærene som var utsendt fra skolene Patrick hadde grunnlagt. Han legger også vekt på de store forskjellene mellom de keltiske og de romerske kirkene, som medførte bitter strid mellom

konger og biskoper. Enda han er en stor samler av fakta, nevner han ikke Patrick. Årsaken til dette synes å være at da denne historikeren skrev, hadde ikke pave-makten bestemt seg for å gjøre krav på protestanten Patrick.

Da paven hadde sendt Augustin, med hans førti munkar, for å omvende de hedenske angel-sakserne, begynte Augustin umiddelbart, med hjelp fra Bertha, den katolske konen til kong Ethelbert av Kent, krig mot den keltiske kirken i Wales. Han forlangte underkastelse av et kristent samfunn med nær tre tusen medlemmer ved Bangor i Nord-Wales. (29) Augustin henvendte seg til lederen for dette samfunnet med disse ord: «Anerkjenn autoriteten i Roma.» Han fikk straks svaret at paven ikke hadde rett til å bli kalt «Fedrenes far» og at den eneste underkastelse de ville gi ham var den de skylte alle kristne. Augustin truet dem med sverdet, og slik det vil bli skildret senere, ble tolv hundre av disse britiske kristne massakrert av en hedensk hær. (30)

Som et videre bevis på det store skille mellom den romerske og den keltiske kirken, skjedde det en episode i England i år 664, da pavekirken, ved hjelp av statlig makt, påførte kirkemøtet i Whitby i Nord-England en alvorlig skade. Kongen i den regionen hadde giftet seg med en romersk katolsk prinsesse, som ved hjelp av sin geistlige skriftefar, la en felle for pastorene som var utdannet ved Patricks skoler. Kongen, som var trett av striden mellom de to fellesskap-ene, ble et verktøy i denne planen. Denne sammenslutningen drev lederne av den keltiske kirken ut av Nord-England. (31) Omtrent femti år etter dette, i år 715, forårsaket økende innflytelse fra den romersk katolske kirke og de pavelige kongedømmene i Europa, at Skottlands senter for keltisk kristendom, Iona, ble angrepet. Dette stedet som Columba hadde grunnlagt og som har blitt lovprist i sanger og historier ble kapret, og den irske kirkens presteskap ble fordrevet fra stedet.

Patricks personlige egenskaper.

Patrick, som viste seg å ha elskverdige egenskaper, lik en apostel, hadde også strengere sider når sannhet ble leflet med. På linje med Moses, var han en svært ydmyk mann, men også stødig og planmessig, slik at viktige mål kunne nås. Hans

Bilde: Iona

evne til å organisere og gjennomføre foretak, demonstrerte hans enestående lederevner. Han var oppriktig og dro derfor mennesker til seg, og var av den grunn stadig omgitt av mennesker som Gud hadde berørt. En slik leder var nødvendig for å oppleve en flammende nytesta-

mentlig tro, og for å gjenreise gamle grunnvoller og legge fundamentet for en mektig kristen fremtid.

Til å veilede de nyomvendte, ordinerte Patrick oppsynsmenn til å ha ansvaret for lokale menigheter. Hvor hen han dro, vokste nye forsamlinger fram, og for å styrke dem, grunnla han også skoler. Disse to organisasjonene, skolene og menighetene, var så tett knyttet sammen at mange skribenter feilaktig har kalt dem klostre. De akademiske og misjonsrettede gruppene Patrick dannet, var svært forskjellige fra de asketiske sentrene pavekirken ønsket å etablere, som jo også krevde sølibat. (32) I følge Sir William Betham, ble klosterliv ansett som nedverdigende av skotter, irer og gotere i de første fire århundrene av den kristne epoke. (33) Noen av de mest berømte utdanningsinstitusjonene som Patrick grunnla var Bangor, Clonar og Armagh. Armagh, det mest kjente senteret i Irland, ble senere bispegårdene til erkebiskopene for både den engelske kirken

og den romerske kirken. To store katedraler er bygd der og de konkurrerer om oppmerksomhet. (34)

Armagh vokste fra å være en liten skole til en høyskole og deretter til et universitet. Det sies at den hadde så mange som syv tusen studenter tilknyttet på en gang. Irland ble kjent for sine utdanningsinstitusjoner, og ble derfor omtalt som «Landet av de hellige og lærde». (35) På disse skolene ble Bibelen lest grundig, men eldgamle kristne bøker ble også samlet i biblioteket og studert.

Det er historikere som skriver at benedikterordenen av munkar ble bygd på fundamentet som på ypperlig vis ble laget av det irske utdanningssystemet. C.W. Bispham reiser spørsmålet om hvorfor benedikterskolene ble favorisert av pavedømmet, og videre hvorfor pavekirken var sjalu på den keltiske kirken og søkte å ødelegge de keltiske skolene. (36) En av årsakene er at Benedict selv, grunnleggeren av denne ordenen, var svært nedlatende og negativ til læring og neglisjerte kunnskap i sin orden. Hans skoler forholdt seg ikke til objektivitet før de ble tvunget til det omkring år 900. (37)

Det effektive utdanningssystemet til den keltiske kirken som Patrick utviklet, spredde seg suksessfullt ut over Europa. Det skjedde inntil benediktsystemet, som pavemakten støttet og som ble underbygget av staten, frarøvde den keltiske kirken sitt ry og søkte å ødelegge alle spor etter dens opplæringsprinsipper. (38)

Patricks tro og lære.

I tiden før Patrick ble født, ble Europa overstrømmet av merkelige læresetninger. Slue prester som søkte makt og forkastet korsets betydning, lanserte mye falsk lære. Patrick var forpliktet til å opponere mot denne svindelen.

Ved kirkemøtet i Nicea, som keiser Konstantin kalte sammen i år 325, begynte en religiøs strid som aldri har opphørt. Foreningen mellom stat og kirke ble tatt

for gitt og det berømte konsilet krevde at alle troende måtte underkastet seg nye læresetninger. I løpet av Patricks ungdomstid, og det halve århundre før, var førtifem kirkemøter og synoder samlet i ulike deler av Europa. Om disse skriver Samuel Edgar: «Den oppskrytte enheten i romerkirken ble tydelig avsannet ved autoritære kirkemøter i det fjerde århundre. Pavemakten overskygget protestantismen når det gjaldt å produsere trosbekjennelser. Førtifem kirkemøter ble holdt i det fjerde århundre, skriver Jortin. Av disse var tretten mot arianismen, femten i favør av denne læren og sytten var for semi-arianismen. Veiene var fulle av biskoper på vei til diverse synoder, og reiseutgiftene, som keiseren betalte, tømte nesten statskassa. Dette skuet ble latterliggjort av hedningene når de så mennesker som fra fødselen hadde blitt opplært i kristendommen og satt til å undervise denne religionen, reise hastig omkring til fjerne steder og konferanser for å forvise seg om sin egen tro.» (39)

Det brennaktuelle spørsmålet i århundrene som fulgte kirkemøtet i Nicea, var hvordan man kunne uttrykke forholdet mellom personene i guddommen: Faderen, Sønnen og den Hellige Ånd. Kirkemøtet bestemte og pavemakten spesifiserte at personlighetene i treenigheten ikke var sammenblandet og deres substans var udelt. Det romerske presteskaptet hevdet at det greske ordet *homousios* (vesensenheter) var en dekkende terminologi for å uttrykke det Bibelen lærte med langt mer forståelige begreper. (40) Deretter gikk pavens menn til det skritt å kalle alle som ikke ville godkjenne denne forståelsen, for arianere, mens de selv tok tittelen trinitarianere. En løgnaktig anklage ble spredt om at alle som kirken valgte å kalle arianere, trodde at Kristus var et skapt vesen. (41) Denne falske beskyldningen vakte frustrasjon hos alle de troende som avviste Nicea-erklæringen og som aldeles ikke var skyldig i anklagen.

Patrick var en tilskuer til mange av disse stridighetene. Det kan være interessant, i et forsøk på å forstå hans spesielle situasjon, å se nærmere på dette teologiske stridsspørsmålet som har splittet menigheter og har ledet mange oppriktige kristne til kjetterbålene. På engelsk ble ordet «vesensenheter» gitt betydningen

at mer enn en person innehar den samme substansen uten at den er delt eller atskilt. Den originale greske betegnelsen er «homooousios», fra «homos» som betyr «identisk», og «ousia», ordet for «vesen.» Imidlertid oppstod store vanskeligheter, siden det er to aktuelle betegnelser på gresk. Det første, «homos», som betyr «identisk», og det andre, «homoios», som betyr «lignende» eller «lik som». Stavemåten til disse ordene er svært lik. Forskjellen i mening, når en anvender det om guddommen, er forvirrende for troende som forholder seg til innholdet i Bibelen.

De som tenkte i retning «lignende» i stedet for «homooousian» eller «identiske», ble av presteskapet umiddelbart stemplet som kjettere og arianere, og dømt verdige evige pine i helvete. Men likevel, da keiser Konstantin, som ikke forsto noen verdens ting av teologien i denne debatten, ved kirkemøtet i Nicea, spurte Hosius, den biskopen som var ordstyrer, om hva forskjellen var mellom de to begrepene, svarte Hosius at de var begge like. På dette punktet brøt alle, på nær av noen få biskoper, ut i latter og ertet lederen ved å kalle ham kjetter. (42)

Ettersom mange store teologiske verker har blitt skrevet om dette problemet i tidligere århundre, er det ikke på sin plass å diskutere det nærmere her. Det hadde imidlertid slik dyp effekt på annen lære relatert til frelsesplanen og på de ytre handlinger i tilbedelsen, at en kløft ble skapt mellom pavekirken og stiftelsene som Patrick hadde grunnlagt i Irland. Mens Patrick var alt annet enn en arianer, nektet han likevel å samtykke i betydningen av ordet «vesenslikhet» eller «homooousian». I dette tilfellet måtte man forholde seg til to ekstreme synspunkter. Et ledet av pavemakten og det andre av de såkalte «arianerne», men også et tredje standpunkt, som var midt imellom de to ideene og som var sammenfallende med synspunktet til Patrick. (43)

Som Dr. J.H. Todd sier om homooousian, det magiske testordet i det pavelige hierarkiet, når han kommenterer Patricks tros lære. «Denne trosbekjennelsen er absolutt ikke «homooousian». (44) En annen kjensgjerning som bekrefter mot-

standen de britiske menighetene hadde mot de ekstreme treenighetsspekulasjonene fra kirkemøtet i Nicea, er historien om kirkemøtet i Rimini i 359, som ble arrangert omkring tiden da Patrick ble født.

Dette synes å være det siste kirkemøtet der keltiske representanter fra den britiske kirken var til stede, før tilbakekallelsen av Romas legioner i år 410, som igjen ble etterfulgt av den angelsaksiske invasjonen av England. Kirkemøtet i Rimini utstedte dekreter som kritiserte og avviste konklusjonene fra Nicea vedrørende en treenighet. Paven i Roma hadde nylig signert lignende dekreter ved kirkemøtet i Sirmium. Ingen kan beskylde de evangeliske for å stå for et ekstremt synspunkt, når historien viser oss at deres synspunkter var sterke nok til å medføre at to paver signerte dekreter som gikk direkte imot det standpunkt pavemakten hadde på konsilet i Nicea.

En av grunnene til at pavemakten i mange år ikke nevnte Patricks navn eller hans suksess var den posisjon den irske kirken hadde når det gjaldt dekretene fra Nicea. Århundrer skulle gå før pavemakten oppdaget at hans meritter var for solide og etablerte til å bli oversett.

Romerkirken begynte derfor arbeidet for å trekke Patrick inn i sin fold, ved å finne opp all slags historier og legender som gjorde ham til en av pavemaktens helter. Romerkirken begynte å hylle og ære en viss Palladius, som tilsynelatende ble sendt av Roma til Irland midt i Patricks suksesstid. I en gradvis prosess ble denne personen kalt Patrick. (45)

Patrick holdt fram Jesus som sin stedfortreder på korset. Han tok sitt standpunkt for de ti bud. Han sier i sin bekjennelse: «Jeg ble ført til Irland i fangenskap med mange tusen menn i tråd med hva vi fortjente fordi vi vandret fjernt fra Gud og ikke holdt Hans bud.» De som avholdt seg fra de ekstreme spekulasjonene og konklusjonene til de såkalte trinitarianerne, trodde på budskapet i femte Mosebok 29:29: «De skjulte ting tilhører Herren vår Gud, men de som er åpenbart, tilhører oss og våre barn til evig tid.»

Den forpliktende lydigheten som Guds lov krevde, var et brennaktuelt tema på Patricks tid. I teorien anerkjente alle parter i stridighetene om treenighet de ti bud som Guds moralske lov, evige, fullkomne og uforanderlige. Det var lett å se at i dommen kunne ikke Herren ha én standard for engler og en annen for mennesker. Det var selvfølgelig ikke én lov for jødene og en annen en for hedninger. Opprøret til Satan i himmelen hadde vakt stor motstand mot den evige moralløven. Alle de stridende over treenigheten, anerkjente at når Gud skapte mennesket i sitt eget bilde, inkluderte det at Guds hellige lov (de ti bud) ble skrevet i hjertene når mennesket ble skapt med en fullkommen moralsk natur. Alle parter i striden gikk et skritt videre. De bekjente og nekter ikke for at i hele universet fantes det ingen, verken en engel, kjerub, seraf, menneske eller noe annet vesen, utenom Kristus, hvis død kunne sone for overtredelse av loven.

Så kom splittelsen. De som avviste den strenge og krevende definisjonen av tre guddommelige personer i ett eneste vesen, slik kirkemøtet i Nicea hadde utlagt, trodde at Golgata hadde gjort Kristus til et hellig offer og synderens stedfortreder. Pavemakten forkastet læren om at Jesus døde som menneskenes stedfortreder på korset. Følgelig så de bort i fra den opphøyede posisjonen korsfestelsen av Kristus gav de ti bud. De som så den evige nødvendigheten av å opphøye loven, og gi den ære, holdt fast ved troen på at døden krevde Guds Sønn, men hadde latt Faderen og deres Ånd urørt. Dette var læren til Patrick og hans etterfølgere.

På denne måten framholdt den keltiske kirken helligheten til de ti bud. De aksepterte profetien til Jesaia om at Kristus kom for å opphøye loven og gjøre den ærverdig. De forkynte, slik som Jeremia og Paulus gjorde, at formålet med den nye pakt var å skrive Guds lov i menneskenes hjerter (sinn). Gud kunne være rettferdig og rettferdiggjøre synderen som hadde tatt tilflukt i Kristus. Det er forståelig at de keltiske, de gotiske, den valdensiske og de armenske menighetene, samt den store Østkirken, på samme måte som andre bibeltro kristne bevegelser, hadde en helt annen forståelse av guddommen enn pavekirken. Roma,

med sin metafysiske forståelse av guddommen, måtte nødvendigvis nedvurdere de ti bud.

Uten å overse den romersk katolske kirkes godkjennelse av billedtilbedelse, i strid med det Guds bud og andre brudd mot moralloven, som de andre kirkene nektet å tolerere, var en av hovedgrunnene til skillet vedrørende helligholdelsen av sabbaten. Slik det vil bli presentert i andre kapitler, helligholdt den gotiske, valdensiske, armenske og syriske kirken og kirken i Øst, likesom de bevegelsene som Patrick grunnla, stort sett lørdagen, den syvende dagen i uken. Mange hadde i tillegg også religiøse samlinger på søndagene, slik som mange kirker i dag har bønnemøter på andre ukedager, ofte på onsdag.

I det han skriver om den keltiske kirken, skriver historikeren A.C.Flick det følgende: «Kelterne brukte en latinsk bibel som var annerledes enn Vulgata, og holdt lørdagen som eneste hviledag, men hadde også spesielle religiøse samlinger på søndager.» (46) T. Ratcliffe Barnett skriver i sin bok om den lidenskapelige katolske dronningen av Skottland, som i 1060 var den første til å forsøke å ødelegge Columbas brødre, følgende: «I dette spørsmålet hadde skottene kanskje opprettholdt den sedvanlige tradisjonen til den gamle irske kirken som holdt lørdagen i stedet for søndag som hviledag.» (47) Likeså kan det slås fast at Columba, som omvendte Skottland til kristendommen, lærte sine etterfølgere at de skulle utøve gjerninger av gudfryktighet og renhet, som de kunne lære fra de profetiske, evangeliske og apostoliske skrifter. (48) Dette viser hvordan Patrick og hans kollegaer gjorde Bibelen til fokus for all utdanning.

Bilde: Dronning Margareth av Skottland

Fiender av den keltiske kirken i Irland.

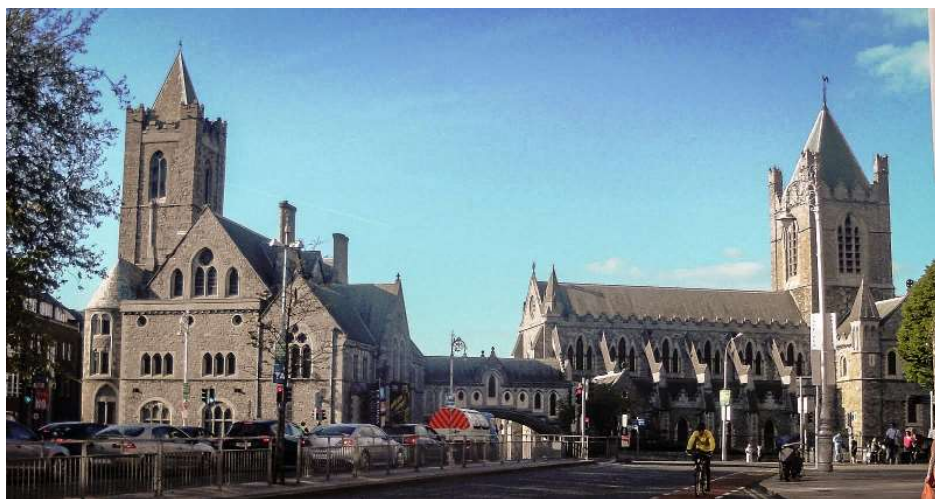
Et dunkelt teppe faller over den keltiske kirkes historie i Irland i tiden før danene kom i det niende århundre, og fortsetter i to og et halvt århundre gjennom danenes regjeringstid på Smaragd-øya i Irland. Mørket fortsetter å fordype seg inntil kong Henrik II førte krig mot denne kirken i 1171, som respons på et pavelig befalingsbrev. Årsaken til denne historiske forvirringen er at da Henrik den andre brøt både den politiske og den kirkelige uavhengigheten til Irland, ødela han også de verdifulle nedtegnelsene. Disse kildene ville ha klargjort hvordan det indre åndelige livet og den evangeliske organiseringen til den keltiske kirken var i Patricks dager. Selv dette hadde likevel ikke nok kraft til å skjule det enestående utbruddet av evangelisk vekkelser og lærdom som fulgte etter Patricks arbeide.

Hvorfor invaderte danene England og Irland? Svaret finnes i de forferdelige krigene som pavemakten og Karl den Store lanserte, og som gjorde stor skade mot danene på kontinentet. Enhver student vet at på første juledag år 800, plasserte paven kronen på hodet til Karl den Store i den fullsatte katedralen i Roma, for å vise at han var keiser i det nydannede såkalte hellige romerske riket. Med stridsøksen i hånden kjempet Karl den Store kontinuerlig for å bringe skandinaverne inn i kirken. Dette gjorde danene bitre. I det de flyktet fra ham sverget de at de ville ta hevn ved å ødelegge kristne kirker alle mulige steder, og ved å gjøre presteskapet til slaver. Dette er grunnen til den fanatiske invasjonen av både England og Irland av disse skandinaviske krigerne. (49)

Krigerske ekspedisjoner ledet til organiserte herredømmer under berømte skandinaviske ledere. Turgesius gikk i land med sin flåte av krigsskip på kysten av Irland omkring år 832. Han seilte innenlands slik at han dominerte de østlige, vestlige og nordlige deler av landet. Hans krigsflåte plyndret sentrene for læring og ødela kirkene. Hvordan klarte danene å styrte den keltiske kirken? Det var ved først å tolerere, og så omfavne pavedømmet. En må ikke tenke slik at disse

inntrengerne var uvitende analfabeter fordi de var hedninger. Dette er langt fra sannheten. De utmerket seg med mye lærdom og en avansert kultur.

Ettersom årene gikk og bitterheten mot kristenheten minsket bland danene, ble mange formelt sett kristne. Fiendskap var dypt rotfestet hos disse inntrengerne, som var i konstant konflikt med sentrene for den keltiske kirken. På den annen side var de semi-hedenske danene, med en slags kristentro, mektig imponerte over de storslåtte katedralene, det fargerike hierarkiet, og de forlokkende ritene og seremoniene til pavekirken. Det var derfor naturlig at de ville søke ordinering for deres presteskap hos de latinske biskopene. Ettersom temaet skrider frem, vil kraften i det følgende sitatet av Dr George T. Stokes bli tydelig: «Danene utgjorde en hovedkanal som pavestolen virket gjennom, og fornyet og gjennomførte sine planer mot uavhengigheten til den irske kirken i løpet av det ellefte og det tolvte århundre.» (50) Da de danske biskopene i Waterford ble vigslat av bispetet i Canterbury, overså de den irske kirken og Patricks etterfølgere. Fra da av var det to kirker i Irland. (51)

Bilde: Kristi Kirke Katedral, Dublin

Turgesius var den første til å erkjenne de militære fordelene og det gunstige om-
risset av det landet der byen Dublin nå ligger. Han begynte grunnleggelsen av
den byen, som utvidet seg til kongedømmet Dublin. Senere ble et bispedømme
etablert i denne nye hovedstaden, etter modell av det pavelige ideal. Da dagen
kom for irene til å kaste ut sine utenlandske erobrere, var de ikke i stand til å
frigjøre seg fra nettet til pavereligionen, som inntrengerne hadde begynt å veve.
Dette leder fram til historien om Brian Boru.

Brian Boru beseirer det danske overherredømmet.

Krigene som i årtier ble utkjempet mellom de innfødte irene og deres uten-
landske erobrere, utviklet seg til en nasjonal krig da Brian Boru stod fram som
en av Irlands største helter. Først kjempet han tappert ved sin bror Mahons
side, konge av Munsters, og etter brorens død kjempet han alene som arving til
kongeriket. Steg for steg beseiret han det ene daneriket etter det andre. De to
store krigene som utgjorde høydepunktet i hans karriere, var slagene ved Glen
Marna og Clontarf, begge nær Dublin. I det andre slaget, ble Dublin underlagt
en innfødt irsk konge, selv om han selv, hans sønn og sønnesønn mistet livet i
striden.

En må ikke tro at danene ved Birans seire ble fullstendig fordrevet fra irsk jord.
De fortsatte i noen år med varierende hell, noen ganger svakt, andre ganger ster-
kt, men de klarte aldri å få overtaket. Makten til danene ble svakere og svakere,
men pavedømmet, som danene hadde brakt inn blant irene, vokste seg sterkere
og sterkere. Den store seieren til Brian, i år 1014, ved slaget i Clontarf, fant sted
ca. femti år før William Erobreren, under pavens ledelse, førte sine normannere
til erobringen av England.

Det latinske presteskapet i Irland, som søkte å ødelegge den keltiske kirken, fikk
en formidabel alliert i de pavelige normannerkongene i England. Det var en lett
oppgave å erstatte avdøde keltiske kirkeledere i Irland med romersk katolske
biskoper. Til slutt dukket det opp en forræder i den keltiske kirken, nemlig den

keltiske erkebiskopen Celsus i Armagh. Han gjorde Malachy, en ungdom instruert i den kontinentale skolen til Bernard fra Clarvaux, dypt influert av pavelige lære, til sin etterfølger. Denne Malachy, ledet endelig Irland inn under Romas overhøyhet og innførte den romerske orden. Av den grunn, da Henrik II noe senere, under pavens autoritet, la Irland under den engelske trone, var undertvingselsen av den keltiske kirke komplett.

Ungangenen til Patricks kirke.

For å vise at innføringen av pavedømmet i England ved munken Augustin, var av religiøs karakter, og at den fulle makten ikke ble sikret for Roma inntil William Erobreren (1066 e.Kr.), skriver Blackstone: «Dette introduserte naturlig nok en del pavelig korrupsjon i tro og lære, men vi kan ikke lese at paven gjør krav på noen sivil autoritet i disse kongedømmene. Ikke før tiden for normannernes erobringer, da den regjerende paven understøttet hertug William. Dette skjedde ved at paven velsignet ham og hans faner, og tok anledningen til å etablere sitt åndelige overgrep. Han ble til og med tillatt å gjøre dette av erobrerne i den hensikt å ydmyke det saksiske presteskapet. Hans prelater var oppvokst med læren og praksisen av slaveri og de var flinke til å gjøre et fritt folk til slaver. (52)

Brevet fra pave Adrian IV, som ble utstedt til Kong Henrik II av England, i år 1156, gir han retten til å invadere Irland. En del av brevet lyder som følger: «Deres høyhets ønske om å søke aktelse for deres strålende navn på jorden, og nedtegnelsen av evig glede i himmelen, er rosverdig og nyttig. Din hensikt, som en katolsk prins, er å utvide grensene til kirken, og å proklamere sannheten i den kristne tro til de ulærde og primitive nasjonene, og å utrydde ondskap fra Herrens åsyn.»

Mange ting blir klarlagt i dette brevet. For de første, ved å kalle Irland et ulært og primitivt land, er det klart at de pavelige doktriner, riter og presteskap ikke hadde fått fotfeste der. For det andre, ved å anmode kongen om «å utvide grensene til kirken», bekjenner paven at Irland og dets kristne innbyggere ikke hadde vært

under pavekirkens domene. For det tredje, ved å lovprise Henriks hensikt i å forkynne den kristne troen til den irske nasjonen, innrømmer pave Adrian at pavens misjonærer ikke hadde brakt den romerske troen til Irland før dette.

Ved å pålegge Henrik II oppgaven å annektere den irske tronen på den betingelse at han skulle sikre en skatt til paven, ved å kreve en penny fra hvert hjem i Irland (53), er

det klart at katolisismen ikke var den eldgamle religionen i Irland, og at ingen romerske bånd hadde bundet dette landet før midten av det tolvte århundre.

Bilde: Pave Adrian IV

W.C. Taylor, skriver det følgende i sin historie om Irland, vedrørende kirkemøtet hvor Henrik den andre samlet irske prinser og prester i Cashel: «Brevet fra pave Adrian, og dets bekreftelse fra (pave) Alexander, ble lest opp for forsamlingen. Suvereniteten over Irland ble på en høytidelig måte gitt til Henrik, og mange forordninger ble skissert for å øke makten og privilegiene til presteskabet, samt nødvendigheten av å forene den irske kirke med det som den pavekirken hadde etablert i Vest-Europa.» (54)

Bilde: Kong Henry II av England

Fra den tid og til reformasjonen, var den keltiske kirken i Irland i ødemarken, på samme måte som alle andre evangeliske troende i Europa. Gjennom de fryktelige årene i den mørke middelalder, strevde mange enkeltpersoner, kirker og grupper, med å opprettholde renheten i den originale apostoliske læren. Uten tvil overgav den store hopen seg til å bli dominert av den kombinerte religiøs/politiske makten. Etter hvert var presset fra barbariske riter og seremonier en sentral årsak til at mange i det keltiske

området bukket under på grunn av pavemakten. Allikevel var det evangeliske grunnlaget på plass i folket, og da Gud i sin nåde ga verden reformasjonens åndelig lys, ble mange av disse undertrykte kristne vekket til live og de erstattet pavelig hierarki med opphøyelse av Bibelen.

Columba og menigheten i Skottland

Columba behersket både latin, gresk, verdslig historie, den tidlige menighetens historie, prinsippene i rettsvitenskap, internasjonale lover, generell juss, datidens medisinske vitenskap og sinnets lover. Han demonstrerte uvanlig mental styrke, og grunnla i Iona, den mest berømte skolen på de britiske øyer og sannsynligvis i hele Vest-Europa. (1)

Mens middelalderens mørke natt lå over Europa og folk levde i uvitenhet om innholdet i Guds Ord, skinte sannhetens lys over Skottland og Irland. Og det er her vi møter denne innflytelsesrike karakteren Columba. Her opplevde også de bibeltro kirkene troens enhet. Irland i vest og Skottland i den nordvestlige utkanten av den kjente verden, stod som en mur for å

Bilde: Layer 1St. Columba's Church garden, Donegal - Kay Atherton

stanse den økende trusselen fra et religiøst tyranni. Særlig i Skottland, i likhet med valdenserne i Nord-Italia, fant de i sitt ville fjell-landskap et godt skjulested mot forfølgelse.

Columba, var en ire som ble født i Donegal år 521. Begge hans foreldre var av kongelig ætt. Han grunnla en berømt høyskole på den lille øya Iona. Den ble et fyrtårn for bibelsk sannhet i Europa i flere hundre år. Det var den keltiske, og ikke den latinske utgaven av kristendommen som dominerte på de britiske øyer. Kirkene hvor Patric vokste opp, hadde ikke mottatt sin tro og lære fra Roma, men fra sine brødre i Lilleasia, som hadde den samme bibelske tro. Her var forbindelsen mellom Patric og Columbas, siden begge bygde på den opprinnelige urkristendommen til apostelmenigheten. (2) De representerte begge en levende apostolisk kristendom som ikke var forbundet med den romerske kirke.

Romerriket overga sin frihet til pavedømmet. Provosert av de ubibelske tilføyningene fra middelalderens kompromisser, skilte fire store kristne bevegelser seg fra vestkirkens hierarki. De fire er øst-armenerne, kopterne, jakobittene og Østkirken, (ofte feilaktig kalt den nestorianske kirke.) Disse kristne tilhørte ikke romerkirkens hierarki. (3) Nyhetene om de ideologiske brytningene på kontinentet, ble etter hvert også kjent rundt om på de britiske øyer. Skottland og Irland, begge med det samme behovet for frihet og uavhengighet, var klare til å stå imot den keiserlige katolske kristendommen og utrustet seg for å møte krisen.

Da Columba viet sitt liv til å utbre Bibelens kristendom, ble det sagt at han, som var av kongelig avstamning, ga avkall på sin rett til den irske trone. (4) (Oversetternes anmerkning: Columba var av kongelig slekt ved å tilhøre O'Neill (Njål) klanen. Hans mor, Ethne, nedstammet fra kong Cathaoir Mòr i Leinster.)

Hans far Fedilmidh var oldebarn til helten Niall Noigiallch, en irsk konge så mektig at det blir sagt at han holdt gisler fra de ni kongerikene han hadde overvunnet. (5) Columba var også i slekt med den navngjetne Riadafamilien, som erobret et fyrstedømme i nordøstlige Scotia, (oldtidens navn på Irland). Den

nye staten var Dalriada, fra dal, som betyr «arv», men også kalt det riadianske kongedømme. Dette slektskapet tjente til Columbas fordel, da han bestemte seg for å ha sitt hovedkvarter i Iona. Et halvt århundre før, hadde medlemmer av den dalriadianske klanen kryssset over fra Irland og hadde sikret seg en god porsjon av Caledonia, (det tidligere navnet på Skottland), og de kalte også dette nye kongedømmet for Dalriada. (6) Ved denne anledningen fulgte det med mange skotter fra Irland.

Senere erobret skottene fra det andre Dalriada, det store kongeriket i Caledonia (som tilhørte pikterne) til nord og vest, men de tok også britenes kongerike, eller Strathclyde, som lå sør for dem. (7) Av den grunn fikk oldtidens Caledonia naturlig navnet Skottland. Disse to Dalriada-kongerikene, et i Irland og et i Skottland, eksisterte samtidig i mange hundre år. På denne måten gav denne klanen, gjennom Columba, ikke bare det åndelige lederskap til Skottland, men senere vant de også det politiske overherredømme.

Ved Guds forsyn ble Columba reist opp på dette tidspunkt, for å utføre sitt revolusjonerende arbeid. Iona var egentlig gravplassen for kongene og adelsfolket. Det var også et hellig sete for den hedenske druide-religionen. Dette stedet ble senteret for culdee-kirken og Columbas høyskole. Her lanserte denne store apostelen et nytt kapittel av bibelsk kristendom blant et krigersk og kulturelt hedensk folk.

Columbas utdanning.

Da Columba ble født, sies det at han fikk to navn, Crimthann, «ulv», og Colum, «due». (8) Da han senere, etter at han hadde overgitt seg helt til Kristus og Bibels sannheter, ble han mest kjent med sitt andre navn, Colum. På dette tidspunktet var det gode omdømme til Irlands høyskoler, som var en ettervirkning av Patricks tidlige organisering og arbeid, kjent vidt og bredt. Columba ble visstnok først lært opp av Finnian fra Moville. Etter det flyttet han til Leinster hvor han underordnet seg undervisningen til Gemman. (9)

Mest sannsynlig var den mest fremragende av alle Columbas lærere, den berømte Finnian av Clonard, berømt for sin solide undervisning. Han var populær og benyttet Bibelens innhold og prinsipper som ramme for alle studier, uansett hva

Bilde: Clonard – Andreas F. Borchert CC-BY

faget måtte være. Ifølge erkebiskop Ussher, hadde hans institutt en innrulling på tre tusen elever og ble faktisk sidestilt med et universitet. (10) Mange som kom der for å få sin utdanning, endte opp med å bli evangelister. (11)

Det var der ved Clonard at Columba ble særlig dyktig i kunsten å kopiere, belyse og tolke i sin sammenheng, de bibelske manuskriptene. Han ble der i mange år, inntil han opplevde et spesielt kall til å reise opp kirker og misjonsstasjoner.

Arbeidet i Irland.

Columba var bare 25 år da han bygde kirken i Derry, i nord Irland, hvor han senere etablerte en skole. Dette stedet er nå det berømte Londonderry. Den ungdommelige iveren og dyktigheten til denne misjonæren imponerte historikeren Bede, som spesielt omtaler Derry. (12)

I løpet av de neste syv årene etter etableringen av Derry, grunnla Columba mange kirker og flere bibelinstitutt. Han er blitt anerkjent for i denne tiden, sammen med sitt team, å ha bygget over tre hundre kirker. Omtrent en tredel av disse var såkalte kirkeskoler, (av noen urettmessig kalt klostre.) Han var lykkelig i sin aktivitet for Gud og var hele tiden på reisefot. De syke og skrøpelige velsignet hans navn og de fattige følte at i ham hadde de alltid en venn. Med sin kraftfulle stemme og høye kroppsbygning, kunne han samtidig både ses høres av mange. Ingen reise var for lang og ikke noe arbeid for anstrengende for han, når han møtte menneskers fysiske og åndelige behov. I Irland, hvor ulike høvdinger stadig førte krig mot hverandre, var det ingen som våget å røre Columba. Han hadde alles respekt og kunne reise fritt og trygt overalt.

Bilde: Londonderry

Hans biografi nevner at han brukte mye tid med å skrive, og det var deler av Bibelen han kopierte. Det sies at han personlig kopiert flere hundre eksemplarer av det nye testamentet. Han var også forfatter, ikke bare av salmer, men han skrev også dikt på sitt irske morsmål. En undersøkelse av hans skrifter viser at han ofte brukte Itala-versjonen av Bibelen. Om Columba sier Adamnan: «Han klarte ikke å la en eneste time gå uten at han var opptatt med noe, enten det var med å lese, be, skrive, i meningsfull samtale eller med kroppsarbeid. (13)

Reiser i Skottland.

Det er sannsynligvis tre grunner til at Columba valgte Skottland som sitt misjonsfelt. For det første var en stor del av øya, spesielt landet til pikterne, fremdeles hedensk. Columba lengtet etter et misjonsfelt og et liv i tjeneste. For det andre, ca. femti år forut for dette, hadde hans egne landsmenn, dalriaderne, beseiret

et kongerike i den vest-sentrale del av det som nå kalles Skottland. Her var en dør åpen til et mørkt land. For det tredje så Columba at han der kunne etablere et senter som ville bli av stor innflytelse, ikke bare for Skottland, men også for England, Wales og Irland.

Etter at han seilte fra sitt elskede Derry, sammen med cirka to hundre av sine studenter og ledsagere, var han fristet til å slå seg ned på en øy i nærheten, men da han fra øyas høyeste punkt så vidt kunne skimte Irlands kyst, gav han ordre om å seile videre. Til slutt valgte han den lille øya Iona, som opprinnelig het Hy, og som hadde den store øya Mull liggende mellom seg og fastlandet. (14) Her gikk han og hans kompanjonger i land i år 563. Etter all sannsynlighet ga lordene av øya Mull, som også var en slektning av Columba, hele øya Iona til Columba. Hans etterkommere holdt fast ved øya i seks hundre og førtien år, inntil de ble drevet bort fra den i 1204 av de katolske benediktermunkene. (15)

Et pionerarbeid.

Boliger måtte bygges og avlinger måtte sås og plantes. I etableringen av Iona og andre sentra grunnlagt av Columba og hans team, ble det tilsynelatende ikke satses på pomp og prakt. Disse enkle og jordnære misjonærene tillot seg heller ikke å bli engasjerte i hverken politikk eller verdslige affærer, som kunne hindre dem fra å lyde det himmelske kallet. Selv om Columba var sentral for å etablere og lede disse nye prosjektene for Kristi misjon, fant han likevel tid til å studere Guds Ord med mange personer på den store naboøya Mull. Mange ble også omvendt på grunn av dette arbeidet.

Han grunnla en kristen skole og et utdanningsinstitutt som senere fikk den ypperste omtale for sin Bibelkunnskap og vitenskap. (16) Hans arbeid ga dette senteret så høy anseelse at dets lærere ble bedt om å lede menighetene i grenseområdene. Han bygde i Iona et solid evangelisk senter som har gjort øya berømt for all tid. Her er ikke bare Skottlands konger begravd men også

konger fra Irland, Frankrike og Skandinavia. Inntil denne dag kommer tusenvis av besøkende hvert år til dette berømte stedet. (17)

Misjonssenteret på Iona.

Guds Ånd virket mektig gjennom Columba. Til tross for sin berømmelse, valgte han selv, i all beskjedenhet, å bo i en enkel nybyggerbolig. De til dels primitive boligene til alle på Iona, var et bevis på at de i sine hjerter hadde undertrykt den rastløse tidsånden. Bare en generasjon senere, når en av de berømte apostlene fra Iona reiste opp en annen misjonsstasjon i nordvest England, er det blitt fortalt at han «bygde en kirke på den skotske måten, ikke av stein, men av tilhugget eik, og dekte den med siv. (18) Disse misjonærenes livsstil passet ikke dem som higet etter å omgås konger, keisere og fyrster. De valgte i stedet å arbeide på øde områder for å nå vanlige mennesker for Kristus.

Det trengtes store områder med jord for å forsyne den voksende Iona misjonen. Mange mål med åker og eng ble kultivert av studentene og lærerstaben, som kombinerte kroppsarbeid med teoretiske studier. En del av dagen ble brukt til å hugge tømmer, samle og rense kornet, mate lammene og kalvene, arbeide i hagene, i bakeriet og med mekaniske oppgaver. Det ble vekslet mellom disse pliktene og studier med fagutdannede lærere. Både lærere og studenter bruke også mye tid i bønn og salmesang. Undervisningen var preget av nøyaktighet og omsorg og det ble forventet at de nye teologene måtte studere og praktisere i atten år før de ble ordinerte. (19) Iona var ikke et kloster, men et misjonsuniversitet. Det kan sammenlignes med profetskolene i det gamle testamentet, eller med de effektive utdanningssentrene som ble etablert av Østkirken.

Læren til kirken i Skottland.

Det faktum at Irland på dette tidspunkt lå utenfor grensene til det romerske riket, beskyttet landet fra tilbedelse av helgener, bilder, statuer og relikvier, en tradisjon som dominerte i den keiserlige statskirken på den tiden. På Iona er det

ingen opptegnelser av teologistudenter som løp rundt og gravde etter relikvier, eller som sendte til Roma relikvier som ble antatt å ha tilhørt en eller annen kristen martyr. Prestene fra Iona arrangerte ingen prosesjoner og de brant ikke røkelse eller tente «åndelige lys». På den tiden da disse apostlene hadde reist opp sitt ideologiske fyrtårn i det skotske Dalriada, hadde England unngått å måtte forholde seg til de pavelige munke- og nonneklostrene, som det etter hvert myldret av på kontinentet.

Heldigvis hadde Columba hatt over en generasjon å påvirke, før innflytelsen fra kontinentale ledere brakte en annen type kristendom til Englands kyst. Han bygde sin kirke på Bibelen og Bibelen alene. Daglig kunne han lese den autentiske kopien til Patricks trosbekjennelse, hans store forbilde, som i denne korte troserklæringen siterte 25 påstander fra Guds Ord. (20) Columba lærte sine studenter om aldri å akseptere som religiøs tro, noen doktriner som ikke kunne bevises fra de Hellige Skrifter. Bede erklærer uttrykkelig at Columba seilte fra Irland til Skottland, av den bestemte grunn å omvende hedninger til Guds Ord. (21) Det er blitt sagt av Baithen, som var en etterfølger av Columba fra Iona, at han ikke hadde noen likemann på denne siden av alpene når det gjaldt kunnskap i de hellige Skrifter og forståelse av vitenskap. (22)

Det Columbanske institusjonssystemet var et forbund av åndelige sentra som ble holdt sammen av sannhetens og nådens usynlige bånd. De betraktet Bibelen som kilde til åndelig autoritet, og det kristne brorskapet som kilde til gode sosiale relasjoner. De hadde ingen pave og heller ingen hierarkiske autoritetstrinn som erkebiskop, biskop og prest. Koordinatoren for hver lokalitet var vanligvis misjonsinstituttets abbed. (23) Disse sentrene for åndelig liv og utdanning, vokste til velorganiserte institusjoner som på en storslagen måte var tilpasset utbredelsen av Bibelsk sannhet.

I mange hundre år var Iona kjent som det ledende misjonssenteret. Abbeden som ledet hver enhet, var også kjent som coarb, eller åndelig etterfølger av den

opprinnelige bibeltro, som Columba også bekjente seg til. (24) De hadde et uttrykk for sine teologer som lignet på «biskop», som noen ganger ble brukt for å benevne presteskapet. Men dette ordet betydde ikke «biskop» med den betydning dette ordet etter hvert fikk. (25) Ordet var «Culdee» som bare betyr «Guds mann». Dette begrepet ble også senere benyttet for å benevne hele den Columbanske kirken.

MacLauchlan uttaler at generelt sett, var de fleste særpreg som karakteriserte den skotske kirken, selv på et senere tidspunkt, slik at ingen sann protestant hadde noen grunn til å kritisere dem. (26) Suksess og fremgang fulgte disse innvidde evangelistene idet de bante vei for forkynnelsen av Bibelens sannheter i de nordlige og vestlige deler av Skottland. Det var Ionas menn som kristnet de sentrale områdene av Skottland og den østlige del av England. Rester av kirker og tilbedelsessteder som fortsatt står i nord, når helt til den ytre del av Hebridene og vitner om den store innflytelsen fra Culdee-kirken. (27) Det var også en vedvarende strøm av misjonærer fra kirkene i Irland og Skottland som sluttet seg til den kontinentale kirken. (28)

Bibelmanuskripter og bibelstudier.

Hvis det er riktig at Columba, med sin egen hånd, kopierte flere hundre eksemplarer av det nye testamentet, sammen med deler av det gamle testamentet, kan vi undres over hvor stor produksjonen til Iona må ha vært, når alle arbeiderne og studentene fikk i oppdrag å kopiere manuskripter. Man må ikke glemme at Columba, samtidig som han hadde tilsyn med institusjonene i Skottland, aldri flyktet fra ansvaret for de mange utdanningssentrene han hadde etablert i Irland i løpet av de første førti år av sitt liv. Det er ikke så underlig at de irske og skotske kirkene, i løpet av overraskende kort tid, dekket de britiske øyer og det europeiske kontinent med sine mange misjonssentra.

Lucy Menzies, i sitt omfattende studium av Columbas liv, gir følgende beskrivelse av bibelkopieringen som ble gjort av de skotske kristne: «I dette, som med

alt annet som har å gjøre med utbredelsen av kristendommen i Skottland, må vi forholde oss til Irlands historie og utvikling av kunsten. Bokstaver var kjent i Irland før Patricks tid. Han pleide å instruere sine disipler i skrivekunsten. Skrifteegnene og formgivningen som ble brukt av disse skriftlærde fra gammel tid, var sannsynligvis av bysantinsk opprinnelse og kom til Irland fra Ravenna gjennom Gaul.

Irene adopterte denne skrivekunsten. Mens de tidlige irske manuskriptene har særpreg som er spesielle for Irland, er en lignende skrivemåte også funnet i noen eldre italienske kirker, spesielt de i Ravenna. Sammenflettede mønstre med remser, siv, bånd, snorer og knuter er vanlige i den tidlige kunsten hos ulike folkegrupper, og da de første misjonærene kom til Irland med kopier av evangeliene, brakte de denne kunsten med seg. Hensikten med skrivingen var selvfølgelig å mangfoldiggjøre kopier av Skriftene. Det må ha vært et spesielt bibliotek på Iona, en hytte eller et rom, hvor det skriftlige materialet ble oppbevart. De måtte også ha hatt et sted hvor de ferdige manuskriptene ble oppbevart på en trygg måte. (29)

De unge studentene i Culdee-skolene, holdt seg til de grunnleggende kristne sannhetene som Kristi guddommelighet, dåpen, forsoningen, Bibelens inspirasjon og profetiene forbundet med de siste dager. De aksepterte ikke læren om pavens ufeilbarlighet, sølibat, transsubstansiasjon, skriftestolen, messen, relikvie- og bildetilbedelse eller ideen om Peters overhøyhet.

Som Killen skriver: «Deres såkalte klostre var faktisk høyskoler, hvor alle grener av datidens kjente lærdom ble kultivert. De studerte astronomi, men også gresk og latinsk litteratur var en del av deres pensum. Sønner av konger og adelsmenn fikk sin opplæring i disse skolene, og fromme og lovende ungdommer ble opplært til å tjene både Gud og mennesker. Men det var teologi som var faget lærerne ved klosteret først og fremst var opptatt av. Bibelen var deres daglige lærebok og elevene var forpliktet til å lære mye av den utenat. (30)

«Etter å ha arbeidet i Skottland i trettifire år, forutså Columba sin egen død. Lørdag den 9. juni, det året han døde, sa han til sin medarbeider Diermit: «Dagen i dag kalles sabbat, det vil si hviledagen, og nettopp det vil den i sannhet bli for meg, for den vil gjøre slutt på mitt strev.» (31)

Bilde: Iona, Skottland

Århundret etter Columbas død.

Det er skrevet om Saul i Guds Ord, at «det gikk med ham en gruppe menn med hjerter som Gud hadde rørt ved.» På samme måte var noen medlemmer av den edle forsamlingen som var rundt Columba, fylt med «levende ild». Baithen stod fremst blant Columbas samtidige. Han ble oppmuntret til å seile vestover til øya Tiree, hvor han bygde et underordnet utdanningssenter for de lokale innbyggerne. Deretter, etter å ha spredd innflytelsen fra Iona over nordvest Skottland, returnerte han til hovedsenteret for å bli dets leder etter Columbas død. Selv om han bare satt som leder i fire år før han døde, oppnådde han vidstrakt berømmelse for fremragende undervisning og tappert arbeid.

Det er spennende å lese om hvordan mange av Ionas studenter arbeidet videre. Vi tenker på forkynnere som Kenneth, Ciaran, Colmonnel, Donnan, Molaise og mange andre, som trengte seg fram sørover til oddene av Kintyre og til øyene i vest eller til Hebridene. De reise til de vakre provinsene Fife, Forfarshire, Aberdeen, som vender mot Norskehavet, og mest av alt, til Skottland, spesielt provinsene Caithness, Sutherland og Ross. Her omvendte medlemmene av den keltiske kirken hedningene og bygde kirker. De grunnla institusjoner som var kopier av Iona. De distribuerte Bibler, lærte folket å lese, og inspirerte sine omvendte til å begynne sitt eget misjonsarbeid. Hvis Iona var senteret på den nordlige del av

pikterlandet, så ble Abemethy det samme sør. De reiste også inn i det angelsaksiske kongeriket Northumbria.

Så tidlig som på midten av den syvende århundre, eller omtrent hundre år etter at Iona ble grunnlagt, hadde mange store og innflytelsesrike misjonsskoler oppstått på de britiske øyer. (32) Lindisfarne på den nordøstlige kysten av England er sannsynligvis den mest berømte nest etter Iona. Dette åndelige senteret er forbundet med Aidan og dets arbeid vil få oppmerksomhet i bokas tolvte kapittel.

Kamp mot vikinger og pavedømmet.

De fire hundre årene som fulgte etter etableringen av Iona, har fått betydning på grunn av tre begivenheter i England og Skottland. For det første var det intens rivalisering og krig mellom de syv kongedømmene, kjent som «heptarkiet», og de tre kongedømmene i Skottland. For det andre ble både England, Irland og Skottland invadert, og når det gjaldt England og Irland, ble de beseiret av vikingene. Og for det tredje, og muligens den mest avgjørende hendelsen, var den intense kampen som ble ført mellom pavedømmet og den keltiske kirken.

I Skottland ble kongeriket til pikterne og britene omsider absorbert av skottene. Når England ble invadert av normannerne og Irland av danskene, kan vi forstå hvor vanskelig det må ha vært for den keltiske kirken å kjempe på egen hånd imot pavedømmet, som fikk støtte fra de mektige stormaktene i Europa. I løpet av de 125 årene etter Columbas død, hadde pikterne vært lenge nok under innflytelse fra Roma til å adoptere den romerske påsken. Men til tross for forandringen med hensyn til påsken, representerte ikke denne tilpasningen en fullstendig overgivelse til pavemakten. Omtrent på samme tid utviste Nechtan, som var kongen over pikterne, det kolumbanske presteskapet.

Når erobreren Kenneth MacAlpine, kongen til skottene, forente skottene og pikterne under den ene kongemakten i år 846, brakte han det kolumbanske presteskapet tilbake til den posisjon og oppgave det hadde tidligere. Han var

kongen som flyttet regjeringens hovedsete fra Iona til Forteviot, oldtidens hovedstad i det piktske kongeriket. På hans tid opplevde landet til stadighet at fiender angrep kyststrøkene og etter hvert erobret disse inntrengene både Irland og England.

Fryktede krigere som disse angriperne var, forstod de snart at de ikke kunne måle seg med skottene. Skottland må ha vært et velstående land på den tiden, fordi landet var et kjærkomment offer for vikingenes invasjon. Det er interessant å tilføye at midt i dette oppstyret ble Andreas, Skottlands skytshelgen, og tistelen valgt som det nasjonale emblemet. Det sistnevnte ble valgt på grunn av en historisk hendelse.

Da danskene var i ferd med å gjøre et snikangrep, trakk en kriger på en tistel og ropte i sterk smerte, høyt nok til å bli hørt av de skotske speiderne. Selv om danskene rett som det var brente og herjet Iona, var ærbødigheten for stedet og de troende der, så stor at det overraskende hurtig ble bygd opp igjen. Det var et kunnskapsrikt og rettferdig presteskap som ledet Culdee-kirken, og de var så avholdt av folket at dette trossamfunnet hadde alles hengivenhet. Vi må huske at mens vikingene gjennom disse to hundre årene sloss for å få fotfeste i Skottland, var de fremdeles hedninger.

Det er gjentatte ganger beskrevet hvordan konger, soldater eller kristne lekfolk, ønsket å ta levninger av Columba og frakte dem til et trygt sted, enten til Irland eller lenger øst i Skottland. For en tid stod biskopen av Armagh i Irland fram som en etterfølger av både Columba og Patrick, slik at de to embetene ofte ble forenet i den samme personen. Gjennom disse årene, da ett kongerike prøvde å overvinne et annet, var det naturlig at de ville sende bud på allierte. Ettersom århundrene passerte, ville den keltiske kirken og de sivile styresmaktene, som var pro-keltiske, prøve å finne allierte på kontinentet, men de kunne ikke finne noen som ikke hadde alliert seg med Roma.

Årstallene 1058 og 1066 representerer historiske forandringer. Det var bare åtte år mellom tiden da Malcolm III ble konge i Skottland og året da William normanneren beseiret England. På tiden da Malcolm III var på tronen, hadde de aggressive skottene lyktes i å ta over Strathclyde, det nordvestlige kongedømmet til britene. De hadde utvidet sitt territorium sørover til elven Tweed. Mens vikingene fremdeles eide Western Isles, hadde de ødelagt det gode forholdet mellom Irland og Skottland. Siden det var pavedømmet som oppmuntret og støttet den normanniske invasjonen av England, ble den kolumbanske kirken i Skottland stående alene, uten noen sterk politisk oppbakking fra Irland, England eller fra kontinentet.

Dessuten var Malcolm III, eller Malcolm Canmore (som betyr «store hode»), blitt utdannet i England, støttet av den romersk katolske kongen, Edward bekjenneren. Da han kom på tronen i Skottland, var han lite opptatt av de keltiske ideene til alle sine forgjengere. Enda så sent som i 1058, var den skotske kirken fortsatt slik den hadde blitt formet av sine tidlige lærere. Men kroningen av Malcolm brakte disse troende inn i en voldsom kamp. Malcolm III tok Margaret som sin andre kone, en kvinne som egentlig var bestemt på å bli nonne. Hun var medlem av et av de tidligere kongehusene i England. Mens hun var i eksil i Ungarn, ble hun og hennes bror oppdratt i et strengt katolsk miljø. Malcolm III var lykkelig over at hun hadde gitt opp planen om å bli nonne for å kunne gifte seg med ham. Imidlertid insisterte hun på å være ansvarlig for landets religiøse affærer, og hun valgte å bli veiledet av noen kvalifiserte menn fra pavekirken i England og fra kontinentet. Ved denne beslutningen satte hun i gang krefter som kunne parkere tre hundre år med arbeid utført av kirken til Columba.

Dronning Margaret og den skotske kirken.

Margaret fant at den skotske kirken var en enkel folkekirke og hun bestemte seg for å gjøre den til et åndelig monarki. Hennes livs lidenskap kan oppsummeres i ett ord: Roma! Som Dr. Barnett skriver: «Ungarn var et sterkt og strengt romersk

katolsk land, og hennes oppvekst i dette miljøet la grunnlaget for hennes intense opptatthet av denne kirkens interesser.» (33) Han skriver også: «Iver for kirken oppslukte henne.» (34) Vedrørende hennes hensikt med giftermålet til Malcolm II, kongen av Skottland, konstaterer den samme forfatteren videre: «Rett etter sitt giftermål med kongen, lanserte Margaret sin store plan, som var å gjøre oldtidens keltiske kirke i Skottland til en katolsk kirkemakt.» (35) Også flere andre sitater fra den samme forfatteren er til hjelp for å klargjøre hensikten til denne dronningen. «Derfor er det ikke vanskelig å forstå at denne fromme dronningen, som var oppdratt i den monastiske religionen, først i Ungarn og så i England, hvor bygninger som Westminster Abbey ble bygd, var ivrig etter å gjøre kirken i landet hvor hun var adoptert, til en liten kopi av det allmektige Roma.» (36)

Kampen som nå begynte var en strid mellom tronen og folket. Dronningen var utrustet med et høyt intellekt og god hukommelse, og var kjent for sine skarp-sindige uttrykk. Hun hadde også mottatt opplæring i polemikk til forsvar av pavelige doktriner. Hun brakte også inn i kampen en gruppe lærde munkesom kunne assistere og beskytte henne i hennes angrep på den keltiske kirken. Da Margaret kom i land ved kysten av Fife med sitt følge, kunne folk fortelle at skipet hun kom med, var det største fartøyet som noen sinne hadde seilt de kaledonske kyster. Innbyggerne i disse landene beundret nok skjønnheten til denne saksiske prinsessen, men de satte større pris på Guds Ord og nåde enn på dronningens rubiner og diamanter. Både Skriften og Columbas liv og gjerninger hadde lært dem å elske den enkle sannhet.

Det var en umulig oppgave å ødelegge fruktene av Columbas arbeid. Margaret kunne like gjerne ha prøvd å degradere apostelen Paulus. I disse fem hundre årene hadde ikke Skottlands kjærlighet til Columba falmet. En langt bedre plan ville vært å lage lover imot troen og skikkene til den keltiske kirken. Margarets store ønske var en fullstendig forening mellom kirke og stat. Lik Konstantin, føyde hun sammen det som Kristus hadde atskilt. Hun begynte med en søndagslov, og gikk videre i sin plan med å rasere den keltiske kirken.

Ikke mange kristne forstår hvordan religiøse lover, for eksempel som påtvinger en ubibelsk påske- og søndagshelligholdelse, tar det åndelige livet av en frihetsselskende kirke. Denne fremgangsmåten ble benyttet av Margaret. Dronningen arrangerte en kirkekongress, og i tre dager satt hun i sjefsstolen. Hun argumenterte, smigret og befalte. Under en myk hanske, manipulerte hun med jernhånd. Den sløve, utålmodige og krigerske kongen, stod ved hennes side med hånden på sverdhåndtaket.

Keiser Konstantin støttet den episkopale stol ved det store kirkemøtet i Nikea i 325, da en pompøs og maktsyk kirke ble ektefellen til det romerske keiserriket. Kong Oswy i Nord-England, ved rådet i Whitby, (år 664) angrep den keltiske kirken under angelsakserne. På samme måte forårsaket kong Malcolms hengivenhet for sin dronning, at han la statsmakten under dronningen og katolisismen.

Problemer i rådet.

Selv om vi ikke kjenner alle detaljene, er det ikke vanskelig å se for seg hvordan lederne i Columbas kirke i Skottland måtte oppleve de tre dagene de ble tvunget til å lytte til rettergangen fra Margarets kirkemøte. Det var mye urovekkende i dronningens krav, skrevet ned av hennes skriftefar Turgot. (37) Hun tok først opp den årelange striden om påsken. Det var alt sammen et spørsmål om religiøse meninger, som en politisk regjering ikke hadde noen rett til å beskjeftige seg med. Deretter gjaldt det feiringen av messen. Mange opplevde at dette var en både upassende og krenkende trussel, siden befolkningen helt fra Columbas tid, hadde feiret nattverden på Bibelsk vis og ikke på den latinske måten.

Spørsmålet om sabbat og søndag var selvfølgelig med på dronningens agenda. Som vist tidligere, i et sitat fra Flick og Barnett, (38) helligholdt den keltiske kirken Bibelens sabbat som helligdag i stedet for søndag. Denne observasjonen er støttet av en rekke forfattere og kirkehistorikere. Den romersk katolske historikeren Bellesheim, skriver det følgende om denne saken: «Dronningen pro-

testerte mot folkets tradisjon ved å vanhellige søndagen. «La oss,» sa hun «ære Herrens dag, ettersom Frelseren stod opp fra de døde på den dagen. La oss ikke gjøre noe simpelt arbeid på den hellige dagen.» (39)

Andrew Lang som skrev om den generelle praksis i den keltiske kirken, skriver: «De arbeidet på søndagen, men holdt lørdag hellig som sabbat.» (40) En annen forfatter skriver: «Det synes å ha vært vanlig i den keltiske kirken fra tidligere tider, i Irland så vel som i Skottland, å holde lørdag, den jødiske sabbat, som en dag med hvile fra arbeid. De adlød det fjerde bud i Gud lov på en bokstavelig måte, på den sjuende dagen i uken.» (41)

Historikeren Skene, idet han kommenterer dronning Margarets livsverk, omtaler betydningen av sabbatsspørsmålet på følgende måte: «Hennes store argument var at de ikke viste den rette ærbødighet for Herrens dag, men det ser ut til at de hadde fulgt en sedvane som vi finner spor av i de tidlige kirkene i Irland, hvor de holdt lørdag for å være sabbat som de skulle hvile på fra alt sitt arbeid, og på søndag, på Herrens dag, feiret de oppstandelsen.» (42)

Som det kommer fram i historien om Patrick, mislyktes opposisjonen mot de ti bud å forstå at hovedgrunnen til Kristi død på korset, var at han ved å bli menneskenes stedfortreder, skulle opprettholde moralloven. Pavekirken benekter at Kristus døde på korset som menneskets stedfortreder. (43) Columba, imidlertid, erkjente denne sannheten. Ett vers fra et dikt skrevet av ham til Frelseren, bekrefter denne observasjonen: («Slik du led på korsets tre -for å frelse en skyldig slekt – åpenbar for meg både din kjærlighet og kraft - og gi meg herlighet med nåde. (44)

Det er ingen ting som så raskt fører til forfølgelse som søndagslover. I et land som Skottland kunne det være den angelsaksiske sekten som holdt søndag og den keltiske kirken som helliget lørdag slik de gjorde på apostlenes tid. En politisk lov som skilte ut en bestemt dag i uken og ga påbud om at den skulle holdes

religiøst hellig av alle, ville være sekterisk lovgivning. Snart ville den gruppen som var i et flertall, føle overlegenhet og håne dem som samvittighetsfullt holdt en annen dag. Det ville kunne utvikle seg til bitterhet etterfulgt av forfølgelse. På denne måten ble Culdee-kirken beordret om å tilpasse seg eller forsvinne. Da kong David, Margarets sønn, hadde konfiskert Loch Leven landene, ga han dem ordre om å tilpasse seg tradisjonene og ritualene til de katolske søndagsholdende munkene, eller å bli utstøtt. (45) Unødvendig å si, de ble utstøtt. Dette var i året 1130.

Skottland etter den pavelige invasjonen.

En falsk kirkehistorie har laget et uriktig bilde av den keltiske kirken. (46) Kløften mellom denne kirken og pavedømmet var stor, også så sent som i 1120. En alvorlig uenighet oppstod mellom kong Alexander, en annen sønn av Margaret og Eadmer, en nylig oppnevnt leder for bispedømmet til den «hellige» Andreas. Da han ba om råd fra to Canterbury munkere, kom de med en bemerkelsesverdig påstand: «De sa at Eadmer ikke kunne tilpasse seg skikkene til den skotske kirken uten å vanære sin karakter og risikere sin frelse.» (47) Roma innrømmet, så sent som i 1120, at skikkene i Culdee-kirken var så forskjellige fra den romerske, at en biskop ville miste sitt evige liv ved å følge dem. Likevel gjorde pavekirken det samme med Skottlands helt som den hadde gjort med Patrick. Den katolske kirken «stjal ham», og utnevnte Columba til romersk katolsk helgen, enda han gjennom hele sitt liv kjempet mot katolsk teologi og kirkemakt.

Det er et faktum at akkurat i de regionene hvor det irsk-skotske misjonsarbeidet hadde størst suksess, i det sjette og sjuende århundre, var nøyaktig de områdene hvor de evangeliske menighetene på et senere tidspunkt hadde den største fremgang. (48) Den forvandlingen i karakter og praksis som oppstod på grunn av Columba og hans etterfølgere, bedret kvinnes kår, brakte kjærlig oppmerksomhet til barna, produserte bibeleskende troende og etablerte et korrekt forhold mellom kirke og stat. I Skottland ble sannhetens frø sådd rikelig og dypt og en fruktbar evangelisk jordbunn ga vekst.

Denne fruktbarheten varte lenge i Skottland, selv om veksten senere fant sted utenfor rammen av pavelig tro og tradisjon. Da reformasjonen endelig kom til dette rike, var endringen i stor grad en reversering fra den kongelig etablerte papismen, til landets opprinnelige evangeliske kristendom. Pavedømmet hadde ikke vært i stand til å utsette den opprinnelige troen og den enkle og bibelske kristendommen til oldtidens Culdee-folk. Påstanden: «Ingen religion har noen gang blitt ødelagt ved forfølgelse, hvis ikke folket som bekjente denne religionen først var blitt ødelagte,» inneholder mye sannhet. Den gamle troen til Columba ble gitt videre fra far til sønn, rammet inn av kjærlighet og hengivenhet. Lidelsene som skottene gjennomgikk under herredømmet til den statsreligionen som tilranet seg makt over folket, tjente også til å styrke deres tro.

Den katolske inntrengningen fikk stor motstand. Som det fremkommer senere, eksisterte det troende fra valdensersamfunnet, så vel som etterfølgere av Wyclif i Skottland, under hele tiden med pavelig overherredømme. Det siste og permanente opprøret og oppgjøret mot religiøs tyranni, kom da reformasjonen sikret dette landet som et av sine største allierte.

Det blir ikke gjort noen urett mot historien ved å si at Skottland to ganger reddet verden for reformasjonen. Endelig seiret menigheten i ødemarken, i stor grad takket være drivkraften som ble gitt den av den fantastiske organiseringen og det gudfryktige livet til Columba.

Papas - den første lederen av menigheten i Asia

De nestorianske troende er den lille men ærbare resten av den en gang så store og innflytelsesrike kristne menigheten. De er den eldste av de kristne grupperingene og var en gang den dominerende kirken fra Palestina til Kina og var også menigheten som brakte evangeliet til Kina. (1)

Bilde: Nestoriansk gudstjeneste

I historiene om Vigilantius og Patrick, får vi et innblikk i den

sanne menighetens plass og rolle i det sentral Europa og i Irland. I beretningen om Papas, bringes vi østover til et stort og tett befolket område som allerede hadde vært hjemstedet for utallige kristne menigheter. Ingen hadde vært overhode for en større kristen organisasjon da Papas ble valgt til å lede Østkirken i år 285. Papas var samtidig med Lucian og var som han en forløper for Patrick og Vigilantius. Fra informasjonen som blir nevnt i dette kapittelet, kan vi se at de to sistnevnte må ha vært sterkt influert av erfaringene til Papas og Østmenigheten.

I historien om Papas fortelles det hvor og når Østkirken ble organisert. Ettersom denne kirken vokste fram, ble den utfordret av en rekke innflytelsesrike falske religioner. Østkirken er ofte blitt kalt den assyriske kirke, fordi den ligger i området som en gang het Assyria og fordi dens hovedkvarter i Seleucia, bare er ca. 65 km. fra det gamle Babylon. Dette området strekker seg langs elvene Eufrat og Tigris, der de antikke rikene Assyria og Babylon en gang lå. Det er av den grunn den er blitt kalt kirken i Babylon.

Papas ble valgt til å være leder for denne nye organisasjonen. Hans store visjoner betydde mye for denne tidligste ødemark-kirken. Da han ble utpekt for denne oppgaven, hadde han tidligere vært leder for området rundt Seleucia. Opprettelsen av dette nye embetet gjorde at han ble forfremmet fra å være provinsleder til leder for hele Østkirken. Enheten i denne sammenslutningen var så sterk at lederne for provinsene helt fra Assyria til Kina, anerkjente hans utnevnelse og lot seg underordne den myndighet som Papas hadde i kraft av sin stilling. Han fikk innflytelse på den syriske, eller assyriske kristenheten, når det ble behov for en leder som ikke bare koordinerte det voksende arbeidet i Orienten, men også involverte seg i hvordan Østkirken skulle forholde seg til kristendommen i Europa. Papas var anerkjent som en lærd mann, med dyp innsikt i persisk og syrisk litteratur. (2)

Å endre hedenskap uten å bli besmittet.

Bare hundre år etter at apostelen Johannes døde, hadde de assyriske kristne plantet sine menigheter blant partere, mederne, baktrianerne, skyterne, tyrkerne og hunerne. (3) En omstendighet som gjorde dette mulig var omvendelsen av flere tusen mennesker som lyttet til apostlene på pinsedagen. Disse vendte tilbake og brakte evangeliet til parterne, mederne, elamittene, araberne og de som bodde i Mesopotamia (Ap.gj. 2:19).

Sannhetene i den kristne tro brøt ned den inngroddede polygamien blant parterne. Deres kirkedører var kun åpen for de partere som bare hadde én kone. Virknin-

gen av synden i kjødet forsvant blant de konvertittene som ikke vandret etter kjødet, men etter Ånden. Blant deres persiske konvertitter så de at praktisering av incest var utbredt. Fedre giftet seg med sine døtre og sønner tok sine mødre til koner. Denne praksisen var en del av zoroastrianismen, som var statsreligionen i Persia. (4) Dersom noen talte mot denne skikken, ble de utsatt for både statens og presteskapets vrede. Alt dette endret seg blant de kristne. Forkynnelsen av den høye moralske standard i det nye testamentet, hadde også en positiv innflytelse på forretningslivet blant mederne, baktrianerne, hunerne og skyterne. Mørkets makter falt i møtet med lysets barn!

Bardesanes skrev rundt år 180: «Vi kalles kristne og dette gjenspeiler seg ved at vi ved Guds kraft avstår fra alt som strider mot vår bekjennelse. Partianske kristne tar ikke to koner. Jødekristne blir ikke omskåret og våre baktrianske søstre praktiserer ikke usedelig omgang med fremmede. Persere tar ikke sine døtre til koner. Mederne forlater ikke deres døende slektninger eller begraver dem levende. Kristne i Edessa myrder ikke deres koner eller søstre som har begått hor, men holder dem adskilt og overlater dem til Guds dom. Kristne i Hatra steiner ikke tyver». (5)

Legg spesielt merke til det foregående sitatet: «Jødiske kristne blir ikke omskåret». Dette tilbakeviser anklagen om at kristne som helligholdt sabbaten også praktiserte omskjærelse. De assyriske kristnes vitnesbyrd blant skyterne, skapte en moralsk revolusjon. Det store og udefinerte landområdet nord-øst for Svartehavet og det Kaspiske hav, generelt kjent som Skytia, var en vugge for flere nasjoner. Gjentatte ganger rykket aggressive krigere vestover gjennom siviliserte deler av Asia. Disse bosatte seg ofte i landområdene de hadde okkupert og grunnla nye riker.

En spesiell skytisk stamme er det verd å legge merke til. Den okkuperte den nordvestlige delen av India, som til da ble styrt av etterfølgeren til Aleksander den Store, og grunnla Kushan dynastiet. Dette riket hadde flere konger, og en av dem

var en nidkjær tilhenger av buddhismen. Han innkalte buddhistiske prester til et berømt konsil hvor hensikten var å fremme enhet blant de ulike munkeskolene og deretter omvende hele verden til Indias nye religion. Et av formålene med denne konferansen, var å komme til enighet blant buddhistmunkene angående overholdelse av den ukentlige sabbat. Et verdenskonsil holdt i Vaisali, avslører hvordan det gamle testamentet hadde påvirket Buddha og hans etterfølgere til å overholde denne hellige dagen.

Om dette konsilet skriver Arthur Lloyd følgende: «Vi kan se hvor sterk gruppetilhørigheten var, på grunn av spørsmålet om sabbaten. De gruppene som stod mot hverandre kunne til slutt ikke møtes til de tradisjonelle høytidene, og spennin-

Bilde: Gammel Nestoriansk kirke Trichur-Kerala, India

gen mellom munkene fra øst og de fra vest ble veldig stor. (6) Av dette kan vi oppdage hvordan grunnlaget ble lagt for utbredelsen av det kristne budskapet. Misjonærene fra Assyria lot seg ikke stanse, men reiste inn i rikene grunnlagt av skyterne i India og Skytia. Dette gjorde de samtidig med at de arbeidet for å evangelisere de tallrike stammene i nord. De slo opp sine telt sammen med disse nomadene på Tartarias sletter. Der opprettet de etter hvert flere tusen kristne sentra og oppnådde en utrolig fremgang for evangeliet. (7)

Seleucia – kirkens hovedkvarter.

For å forstå kraften i Østkirken, som hadde fått Papas valgt inn som overhode,

må vi ikke glemme å legge merke til tvillingbyene Seleucia og Ctesiphon, som var det første senteret for denne sterke organisasjonen. Man må huske at i apostlenes dager lå det Partianske riket øst for Syria og lille-Asia. Dette riket skulle vare i flere hundre år (250 f. kr - 226 e. kr). Det varte lenge nok til å se romerne underkaste seg de svake etterfølgerne av Aleksander den Store. Men romerne fryktet konflikt med parterne, på grunn av deres mange krigere. Hadde parterne slått ned zoroastrismen, en religion som hadde hatt sterk innflytelse på staten helt siden det partianske rikets dager, og hvis parterne hadde vært mer sultne på makt, kunne de ha fortsatt å være fryktede erobrere, (8) men det lyktes de ikke med. Perserne styrtet dem og i det nye riket bygde de også sin hovedstad i Seleucia.

Da Papas ble valgt som øverste leder av kirken, flyttet han hovedkvarteret dit. I løpet av de århundrene Seleucia og Ctesiphon var hovedsteder, først i det partianske riket og deretter i det persiske, betraktet de kristne som trodde på det nye testamentet, dette som deres jordiske åndelige sentrum. (9) Dette var et område som ga næring til mange assosiasjoner. Ikke langt fra kirkene, langs elven Eufrat, lå arken etter syndfloden, og i dette landet hadde Noahs sønner lagt grunnvollen for det babylonske riket. Nær ved hadde Abraham og hans store familie stanset opp for å hvile på deres ferd fra Ur i Kaldea til Kanaans land. Hadde apostelen Johannes i sine eldre dager besøkt Edessa, ville han ha bevitnet en av de vakreste og mest fremgangsrike byer i hans tid. (10)

Syriske kirkeledere før Papas.

De hundre og femti årene mellom apostelen Johannes død og Papas tid, var en aktiv og blomstrende tid for Østkirken. Begivenheter av stor betydning fant sted i den kristne verden i løpet av denne perioden. På grunn av Partias tolerante innstilling, var det ikke noe keiserdømme som regjerte nasjonene i Midtøsten med jerngrep, slik som Romerriket regjerte Europa. Veiene var åpne for ungdommer som tok farvel med sine foreldre for å svare på kallet fra Makedonia. De veifar-

ende stanset opp ved de berømte byene Edessa eller Arbela på deres reise fra det keltiske Irland til kelterne i Turkestan eller Mongolia. Hverken høyslettenes kalde rimfrost eller Indias monsunregn kunne stanse de ivrige evangelistene fra den syriske misjonen. I sine hender hadde de kilden til sin inspirasjon, Peshittaen, som er den syriske bibeloversettelsen.

Peshittaen blant de syriske kirkene tilsvarte den betydning den autoriserte Bibelen fikk blant engelsktalende kristne. (11) Denne versjonen hadde nesen like stort opplag som den autorisert versjonen i vest. De kristne lærte den utenat slik at de kunne sitere den muntlig, men de sang også fra den. Mongol, Manchu, Tartar, Hindu, Malay og Fillipino, alle hørte med forbauselse budskapet talt i deres eget morsmål. Det partianske rikets tolerante holdning, sørget for handlings og trosfrihet inntil det ble styrtet i år 226. Staten lot seg ikke lede av noen favorisert religion til å sette i gang forfølgelser. Det er sant at zoroastrianismen, i sitt hjemland Persia, opptrådte arrogant. Likevel, selv om denne trosretningen hadde stor innflytelse, var den ikke betraktet som rikets religion.

Adiabene var et lydrike under det partianske riket og hadde stor grad av selvstyre. Til tross for dette måtte alle fem foregående ledere før Papas, lide for sin tro. (12) Samson måtte dø på grunn av sin motstand mot zoroasterne. Hans etterfølger Isaac ble sperret inne i et fangehull fordi han hadde gitt losji til en mann som var en konvertitt fra magianismen. Fra år 163 begynte zoroasterne med en ny og ussel form for forfølgelse. De kidnappet de kristnes døtre og forsøkte å få dem til å uttale seg fordelaktig om deres soldyrkende religion. Så snart dette var oppnådd, betraktet de disse barna som konvertitter og førte dem til et liv i fangenskap.

Et kongelig dekret om toleranse var ved å bli utstedt da den partianske kongens død forhindret at det ble publisert. Den siste ledende pastoren i Adiabene, hadde sitt virke i de siste årene før det partianske rikets fall. Så kom den store anstrengelsen med å få valgt et overhode for hele Østkirken. Det må ha gjort et stort inntrykk på mange da Papas ble valgt. (13) Denne handlingen samlet åndelige

ledere fra et stort område, og på denne måten ble nytt liv og håp brakt til de troende fra Syria til Kina.

Mot slutten av det andre århundre, mens de kristne var travelt opptatt med å nå Skytia med sin evangelisering, ble de plutselig overrasket av at biskopen i Roma, Viktor 1, lyste dem i bann. I sin tro og lære fulgte de Skriften og de aksepterte ikke de nye teoriene og skikkene som deres brødre i Romerriket hadde introdusert. For å forstå hvorfor kirkemakten i Rom støtte fra seg de Østkirken, kreves en kort forklaring.

En splittelse.

Et skisma mellom kirkene som søkte etter verdslig makt og de som fulgte apostlenes lære, ble mer og mer synlig i Europa. De fleste skriftene av kristne forfattere som var akseptable i vest, og som har kommet til oss helt fra tiden rett etter apostlene, gjenspeiler blandingen mellom kristendom og hedensk filosofi. Dette gjelder spesielt lærerne fra kirkeuniversitetet i Alexandria, som inkluderte flere allegoriske tolkninger av Skriften.

Mange eminente protestantiske teologer advarer mot å akseptere kommentarene til de såkalte apostoliske fedrene. Augustus Neander sier at teologene fra Alexandria har ledet kristenheten vekk fra det virkelige innholdet i Bibelsens lære. (14) John L. Mosheim skriver at disse teologene hevder at språket i Skriften inneholdt to meninger, den ene åpenbar og selvfølgelig og den andre formidler et skjult og «egentlig» budskap. Deretter tillegger de den såkalte skjulte meningen størst betydning. På denne måten forvansket de Guds Ord. (15)

Fredrik W. Farrar skriver: «Det er bare et fåtall av Skriftene hvor sidene ikke er full av feil. Tolkningen til disse såkalte skriftlærde i Alexandria, er unøyaktige, populære og fulle av feil.» (16) Martin Luther, som selv hadde studert skriftene til disse allegoriserende kirkefedrene, erklærte at Guds ord utlagt av dem var som å få servert melk filtrert gjennom en kullsekk. (17) Adam Clarke skriver at det

meste av den vranglære som vanærer den romerske kirkes teologi, er produsert av teologene fra Alexandria. (18) Allerede i det andre århundret var ambisjonene til de regjerende, soldyrkende keiserne og de Alexandrinske teologene samstemte. Det var en ambisiøs plan på gang for å blande sammen alle religioner til bare én, hvor solen skulle være det sentrale tilbedelsesobjektet. (19) Schaff omtaler den innflytelsen hedensk filosofi hadde på de tidlige kirkefedrene, når han sier at vi kan oppdage denne innflytelsen også i Augustins lære. (20)

Ved å utnytte de hedenske keiserens eklektiske holdning og Alexandrias metoder for masseevangelisering, bestemte de romerske biskopene seg for å overgå enhver hedensk festival i offentlig oppmerksomhet. Fra rikets hovedstad, som var en innflytelsesrik pīdestall, bestemte de seg for å smelte sammen en hedensk påskefeiring, en årlig høytid, og søndagen, en ukentlig helligdag for soltilbedelse, til å bli den største kirkelige høytid i året. Denne beslutningen begynte den store kontroversen over påsken, som varte i århundrer.

Gud hadde forordnet det slik at påsken, slik den er omtalt i det gamle testamente, skulle feires om våren på den fjortende dag i den første bibelske måneden. Hedenskapet i århundrene før Kristus, hadde en falsk årlig helligdag hvor vårjevndøgnet til solen ble feiret. Den ble kalt «Eostre» utledet fra det gamle ordet for vårgudinnen, som også er roten til det engelske ordet «Easter». På grunn av at Kristi oppstandelse hadde skjedd i den gammeltestamentlige påsken, ble det etablert en tradisjon med å feire denne på årlig basis, selv om hverken Kristus eller Skriftene i det Nye Testamentet autoriserte denne skikken. (21)

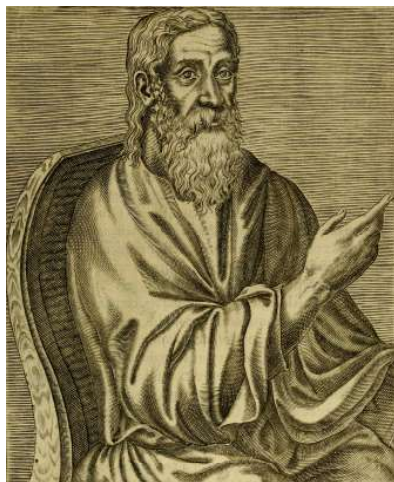
Denne rivaliserte den hedenske vårhøytiden, likevel kunne den fjortende dag av påskemåneden falle på hvilken som helst ukedag. Østkirken feiret Kristi oppstandelse to dager etter påsken. De minnet oppstandelsen på den ukedagen som ble den sekstende dagen i måneden. Dette var i harmoni med måten Bibelen bestemte at den gammeltestamentlige påskehøytiden skulle feires. I tillegg til deres årlige høytid rundt sin påske (Easter), hadde soldyrkerne også en ukentlig høytid. Som tidligere poengtert, var den første dagen i uken ansett å være hellig

for solguden. Biskopen i Rom, som gjorde store anstrengelser for å overgå den hedenske solmarkeringen i pomp og prakt, gikk til angrep på de kirkene som feiret påskehøytiden i samsvar med Bibelens forordning, som en bevegelig høytid. Han var bestemt på tvinge alle til å feire påskehøytiden på samme ukedag hvert år, nemlig søndag. (22)

Med dette ville han statuere en praksis som bare kunnskapsrike og bibeltro kristne kunne avsløre. Han appellerte til de populære fordommene i tiden, om de var aldri så feilaktige. Han ville også poengtere at den romerske biskopen var herre over kalenderen. I tillegg ville han påberope seg retten til å fastsette kirkehøytider og helligdager. Kun kristne som har studert historien om hvordan den pavelige makt vokste frem, kan oppdage i hvor stor grad kontroversen om påsken tjente den romerske biskopens sak.

Romerbiskopen Viktor den første, arrangerte en rekke provinsielle kirkemøter langs middelhavskysten, for å skape enighet i spørsmålet om datoen for påskehøytiden. Klemens, overhodet for skolen i Alexandria, sørget for at den endelige avgjørelsen falt i favør av Roms interesser. Det oppnådde han ved å publisere en oppsummering av tradisjoner han hadde samlet som favoriserte søndagshelligholdelse. (23)

Men Klemens gikk lenger enn som så. Det eksisterer ingen nedtegnelse fra forfattere som våget å kalle søndag for Herrens dag før han gjorde det. Samtidig proklamerte Viktor denne beslutningen til alle nasjoner rundt Middelhavet. Han visste at hedningene ville støtte ham i å fastsette en bestemt dato for vårhøytid, og at de kristne som var i ferd med å bli verdsliggjorte og lett overså Skriftens lære, ville gjøre det samme.

Bilde: Klemens

Derfor utstedte han en befaling som beordret alle geistlige til å overholde påskehøytiden på søndag etter den første fullmånen etter vårjevndøgn. En hovmodig befaling fra en biskop som våget å plassere sin posisjon, betydning og tradisjon over alle andre kirkeledere, var både nytt og arrogant. Frem til nå hadde prestandene hatt sine lokale kirkemøter og regionale samlinger, og de hadde generelt sett forholdt seg til det som ble vedtatt ved majoritetsvotering. Aldri før Viktor den første, hadde noen biskop våget å bestemme over lokale og provinssielle kirkemøter, ved å befale at andre geistlige måtte adlyde hans forordninger. Rystelsen som dette forårsaket var så overaskende og motstanden mot det så markant, at historikeren Archibald Bower beskriver romerbiskopens tilraning av makt, som et første forsøk på å etablere en paveposisjon. (24)

Østkirken svarte på dette hovmodige kravet med en sterk erklæring, om at de ikke under noen omstendighet ville avvike fra den tro som de hadde fått overlevert. Da begynte bannbullenes torden å runge. Full av raseri avbrøt biskop Viktor all kontakt med de «opprørsk» lokale biskopene, og erklærte lederne for Østkirken uverdige til å kalles brødre og han ekskluderte dem fra alt samvær med romerkirken. (25) På denne måten ble det skapt en avgrunn mellom Rom og Østkirken. Dette skisma ble tydeligere etter som biskopen i Roma tok til seg stadig større makt. Da Papas ble valgt til overhode for det assyriske samfunnet, var både han selv og hans store kirkeorganisasjon ekskludert og bannlyst.

Zoroastrianismen angriper kirken.

Østkirken, som nå var bannlyst av Vestkirken, var overlatt til seg selv til å stake ut sin framtid. I tillegg til å ligge under Romas bannbulle, møtte den stadig motstand fra zoroastrianismen, som var statsreligionen i Persia. Zoroaster var grunnleggeren av denne religionen, som i sin senere utvikling ble kalt Mitrisme. Enhver som reiste til Persia og opplevde flammetemplene som preget landet, fikk inntrykk av hvor stor innflytelse denne religionen hadde.

Mange ruiner av disse flammetemplene finnes på de iranske slettene. (26) En reisende kan på samme måte besøke Malabar Hill i Bombay i India, det velkjente området hvor parseerne, som var persernes etterkommere, begravde sine døde. Han kan observere disse stillhetens betongtårn hvor gribbene setter seg for å spise av de døde kroppene. Han vil også bli minnet om templet hvor presten, kledd i sin kappe, sitter og holder den hellige flammen i live med sandeltre. Parseerne flyktet til India, etter at den nylig opprettede og hurtig fremrykkende muslimske hæren hadde styrtet det persiske riket. De hevder at de tok med seg den hellige ilden. Fram til deres utvandring hadde Persia blitt holdt sammen av den omtrent uovervinnelige Mithra-religionen.

Med dens besnærende filosofi og ulike guddommer knyttet til interessante forestillinger om stjernene og planetenes gang, dens hellige skrifter, musikk, fengslende mysterier, helligdager og dens hierarki, holdt mithraismen sitt grep over det partianske og persiske riket i mange århundrer, inntil disse ble erobret av muslimene i år 636.

Zoroaster's etterligning av bibelsk lære.

Historikere har undret seg over den lett synlige likheten mellom den bibelske religionen og mysteriene fra den iranske høysletta. Mens disse forfatterne er delte angående fakta om personen Zoroaster, vil vi presentere dokumentasjon på at han kopierte og forfalsket flere ideer fra Bibelens gamle testamente. Det gjelder bl.a. synene Herren ga profeten Daniel.

Den lærde Prideaux uttaler seg klart om Zoroasters aktiviteter som medarbeider under profeten Daniel, som var statsminister både i det babylonske og det persiske riket. Etter å ha drøftet de forskjellige overflatiske forfatternes teorier om denne persiske religiøse mystikeren, skriver han: «Østens forfattere, de som burde vite best, er alle helt enige om at det bare fantes en Zerdusht eller Zoroaster, og at han hadde sitt virke samtidig som Darius Hystaspes var konge av Persia. Det må derfor være under Daniel denne falskneren tjente, og uten tvil fikk han

oppleve at Daniel, den store, gode og vise mannen, fikk en meget høy stilling og ære i riket, ved å være en sann Guds profet. Det kan være motivet som ga denne slu uslingen tanken på å bli en falsk profet.

Alt dette viser at forfatteren av denne læren (Zoroastrianismen), måtte hatt god kjennskap til de hellige skriftene til den jødiske religion, hvor alt ble hentet fra. Han sørget bare for at det fikk en slik innpakning at det i størst mulig grad samstemte med medernes og persernes religion, som han tuftet sine ideer på». (27) Hypotesen nevnt ovenfor, støttes av følgende utsagn fra E. A. Gordon, en berømt kjenner av orientalsk språk og kultur. Når vi leser dette må vi huske at både Daniel, Esekiel og Jeremia vokste opp samtidig og profeterte i samme tidssperiode. Slik kan vi tydeligere se den mulige kontakten Zoroaster hadde med Daniel.

Det er sagt at den persiske vismannen Zoroaster, skal ha konferert med Jeremia, en annen profet som virket under den hebraiske landflyktighet. I det femte århundret før Kristus, gir Esekiel en beretning om karavanetrafikken til Tyrus på hans tid, som også samstemmer med den beskrevet av både Confusius, Lao-tzi, Gautama Buddha og Pytagoras.» (28)

Som svar til historikerne som hevder at den persiske falskneren var en legendarisk person, sier det katolske leksikon følgende om Zoroaster: «Det kan ikke lenger være noen tvil om at Zoroaster var en virkelig historisk person. Forsøkene til enkelte lærde når de fremstiller han som en mytisk figur har feilet, selv om mye av det som er fortalt om hans liv er legendarisk, som også er tilfelle med Buddha.» (29)

Likheten mellom Daniels visjoner og Zoroasters drømmer, gjør at enkelte kommentatorer, som heller mot en liberal og modernistisk tenkning, har antydnet at Daniel hentet sine visjoner fra den persiske profetens skrifter. Andre har rett og slett forvekslet Zoroaster med profeten Daniel. Noen mener også at begge hadde felles opphav og at sannhetene fra det gamle testamente, særlig Daniels

profetier, enten kom fra zoroasterne eller var hentet fra det gamle testamente av Zoroaster. (30)

Mange «læresetninger» fra profeten Daniel er tilstede i Zoroasters lære: Én høyeste Gud, i motsetningen til alle de samtidige religionene med flere guder. Messias som skulle komme. Englenes eksistens og deres åpenbaringer til menneskeheten. (31) De dødes oppstandelse. Guds endelige dom. Adam og Eva som menneskehetens første foreldre. Det finnes en samling av «hellige» bøker forfattet av Zoroaster, som til sammen blir kalt Abrahams bok. De samme påbud om rene og urene dyr finnes også der, slik denne informasjonen ble gitt til Moses. Det er videre nevnt påbudet om å betale tiende, ordinasjon av en yppersteprest over alle. I hans skrifter er også referanser til Josef, Moses og Salomo, på samme måte som i det gamle testamentet. Zoroaster skriver også imot ideen å tilbe avguder.

Slik jødene erfarte Guds tilstedeværelse i en synlig sky- og ildstøtte, lærte Zoroaster sine prester å iakttå solen og den hellige ild i flammetemplene, som stedet hvor den høyeste gud hadde sin bolig. Zoroaster opprettet også et presteskap lignende det jødiske prestskapet. I de største flammetemplene for denne religionen, våket prestene i turnuser og holdt liv i den hellige ild 24 timer i døgnet. Prestinnene fra det hedenske Irland og de kyske jomfruene fra det hedenske Rom, som begge sverget evig jomfruelighet, holdt den hellige tempelilden brennende i århundrer. (32)

Zoroaster sørget for at hans religion ble uttrykt med pompøsitet og farger. Prestene var kledd i lange hvite kapper og hadde høye, spisse hatter på hodet. De marsjerte i opptog på angitte dager for høytidelig samling. Alt ble gjort for å gjøre deres gudstjenester spektakulære. Ved disse anledningene ble drikkoffer tømt på bakken, det ble sunget sakrale salmer, og deler av Zoroasters skrifter ble lest. For finansiell støtte mottok de offer og de eide også betydelige testamenterte verdier. (33)

Åpenbaringene fra det gamle testamentet synliggjorde guddommen. Som en forvrengt og besynderlig etterligning, proklamert Zoroaster sin versjon. (34) På toppen av hans himmelske hierarki, plasserte han Ormazd (eller Ahura-Mazda), den store vise ånd og Ahriman, den øverste onde ånd, som var den samtidige og rivaliserende mørkets gud boende i nattens avgrunn. Sammen med dem plasserte han også Mithra, lysets gud som var sola. Siden sola hverken var i himlene eller på jorda, men beveget seg i en mellomposisjon mellom himmel og jord, slik ble Mithra den store mellommannen. Da Mitradyrkelsen spredte seg til Romerriket, ble Mitra fremstilt som syndernes forkjemper, ledsageren etter døden og veilederen for sjelen til himlene.

Esra, Nehemja og Ester hadde bevitnet hvordan zoroasterkulten dominerte det persiske riket. Den samme religionen grep provins etter provins i Romerriket, ved å skape støtte for dens solgud Mithra, inntil den truet med å kvele kristendommen. Mitradyrkelsen var overraskende vidt utbredt. En lang rekke mitratempler strakte seg fra syd i Frankrike langs elva Rhinen, helt til de germanske stammenes territorium. Kanskje ingen provins gjorde mer for å bringe ære til denne orientalske guddommen enn de germanske provinsene i riket. Selv i Roma vrimlet det av mithra-monumenter. (35) At det hedenske Rom, men senere også det pavelige Rom, tok til seg persernes religion er bevis på den sterke innflytelsen mithradyrkelsen hadde.

Det var vanskelig for kristendommen, i dens første tid, å møte en religion som i seks hundre år hadde vært en dominerende kult for de persiske og partianske rikene. Men de tidlige kristne evangelistene møtte en alvorligere åndelig motstand enn forfølgelse, fordi mange ytre trekk og trospunkter i zoroastrianismen, så ut til å være identisk med det som den apostoliske kirke trodde. Denne antikristelige zoroaster-religionen, begynte å fremstille Mithra som mellommannen og at hans jordiske misjon var å forsvare de trofaste. Videre inkluderer den hans himmelfart, dåpen han innstiftet, hans annet komme samt den påfølgende gjenopprettelsen av alle ting og de rettferdiges evige rike. Likhetene mellom

kristendommen og zoroastrianismen var så store, at når de tidlige kristne hadde blitt mange nok til å møte deres motpart, så var hver av dem fristet til å se på den andre som en forfalskning.

En soldyrkende trosbekjennelse.

Ved å knytte kultens årlige høytider til planeter og stjerner, har zoroastrianismen åpnet for ideer som ga rom for spekulasjoner og legender fra andre mytologier. Men det verste hinder den tidlige kirken møtte, var den opphøyde plassen søndagen hadde blant de religiøse perserne. Den store mangelen til mange antikke religioner, var at de ikke hadde noen fast dag for samling, for å høre lovene til grunnleggeren opplest. Moses hadde påbudt hans folk til å gjøre det. (36) Zoroastrianismen innlemmet også denne ideen og la vekt på å helligholde en dag av sju. Siden den i stor grad var en soldyrkende religion, var det naturlig å velge søndag, solens dag som helligdag. (37) For å fremme søndagshelligholdelse, lærte de persiske vise menn at de fem planetene som da var kjent, sammen med månen og sola, var guddommer. En spesiell ukedag var dedikert til hver av disse syv himmellegemene. Slik ble søndagen hengitt til Mithra, eller solen, den største av alle zoroastrianismens guder.

Deres dåpsrituale ble kalt «tauribolium» og var et eksempel på de mithraistiske ritualene som var så avskyelige for Jesu etterfølgere. Dåpskandidaten måtte legge seg naken på gulvet i et nedre kammer der taket var et gitter. I det øvre kammeret ble en okse slaktet og blodet dryppet gjennom gitteret og ned på kandidaten. Vi har allerede nevnt praksisen med incest (blodskam). Siden det var blitt fortalt at Mithra ble født på denne måten, fortsatte denne avskyelige praksisen gjennom århundrene. I tillegg til de persiske ofringene, praktiserte denne religionen mat og drikkoffer, som for eksempel å tømme melk eller honning på jorden. Ettersom tilhengerne arbeidet seg gjennom de syv stegene eller gradene i mithrakulten, ble det ofte krevd at de måtte gjennomgå mange renselsesritualer og omganger med pisking.

Vi har nevnt hvordan Mithraismen på en hurtig måte erobret provinsene i Romerriket. Det var i hjemlandet Persia, senteret for denne falske religionen, at kristendommens første misjonærer utfordret dens lære. Derfor utgjorde både motstanden fra kirkemakten i Europa (Romerkirken) og den mektige motstanden fra zoroastrianismen i øst, en nesten uovervinnelig barriere for Østkirken. Det var en styrelse at kirken i denne kritiske tiden, mens den var i gang med sin store virksomhet østover, fikk forent sine krefter med hjelp av Papas handlekraftige ledelse.

Kirken møter Buddhas etterligning.

I århundrene før Kristus og rett etter, ble de siviliserte nasjonene kjent med hverandre gjennom skipsfart, allianser, handel og generell reisevirksomhet. (38) Roma, Grekenland, Persia og Kina, hadde alle interesse av å bygge og opprettholde gode veier. På Pompeiis tid, rundt år 50 før Kristus, hadde det romerske herredømmet strakt seg helt til vestkysten av det Kaspiske hav, hvor også grensen til Kina var. (39) Fra tiden da Alexander erobret nord-India, rundt år 325 før Kristus, var det betydelig samkvem mellom Egypt og India. (40) Et annet moment som forårsaket kontakt mellom de østlige nasjonene i den gammeltestamentlige tid, var israelfolkets landflyktighet og hvordan de ble spredt blant folkeslagene. Det gjelder både de to stammene i sør, som ble bortført år 606 f. Kr. og de andre ti stammene i nord som ble bortført i år 800 f. Kr.

Kr. M. L. Hue, har poengtert at jødene vandret i tallrike karavaner til Persia, India, Tibet og til og med til Kina, og at dette forårsaket at deres litteratur, lære og profetier ble spredt blant Asias innbyggere. Det ble hevdet at det ikke var mulig å finne et sted på jorden som ikke hadde tatt imot dem og hvor de ikke hadde bosatt seg. (41) Dette samkvemmet mellom de østlige nasjonene er uttrykt av en annen skribent: Gjennom hele «Han dynastiets» tid, var det handelsrelasjoner mellom Roma og Kina, de to største og mektigste rikene i antikken. I det første århundret observerte Strabo 120 skip i havnen ved Rødehavet, som var klare

for å seile til India. Opp til begynnelsen av det tredje århundre, reiste maritime ekspedisjoner fra egyptiske og persiske havner via Rødehavet og det Indiske hav mot Kanton og andre havnebyer sør i Kina. (42)

Khotan en stor by i Turkestan, et godt stykke vest for Kina, var grunnlagt av den kinesiske keiseren som bygde Kinas store mur rundt år 214 f. Kr. Den var hovedstad i Turkestan, et land av samme størrelse som Frankrike og som var meget rikt på ressurser. Dette var også byen hvor kineserne og arierne møttes. Turkestan hadde hovedveier, vertshus og transportmidler som muliggjorde handel og samkvem mellom Kina, Persia og India.

Den følgende historien er uhyre interessant. Historikere poengterer at Dareios den store, sønn av Hystaspes, erobret nordvest India omtrent samtidig som Buddha avla sin berømte visitt hos kong Ajatasatru, hvis fyrstedømme hersket over store deler av nordøst India. (43) Her var det en anledning for blanding av Zoroasters og Buddhas lære. Den delen av India som var erobret av Persia, var styrt som det tjuende satrapi eller provins, og var betraktet som det rikeste distriktet i det persiske riket. Det leverte den største inntekt i form av edelmetaller sammenlignet med alle de andre asiatiske provinsene i riket. En gruppe av Indias bueskyttere kjempet i den persiske armeen som marsjerte mot Grekenland. (44) Dette samspillet mellom Persia og India gjorde zoroastrianismen tilgjengelig for hindufolket.

Buddhas egentlige navn var Gautama. Ordet Buddha betyr 'den opplyste'. Ernest de Bunsen forteller: «Zoroasterens lære var like kjent av Gautama som av de innvidde hinduene, selv om de skjulte denne kunnskapen mere eller mindre for folket.» (45) Ernest de Bunsen forteller videre: «Den buddhistiske reformasjonen var basert på zoroastriske læresetninger». (46) Også Pytagoras fra Hellas fulgte Zoroaster.

Siden konfusianismen i Kina, i sitt nære slektskap til buddhismen, tilsynelatende fulgte gammeltestamentlig lære og lignet pytagoreisk filosofi, kan enighet mellom disse tre religionene finne berettigelse. (47) Deres ulikheter ligger hovedsakelig i hva de vektlegger. Buddha fra India la vekt på den kommende verden. Konfucius fra Kina på en religion for staten og hjemmet, mens Pytagoras var opptatt av sinnet og sjelen. Den første var panteistisk, den andre nasjonalistisk og den tredje spiritistisk. På denne måten influerte disse religiøse lederne nasjoner og førte dem vill i deres falske bruk av guddommelig åpenbaring.

Inntil Buddhas tid, rundt år 400 f.Kr. hadde India vært i brahmanismens grep, belemt med kastesystemet og overgitt til avgudsdyrkelse. Buddhas nye religion feide seirende over dette underkontinentet. Buddhismen endret avgudsdyrkelse av en rekke guder til tilbedelse av Buddha selv. (48) Buddhismens lære var gjennomsyret av læresetninger og seremonier som etterlignet det gamle testaments religion. I buddhismen kan man finne visjoner, mirakler, et presteskap, en versjon av de ti bud, opptog, templer, bilder og høytidsdager. (49) Den store Buddhahøytiden på den femtende dagen i den sjuende måneden, var nøyaktig på den samme dagen som den bibelske løvhyttefesten. (50) I dette fulgte Buddha sannsynligvis Zoroaster. (51) Senere vil dokumentasjon bli gitt for hvordan buddhismen senere klarte å bevare sin eksistens ved å etterligne Kristi historie og lære. (52)

Forholdet mellom Buddha og den sjuende dags sabbat er uttrykt av Arthur Lloyd med disse ord: «Det er lett å se hvor Buddha fikk ideene om den ukentlige sabbaten fra. Denne religionens munker helligholdt på sin måte sabbaten i århundrer. De lærte at frelsen var tilveiebrakt for dem av en annen Buddha, som er full av lys og medynk, en Frelser og som i Japan bar navnet Amitabha. (53)

Østkirkens kamp mot Hinduismen.

Hinduismen, som allerede hadde gjort et forsøk på å møte utfordringen fra det gamle testamentet og fra buddhistreformen, søkte igjen å opponere mot Øst-

kirken. I profeten Daniels dager, brøt lyset fra Guds sannhet fram over gangesfolket. De var beskjeftiget med sanselig tilbedelse av sine avguder. Umoral og fordervelse preget dem og de var dømt til å gå fortapt i sin ideologi om ikke frelsen kunne nå dem fra en annen kant.

Jødene fra de ti stammene hadde over ett århundre før Daniels tid, blitt tatt til fange. Guds forsyn hadde sørget for at de hadde blitt spredt til mange land, og de var fremdeles Guds folk. Motivert av åpenbaringene som ble gitt profeten Daniel, ble deres forkynnelse en utfordring til de animistiske indiske gudene. Hebraisk litteratur ble spredt utover himalayafjellene og innholdet var sannheten om Gud vår Far og Hans Ånd. Jødene bosatte seg i India. (54) En orientalsk forsker finner overbevisende indikasjoner på at afghanerne kom fra de ti stammer. I afghanernes land, blant de utallige etterkommerne av de jødiske fangene, regjerte Buddhas slekt. I dette landet skjedde viktige begivenheter i Buddhas virksomhet. (55)

Brahmanene var travelt opptatt med å utvikle en ny filosofi om guddommen. Historikere viser at på den tiden (omtrent år 500 før Kristus), endret hindu prestene sin lære og innlemmet i den begrepet om en kjærlig himmelsk far. (56) Ny litteratur så dagens lys og utallige skriv som ble publisert for å sette Brahma (skaperen), Vishnu (frelseren) og Siva (ødeleggeren), en slags hinduistisk treenighet, på linje med Jehova. Disse abstrakte og lite konkrete begrepene var troen til brahmanene og de dannede klassene, mens de store folkemassene var overlatt til deres primitive avgudsdyrkelse.

Ikke noe hadde vakt opp jødene i diaspora med så mye entusiasme som Daniels visjoner, som åpenbarte løftene om Messias. Den hebraiske profeten gjorde det klart at den Salvete skulle være en lidende mellommann, som i sin død ville være en stedfortreder for syndere (Dan 9:24: 7:27). Selv om brahmanene ikke fattet denne delen av messiasmisjonen bedre enn det fariseerne gjorde, var de oppglødd av den betydelige appellen som en guddommelig mellommann ville ha til

folkemassene. Derfor fant de opp en lære uten å vedkjenne seg kilden til denne åpenbaringen. De begynte å forkynne en hinduistisk treenighet, en rival til det gamle testamentets guddom. En illustrasjon på dette kan ses utenfor Bombay i et steinhuletempel på Elefantøya, som årlig blir besøkt av mange tusen pilgrimer. (57)

I tillegg til å gi tilbederne en treenighet illustrert av en figur med tre hoder på én kropp, forfektet også prestene læresetningen om panteisme, nirvana og sjel- evandring. I panteismen lærte de at guddommen var totalsummen av universet. Materielle ting, slik man så dem, eksisterte egentlig ikke. Ethvert synlig objekt var en illusjon og alle ting var kun flyktige manifestasjoner av guddommen som ikke hadde noen essensiell virkelighet. Kun en ting var virkelig, Brahma, den absolutte, den uendelige og den ubeskrivelige.

Læren om sjelevandring skapte frykt hos det indiske folk. De ble forespeilet et endeløst kretsløp med begravelser, etterfulgt av gjenfødelse til en lavere eksistens som et dyr eller en plante. Eksistens i det nåværende liv, betydde for de hinduistiske folkemassene, i beste fall, kun den ene elendighet etter den andre. Døden representerte ikke noen befrielse for dem. I stedet for å bli fri fra livets lidelser, må sjelen stige ned til jorden igjen for å bli en slange, en hund eller en skitten gris. Dersom det var noe håp om å velge det minste av de to onder i den kommende verden, måtte de adlyde prestene i dette livet. Med denne ideologien fikk Brahmanene stor makt over folket.

Den tredje læresetningen, nirvana, var troen på det endelige opphør av eksistens ved døden. Dette betydde tilintetgjørelse av mennesket og selvet, ved fullstendig å bli ett med Brahma. Den lærte at alle bevisste individer forsvinner inn i den lidenskapsløse fred for å bli en del av guddommens livløse tanke. Den mest vel-signede eksistens var det endelige opphør av all eksistens. Deres treenighet ville i løpet av utallige år samle opp til seg selv alle personligheter i universet. Him-melen var ikke et sted, men en sinnstilstand. Det var vranglære for hinduer å si

at evigheten ville være fylt av hellige, lykkelige vesener slik som Bibelen beskrev. I følge hinduismen skal troner, makter, engler, demoner og mellommenn, alle bli tilintetgjort. Alle disse ble ansett kun å være forestillinger som ikke eksisterte.

Den nye revolusjonen i Hinduismen.

Slik var India flere hundre år etter Daniels tid, da Østkirken gjorde sin entre i dette landet. Av alle vanskelige situasjoner de kristne noen gang møtte i Østen, var den i India uten sidestykke. Fryktløs i kraft av den Hellige Ånd, utfordret apostolisk glød et forstokket hedenskap. Forent under organisasjonen Papas hadde utviklet, marsjerte kirken fremad for å seire for Kristus. Gud lot dem lykkes på vidunderlig måte. Med sannhetens sigd samlet Jesu vitner gyllent korn for den himmelske låve. År etter år, tiår etter tiår viste kristendommen seg å være en erobrende kraft i India.

Da oppstod det en forunderlig revolusjon. Brahmanene våknet opp for hva som var i ferd med å skje. De så at nye sannheter holdt på å frata dem deres makt. De tenkte uten tvil slik: «Hvorfor sitte her som noen tufser? Har vi ikke sett at romerkirken i vest etablerte en vellykket rival til den nytestamentlige kirken? La oss overgå både Roma og de enklere delene av kristendommen. La oss fabrikkere en blendende plan og konstruere en etterligning som vil utfordre alle andre religioner, og sette selv vår egen tidligere lære i skyggen.» Rundt år 600 diktet de opp Krishnalegenden, og for å støtte denne forfalsket de også deres egen tidsregning.

Evangeliets kraft til å utfordre vranglære er åpenbart i det kaoset som oppstod blant de hinduistiske lederne. De hedenske prestene innså at det betydde slutten for deres makt, dersom de ikke klarte å fabrikkere et nytt våpen. Utfallet var avhengig av deres evne til å etterligne det som allerede var populært og akseptert. Deres ideologi måtte ha den samme mektige appell til menneskelige følelser som den som ble brakt til verden gjennom Jesus Kristus. De måtte revidere deres religiøse ritualer og kopiere eller forfalske den sanne kirkes lære og gudstjenester.

For å bygge opp et forsvar mot evangeliet, forpliktet de seg til å gjøre tre ting. For det første måtte de finne opp en ny gud som tok på seg et menneskelig legeme. Da kunne de ta opp konkurransen med historien om Jesu fødsel i kjødet, som vant hjerter overalt. For det andre måtte de gi den falske messias et navn som lignet Kristus, med en lignende livshistorie og lære. For det tredje måtte de omgjøre deres tidsregning ved hjelp av hinduistisk astronomi, for å få plassert datoen for den fabrikkerte inkarnasjonen århundrer før Jesu fødsel, slik at det ser ut som om kristenheten har kopiert dette fra hinduismen. Ny litteratur ble gitt ut for å få dette til å lykkes.

Guddommen de valgte å inkarnere var Krishna, et navn som lignet på Kristus. Bøker skrevet av hedninger før kristendommen kom, har berettet om gudenes nedstigning til menneskene. Men disse hadde ganske enkelt bare vært begrensede manifestasjoner av guddommen. Den nye læren som nå ble konstruert, produserte en ny type litteratur og teologi som omtalte den underfulle fødselen til Vishnu, den øverste guddom, som ble inkarnert i menneskelig legeme under navnet Krishna. (58)

Han kom til jorden i hele guddommens fylde i så stor grad at Vishnu enkelte ganger er forvekslet med Brahma, den siste som blir inkarnert i Krishna som «den absolutt øverste Brahma». (59) Mange dikt ble skrevet for å lovprise gjerningene til denne guden som har steget ned for å ta del i menneskenes gleder og sorger. Hos millioner, har Krishna kommet for å ta selveste Vishnus plass i deres hjerter. På samme måte som noen kristne retter sin bønn til Kristus istedenfor til Gud, retter Hinduenes sinn bønn til Krishna heller enn til Vishnu den høyeste guden.

Stor anerkjennelse kommer John Bentley til del, som i 1825 avslørte Brahmanenes falskneri etter at forførelsen hadde blitt godtatt i tolv hundre år. Likhetene mellom navnene til Kristus og Krishna hadde lenge blitt lagt merke til. Forfattere hadde ramset opp de mange parallellene i hendelsene rundt Kristi fødsel og liv

og Krishnas. (60) Da nyere oversettelser av hinduistisk litteratur ble publisert, ble mange tenkere forundret av de mange likhetene i læren til disse to religionene.

Indias prester, som hevdet at Krishnas inkarnasjon skjedde seks hundre år før Kristus, elsket å skryte av at det nye testamente var bygd på hinduistiske dikt. Bentley løste dette mysteriet. Han fikk fra brahmanene horoskopet til Krishna, som de sa var født ved midnatt 25. mars, samt posisjonen til solen, månen og de fem planetene blant de himmelske konstellasjonene. Denne skarpe briten som var lærd i matematikk og astronomi, beviste ettertrykkelig at den tidligste datoen som kunne hevdes å være Krishnas fødselsdag, var syvende august i år 600 etter Kristus. (61) Senere forfattere i hinduisme har tilkjennegitt at Bentleys funn er verd å merke seg.

Følgende interessante detaljer om Krishna er gitt av M'Clintock og Strong: «Krishanaisme, med alle dens ufullkommenheter, kan tolkes som det menneskelige hjertets protest mot den gudløse filosofien som brahmanismen og buddhismen hadde degenerert til. Spekulasjonene fra de seks filosofiske skolene, slik de er omtalt av datidens skribenter, gjorde ikke noe annet enn å forvirre menneskers, inntil ordet «maya» (illusjon) ble utviklet som forklaring på alt som tilhørte det kommende liv. Menneskets natur er slik at vi søker etter kunnskap om de kompliserte spørsmålene om moral og rett og galt i tillegg til å ha et fast holdepunkt for dette livet.

Puranaene avslører angående Krishna, et menneske som, hvis betraktet fra den mest gunstige synsvinkel, bare fremstår som vanærende for menneskets natur og navn. Det er en historie fylt av barnslighet og tøylesløshet. Krishnas mirakuløse handlinger var sjelden i samsvar med guddommelig inngripen. Hans omgang som kveghyrde (gopala) med gopiene (kvinner som passet kyr), gjør han til et populært beundringsobjekt for noen, men har ikke større kvalitet enn en kjærlighetshistoriene fra klassisk mytologi. (62)

På den tiden brahmanene diktet opp historien om Krishna, var det ingen oppo-
nerende makt i India som var sterk nok til å forhindre dem i å lansere dette be-
draget. Den mørke middelalder hadde satt seg i Europa. I vesten var det hverken
interesse for eller evne til å avsløre bedraget. Det er en stor hyllest til Østkirkens
misjonsinnsats, at hinduismen fryktet for å miste sin makt, og var drevet til å
skape en etterligning av Kristus og hans evangelium. Det beviser at den evan-
geliske kirken hvor Papas hadde blitt valgt til overhode i år 285, hadde blitt en
kraft å regne med i år 600.

I det han skriver om Cosmas, den berømte nestorianske reisende pastoren,
beskriver en kjent orientalsk forfatter Østkirkens enorme misjon: «La oss stoppe
et øyeblikk og forholde oss til hvordan Cosma, (som før han ble forkynner, var
en handelsmann fra Alexandria, som reiste på Middelhavet, Rødehavet, den Per-
siske gulf, men også besøkte India, Ceylon og Japan). I år 535 beskriver han den
enorme utbredelsen av Østkirkens kristendom i disse områdene.

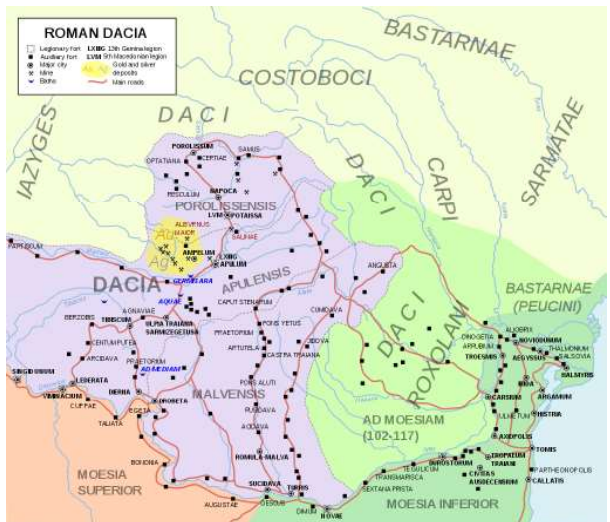
Han skriver at menigheter med en bibelsk troserklæring var å finne i Ceylon,
Malbar, Socotra og India, (sannsynligvis identisk med de «Thomas-kristne»), og
den hadde biskoper og prester som var sendt fra patriarken i Seleucia. Disse
menighetene var også å finne i Bactria og blant hunerne, i Mesopotamia og
Skytia (63)

I historien om Papas har vi sett kreftene som Østkirken kjempet imot. Likevel
seiret menighetene under organisasjonen opprettet i Papas dager, over mektige
fiender. Hver en av de falske religionene måtte ty til drastiske virkemidler for å
motvirke denne kirkens fremgang. Den var en beskyttelse for apostolisk kristen-
dom og Gud velsignet Østkirken og bevarte den i århundrer inntil den hadde
utført sin misjon.

Hvordan menigheten ble drevet ut i ødemarken

Goterne brakte tilbake de kinesiske fangene fra Lilleasia til Dacia, hvor de slo seg ned, og mange av dem tok imot kristendommen gjennom goternes forkyn- nelse. Ulfilas var sønnen til en av disse kristne fangene og ble opplært i samsvar med kristne prinsipper. (I) Historien til goterne inngår i beretningen om den profetiske tidsperioden på de 1260 årene. Når vi ønsker å studere goternes tilst- edeværelse i flere land, kommer vi automatisk over navnet til Ulfilas.

Det er vanskelig å beskrive hvor fullstendig Vest-Eu- ropa ble endret på grunn av den teautonske (german- ske) invasjonen (folkevan- dringen). Dette fortsatte i omkring to hundre år, og stoppet ikke opp før i 508, da pavedømmet til sist op- pnådde full seier over inn- trengerne. (Oversetternes anmerkning: På den tiden ble alle som bodde i områ-

Bilde: Dacia - Wikimedia.org

det vi i dag kaller Tyskland, og nordover, kalt germanere. Det er kjent at tre av folkegruppene som kom nordfra i folkevandringen, kom fra Norge - herulene, Sverige - goterne og Danmark -vanene.) Europas innbyggere ble på en måte skjøvet i bakgrunnen og det samme ble det latinske språk. I stedet dominerte fremmede tungemål fra Danube (Donau) til Themsen.

Området som det romerske imperiet hadde kontroll over, ble faktisk halvert og dyptgripende endringer fant sted i det som fremdeles tilhørte Romerriket, som nå var begrenset til det østlige middelhavsområdet. Samtidig var det mange i Øst-Europa som lengtet etter en enklere og mer bibelfundert kristendom, som alternativ til romerkirkens tradisjoner og mystikk. Både keltiske og gotiske kristne fra vest bidro til denne evangeliske oppvåkningen.

Store seire ble vunnet for Kristus av Ulfilas (311-383). De enestående resultatene fra denne misjonæren ble oppnådd i landene som lå langs den nordligste grensen av Romerriket. Som Patrick i Irland, tilbrakte også Ulfila sine første år i landflyktighet i et fremmed land, og han avsluttet sitt arbeid omtrent da Patrick begynte sin gjerning. Det er faktisk mange fellesnevnerer hva angår både tro og resultater i disse to heltenes liv. Lucian fra Antiokia nådde høyden på sin karriere da Ulfilas bare var en liten gutt. Lilleasia, som var hjemlandet for Ulfilas forfedre, var tidlig i kristendommens historie i opposisjon til kirkens skriftliberale geistlige, som omgjorde Guds Ord til symboler og allegorier. (Oversetternes kommentar: Allegorier er billedlige framstillinger som ikke nødvendigvis forholder seg til ordenes reelle betydning, men hvor enhver kan legge i budskapet den mening man foretrekker.) Disse teologene ble favorisert og belønnet av keiser Konstantin, og de var forståelig nok fiender av Lucians bibeloversettelse og hans apostoliske lære.

Ulfilas måtte velge side i denne teologiske prioriteringen, og han valgte å ta avstand fra de katolske tolkningene og tilleggene til Bibelen. Den gotiske Bibelen, som han ga til landene hvor han evangeliserte, følger den såkalte «Received

Text» (den mottatte tekst), som ble videreført av Lucian. (2) Denne bibelutgaven formet både Lucians tro og arbeidsmetoder. Goterne som holdt til langs bredden av Svartehavet, hadde på et tidligere tidspunkt seilt sydover og ført i landflyktighet Ulfilas forfedre, som bodde i Lilleasia.

Konstantin II, sønnen til den store Konstantin, hadde en annen holdning enn sin far, og ga full beskyttelse og religionsfrihet til de troende som ble stemplet som arianere. Hva var Ulfilas holdning til debatten om guddommen som hadde rystet kirkemøtet i Nikea? Kirkehistorikeren W.F. Adeney skriver: «Det er ingen tvil om at Ulfilas var bunn ærlig vedrørende sitt teologiske ståsted. Han var en ekte misjonær, og var mer opptatt av praktisk evangelisk arbeid, enn av teologiske stridigheter. Han søkte etter en jordnær og begripelig kristendom som kunne forstås av hans enkle landsmenn. Han tok avstand fra en kristendom som måtte ha hjelp fra gresk mystikk og filosofi for å kunne begripes. (3)

Goterne nektet å akseptere troen til romerkirken, og som et resultat ble også de stemplet som arianere, men de brød seg lite om hva pavemakten valgte å kalle dem. (4) Ulfilas og goterne ville ikke gå med på de mange teologiske oppfinnelsene som keiserkirken lanserte. Alle som var uenige med biskopen i Rom, ble etter hvert stemplet med skjellsordet «arianer», uansett hva temaet gjaldt. Uttrykket var blitt et synonym for kjetterordet, men betød egentlig bare antikatolsk.

Vi må ikke glemme at goterne var et krigersk folk før Ulfilas nådde dem med det ekte evangeliet. Den største utfordringen denne misjonæren hadde, var ikke å hjelpe dem til å legge vekk sin hedenske tro og praksis, men å hjelpe dem endre sin krigerske mentalitet. De gjorde imidlertid stor fremgang og byttet etter hvert ut sin nidkjærhet for krigskunst med fokus på å etablere et organisert samfunn og berike sin sivilisasjon. Fra ca. år 250 til år 500, strømmet som kjent en rekke folkegrupper fra nord over Vest-Europa, og etablerte på sikt ti nye nasjoner.

Blant dem var de to grenene av gotere (øst- og vestgotere). De andre erobrerne var frankerne, burgunderne, vandalene, angelsakserne, alemannerne, lango-

bardene, herulene og sveverne. Disse folkegruppene skulle utvikle seg til å bli selvstendige nasjoner i Vest-Europa. Noen av dem kjenner vi i dag som bl. annet England, Frankrike, Sveits, Spania og Italia. Tre andre riker var også en del av den nordlige invasjonen, og hadde de ikke blitt nedkjempet, ville herulene trolig hersket over sentrale og sydlige Italia og vandalene over Nord-Afrika og østgoterne over deler av Sør-Europa. I løpet av to hundre år ble spørsmålet ubesvart. Hvilken religion ville disse landene gå videre med? Ville disse nye landene ta imot den keltiske kristendommen, eller ville de falle under Roms ideologiske dominans?

Det er en gripende beretning å bli kjent med hvordan de ble omvendt, først til den gotiske kristendommen og senere til den keltiske. Siden Ulfilas tilhørte en kirke som hadde nektet å akseptere de ekstreme spekulasjonene vedrørende treenighetslæren, var det en gulf mellom dem han omvendte og de kristne som fulgte Rom. Ulfilas vokste opp i landflyktighet, og hadde derfor ikke vært vitne til dramatikken som dominerte på kirkemøtet i Nikea. (i 325) Ved dette berømte kirkemøtet, forkastet den romerske keiseren og den romerske kirken den forståelsen Arius og hans gruppe forfektet, og forbannelse ble erklært over dem som ikke aksepterte den romerske keiseren og den romerske kirkens bestemmelse.

Om innholdet i troen til Arius var slik hans motstandere hevdet, kan i ettertid være vanskelig å bedømme. Philippus Limborch tviler på at Arius selv noen gang hevdet at Kristus var skapt i stedet for å være født av Faderen. (5) (Oversetternes anmerkning: Pavekirken arbeidet iherdig for å ødelegge alt Arius skrev, slik at det kunne lanseres «kjetter-påstander» som det ble hevdet at han kom med. Det er imidlertid i dag kjent, fra brev Arius sendte til sine venner, slik at pavemakten ikke klarte å beslaglegge og ødelegge dem, at han aldeles ikke trodde at Kristus var skapt som englene, men han hevdet at det var ubibelsk å lære at han ikke var født av Faderen og derfor utgikk fra ham.)

Fordi keiseren favoriserte dem som var enige med ham, dominerte romerkirken. Etter Konstantins død, ser vi at keisere i løpet av et halvt århundre, ikke motarbeidet dem som opponerte mot den katolske kirke, og flere ganger kansellerte keiserne kirkens bannbuller mot kritikerne. I perioder så det faktisk ut til at kristne som avviste treenighetslærens spekulasjoner, ville bli den dominerende gruppen i Romerriket. Men sluttresultatet var at pavekirken stemplet en mengde kirker og kirkeledere som arianske kjettere. Det burde ikke overraske noen å få vite at Ulfilas havnet i denne kategorien i den katolske kirkes øyne.

For å spre evangeliet, var Ulfilas nødt til å lage et alfabet. Han overførte det gotiske språkets lyder til skrift. Den første litteratur folket i disse store nasjonene kunne holde i sine hender, var Bibelen. Denne boken ble båndet som forente det gotiske folk. Det ble kilden til all litteratur for de ti folkeslagene som erobret denne delen av Europa. Denne Bibelen ble fundamentet som både Luther, Shakespeare og Gøthe kunne bygge videre på. Og som Massmann skriver, er det ikke noe spor av det som kirken kalte arianismen, i den litteratur som er bevart fra den gotiske oversettelsen av det nye testamentet. (6)

Bilde: Ulfila bibelen – Adrian Pingstone

Siden Ulfilas forfedre kom fra lille-Asia, (området hvor apostelen Peter hadde blitt instruert av Gud om å forkynne), var han uten tvil influert av læren denne apostelen tilbød jødefolket, og han forkastet av den grunn den liberale teologien som oversvømte mange vestlige kirker.

Ulfilas trodde på den guddommelige åpenbaringen av både det gamle og nye testamentet, og presenterte for de gotiske kristne en enkel og solid kristendom. På samme måte som Patrick og Columba, tyder alt på at han helligholdt den syvende-dags sabbat. Denne påstanden blir blant annet bekreftet av noe historikeren Sidonius Apollinaris skriver, vedrørende den store Theodoric, en av goternes konger (454-526.)

Sidonius var ikke bare biskop i den franske kirken, men også svigersønn til den romerske keiseren. Han oppholdt seg i Frankrike under den gotiske invasjonen, og av den grunn var han godt informert om goternes liv. Han skriver: «Det er et faktum at tidligere pleide

Bilde: Sidonius Apollinaris - Wikipedia

alle som bodde i øst, å helligholde sabbaten, men også Herrens dag, da de holdt åndelige samlinger. Asterius, som var biskop i Pontus, hevdet i en tale at sabbat og søndag var et vakkert par, og Gregory fra Nyssa kalte disse to dagene for brødre, men han la til at i vest holdt de seg til Herrens dag og forsømte å helligholde sabbaten, som de mente kun tilhørte jødene.

Tertullian hevder at mange (av hans egne) ser på sabbaten som kun en dag for hvile og adspredelse, derfor mente han at goterne muligens valgte å helligholde sabbaten på samme måte som grekerne. (7) Fra en forfatter og reisende som beskrev den russiske kirke (kristne som levde i områdene hvor mange var blitt påvirket av Ulfilas forkynnelse), ser vi at de benyttet det greske språk og hevdet at de troende ikke skulle faste på sabbatsdagen. (8) Den same forfatteren beskriver

noen av doktrinene til den greske kirken og skriver: De tillot sine prester å gifte seg og de avviste den katolske messen og bruk av bilder og statuer i sine gudstjenester. De holdt også fast på den gamle sabbaten. (9) Pavekirken krevde at alle måtte faste på lørdag (sabbaten) og dette kravet forårsaket at mange mislikte denne dagen og ikke ønsket å helligholde den. (10)

Ulfilas omvender goterne.

Det er umulig å få et riktig bilde av hendelsene som drev den sanntroende menigheten ut i ødemarken, uten å kjenne til goternes rolle i denne prosessen. Stamme etter stamme av disse nesten ukjente folkegruppene, som holdt til nord for Danube, hadde styrke og kløkt til å ramme flere nasjoner. Store hærtog nordfra gikk løs på Romerriket. Denne seierrike invasjonen forårsaket en revolusjon. Til manges forundring, ble goterne vunnet for evangeliet på utrolig kort tid. Det skjedde ikke på grunn av pavekirkens engasjement, men ved Ulfilas forkynnelse.

Mens romerkirken strevde med å sikre seg verdslig makt og innflytelse, var de omvendte fra Ulfilas evangelisering, opptatt med å spre Bibelens sannheter. Ned gjennom Romerriket strømmet disse mektige hærene fra Nord-Europa. Høyreiste menn, ofte kalt kjemper, red først på sine stolte hester. Bak dem kom vogner med kvinner og barn og alle deres eiendeler. Provins etter provins måtte kapitulere i møte med disse uredde kjempene med sine gigantiske stridsøkser. Den romerske befolkningen ble enten nedkjempet eller de flyktet opp i fjellene. Til slutt, i år 409, nådde erobrerne Roma. Etter å ha fått kontroll på denne byen, som i århundrer hadde terrorisert verden, trakk de seg tilbake. Mange år senere kom de igjen for den endelige erobringen av Italia. Folkegruppene goterne og vandalene, kjempet ikke på grunn av sin blodtørstige legning, men fordi romerne hadde blokkert og hindret dem ved en tidligere anledning.

Historikeren Walter F. Adeney har omtalt fremgangsmåten som goterne benyttet når de erobret Roma i år 410. For det første er det viktig å kjenne til at da goterne overstrømmet Italia og erobret Roma, hadde de i forveien en slags

kristen ideologi. Det var romerkirken de opponerte imot, og av den grunn beskyttet de kirkene og demonstrerte ikke den barbariske holdningen som fulgte de hedenske saxonene som invaderte England.

Men da goterne søkte fellesskap med troende i den ortodokse kirken, ble de av romerkirken beskyldt for å være kjettere. (11) Thomas Hodgkin omtaler den store forskjellen mellom de kristne vandalene og den korrupte katolske kristendommen som dominerte i Tertullians og Cyprians hjemland. Han skriver at det var gledeshus (bordeller) i omtrent hver gate i byen Kartago, og at disse tilbudene også ble flittig benyttet av byens adelige og velstående borgere. Han omtaler tilstanden i Kartago, denne katolske høyborgen i Nord Afrika, at de var fullstendig gjennomsyret av syndene til Sodoma og Gomorra. Inn i denne syndens bule marsjerte vandalene med en kristendom som var langt mer puritansk enn den vanlige og forfalskede katolske kirkehistorien forteller. Den moralske kontrasten mellom vandalene og tilstanden i denne katolske byen var enorm.

Selv om vandalene uten tvil må beskrives som dyktige krigere, er det bemerkelsesverdig at de avviste den utbredte umoralen som preget denne oppskrytte byen. Det første de gjorde var å fjerne dem som tjente penger på byens umoral og stenge alle bordellene. Under vandalenes kontroll ble Kartago forvandlet fra en by dominert av begjær til moral. (12) (Oversetternes kommentar: Ordet vandalisme er utledet fra denne folkegruppen, men de færreste vet hva de vandaliserte. Det var avgudsbildene og statuene som ble tilbudt i de katolske kirkene vandalene rev ned og ødela. Ryktet som romerkirken har lansert og som blir tilbudt i dette kirkesamfunnets utgave av kirkehistorien, er imidlertid at vandalene var ville og umoralske hedenske hulemenn fra nord, som ødela den avanserte kulturen som romerkirken hadde bygd opp.)

Det må imidlertid poengteres at vandalene ikke kan ansees som en videreføring av menigheten i ødemarken, men vi må registrere dette folkets opposisjon mot

katolsk teologi og kirkesystem. De hadde uten tvil mere å lære fra innholdet i Skriften, men de var trolig kommet betydelig lengre i sin åndelige søken og vekst enn kirkemakten de med god grunn opponerte imot.

1260-års profetien og «det lille horn».

«Det fjerde dyret vil bli et fjerde rike på jorden, et som er annerledes enn alle de andre rikene. Det skal sluke hele jorden, trække den ned og sluke den. De ti horn betyr at det av dette riket skal oppstå ti konger. Og etter dem skal det oppstå en annen konge, som skal være annerledes enn de foregående. Han skal underkue tre konger. Han skal tale ord mot Den Høyeste og undertrykke Den Høyestes hellige, og tenke på å forandre tider og lov. Og de skal overgis i hans hånd for en tid og tider og en halv tid. Så blir retten satt, og herredømmet blir tatt fra ham for å bli ganske aldeles tilintetgjort og ødelagt», Dan. 7:23-26.

Framtidens verdensriker, fra profeten Daniels tid til Jesu gjenkomst, blir i det syvende kapittel i Daniels bok, illustrert med fire dyr. På hodet til det fjerde dyret i profetien, som illustrerer det kommende Romerriket, var det ti horn. Bibeltolkere antar at disse ti hornene er en passende beskrivelse på de ti rikene i det vestlige Romerriket som ble resultatet av folkevandringen, da det mektige fjerde riket gikk til grunne og ble delt opp. Profetien spesifiserer at «det lille hornet» som kom fra denne oppdelingen, vokste seg stort og mektig og fjernet tre av de ti hornene (eller rikene). Videre står det at dette spesielle hornet talte store (frekke) ord mot Gud, og er knyttet til profetien om 1260 års forfølgelse av Guds folk.

Clovis var frankernes konge. Dette var en av de hedenske folkegruppene som tidligere hadde slått seg ned i provinsen Gaul. Clovis far hadde vært en nidkjær støttespiller til biskopen i Rom. Hans neste mål var det hedenske «alamanni», som senere skulle bli kalt Tyskland. (13) Det ble en lang og blodig krig, men til slutt klarte Clovis å hindre deres invasjon. På et tidligere tidspunkt hadde han giftet seg med den nidkjære katolikken Clotilda, som var datteren til Burgun-

dernes konge. Da Clovis oppdaget pavekirkens styrke og innflytelse, søkte han pavens støtte. Han hevdet at han var blitt katolikk, og i år 496 ble han og tre tusen av hans menn døpt.

Som forventet fikk han støtte av kirken, og snart ble han ansett som den første katolske prins og hærfører. (14) Nå hadde paven endelig fått en krigsmaskin han kunne benytte til sin fordel. Folkegruppene som invaderte Romerriket fra Nord, men også beboerne i Frankrike, ville enten fortsette med sin hedenske religion eller bli omvendt til den kristendomsform som Ulfilas forkynnte. Disse folkegruppene blir, som alt nevnt, vanligvis kalt arianere.

Etter sin politiske omvendelse til katolisismen, nedkjempet Clovis Burgunderne, som på dette tidspunkt var splittet i en kristen og en hedensk gren. Det ser ut til at Clovis satte seg som mål å utbre den katolske tro ved nådeløst å nedkjempe de nasjonene som bekjente seg til en kristendom som opponerte mot pavedømmet. Barbariet og ondskapen som kom til syne i hans aksjon mot andre kristne, beviser godt nok at hans såkalte om-

Bilde: Clovis - Wikipedia

vendelse bare var politisk motivert og ikke forårsaket en endret mentalitet. Det er faktisk stor enighet blant historikere om at Clovis omvendelse fra hedenskap til katolisisme, må ha vært motivert av ønsket om å utvide sin egen politiske makt. (15) Et avgjørende punkt ble nådd da han satte seg fore å erobre det vakre Syd-franske området fra visigoterne. Trinn for trinn, med støtte fra Rom og fra

keiseren i Konstantinopel, drev Clovis visigoterne tilbake inntil den avgjørende slaget i 507-8.

Dette slaget var absolutt avgjørende, siden flere av de hedenske nabolandene sto klare til å angripe ham hvis han tapte. Krigen ble fulgt med spenning i Roma, for paven visste at om han mistet sin eneste hærmakt som ville kjempe for kirken, ville han miste muligheten til å øke sin innflytelse. Også keiseren i Konstantinopel hadde sine agenter på plass for å følge med i slaget mellom Clovis og visigoterne. Keiseren var allerede presset av mektige fiender fra både øst og nord, og kunne ikke se noe framtid for den form for kristendom som han støttet, hvis Clovis ikke hadde vunnet denne delen av Frankrike.

Visigoterne ble hindret videre ekspansjon ved slaget i 507, men Clovis visste at han måtte knuse denne folkegruppen, ellers ville de komme igjen i framtiden. Han forfulgte dem sydover og i året 508 ble de nedkjempet. Etter denne bragden utnevnte keiseren Clovis til Consul. (16) Også paven i Rom hyllet Clovis, og han ble kalt «kirkens eldste sønn.» Situasjonen er nå den at «det lille horn» (pavemakten) var i stand til å fjerne noen av de andre rikene (hornene) i Bibelsens profeti. Det er tydelig at kirkemakten, etter Clovis seier i år 508, kunne etablere det første katolske politiske kongedømmet. R.W. Church skriver det følgende: «Frankerkongen gikk inn med sverdet mot arianismen, og ble av den grunn kirkens håp i kampen mot Gaul. Erobrerne hadde endelig ankommet og det ble bestemt at frankerne, ikke goterne, skulle avgjøre framtiden for Gaul og Tyskland, og at katolsk tro og ikke arianismen, skulle være religionene for dette området av Europa. (17)

Dr. David J. Hill, tidligere amerikansk ambassadør til Tyskland skriver: «Før Clovis tid hadde de invaderende folkegruppene fra øst stadig beveget seg mot vest, men nå snudde denne trenden seg og okkupasjonen gikk i motsatt retning. Det var frankerne som ikke bare stanset barbarene, men som også ble kristendommens forsvarere». (18) George Adams skriver: «Clovis begynte sin nye

tilværelse da han sluttet seg til katolisismen og han kunne derved være med å influere Europas framtiden. Han forenet Rom og Tyskland på en slik måte at begge styrke ble ivaretatt for å skape en sivilisasjon. Han skapte en politisk kraft som ville forene hele kontinentet og derved avslutte invasjonssperioden fra nord». (19)

Bilde: Justinian I

Det var derfor Clovis, frankernes konge, som i 508 sørget for å stanse hedenskapet. Han hadde gang på gang framstått som en hjerteløs og grisk erobrer og en blodig tyrann. Men etter sin såkalte omvendelse, sørget han for at katolisismen ble fremmet.

Med Clovis begynte en ny æra. Han hadde reddet romerkirken fra hedenskapen til Scylla og Charybdis. (20) Vi tar med et sitat av Lewis Sergeant: «Etter alle forandringene, var det frankerne som vokste i styrke, som vedtok lover, etablerte en kirke og et grunnla et rike. Clovis dåp, var signalet om at frankerne hadde blitt kristne, og som innledet en langvarig og overraskende fremgang for den katolske vestkirken. (21)

Keiser Justinian beseirer goterne.

Tretti år etter seieren i år 508, ble paveriket opphøyet til en global supermakt av keiser Justinian. Scenen var allerede satt. Clovis seier over visigoterne, som brøt århundrer med hedensk dominans, klarte likevel ikke å hinder at hedenskapen blomstret andre steder. I 538 møter vi en situasjon hvor pavekirken, med vold og tortur, forfulgte mennesker i langt større grad enn hva de hedenske rikene hadde gjort, som de erobret. Det er lett å se at en union mellom kirke og stat, framviser langt mindre toleranse enn noen politisk makt alene. Oppmuntret av seirene til Clovis, søkte Rom åndelig herredømme også andre steder. I Nord-Afrika lagde

kirken vanskeligheter for det kristne riket til vandalene, og i Spania prøvde den å nedkjempe visigoterne. Milman rapporterer at kirkens geistlige styrket sin makt som politiske rådgivere og de oppnådde nøkkelposisjoner innen diplomatiet og var med på å utarbeide fredsavtaler til kirkens beste. (22)

Menigheten blir tvunget inn i ødemarken.

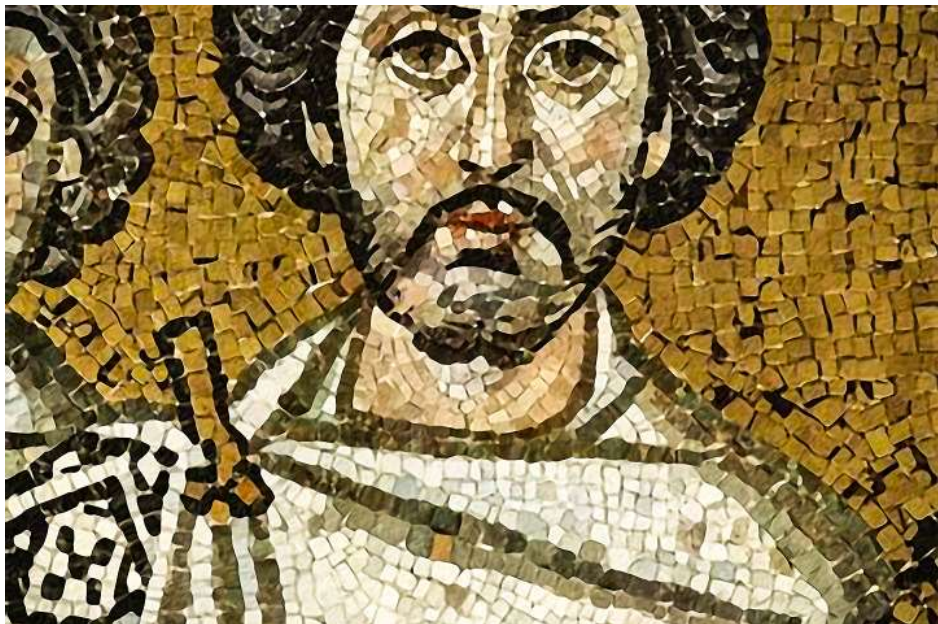
Justinian satte seg som mål å gjøre den katolske kirke til en global maktfaktor. I 532 vedtok han erklæringen som gjorde det mulig for den katolske kirke å bestemme hva mennesker hadde lov til å tro og mene innen temaet religion. Denne erklæringen åpnet for at kirken kunne forfølge og straffe menigheter og enkelte troende, som valgte å holdt fast på apostlenes opprinnelige lære i løpet av de kommende profeterte 1260 år.

Vi må nå forholde oss til betydningen av de viktige årstallene 532, 533 og 538. Om erklæringen til Justinian skriver Archibald Bower: Ved en geistlig erklæring var det hans hensikt å forene alle mennesker i en tro, enten de var jøder, hedninger eller kristne. Erklæringen spesifiserte at alle som i løpet av tre måneder ikke aksepterte den katolske tro, ville bli erklært å være kjettere og ville derfor bli utelukket fra alt betalt arbeid, sivilt eller militært og alle deres verdier og eiendommer ville bli konfiskert. Dette var svært overbevisende konsekvenser, men mange nektet likevel å la seg konvertere, og av den grunn utsatte de seg for keiserens og kirkens represalier. Menn, kvinner og barn ble jagd fra sine hjem. Andre flyktet før vedtaket ble håndhevet, og de bar med seg alt de kunne skjule for å overleve. Men flere ble plyndret og fratatt det lille de hadde fått med seg. Mange ble også brutalt myrdet av pavekirkens medlemmer eller av soldatene som sto på vakt ved alle veier som førte ut av byene. (23) Keiseren spesifiserte den tro alle måtte ha, og den var diktert av kirken. Paven kom ikke med noen protester mot dette grusomme overgrepet. Hedenskapet var overvunnet, men en erobring langt mer primitiv og farlig for den sanne kristendommen hadde kommet i stedet. Ediktet til Justinian fra 532 ble håndhevet over hele keiserriket.

Da Nord-Afrika og Italia var overvunnet, ble våpenmakt benyttet for å knuse motstand andre steder. Justinians erklæring ble ikke begrenset til de tre månedene som først indikert, men la fundamentet for en grusom forfølgelse av sanntroende kristne i den 1260 år lange tidsperioden forutsagt både i Daniels bok i det gamle testamentet, men også i det nye testamentet.

Ved erklæringen i år 532, lovet Justinian forfølgelse eller død for alle kristne som avviste katolsk tro. Ved erklæringen i 533, opphøyet han pavemakten til den høyest tenkelige posisjon, både på det politiske og religiøse området. Disse første to vedtakene var bare teoretiske erklæringer, inntil de ble håndhevet. Begge disse keiserlige bestemmelsene ble satt ut i livet i året 538, da Ostrogoterne i Italia ble erobret og all makt ble gitt paveriket. I året 533 skrev keiser Julian det følgende til paven: «Vi har ikke utsatt å samle til en enhet under din hellige person, alle prester i hele Østen». I det samme brevet fortsatte han: «Vi kan ikke tillate at noe som berører kirken, uansett hva det måtte være, blir holdt skjult for Deres hellighet, du som visselig er hodet til alle hellige kirker». (24)

Da nyhetene om at hans general hadde knust vandalene i Nord-Afrika i 534, ble Justinian henrykt. Som historikeren Gibbon skriver: «Ivrig etter å bli kvitt det politiske og åndelige tyranniet til vandalene, var Justinian rask med å gi pavekirken ubetinget innflytelse. (25) Da en mulighet bød seg for Justinian til å erklære krig mot ostrogoterne, sendte han sin general Belisarius mot dem. Etter en serie med seire, nådde generalen Rom med sin hær. Ostrogoterne møtte ham med 150.000 mann, men ble likevel til slutt overvunnet. «Ostrogoterne hadde samlet hele folket til dette slaget», skriver Thomas Hodgkin, «og de ble omtrent tilintetgjort.» Om tilstanden ett år og ni dager etter at beleiringen begynte, skriver han. «Den store armeen som før var så sterk og triumferende, satte fyr på sine telt og trakk seg tilbake over Milvian broen». Med tunge hjerter dro de overlevende nordover, over alle gravene til sine modige menn. Det gotiske monarkiet i Italia var over. (26) På grunn av hendelsene i år 538, hadde pavemakten oppnådd en enestående innflytelse.

Bilde: Belisarius, Justinians general

Kirken kunne nå vokse i selvstendighet og var i stand til å skaffe seg omtrent all verdslig makt. Ved at pavedømmets hierarki ble gitt en slik posisjon i Italia, ble det etablert to politiske maktsentra i landet, og dette systemet ble en modell også for andre nasjoner, som valgte å ha en statskirke med både politisk og religiøs dominans. Da ostrogoterne ble overvunnet, satte det en stopper for at Italia noen gang kunne ha en egen konge. Historikeren Milman reflekterer over ostrogoternes nederlag. Erobringen av Italia var egentlig resultatet av arbeidet til det katolske presteskapet. Erobringen av det gotiske riket, framstår som en rendyrket tragedie for Italia. Da denne folkegruppen ble overvunnet, begynte pavemaktens politiske agenda, noe om resulterte i at det i løpet av mange hundre år, ikke var mulig for dette landet å utvikle en samlet nasjonal identitet. I tillegg til å ha vært en fiende til all sann kristendom, ble også denne kirkemakten en vedvarende hindring for at Italia kunne samles og oppleve en nasjonal enhet. (27)

Det gjør prinsipielt ingen forskjell om den selverklærte Peters etterfølger regjerer over ti kvadratkilometer eller ti millioner kvadratkilometer. Hvis denne kirkelederen regjerer i sin egen stat, er han like mye en konge eller president som enhver annen statsleder. I dag er han keiseren i Vatikanstaten. Han utnevner ambassadører, har sin egen pengeenhet og postservice. Men hvorfor er han utnevnt til konge? Hans posisjon er ikke verken mer eller mindre enn oppgaven pålagt enhver leder for et av de store protestantisk kirkesamfunnene. Pavens kongestatus innebærer en union mellom kirke og stat. Et slikt kongedømme ble fordømt av Jesus. Justinian erklærte at paven var «hodet for alle hellige kirker». Pavene har tydeligvis oversett at denne tittelen ble gitt av et feilende og syndig menneske, ikke av Gud. Det var en tragisk urett som Justinian påførte det italienske folk, ved å plassere paveriket i landet, et selvstendig rike innenfor et selvstendig rike. Denne handlingen gjenspeiler på mange måter keiserens mentalitet og karakter. Hva slags menneske var Justinian? Gibbon foreslår et svar på spørsmålet. Han skriver at Justinians regjeringstid var preget av vold og henrettelser, og at det ikke var tvil om at han overgikk sine maktsyke forgjengere, både når det gjaldt tvangslover og hvordan disse lovene ble håndhevet.

Han ga alle som beviselig ikke var katolikker, bare tre måneder på å konvertere, eller bli fratatt alle rettigheter og eiendeler. (28) Pavekirken har alltid hevdet at kirkens tradisjoner bærer like mye autoritet som Skriften, slik at ulike tradisjoner og kirkelige vaner som utviklet seg, uansett motivasjon, var å betrakte som Guds eget ord. Kirken rettet sin vrede mot alle som flyktet fra Justinians erklæring, for å finne trygghet hos den tolerante Theodoric, ostrogoternes konge. Disse troende hadde den samme bibelforståelsen som valdenserne, og var fra Skriftens forklaring, overbeviste om at pavemakten var «det lille horn» i Daniels profeti og «syndens menneske» i brevene til Paulus. (29)

Romerkirken aksepterte keiser Justinians politikk, som gjorde det legalt å forfølge alle som hadde en annen religiøs overbevisning enn romerkirken. Til den sanne menigheten, som bibelen forteller, ble det gitt en ørns vinger, Åp. 12:14, slik at den kunne fly fra: «en trengsel så stor som det ikke har vært fra verdens begy-

nnelse til nå, og heller ikke mer skal bli», Matt. 24:21. Den mørke middelalder hadde begynt. Grusom og vedvarende forfølgelse av ikke-katolikker ble resultatet av samarbeidet mellom et frafallent kirkesamfunn og den politiske statsmakten. Ved å gi seg selv en autoritet større enn noen keiser, forfulgte romerkirken Guds trofaste folk ut i ødemarken, med lidelse og prøvelser. Deretter grep Gud inn når de 1260 forutsagte årene var gått, og påførte forfølgeren det profeterte «dødelige sår». (30)

Ulfilas gjerning var over. Gjennom hele sitt liv hadde han nektet å akseptere og dele videre læren som romerkirken og keiseren støttet. Senere ødela keiserkirken selvstendigheten til nasjonene som tidligere hadde lyttet til og fulgt Ulfilas forkynnelse. De ble ikke erobret verken av læren i det nye testamentet eller av misjonærers forkynnelse, men av sverdet. Selv om goterne mistet sin selvstendighet, så levde folket videre. De ble tvunget til å følge kirkemakten, men de utviklet aldri noen kjærlighet for mystikken i teologien de ble presset til å leve under.

Uten våpen å forsvare seg med, ble de et lett bytte for de fremadstormende frankerne. Likevel forteller historien at goternes etterfølgere opplevde en åndelig fornyelse, når de senere lyttet til forkynnelse som utla betydningen av Jesu profetier. Tiden kom da andre vitner forkynte Ulfilas budskap med den samme ånd og kraft han hadde. På denne måten ble dette folket en sentral faktor når Bibelen igjen ble opphøyet og ble kilden for kristnes tro og liv. (31)

Dinooth og menigheten i Wales

Abbeden i et av de mest kjente britiske klosterskolene, Neynoch ved Bangor, var en meget anerkjent person og hans synspunkter ble lagt merke til. Han ble oppfordret av Augustin til i alle ting å underordne seg den romerske kirkens tradisjon og lære. (1) Han ga følgende svar: «Vi er alle beredt til å lytte til Guds menighet, også til paven i Roma, og til enhver from kristen, slik at vi kan demonstrere til enhver en fullkommen kjærlighet. Vi vet ikke om noen annen lydighet som kan bli krevd av oss overfor ham som du kaller paven eller far til fedrene». (2)

Bilde: Bangor

Den heroiske personen Dinooth bringer ære til kristendommens historie i Wales. Med sin personlighet har han satt sitt merke på historien til den walisiske nasjon, og han staket ut veien til det første dramatiske møtet mellom en leder av den keltiske kirken og agenter for pavedømmet. Han ble leder for den keltiske

menigheten i England og Wales i året 538, da den profetiske tidsperioden på de 1260-år begynte. Han ledet den keltiske menigheten i sitt kritiske møte med Augustin, som på flere måter må kalles grunnleggeren av pavekirken i England.

Waliserne regner fremdeles det sjette århundre som den mest brillante perioden i sin historie. (3) Columba gjorde ferdig sitt arbeid i Skottland da Dinooth var på høyden av sin karriere. Siden disse to var ledere med den samme tro gjennom seierrike år i den keltiske kirkens utvikling på de britiske øyer, lærte

Bilde: Wales

Dinooth av Columba og fulgte hans program når det gjaldt evangelisering.

Legger vi også Aidans navn til listen av tidlige pionerer, den berømte lederen for den keltiske kristendommen i England i generasjonen etter Dinooth, kan vi observere en enhet i denne menighetens forkynnelse. For å få et riktig inntrykk av miljøet der Dinooth utførte sitt store arbeid, er det nødvendig å kjenne historien til de britiske øyer. Wales var den første av Storbritannias nasjoner som fikk oppleve pavekirkens sverd mot den keltiske menigheten. De tapre troende i Wales ble et eksempel for mange andre som måtte gi sine liv for sin tro. Det walisiske folk var kjent for sitt mot, og hær etter hær av de romerske erobrerne måtte til å begynne med gi tapt i møte med de lokale stammene de møtte i de walisiske fjellene. (4) Walisere var en del av den store keltiske folkegruppen, (5) og de hadde opprinnelige en hedensk religion. Noen praktiserte flerguderi, andre fulgte druidene. Druidenes skoler var på den tiden berømte for sin høye litterære kunnskap.

Kristendommens ankomst.

Kristendommen kom tidlig til de britiske øyer. Selv på apostlenes dager kan budskapet ha nådd dem. Mosheim skriver: «Om en apostel eller noen fra den første menighet besøkte Storbritannia, kan ikke fastslås med sikkerhet, men det er mange indikasjoner på at det var tilfelle. (6)

Origen skrev omkring år 225 det følgende: «Når begynte Storbritannia tilbedelsen av en Gud? Nå påkaller alle mennesker Israels Gud.» (7) Gjennom de fire hundre årene som britene var underlagt det keiserlige Rom, var ikke de kristne oppmerksomme på den kirkelige dominans og de pompøse ritualene i Roma. Kristendommen ble praktisert i sin apostoliske enkelhet. Britene lærte først om evangeliet, ikke av Rom, men av sine brødre i Lilleasia, som hadde fortsatt å tro på og forkynne apostlenes enkle kristendom. (8)

Columbanus, som hadde den samme tro som Dinooth, erklærte at hans kirke hadde fått sine læresetninger fra ingen andre enn Herren selv og apostlene. (9) Derfor, som vi senere skal se i hans konflikt med de pavelige lederne, må vi konkludere med at tidlig britisk kristendom var apostolisk og ikke kom fra pavedømmets påvirkning.

Både goternes invasjon og okkupasjonen fra Rom, brakte store problemer til de keltiske menighetene i England og Wales. Keiserdømmet ble av omstendigheter tvunget til brått å trekke sine tropper ut av England, fordi det var større behov for dem på kontinentet. Grensen til imperiet ble redusert og dette etterlot britene til sin egen skjebne.

Straks romerne hadde reist, kom pikterne (Oversetternes anmerkning: Pikterne var urfolket i denne landsdelen) fra Skottland og sakserne fra Skandinavia strømmende over landet. Da invasjonen av angelsaksere begynte, hadde hatet til disse utlendingene mot britene brakt sin harme også over den britiske kirken. Til syvende og sist, ble hedenskapet den dominerende ideologi fra den engelske

kanal til grensen av Skottland. Wales, som det eneste området, ble stående. Steg for steg invaderte og bosatte angelsakserne seg i hele England. Det tok dem nesten to hundre år å gjøre det som romerne klarte på få år, enda sistnevnte hele tiden møtte vedvarende motstand.

Invasjonene i Italia og Spania var en migrasjonsbevegelse, men England ble vunnet ved kamp, meter for meter. Forsvarerne besto av bønder og hyrder men også noen profesjonelle krigere, men de hedenske inntrengerne tok til slutt deres land. Kristne kirker ble revet ned eller erstattet med hedenske templer. Gjennom disse konfliktene i England, vokste derimot den keltiske kristendommen seg stadig sterkere og spredte seg i Irland, Skottland og Wales.

Mens de hedenske angelsakserne presset den keltiske kirken tilbake til Wales, hadde en revolusjon funnet sted i Frankrike, som til slutt påvirket de troende i hele Storbritannia. De hedenske frankerne, som ønsket seg de rike områdene i det sørlige Frankrike, som da tilhørte de kristne vestgoterne (også kalt visigoterne), aksepterte en politisk allianse med Rom, naturlig nok sterkt støttet av romerbiskopen og den romerske keiseren. Frankerne tok deretter visigoterne i år 508. Dette gjorde deres nye tro dominerende i Frankrike, og ga løfter om en lignende utvikling i England.

Før revolusjonen i Gallia var helt gjennomført, slo angelsakserne seg sammen til flere sterke enheter. Til slutt slo sju mindre riker seg sammen til en enhet, omtalt som Heptarkiet. Av disse var kongeriket Kent det første som fikk oppmerksomhet, dette på grunn av sin sterke ledelse og for sitt forhold til kirken i Roma.

Kongen i Kent på denne tiden var Ethelbert (560-616). Han giftet seg med Bertha, datteren til frankernes katolske konge. Dette giftemålet var en fordel for pavedømmet fordi denne nidkjære prinsessen hadde støtte, ikke bare fra de sterke nasjonene i Gaul og Italia, men også fra det østlige keiserdømmet, som var i allianse med pavedømmet. Bertha samtykket til dette ekteskapet på betingelse av at hun ble ledsaget til England av sin kapellan.

Augustin i Storbritannia.

Da Augustin og hans munkes ankom øya (i 597), var det av politiske grunner. I mer enn to hundre år hadde pavedømmet forgjeves forsøkt å trenge gjennom med sin utgave av kristendommen i hele Storbritannia. Ved uriktige framstillinger og med sverdet, hadde de forfulgt de evangeliske dissenter i Nord-Italia. De hatet også den tilsvarende menigheten i Storbritannia. Nå hadde de endelig funnet en alliert. Den intense motstand de keltiske britene ga de germaniske angelsaksiske inntrengerne, gjorde angelsakserne rasende på sine ofre. Det religiøse hatet pavedømmet hadde demonstrert ble blandet sammen med hatet fra angelsakserne.

Etter sin ankomst dro Augustin til Canterbury, Kents metropol. Da han og hans gruppe nærmet seg Canterbury, bar de et kors av sølv som sitt banner og hadde bildet av Kristus malt på et brett, mens de sang liturgiske bønner. (10)

Det var et alvorlig slag rettet mot den sanne kristendommen, da den katolske varianten ble innført blant angelsakserne. De ble invit-

ert til å tro at Gud selv kunne bli representert med et bilde, og ble videre forført til å tro at de kunne proklamere tro og lydighet mot Kristus mens de samtidig brøt Guds forbud mot å tilbe bilder.» Sier ikke Guds ord: «Hvem vil dere da ligne meg med, så jeg skulle være ham lik?», Jes. 40:25.

Bilde: St. Augustin - Wikimedia commons

Disse katolske nykommerne ble gitt tillatelse til å undervise i all åpenhet, til å reparere og gjenåpne alle de kirkene som de hedenske angelsakserne hadde revet ned. Hvor politisk og overfladisk Augustins massedåp av tusener av innbyggerne i Kent hadde vært, ble tydelig, for kort tid etter at kongen døde, falt innbyggerne tilbake til hedenskap igjen. (11)

Sannsynligvis på grunn av Augustins påvirkning, ble det gjort endringer i noen gamle lover som spesifiserte straffen for ulike forbrytelser utført mot vanlige borgere. Denne straffen ble omgjort til å bli ti ganger større hvis forbrytelsen var mot kongen, elleve ganger større for en forbrytelse mot en biskop og tolv ganger større for en forbrytelse mot et kirkebygg.

Snart fulgte flere strategiske giftemål. Kanskje den største seieren for pavekirken var giftemålet mellom den katolske prinsessen Aethelberg, datter av Ethelbert, og den hedenske kongen Edwin, kongen av Northumbria. Men også ekteskapet mellom den katolske prinsessen Eanfled, barnebarnet til kong Ethelbert, til den northumbriske kongen Oswy, barnebarnet til Edwin. Kong Oswy hadde på et tidligere tidspunkt tatt imot den britiske trosretningen etter påvirkning fra sin kristne far, som hadde vært student ved Columbas bibelskole på Iona.

Disse tre, Bertha, Aethelberg og Eanfled, var representanter for Roms politikk, som gikk ut på å gifte bort katolske prinsesser til konger i et land hvor en annen tro skulle bekjempes. Den katolske prinsessen Eanfled lyktes i å overtale sin mann, kong Oswy av Northumbria, fra å følge den keltiske kirken, etter at han i ti år som konge hadde fulgt i fotsporene til sin noble far.

Kong Arthur og tidlige walisiske helter.

Ett navn som det er skrevet mye om, er den walisiske helten, kong Arthur. Denne kongen må ha kjempet mange slag for å drive vekk angelsakserne. Han ble kalt «Guds sverd» fordi han forsvarte den britiske kirken. Han tok initiativet til å bygge og reparere mange gudshus, men han hadde også suksess på slagmarken.

Historikeren Gibbons sier: «Men alle britiske navn blekner ved siden av det berømte navnet Arthur, arveprinsen av Silurene i Syd- Wales. (Oversetternes anmerkning: Silurene var en keltisk stamme som levde i den sørlige del av dagens Wales. Da romerne angrep deres rike i år 48, gjorde de kraftig motstand.)

Ifølge de mest realistiske opptegetninger, beseiret han, i tolv påfølgende kamper, fiender i både nord og vest. Men etter hvert er det tydelig at helten ble bitter over utakknemligheten og uflaksen han hadde i hjemlandet.» (12) Den fantastiske fremgangen til den keltiske menigheten i perioden som gikk mellom tidspunktet for kong Arthur og ankomsten til Augustin, brakte alvorlige betenkeligheter for pavekirken.

Dr. A. Ebrard sier om pave Gregor I: «En Roma-fri britisk-irsk kirke, eksisterte allerede på de britiske øyer. Paven utstyrte Augustin med jurisdiksjon over alle biskopene i den britiske kirken.» (13) Det faktum at pave Gregor utnevnte Augustin til erkebiskop over et annet kirkesamfunns biskoper, så vel som over katolske biskoper, er en god indikasjon på at paven planla å utrydde den keltiske kirken.

Augustin influerte kong Ethelbert av Kent til å innkalle keltiske lærere fra de nærmeste britiske provinsene til Augustins Oak, et sted som sannsynligvis ligger på bredden av Severn. Innkallingen ble sendt til det berømte keltiske lærestedet i Bangor i Wales. Bede forteller at den store tilstrømningen av prestestudenter ved denne høyskolen, gjorde det nødvendig at de ble delt inn i sju divisjoner med en dekanus over hvert område. Ingen av de ulike divisjonene besto av mindre enn tre hundre mann, som alle levde av det de kunne utføre med egne hender. (14)

Dinoth, som var president på dette college, ville ifølge organiseringen av den keltiske kirken i denne perioden, være øverste leder også over kirkene i Wales. Hvis Dinoth ville delta på den foreslåtte konferansen, ville Augustin ha mulighet til å møte en lærd representant for den tidlige britiske kristendommen.

Til Augustins Oak, kom derfor en delegasjon bestående av akademikere, leger og lærere fra Bangor, Wales, og fra høgsolen som mange betraktet å være britenes kristne senter. (15) Katolikkene åpnet samlingen med å anklage de keltiske prestene for å gjøre mange ting som hindret enhet i kirken. Augustin krevde av dem at de skulle slutte å holde påske på sin særegne måte, og i stedet samles om å bevare katolsk enhet, slik at de kunne stå sammen om å forkynne evangeliet til hedningene.

En lang debatt fulgte. Disse pastorene tilhørte en kirke som alltid hadde vært uavhengig fra pavemakten og aldri hadde hatt noen forbindelse med Roma. De forsto at den enhet som ble krevd av dem, betydde tap av deres ideologiske identitet, derfor nektet de å la seg rokke av Augustins formaninger og irettesettelser. Deres svar var at de valgte å følge sin egen kristne praksis. De gjorde det klart at de ikke kunne forlate sin tro og sine gamle skikker, uten samtykke fra medlemmene og landets befolkning. (16) Det ble vedtatt at et nytt møte skulle arrangeres senere.

Den andre konferansen.

Til dette nye møtet kom syv biskoper, som Bede kaller dem, i tillegg til mange lærde menn blant britene. Før delegatene dro til denne konferansen, besøkte de en av sine eldste menn, som var kjent for sin rettferdighet og visdom. Han rådet dem til å la Augustin og hans parti ankomme møtestedet først. Dersom Augustin reiste seg og tok imot britene med Kristi saktmodighet og ydmykhet, skulle de se på ham som en budbringer fra himmelen. Hvis han derimot viste hovmod

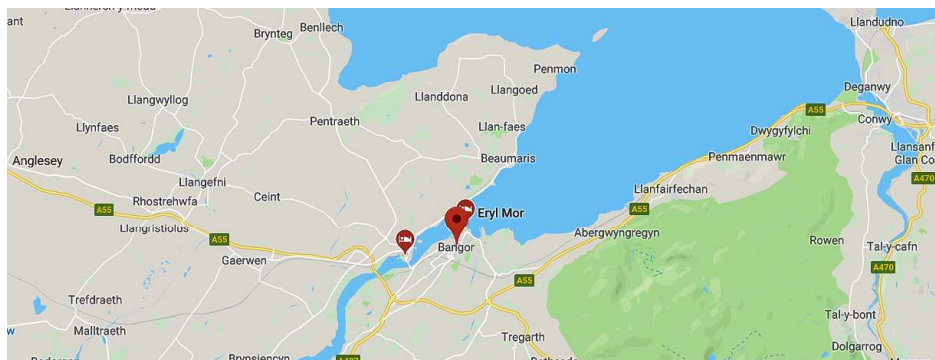
og arroganse, var det et tegn på at de skulle nekte å ha fellesskap med ham eller godta hans autoritet.

Da de ankom møtestedet, var Augustin allerede kommet, men han ble sittende og ignorerte dem. Han ville ikke engang reise seg for å hilse på dem. Britene konfronterte ham åpent og direkte med hans stolthet og arroganse, men svarte høflig på alle hans spørsmål og argumenter. Augustin ga dem ordre om å feire påske på samme måte som romerkirken, og til å avslutte sitt evangeliske arbeid og bli romersk katolske kristne. Britene avviste bestemt tilbudet og motbeviste fra Skriften alle Augustins påstander om at hans kirke hadde noen overordnet myndighet og at paven, som hadde sendt han, var deres overhøyhet. De informerte han om at de ikke ville tro eller gjøre noe av det han forlangte, og heller ikke ville ta imot ham som sin erkebiskop.» (17) Derfor spådde Augustin deres ruin, og sa: «Hvis dere ikke vil bli med oss i enhet, skal dere fra deres fiender lide dødens hevn.» (18)

James Ussher skriver om dette møtet: «Den walisiske krønike forteller videre at Dinooth, abbeden i Bangor, la fram dype og solide argumenter for å vise at de ikke skyldte pavekirken noen underdanighet. Fra den samme kilden lærer vi videre at de walisiske delegatene svarte opponenten, at de ville holde seg til det deres fedre hadde trodd før dem, de som hadde vært Guds venner og apostlenes etterfølgere. Derfor ville de ikke erstatte denne troen med eventuelle nye dogmer, skikker og tradisjoner. (19)

Etter denne motsetningen mellom Dinooth og Augustin, levde den walisiske evangelisten lenge nok til å se den fryktelige nedslaktningen av deres unge prestekandidater i krigen mot britene og den britiske kirken i Wales. Aethelfrith, kongen av Northumbria, reiste opp en stor hær for å krige mot dem. Da han forberedte seg til angrep, fikk han høre om en stor gruppe på rundt 1200 menn som var i bønn på den berømte evangeliske treningsskolen i Bangor, i Wales.

Selv om disse unge kristne var motstandere av å bære våpen, var de blitt enige om å be for dem som kjempet for fedrelandets frihet og eksistens. Da kongen forsto hvem disse 1200 unge mennene var, ropte han at deres bønner viste på hvilken side de sto, og selv om de ikke bar våpen, ga han ordre om å drepe dem først. Ved denne djevelske kommandoen, ble praktisk talt alle myrdet. Så stor var denne

Bilde: Bede skriver om Augustin av Canterbury

nedslaktningen, at pavehistorikeren Bede kaller det «Augustins forbannelse». Alle må beundre de walisiske kirkeledernes ånd. Deres gjerning var vanskelig nok med de voldsomme angelsaksiske hærene som stadig trakasserte dem. I tillegg kom alle kravene fra de pavelige utsendingene og organisasjonen som var støttet av kongen av Frankrike og den romerske keiseren. Kløften mellom de to kristne retningene var dyp og bred.

Denne samme pave Gregor, som sendte Augustin til Storbritannia, hadde utstedt en erklæring om at avgjørelsene fra de første fire kirkemøtene var av samme inspirasjon og gyldighet som evangeliene. Dette var en helt uakseptabel menneskelaget utvidelse av Skriften. Den keltiske kirken avviste disse påstandene og holdt seg til Bibelen og Bibelen alene.

Den walisiske kirken ville ikke godta hva Augustin gjorde i Kent. Etter råd fra paven, fortsatte han å «helliggjøre», (gjøre kristne i stedet for å avskaffe), avguds-festivalene. Som kontrast var det apostlenes og de første kristnes praksis, å sørge

for at elementer fra avgudsreligionene ikke ble tillatt i deres gudshus. Bibelen hevder at avgudsoffer er offer til onde ånder. (20) Ingen bilder var tillatt i noen av de evangeliske menighetene i løpet av kristenhetens første tre hundre år.

Deretter ble de presset til å akseptere at en utenlandsk italiensk biskops overlegenhet skulle være innstiftet av Gud og skulle være en universell kirkes overhode i kraft av apostolisk suksesjon. Dette var støtende for den walisiske kirke, som hadde fått sin tro fra Jesus og apostlene. Enda et punkt var introduseringen av en ny oppfatning av oppgavene til en biskop. Den keltiske kirke beholdt den opprinnelige forståelsen i det nye testamentet, at en biskop var en pastor over en kirke, en presbyter, og ikke en åndelig herre som hadde sin autoritet fra en som var enda høyere oppe i det romersk-katolske hierarkiet.

En videre årsak til forskjellen mellom den walisiske kirken og pavedømmet, var det voksende kravet fra Roma om at presteskapet skulle leve i sølibat. Menigheten i ødemarken opprettholdt alltid den opprinnelige gudgitte frihet for sine prester til å kunne gifte seg. Til tider når farer, eksponering og reiser var misjonærenes hverdag, valgte noen å forbli ugifte.

Bilde: Walesisk kirke

Disse var unntaket og sølibat ble aldri brukt som en betingelse for å tre inn i prestegjerningen. Pavedømmet, selv i de dager det hadde størst makt, var aldri i stand til å tvinge sølibat på det walisiske presteskapet, selv om kirken gjorde mange forsøk på det. (21)

Så kom striden om sabbaten. Historikeren A. C. Flick sier at den keltiske kirken holdt den sjuende dag som sabbat. (22) De troende mislikte anstrengelsene for å stigmatisere dem som «judaizers», fordi de samvittighetsfullt mente den sjuende dagen i det fjerde bud fortsatt var bindende. Dessuten hadde denne samme pave Gregor utstedt en offisiell uttalelse mot en bydel i Roma, fordi mange av de kristne der, hvilte og tilba Gud på sabbaten. (23)

Gode kilder viser at på dette tidspunktet, i det syvende århundre, var det fortsatt flere kristne kirker over hele verden som helligholdt den sjuende dagen, en dag som Gud helliget i det fjerde av de ti bud. Også på den bakgrunn kan vi forstå at de apostoliske kirkene nektet å helligholde søndag som sabbat.

Det er mye som tyder på at sabbaten overlevde i Wales helt til år 1115, da ble den første romerske biskopen plassert ved St. David's. (Oversetternes anmerkning: En katedral ved elven Alum, på St. David's halvøy i Pembrokeshire, Wales.) De gamle walisiske sabbatsholdende kirkene bøyde likevel ikke kne for Roma, men måtte søke beskyttelse på steder hvor de kunne tilbe ifølge sin samvittighet, uten å bli påvirket eller påtvinget læren til den korrupte romerkirken. (24) Waliserne og pavens representanter, ledet av Augustin, var uenige. Den walisiske kirken

Bilde: av Lineage Journey

fortsatte som uavhengig, og de visste godt at ikke noe ville tilfredsstille Roma, uten den totale utslettelsen av den konkurrerende keltiske kirken.

Endringen kom da William Erobreren landet i England med sine normanner-krigere og styrtet den angelsaksiske makten. Her er i sannhet en interessant observasjon. Da Frankerne, mens de ennå var hedninger, krysset Rhinen for å styrte Gallia, samarbeidet pavemakten med de nye hedenske stammene. På samme måte som pavemaktens store allianse med den østlige keiseren, påvirket inntrengere som ville ødelegge Gallia, ville de også ødelegge den keltiske kirken.

På denne måten stoppet, som vi skal se i senere kapitler, det utbredte arbeidet i Europa av de keltiske misjonærene fra Irland og Skottland. På samme måte hadde William Erobreren mottatt full forsikring om hjelp fra paven, og at han også ville få framtidig støtte, på betingelse av at den keltiske kirken ble ødelagt. (25)

Dinoth er et eksempel på det fantastiske lederskap gitt den innfødte og lokale kirken. Hadde hele konflikten kommet umiddelbart etter at William Erobrer dukket opp, ville utvilsomt den tidlige keltiske kirken fortsatt fungert. Det er trist å observere den politikk som ble fulgt for å fortrenge den keltiske kirken i Wales. Man blir begeistret av uavhengighetsånden og troskapen som ble vist av de keltiske medlemmene i de følgende århundrene. Litt etter litt, ved intriger, smiger, trusler og vold, støttet av Englands våpenmakt og oppmuntret av den sterke pavelige støtten fra Italia og Frankrike, lyktes det pavekirken, etter sju århundrer, å få kontroll.

Trinnene mot underkastelse.

Når vi skal analysere de ulike trinnene som ble tatt for å sikre underkastelsen, kan vi observere det følgende: Først ble noen av de keltiske prestene overtalt til og belønnet for å søke ordinasjon fra den pavelige primat i England, som var erkebiskopen av Canterbury. Dernest, som neste trinn, tok biskopen i England over oppgaven med å nominere og autorisere prestene i Wales. For det tredje, ved

å ha vunnet noen kriger i England, krevde pavemakten å ha kontroll over visse områder i Wales, hvor kirken i etterkant bygde et katolsk kloster og utnevne en katolsk biskop.

Et fjerde punkt er at når en katolsk biskop ble utnevnt i Wales, fulgte han alltid tradisjonen at han gjorde krav på større eiendommer og gods i nærheten, som ikke hadde betalt alle sine utgifter og derfor hadde gjeld. For det femte ble det gjort innsats av det pavelige presteskapet i England, for å skape et skille mellom de keltiske prestene og de walisiske prinsene. Når de lyktes med denne manipuleringen, søkte de å overtale de walisiske prinsene til å tro at det var til deres fordel ikke å ha kontakt med de lokale kirkene.

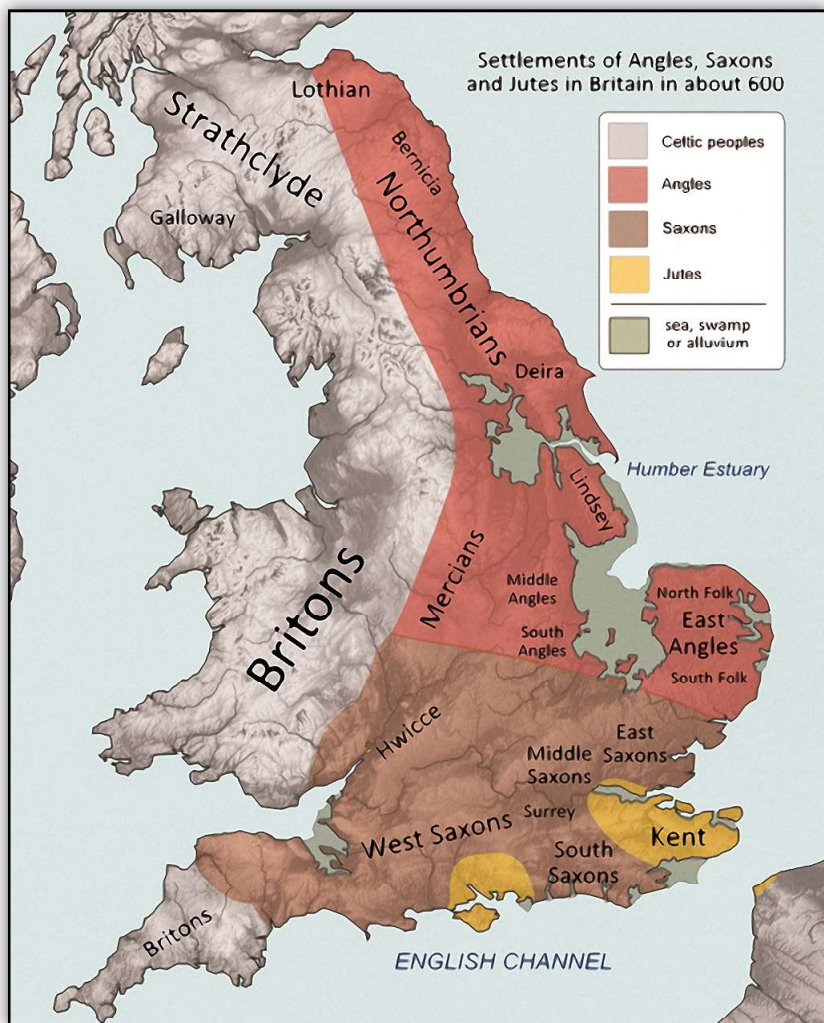
Under Henry VIII ble alt dette feid til side. Denne monarken, som hadde opprettet den engelske kirke, krevde at både Englands sivile og religiøse lover burde være gjeldende i hele Wales. Dette brakte det walisiske presteskapet i en svært vanskelig situasjon. Enten måtte de gå på akkord med Guds Ord, sin samvittighet og gi avkall på en århundrelang praksis, eller å havne i konflikt med landets øverste lover.

Denne situasjonen har fortsatt. Det forårsaket misnøye og konflikt hos et folk som aldri hadde vært særlig tilfreds med en angelsaksisk nabo. Disse endringene ble tvunget på dem og var aldri hjertelig akseptert. Når metodistvekkelsen feide over Wales i det attende århundre, fant den en nasjon som var lei av stive katolske ritualer og formalisme, og beredt til å finne tilbake til det evangeliet de engang trodde på.

Den keltiske kirken i Wales, ikke den pavelige, er bindeleddet i dette landet mellom apostolisk kristendom og de siste dagers protestantisme. Selv om århundrene har gått, kan vi fremdeles oppdage de gamle religiøse kjennetegnene. Teologien som ble tvunget på dem var ikke solid og dokumenterbar. J.W. Willis Bund skriver om den dødelige kampen mellom den keltiske og romerske kirken, og

hevder at hele problematikken ble flyttet fra å være en strid mellom kristendom og hedenskap, til en kamp mellom den latinske og de keltiske kirkene.

I det nordlige England var den latinske kirken seierherren, og tvang de keltiske misjonærene til å trekke seg tilbake til Skottland eller Irland, og brakte England under Romas kontroll. Men i Wales ble resultatet annerledes. Her ble den latinske kirken avvist og nær beseiret. I dette området hevdet keltisk kristendom lenge sin posisjon, med sine særegne ideer og eksepsjonelle tro.» (26)

Aidan og kirken i England

Det var ikke Augustin av Canterbury, men innvidde irske gæler i hver en dal av Heptarkiet, nemlig Aidan, Finan, Colman, Maeldubh, Diuma og andre - som først brakte evangeliets kristne kultur til de primitive engelske stammene. (1)

Patrick i Irland, Columba i Skottland og Dinooth i Wales, var apostler for et folk som brukte det keltiske språk. Aidan, på den annen side, en disippel av Columbas keltiske skole, ble kalt til å være apostel for en annen folkegruppe, de hedenske angelsakserne av England. Gjennom sin seks hundre års lange angelsaksiske periode, stod konverteringen av England som et monument for Aidans misjonsiver.

Hedningenes seier over Britannia, ved sverdet, hadde nesten ødelagt den første britiske kirken. Nesten to hundre år senere overvant denne samme evangeliske kirken, ved kraften av evangeliet, praktisk talt to tredjedeler av landets hedenske erobrere. Dette ble mulig på grunn av arbeidet til Aidan og hans etterfølgere, menn som ikke hadde noen forbindelser med Roma. (2)

De syv kongedømmene i heptarkiet, som England var delt inn i på Aidans tid, var sjalu på hverandre. Mercia i sentrum var det største. Det nest største, som okkuperte den nordøstlige del av riket, var Northumbria, hvor Aidan begynte

sitt store arbeid. Etter det kom kysten sør for Northumbria, så kongeriket til øst-sakserne. Kent og Sussex var kongeriket til sør-sakserne. Sørvest for disse lå det syvende medlem av Heptarkiet, Wessex, kongeriket til vest-sakserne.

Aidans karakter og utdannelse.

Vest og nord for disse syv hedenske angelsaksiske kongerikene, lå de keltisk kristne landene Wales, Irland og Skottland. Mot sørøst over den engelske kanal, var kongeriket til frankerne som ble styrt av pavelige herskere.

Aidan kom fra Iona, som nå hadde vokst til et velutstyrt universitet, (3) hvor mange berømte akademikere tok plass i lærestolen. Dette faktum overvældet dr. Samuel Johnson, en interessant skikkelse i engelsk litteratur, så mye at han skrev: «Vi satte nå våre føtter på den strålende øya, som en gang var det ledende lyset i de kaledonske regionene, hvorfra primitive klaner og omflakkende barbarer oppnådde fordelene av kunnskap og velsignelsen av religion». (4) Mange reisende på de internasjonale farvann, fylte gjestehuset på Iona, mens Aidan var en student, og han slukte ivrig kunnskapen som ble meddelt av sjøfarerne fra Island i nord, fra det hellige land i sør, og fra andre fjerne steder i verden. (5) Han må også ha hatt en stor del kunnskap om de syv kongerikene i det hedenske England, siden mange anglere kom inn til Caledonia, enten som rømlinger eller fanger tatt av de krigerske skottene.

To hendelser inntraff som skilte ut Aidans spesielle kall. Forsamlingen i Iona valgte en av sine studenter til å dra ut som evangelist, som svar på anmodningen fra kong Oswald av Northumbria. Selv om han var berømt for sin nøysomme livsstil og for sin kunnskap, returnerte den utvalgte raskt hjem igjen, og klaget i likhet med de ti israelske spionene fra gammelt av, over de farlige menneskene og de store hindringene de måtte overvinne. Han manglet troskap i tjenesten, hvor mye han enn ønsket å være et lys. En annen student i forsamlingen, som var i besittelse av kjærlighet, ømhet og tålmodighet i arbeidet for å vinne angelsakserne, ble valgt, dette var den unge Aidan.

Den neste uvanlige faktoren i denne saken, var den spesielle karrieren til Oswald, kongen i landet som Aidan ble kalt til. I sin tidlige ungdom kjente Oswald til det nasjonale hatet hos befolkningen mot britene, som ledet til massakren av tolv hundre studenter. (6) Han hadde også vært vitne til at hans hedenske far ble omvendt til den overflatiske kristendommen som presten Paulinus fra Kent var talsmann for. Senere, etter at Oswalds far var død, flyktet presten da folkene fra Northumbria igjen vendte tilbake til avgudsdyrkelse.

Oswald selv ble tvunget til å flykte fra sitt eget land og finne tilflukt på Iona. Men så ble kjærligheten fra hans landsmenn til hans familie gjenopplivet, og Oswald ble igjen innsatt på tronen. Paulinus, den romerske biskopen, levde fortsatt og holdt til i nærheten, men Oswald ønsket at hans folk i Northumbria skulle gå i Columbas fotspor. Derfor ble presten forbigått og han sendte bud til Iona etter en leder.

Bilde: Oswald of Northumbria - Wikimedia commons

Romas misjon til kongeriket av Kent.

Northumbria var ikke det eneste angelsaksiske kongeriket, etter at det hadde gått fra romanisme til avgudsdyrkelse, som ble vunnet for Kristus av den keltiske kirken. Det kan hevdes at historien om den 1260 år lange profetiske tidsperioden, viser at det var menigheten i ødemarken som holdt all kristendom levende. Når innflytelsen fra den keltiske kirken ble fjernet eller ødelagt i visse området, begynte den kristne standarden å falle. Slik var det i Essex, Mercia, Øst-Anglia og Kent. For å kunne forstå dette og kunne følge det store arbeidet til Aidan og

hans etterfølgere, må vi forholde oss til Augustin og hans førti munkes som kom fra Roma til Canterbury i år 597. Den følgende instruksjonen fra pave Gregor til Augustin er verdt å se litt nærmere på, for Augustin, ved hjelp av anstrengelsene til Bertha, den katolske hustruen til den hedenske kongen Ethelbert, hadde sikret ham og munkene hans et fotfeste i Kent.

Først var det Gregors hensikt, som han antydte til kong Ethelbert, å få alle avgudstemplene ødelagt. Etter en mer veloverveid refleksjon, endret han imidlertid mening, og sendte et brev til abbed Mellitus. I brevet erklærte han at avgudstemplene, hvis de var solide bygninger, ikke burde ødelegges, men overøses med hellig vann og velsignes ved hellige relikvier, slik at de ble omgjort til templer for den levende Gud.

På denne måten kunne de lettere få folkene til å samles på sine kjente steder. Dessuten skulle festivalene til ære for avgudene, som folkene var blitt berøvet, bli erstattet av andre. Dette skulle finne sted enten på årsdagene til kirkenes vigsling eller på dager som var helliget til minne om de helgener som det fantes relikvier av og som disse dagene symboliserte. På slike dager skulle folk bli opplærte til å sette opp lysthus rundt kirkene hvor de skulle feire festmåltidene, og således takke giveren av alt godt for disse midlertidige gavene. Når de på denne måten ble tillatt å hengi seg til sensuelle fornøyer, kunne de lettere bli ledet til å akseptere de ideologiske og åndelige ideene. (7)

Når det gjaldt metodene som Augustin benyttet, kan vi lese det følgende, skrevet av historikeren Albert Henry Newman: Ved å vise frem en asketisk livsstil, med falske mirakler og løfte om jordiske fordeler, lyktes de i å omvende Ethelbert, kongen til sakserne, som sammen med omkring ti tusen etterfølgere mottok dåp i en elv. Det var blitt skapt en sikker allianse mellom kongen og pavekirken. Disse katolske misjonærene møtte en langt mer komplisert oppgave med å få de britiske kristne til å underlegge seg Roma. Når alle andre metoder viste seg å være til ingen nytte, overtalte de den saksiske kongen til å gjennomføre et krig-

stokt mot dem. Tre tusen britiske kristne ble slaktet på en gang. Kristne av det gamle og britiske slaget, i Wales, Skottland og Irland, så vel som i forskjellige deler av Tyskland, stod med all sin kraft imot Roms infiltrasjon, og det er sannsynlig at kristendom av det slaget aldri ble helt utryddet. (8)

Aidans misjonsarbeid. I direkte kontrast til metoden som ble anvendt av Augustin i Kent, står fremgangsmåten til Aidan i hans arbeid for Northumbria. John Lingard, en forsvarer av pavedømmet, skriver. «Straks han hadde mottatt den biskoppelige ordinasjonen, dro han til kong Oswalds hoff. Hans ankomst var gjenstand for allmenn jubel og kongen nedlot seg til å forklare på saksisk, instruksjonene som misjonæren overleverte på sitt eget morsmål. Men suksessen til Aidan skyldtes like mye hans karakter som hans forkynnelse. Hans strenge nøysomhet i livet, hans dype forakt for rikdom, og hans utrettelige utførelse av pliktene i sitt yrke, vant respekt, samtidig som hans argumenter overbeviste tilhørerne. Antall proselytter økte hver dag, og i løpet av få år var kirken av Northumbria etablert på en solid grunnvoll». (9)

Aidan hadde en harmonisk karakter. Det var ingen av de store kirkelederne som hadde slik evangelisk glød som han og det sies at han aldri var uvirksom. Han hadde det samme store engasjementet som preget de unge misjonærene fra Patrick og Columba. Bede sier om ham: Det faktum at han bare lærte andre det han selv og hans ledsagere levde opp til, ble den beste måten å anbefale læren til andre. Aidan verken søkte eller elsket noe som helst av denne verden, men frydet seg ved å dele ut blant de fattige hva som helst han måtte motta fra konger eller de rike av verden. Han var vant til å krysse byer og stater til fots, aldri på hesteryggen, hvis det ikke var nødvendig på grunn av noe som hastet. Hvor enn han traff noen på sin vei, rike eller fattige, inviterte han dem, hvis de var vantro, til å ta imot troens mysterium, og hvis de var troende, prøvde han å styrke deres tro og vekke dem opp til ved ord og handling å gi almisser og gjøre gode gjerninger». (10)

Det solide arbeidet spredte seg til andre angelsaksiske kongeriker. Dette evangeliske arbeidet må ha vært en oppmuntring for andre i de hedenske nabolandene som hadde den samme tro og arbeidet for å omvende hedningene. En historiker fra middelalderen viser sin beundring når han forteller hva Gud har gjort for kong Oswald. Han nevner alle nasjonene, nemlig britene, skottene, pikterne og engelsmennene og briteres provinser, som lå under Oswalds domene. (11)

Aidan var en bønnens mann. Han trakk seg tilbake til sitt rom og lukket døren. På sine knær øste han ut sine brennende bønnebegjæringer framfor Gud. Han hadde en klar oppfatning av sannhet og plikt, og han utøvde en frelsende, forvandlende innflytelse på alle som var rundt ham.

Han la for dagen en stor ømhet i sitt arbeid for synderen og i sin anstrengelse med å sette fri de som var fattige og plaget. Det blir sagt om ham at han var sterkt engasjert i de fattiges velferd og skal ha ofret mye for å kjøpe fri slaver. (12) Samtidig som Bede klart og tydelig uttrykker sitt mishag mot Aidans benektelse av pavelige doktriner, gleder han seg over å si at denne misjonæren var påpasselig med ikke å utelate noen av det han fant i de apostoliske og profetiske skrifter, men anstrengte seg til det ytterste for å utføre dem alle. (13)

Aidan var også en grunnlegger av kirkeskoler og høyskoler. I begynnelsen av sin tjeneste, tildelte kong Oswald ham øya Lindisfarne. Denne lå på østkysten av Northumbria, i nærheten av hovedstaden, men tilstrekkelig langt fra den sentrale gjennomfartsveien til å kunne være et passende sted for et utdanningscenter. Ved å ta Iona som et eksempel, gjorde Aidan for England, gjennom denne første høyskolen, det samme som Columba hadde gjort for Skottland. Markene ble brukt som arbeidsted for å hjelpe studentene, så vel som til å skaffe mat til lærere og elever. Planen til den keltiske kirke var å etablere mange sentra, ikke å samle mengden og rikdom i en eller annen geistlig hovedstad. Aidan og hans ledsagere begrenset byggingen til det som var nødvendig for skolen.

Bilde: Lindisfarne

Når det gjaldt beliggenheten til Lindisfarne og dens innflytelse for å skape lignende institusjoner, sier John Lingard, at Aidan holdt sitt blikk festet på sin favorittforkynner, Columba. (14) Som følge av Aidans første institusjon, ble lignende utdanningssentra etablert i kongerikene Bernicia, Deira, Mercia og Øst-Anglia. Arbeidet til Aidan var en triumf for sannheten.

Hedenskapen ble feid bort og erstattet med en religion tuftet på nytestamentlig lære.

Aidan og hans umiddelbare etterfølgere, Finan og Colman, fikk bare tretti år til rådighet. Bede fordeler disse årene, ved å gi sytten år til Aidan, ti til Finan og tre til Colman. (15) Likevel, i denne korte perioden, vokste den keltiske kirken og hadde stor fremgang. John Meissner sier: «Den opprinnelige keltiske kristendommen hadde således et veldig kraftfullt tak på landet på den tiden da de første romerske utsendingene kom til Kent». (16) Edward Hulme skriver at «Aidan uten tvil var Englands apostel». (17)

Den keltiske kirkens misjonssentre.

Det viktigste redskap for Aidans suksess var lærerskolen. Mange skribenter kaller disse evangeliske høyskolene for «klostre» i den gamle betydningen. W.M. Hetherington skriver at Østen var hjemlandet til tidlig britisk kristendom, og at benevnelsene «munk» og «kloster», slik disse ordene blir brukt av de geistlige forfatterne fra den tiden, ikke betydde isolerte samlinger av ugifte menn, slik som forfattere i vår tid bruker uttrykkene. Disse ordene betydde snarere at elevene av de britisk teologiske seminarene var gifte menn og ofte ble avløst i sine embeter og plikter av sine egne sønner.

Bilde: Kloster bygninger

Denne forfatteren hevder videre at hvor enn de keltiske kristne grunnla nye bebyggelser, ble formannen i komiteen utnevnt ved frie valg, ikke ved et fremmed overhodes bestemmelse. Han var i virkeligheten ikke noe mer enn «den første blant likemenn». (18)

Erkebiskop James Ussher skriver: «Våre klostre i gammel tid, var teologiske skoler for prestegjeringen. De fungerte som høyskoler for lærde teologer, og var en ressurs folket benyttet seg av for undervisning og instruksjon, og et sted hvor kirken kunne hente kvalifiserte forkynnere. (19) Den lærde Joseph Bingham beviser også ved hjelp av tidligere pålitelige kilder, at «munk» og «kloster» opprinnelig hadde helt forskjellig betydning fra det som nå vanligvis blir gitt til disse ordene. (20)

Kort tid etter etableringen av Lindisfarne, grunnla Aidan Melrose, ved elven Tweed, den neste teologiske skolen. Gjennom århundrer har skyggene daglig beveget seg over de ubebodde markene hvor høyskolen til Columba en gang sto, men det er fortsatt prektige minnesmerker tilbake, som viser dens kulturelle bidrag. (21)

Whitby som utdanningscenter.

Et annet lignende institutt, sannsynligvis det mest berømte av alle hovedkvarterene til Columba i England, var Whitby i kongeriket Northumbria. To berømte navn, Hilda og Caedmon, er forbundet med dette historiske senteret. Whitby blir spesielt husket for den berømte abbedissen Hilda. Hun var av kongelig

ætt, og var kjent allerede fra sin trettenårsalder for sin gudfryktighet og innvielse til den kristne tro. Da hedenskapen igjen reiste seg opp i Northumbria, etter det overflatiske arbeidet som ble gjort av Augustin, forlot Hilda landet og dro sørover, antageligvis til Øst-Anglia.

Bilde: Whitby kloster-ruiner

Så kom den store nyheten at kong Oswald hadde kommet på tronen i hennes hjemland. Etter å ha utmerket seg gjennom et ærbart arbeid i to utdanningssentra, returnerte hun til Northumbria og påtok seg ansvar for enten å planlegge eller bygge en presteskole i Whitby. Bede skriver at Aidan og andre religiøse menn kjente henne og de hedret hennes arbeid. På grunn av hennes medfødte visdom og forkjærlighet i sin tjeneste for Gud, besøkte de henne ofte og instruerte henne med flid i doktrinene. Til og med konger og prinser ba om og mottok hennes veiledning. (22) Hun bygde opp denne skolen til å bli en effektiv og lærd institusjon. Dette foretaket var veldig stort, med sine to avdelinger, en for hvert kjønn. Skolen representerte noe uvanlig på den tiden. Hun forventet at alle som var under hennes ledelse, skulle delta i bibelstudier og lære hvordan man kan undervise i bibelske sannheter.

Det er godt dokumentert at nettopp dette var den type utdanningssentra som ble etablert rundt om i verden av menigheten i ødemarken. Å studere og kopiere de hellige skrifter ble gjort til en spesialitet. Det ble også gitt opplæring i landbruk, men også i andre praktiske yrker, og jentene fikk lære ting som de trengte senere i livet. Whitby ble opplæringsstedet for eminente kvinner og menn. Fem av elevene ble senere provinsledere, og skolen gav verden bl.a. Caedmon, den første store engelske religiøse dikter. Dugdale skriver at Hilda var en tydelig

fiende av pavekirkens utvidelse i landet, og hun motsatte seg med all sin makt den katolske skikken at prestene og munkene barberte seg på hodet. Hun var også imot feiringen av påsken i samsvar med det romerske ritualet». (23) I krisen som kom til syne i den nasjonale konferansen, når de konkurrerende pavelige og britiske delegatene møttes i Whitby i 664, var Hilda på parti med etterfølgerne av Aidan. Mange andre sentra for utdanning, i tillegg til Whitby, var også etablerte av skottene i Storbritannia og Irland.

Caedmon.

Det ble gjort bruk av en enkel metode i en av disse skolene, for å identifisere initiativ, talent og lederevner hos studentene. Alle var samlet og en liten harpe ble sendt rundt. Studentene ble bedt om å lage et dikt og akkompagnere med å spille på harpen. Caedmon, som var en enkel gjeter, følte så sterkt sin underlegenhet at en kveld når harpen kom til ham, nektet han å gjøre et forsøk, og han trakk seg tilbake til stallen hvor han hadde tilsynet med dyrene. Den natten mens han sov fikk han et syn. En mann viste seg for ham og sa: «Syng en sang for meg, Caedmon.» Han svarte at det kunne han ikke, og at det også var grunnen til at han forlot de andre den kvelden. Mannen i synet sa: «Vil du ikke likevel synge for meg?» Den ydmyke ungdommen svarte: «Hva skal jeg synge?» Mannen sa: Syng om begynnelsen da alt ble skapt».

Straks begynte han å synge og komponere til Guds pris. Da dette ble kjent, spurte Hilda, som alltid søkte etter evner hos sine studenter, om han ville fortelle om drømmen og gjengi ordene han hadde hørt. Bede skriver, «Alle forsto at himmelsk nåde hadde blitt tildelt den ydmyke gutten.»

Han tok harpen og sang om verdens skapelse, menneskets opphav, og hele den kjente historien fra 1. Mosebok. Han komponerte også fritt mange vers om Israels barns utvandring fra Egypt og da de ankom løftelandet, i tillegg til en rekke andre historier fra de hellige Skrifter. Videre sang han om inkarnasjonen, Jesu lidelse, vår Herres oppstandelse og himmelfart, men også om utgytelsen av den

hellige Ånd og apostlenes forkynnelse. Sangene hans inkluderte videre Bibelens lære om den kommende dom og fortapelsen, men også om himmelens gleder. I sin spontane poesi motiverte han alle til å vende seg bort fra et lastefullt liv og han appellerte til kjærlighet og til praktisering av gode gjerninger. (24)

Disse prekenene, som ble gjort om til vers av Caedmon, erobret Englands hjerte. Caedmon elsket hellige emner og forfattet på folkets eget språk. Hans opphøyde sanger ble sunget i alle kretser. For første gang kunne vanlige folk glede seg over livets ord i salmer som de kunne forstå. På en tid da det ikke fantes noe trykkeri, gav Caedmon, gjennom sin sang, budskapet som Aidan og hans disipler forkyn-
te.

Finan.

Etter at Aidan døde ble Finan valgt i hans sted. Han fortsatte arbeidet som hans forgjenger så dyktig hadde begynt. Da Finan evangeliserte i kongeriket Mercia, hadde dette kongeriket en dominant stilling i Heptarkiet, for det var lokalisert i sentrum av England og befolket av et modig og krigersk folk. Gjennom innflytelsen av rikets krigerske hersker, Penda, ble kongeriket overgitt til avgudsdyrking. Nå var imidlertid Pendas sønn, Peada, en meget eksemplarisk og ressurssterk ung mann, med et åpent sinn. Han forelsket seg i Elfreda, som var datteren til kong Oswy av Northumbria, som igjen var broren til Oswald.

Da han fridde til jenta, avslo faren på det grunnlag at han ikke var en kristen, men han anmodet Peada om å ta imot Krist lære og å arbeide for å omvende den sørlige delen av Mercia, som hans far hadde satt ham som hersker over. Han tok imot utfordringen og lærte om evangeliet og frydet seg over guddommelig lys. Han informerte Elfredas far om at han hadde valgt å være kristen, enten han fikk hans datter eller ikke.

Derpå ble Finan sendt til Peada med et stort følge av jarler, soldater og tjenere. Etter at Finan hadde døpt den unge prinsen, etterlot han fire pastorer fra den

keltiske kirke, Cedd, Adda, Betti og Diuma, for at de skulle fortsette å instruere ham og hans folk. Den sistnevnte pastoren hadde skotsk blod, mens de andre var engelske. Da disse pastorene ankom til prinsens område, forkynnte de Guds Ord, og det ble mottatt med glede av mange blant adelen så vel som blant vanlige folk. Mange ga avkall på avgudsdyrkelsen og ble døpt.

Østsakserne.

Fra kongeriket Mercia vender vi oss nå til Essex. Et studium av religionen til øst-sakserne avslører igjen det overfladiske arbeidet til de pavelige misjonærene. Etter sin første suksess i Kent, ordinerte Augustin Mellitus som biskop for Sabert. Mange ble døpt, og det så ut som om Mellitus hadde gjort et godt arbeid. Ved Saberts død, aksepterte hans tre hedenske sønner, med en gang den avgudsdyrkelsen som de tidligere tilsynelatende hadde gitt avkall på. De gav folket frihet til å tilbe avguder. Til slutt tvang de biskopen og hans ledsagere til å forlate kongeriket Kent. Alle de tre sønnene var enige om at det ville være det beste for de katolske prestene å forlate England, og de reiste tilbake til Frankrike.

Under Finan ble den kristne tro igjen etablert blant Øst-Sakserne, og denne gang var det den keltiske kirken som brakte evangeliet. Også kongen av Essex, Sigebert, ble døpt. Etter dåpen sendte han bud etter keltiske misjonærer til sitt kongerike. På den måten var den keltiske kirke redskapet i Guds hånd for å få kristendommen til å seire over avgudsdyrkelsen i kongedømmet Essex. Finan kjente igjen hvordan Gud arbeidet med kirkens misjonærer i Essex. Ved å følge eksemplet til Columba og Aidan før ham, etablerte han et teologisk utdannings-senter i Tillbery.

Vi har sett hvordan de tre kongerikene Northumbria, Mercia og Essex ble brakt tilbake fra sin avgudsdyrkelse til troen som ble forkynt i den keltiske kirke, gjennom skottenes hellige arbeid. Når vi snakker om den storartede virksomheten som ble utført av den keltiske kirken i disse kongerikene, skriver historikeren Rapin de Thoyras det følgende: «Austin (Augustin) fikk æren av å ha omvendt engelskmennene, skjønt i det store og hele var ikke fremgangen han gjorde særlig

imponerende. Det er sant at han forkynnte til sakserne av Kent, som Mellitus gjorde til folkene i Essex, og det med godt resultat»

Mens Augustin var på høyden av sin suksess, som han også er blitt høyt æret for, innsatte han kun to biskoper, Justus i Rochester (i sitt eget Kent), og Mellitus i London, selv om paven uttrykkelig hadde beordret ham å opprette biskoper hvor enn det skulle være mulig. Det finnes klare bevis på at fremgangen som ble tilskrevet ham, ikke var så viktig som Gregor forestilte seg. Det er derfor merkelig at omvendelsen av engelskmennene skulle bli tilskrevet Augustin heller enn Aidan, Finan, Colman, Cedd, Diuma og de andre skotske arbeiderne, som uten tvil strevde i mye større grad enn han gjorde. Men i dette ligger hele saken. De sistnevnte var ikke på oppdrag fra Roma, og derfor skulle de ikke ha noen del i æren for arbeidet. (25)

Bilde: St. Augustin

Historikeren Henry Soames skriver det følgende om samme tema: «Derfor var det kun to grevskap nord for Temsen, som noen gang var under romersk overoppsyn i tiden med overgang fra avguderier til kristendom. Disse to hadde i stor grad hjemlandet (Skottland) å takke for evangeliets forkynnelse og folkets omvendelse. Hvert eneste grevskap kan med takknemlighet vise til den gamle engelske kirken som årsaken til at de ble ledet til tro på Kristus. (26)

Kirkene i Kent, Wessex, Øst-Anglia og Sussex.

Hva kan vi si om de fire andre kongerikene, Kent, Øst-Anglia, Sussex og Wessex? Kent, som var kongeriket i den sørøstlige delen av øya og som lå lengst borte fra misjonsfremrykningen til skottene, var tidlig blitt invadert av Augustin. Kristendommen som derfor fikk overtaket i denne provinsen, var av det pavelige slaget. Wessex, kongeriket til vestsakserne, var lengst borte fra både den skotske og den pavelige fremrykningen, derfor motsatte de seg lenge noen som helst bekjennelse av kristendom.

Når det gjelder landet til Øst-Anglerne, var det igjen innflytelsen til de skotske misjonærene som reformerte dette området til kristendommen da det, etter at de romerske munkene hadde reist, hadde falt i avgudsdyrkelse. Noen få år etter denne tilbakevendingen til hedenskapen, arbeidet en skotsk pastor så flittig blant dem, at et stort antall av de frafalne ble ledet til å gi avkall på sine villfarelser og gå tilbake til troen. (27)

Med hensyn til Sussex, kongeriket til Sør-Sakserne, stod de i stor gjeld til den keltiske kirke for sin kunnskap om Kristus. Kongen deres hadde blitt døpt i provinsen Mercia, av de evangeliske skottene. Til og med i den romersk-katolske provinsen til vest-sakserne, må det harde arbeidet til de skotske misjonærene gis kredit, siden de på en effektiv måte hjalp angelsakserne der til å avlegge sin hedenskap for å ta imot evangeliet.

Det er ingen overdrivelse å si, at med unntak av Kent og Sussex, mottok det engelske folk grunnlaget for sin tro fra keltiske misjonærer, og til og med i Sussex er det en kjensgjerning at irske misjonærer virket der før Wilfrid ankom. (28) Som den berømte Count de Montalembert, en fransk katolsk lærer skrev: «Northumbriansk kristendom spredde seg over de sydlige kongeriker». (29)

Colman.

Ved Finans død ble Colman utvalgt til å være hans etterfølger for å lede den keltiske kirken. Bede sier at han var sendt fra Skottland. (30) Colman kom for å forkynne Guds ord til den engelske nasjon. (31) Skotene sendte ham til Lindisfarne, derfor var hans innvielse og arbeidsmark identisk med Aidans og Finans i kongeriket Northumbria. Siden Oswy, kongen av Northumbria, på den tiden var en leder blant de andre kongerikene i England, ville Colman naturlig bli en leder over lederne. Han var i besittelse av Kristi ydmykhet. Steg for steg møtte britisk kristendom suksessfullt befestet hedenskap og romanisme i forfall, og rykket fram i provins etter provins.

Bilder: Colman

Situasjonen tok imidlertid en brå vending, på grunn av intrigene til den romersk katolske dronningen av Oswy. Da Colman hadde vært i embetet kun tre år, påskyndet handlingene til dronningen rådet i Whitby. Det var tre ting som ikke var til Colmans fordel. For det første, den korte tiden han hadde vært i tjenesten, og for det andre, kjensgjerningen at hans motstander, Wilfrid, var blitt indoktrinert i pavedømmets skikker. Men sist, og ikke minst, de manipulerende intrigene til den romersk katolske dronningen.

Hovedspørsmålet i disputten var det samme som var mellom Augustin og Dinnoth, som hadde ledet Victor I, den romerske biskopen, til å bannlyse presteskaperet i Østen for datoen de feiret påsken. I andre land ble sverdet brukt på dem som nektet å akseptere Romas skikker. (32) Eanfled, den romersk katolske

dronningen av Oswy, var bestemt på å få kongen til å bøye seg for de romerske skikkene.

Dronningens kapellan, Wilfrid, var en av de mest beslutsomme motstandere til den keltiske kirke. Han var blitt sendt til Roma, hvor han i fire år hadde vært vitne til de storslagne seremoniene og templene til pavedømmet. I løpet av denne tiden hadde han blitt indoktrinert i argumentene og tradisjonene som var introdusert for å spre Romas autoritet, og han returnerte til Northumbria med den hensikt å tvinge den keltiske kirke til å komme på linje med den pavelige praksis. (33)

Offentlig debatt var akkurat det Wilfrid ønsket for at en avgjørelse kunne bli kunngjort til fordel for pavedømmet. Kongens svakhet garanterte denne seieren på forskudd. Oswy sendte ut påbud om at begge partiene skulle møtes i et åpent forum. Stedet som ble valgt var Whitby og Oswy ledet møtet. Colman, hans skotske skriver, abbedissen Hilda og hennes ledsagere og biskop Cedd var på skottenes side. Kongen, hans sønn, prins Alchfrid, dronningen og to dyktige romerske prester foruten Wilfrid, var på Romas side. (34)

Ingen kan lese rapporten fra diskusjonen, uten å erkjenne hvor kyndig Colman besvarte argumentene i denne saken. Imidlertid, brakte Wilfrid, på en listig måte, debatten videre til spørsmålet om «Peters overhøyhet». Det er godt dokumentert at selv om dette spørsmålet ikke på noen måte var inkludert i samlingens agenda, begynte de romerske geistlige å håne den store Columba.

De ropte til ham: «Når det gjelder deg og dine ledsagere, så synder dere helt klart idet dere, etter å ha hørt forordningene av det apostoliske sete og av den universale kirke, nekter å følge dem. Selv om deres fedre var hellige, tror du at deres lille gruppe i et lite hjørne av en øde øy, er å foretrekke fremfor den universale Kristi kirke? Og hvis denne, deres Columba, var en hellig mann og mektig i å utføre mirakler, foretrekker dere altså ham framfor den høyest velsignede prins

blant apostlene. Til han som vår Herre sa, 'Du er Peter, og på denne klippe vil jeg bygge min menighet, og helvetes porter skal ikke få makt over den, og til deg vil jeg gi nøklene til himlenes rike?'» (35)

Straks brøt kongen inn: «Er det sant, Colman, at disse ord ble talt til Peter av vår Herre?» Da Colman svarte bekreftede, men på samme tid viste feilslutningen og svakheten i det å bruke eksemplet med nøklene som et grunnlag for kirkens overhøyhet, ble hans bemerkninger betraktet som utenfor temaet. Kongen ledet forsamlingen til voksende overbevisning, inntil de endelig gav avkall på sine tidligere skikker og bestemte seg for å rette seg etter den dominerende pavelige påskén. (36)

Det er ikke vanskelig å forstå hvorfor kong Oswy ga etter for presset til dronningen og hennes kapellan. Gjennom alliansen med kongene i Europa, hadde Roma lagt et bredt og dypt fundament for sitt teokrati. Den nye kongerekken, etterkommere av Karl den Store, stod opp for å dominere på kontinentet og bære pavedømmet med seg. Påbudene til pavedømmets råd stod høyest. Konger med enda større besluttomhet enn Oswy, ville også blitt svekket av dette presset.

De fire århundrene etter Whitby.

Noen har spurt hvorfor Colman og hans medarbeidere straks reist fra øya Iona. Hvordan kunne han gjøre noe annet? Hvis han hadde samlet alle sine krefter for å kjempe mot kongen og de utenlandske prestene, ville en slik plan sannsynligvis ha revet ned kirkeorganisasjonen, som med stor dyktighet var blitt bygd opp av Aidan og Finan. Han kom til å huske på at da den første fiendtlige forfølgelsen av den første menigheten i Jerusalem begynte, forlot apostlene byen, slik at opposisjonen ble vendt bort fra dem. Dermed kan vi se Colmans visdom i straks å dra bort sammen med sine medarbeidere.

I løpet av de fire mørke århundrene som fulgte etter rådet i Whitby, ble den romerske kirkes utvidelse mot nord holdt i sjakk av forskjellige krigførende

folkegrupper og hedensk invasjon, noe som bygget opp ytterligere barrierer mellom nord og sør. (37)

Colmans utreise kunne ikke ha funnet sted på et bedre tidspunkt, og det skjedde utvilsomt ved Guds forsyn. Pavedømmet fikk ingen fordel av sin tvilsomme seier ved rådet i Whitby, slik som mange historikere har konstatert. Før Wilfrid og hans etterkommere kunne fullføre ødeleggelsen av den keltiske kirke, en gjerning han hadde blitt opptrent til i Roma, kom danskene inn over England og brakte med seg en ny bølge av hedenskap.

Da lederne av den britiske kirken hadde reist, var de katolske representantene raske med å ta over det åndelige overherredømme i riket. Året etter Whitby, skrev pave Vitalian et brev til kong Oswy angående ansettelsen av en erkebiskop for Canterbury, og han skrev: «Ved Guds beskyttende hånd har du blitt omvendt til den sanne og apostoliske tro». Pave Vitalian fortalte kongen at han ville utrydde fiendens ugress. (38) Videre lovte han å sende relikviene av apostlene Peter og Paulus sammen med brevet. Det var ikke lenge etter det at kongens sønn, Alchfrid, forviste den skotske sekten. (39) Denne uretten ble påført de skotske troende med kongens bifall. Begrunnelsen var at skottene nektet å tilpasse seg en kirke som godkjente tilbedelse av relikvier.

Selv om pavedømmet hadde sikret seg den dominerende makten i England, tillot ikke Gud at den sanne troen skulle dø ut. Frøet som ble sådd av Aidan, Finan og Colman lå visstnok i dvale, men var ikke livløst. Troen som de keltiske lederne representerte, forble mektig i Skottland, Irland og Wales og den sørvestlige del av England. Tilhengere av troen fortsatte iherdig ned gjennom århundrene, slik at når Wyclifs forkynnelse begynte vekkelsen flere hundre år senere, er det enkelte som tror at fundamentet som Aidan, Finan og Coleman hadde lagt, gjorde seg gjeldende.

I løpet av de fire hundre årene fra Whitby til normannernes erobring, var pavedømmet i England aldri i stand til å oppnå seier over danskenes hedenskap, men heller ikke over motet til de keltiske troende. Derfor forstod den romerske kirke at hvis den skulle vinne, måtte den klenke ut en ny strategi. Tiden og omstendighetene sørget for at det kom en ny leder, som var forutbestemt til å skape forandring i de britiske øyer. Denne lederen var William av Normandie.

Bilder: Slaget ved Hastings - maleri av Francois Debon

Pavedømmet og William erobreren.

Pavedømmet så med velvilje på at William av Normandie erobret England. (40) Det var tre grunner for det. For det første, da danskene seiret over det angelsaksiske England (ca. i år 820), var riket så gjennomsyret av hedenskapen at Roma aldri kunne forventet noen framgang gjennom dem, selv om de senere var tilbøyelige til å helle mot den katolske troen. Dette kunne til og med ha betydd en seier for oldtidens keltiske kirke, som allerede hadde vist seg å være åndelig kvalifisert til å nå fram til både angelsakserne og dansker. Derfor var det til glede for pavedømmet at en sterk normannisk leder i Frankrike hadde et tilsynelatende krav på den engelske trone. For det andre, måtte noe gjøres for å bryte makten til den keltiske kirken, særlig i Skottland og Irland. Og for det tredje, var det nødvendig å få en ny folkegruppe å influere. Normannerne som var hjemmehørende i Frankrike, levde under ledelse av det folket som paven hadde gitt tittelen «den katolske kirkes eldste datter». De var entusiastiske til den politiske kombinasjonen av fargerik overtro, et tyrannisk kastesystem og kongelig pomp og prakt.

Hvis normannerne kunne ha lagt en jernhånd på det saksiske og danske England, kunne hele den britiske øygruppen bli brakt under det pavelige flagg.

Da William av Normandie kom til England i 1066 med sine krigere, var den danske kongen, Harold, akkurat blitt utkalt til å kjempe i nord, en fryktelig kamp mot en opprørsrival. Tvunget til å bevege seg sørover (den berømte dødsmarsjen) for å møte de normanniske inntrengerne, dro den utmattede hæren hans opp til høylandet ved Hastings. Men den kunne ikke motsette seg inntrengerne, og normannerne vant kampen.

Seieren ved Hastings førte til nytt lederskap for den romerske kirken i England. En mektig reorganisering av det engelske liv, skikker og utnevnelser fulgte. Likevel tok det tre hundre år før de samlede kreftene av kontinental romersk katolisisme og normannisk ekspertise, kunne bringe Irland og Skottland under pavedømmets herredømme, men Wales ble ikke overvunnet. Den åndelige erobringen ble basert på makt og ikke på rettferdighet. Folket som svingte mellom redsel og ærefrykt for autoriteten, aksepterte skikkene til normannerne og gjorde en overfladisk erkjennelse av å godta de pavelige doktrinene. En dypere bekjennelse av sannhet og frihet, som seiret i tiden til den keltiske kirke, ble kvalt under vekten av inntrengerne. Det store arbeidet til Aidan var tilsynelatende begravd i det ytterste mørke. Likevel, århundrer senere da reformasjonen utfordret Romas overherredømme, spirte frøet som ble sådd av Aidan, Finan og Colman fram til nytt liv. Menigheten i ødemarken vokste igjen fram, og en ny dag grydde, ikke bare for England men for hele verden.

Columbanus og kirken i Europa.

Columbanus (543-615) framsto som en forløper for den moralske oppvåkningen av sivilisasjonen i Europa. I løpet av de fem hundre årene som fulgte arbeidet til denne pioneren, var det neppe en eneste generasjon som ikke så en rekke irske misjonærer engasjerte i evangeliets tjeneste. Disse trofaste ventet ikke på ordre fra autoritære keisere eller prinser, men var lydige mot Jesu misjonsbefaling. (1)

I dette keltiske misjonsmiljøet, dukket det opp en leder som gjorde mer for Europas åndelige fornyelse enn noen andre som kom etter ham. Columbanus (noen skriver hans navn som Columban), ble en apostel til et Europa som var sterkt influert av hedningene fra nord. Patrick omdannet Irlands hedenske sivilisasjon til en brennende evangelisk drivkraft. Gjennom sitt misjonscollege i Iona, løftet Columba også Skottland fra hedensk mørke til evangeliets lys. Han ble videre kalt til å forkynne Kristi sanne lære til Frankrike, Tyskland, Sveits og Italia.

Den Hellige Ånd ga Columbanus mange åndelige gaver, når han overga seg helt til sin Frelser. Med den grundige opplæringen han fikk, kom den uunngåelige oppgaven å bringe det sanne evangelium til kontinentet i en tid da tilstanden i Europa var kaotisk. Miljøet hvor Columbanus vokste opp, representerte det beste som eksisterte i denne delen av verden. Folkevandringen hvor nordboere strømmet mot sør, hadde revet ned strukturen til den romerske sivilisasjonen på

kontinentet, men hadde ikke påvirket Irland og Skottland. I disse to landene hadde gløden i den keltiske kristendommen blitt bevart, og både Patrick og Columba hadde lyktes i å engasjere en hel generasjon.

Columbanus vokste opp påvirket av denne innflytelsen, og som Moses i Faraos palass, fikk han «opplæring i all visdom, og han var mektig i ord og gjerninger», Ap.gj. 7:22. Som et apropos kan det også siteres fra en rapport som hevder at Columbanus var høyreist, muskuløs og vakker. (2) Denne tidlige reformatoren tilbrakte flere år som student på senteret i Bangor. Her viet han sitt liv til studium av Guds Ord og til forkynnelsen. Han dyktiggjorde seg også i musikk og sang og ble regnet som en fremragende poet. Fra Bangor hadde han utsikt til England på den andre siden av irske-kanalen, landet hvor de hedenske angelsakserne dominerte. Til nord kunne han betrakte den enestående forvandlingen av Skottland etter forkynnelsen til Columba. Lenger mot øst lå Frankrike i en elendig moralsk tilstand. En apostolisk ånd brant i Columbanus når han ble fortalt om det åndelige mørket som lammet Gaul, og han bestemte seg for å evangelisere Frankrike med budskapet og ånden til den keltiske kristendommen.

Misjonsframstøt i Frankrike.

Da Columbanus ankom Gaul, begynte en ny tid og mulighet for Europa. I alle de sivilisasjonsfremmede evangeliske sentra som han og hans team etablerte, ble det sanne apostoliske evangeliet plantet i folks hjerter. (3) Det opprinnelige evangeliets kraft fortsatte å endre mennesker til tross for romerkirkens overherredømme. (4) Rom var nødt til å kjempe for sin ideologis prestisje ved å angripe undervisningen til Columbanus. Det er ingen tvil om at Europa står i gjeld til de irske misjonærene for hvordan de var sentrale aktører i å bygge et sterkt og moralsk samfunn. (5)

I flere år før Columbanus ankom, hadde det pågått en grusom krig mellom etterkommerne til Clovis. Befolkningen hadde en slags politisk religion, men den var uten ydmykhet og framviste ingen av Bergprekenens moralske prinsipper.

På mange måter var denne såkalte kristendommen svært lik de hedenske religionene hvor umoral og verdslighet dominerte. Columbanus og hans medhjelpere satset ikke på å ha politisk makt, men med kraften av Guds kjærlighet i sine hjerter, søkte de å overbevise folket. De vitnet med sine rene og oppriktige liv og Guds Ånd ledet mange til å hungre og tørste etter Guds rettferdighet.

Både kunnskapen og visdommen som kom til syne i livet og forkynnelsen til Columbanus, ble lagt merke til av etterkommerne av Clovis. Kong Guntram var henrykt da Columbanus kom til landet. Clarence W. Bispham skriver: «Her møter vi irske misjonærer i et helt nytt miljø. Før de kom, var de i sitt hjemland konfrontert av hedenske religioner. På kontinentet møtte de en korrump og degradert kristendom. (6) Eller som Jonas senere skrev i sin beretning om livet til Columbanus: «For Europas kristne, bygget deres tro kun på en teoretisk tros-erklæring, men ingen sann kjærlighet. Åndens kraft til et oppgjør med kjødets lyst, var fremmed for de fleste. (7)

Kong Guntram ba om at Columbanus måtte begynne sitt arbeid i hans område, og sa: «Hvis du ønsker å bære Kristi kors og følge Frelseren, burde du etablere et evangelisk senter. Men for å kunne se resultater må du arbeide målrettet over lengre tid på ett sted og forbli i dette kongedømmet, men ikke spre dine anstrengelser til våre naboland. Kongen ga dem deretter et halvferdig fort ved Anagrates (nåværende Anegray), som var fra den tidlige romertiden. Der kunne de begynne sin første misjon. De keltiske misjonærene aksepterte kongens tilbud.

De første tre hundre år i Frankrike.

Det var til å begynne med noen vanskelige år på Anagrates, i ødemarken ved Vosges, mens noen bygninger ble reparert og andre bygget. Før den første grøden fra deres jordbruk var modent, opplevde de irske misjonærene hva lidelse betød. Til tider hadde de så lite mat at de overlevde på bær de plukket, bark fra trærne og hva de enn kunne finne ved å grave i jorden. Ved et tilfelle fikk kong Guntram høre om deres situasjon og han beordret at mat skulle sendes misjonærene.

Gjennom alt dette, arbeidet de målrettet for å gjøre senteret ferdig. Bønn, studium av Guds Ord og mye fysisk arbeid var deres oppskrift.

Disse høye og kraftige mennene, i sine lange grove kapper med bøker i en lærsekk over skulderen og med en stav i hånden, gjorde inntrykk på befolkningen. Om deres eksemplariske liv og enestående eksempler, skriver Jonas: «Nøysomhet, ekthet, høflighet og mildhet preget dem. De demonstrerte ingen ondskap eller sinne og de tålte ikke stolthet eller misunnelse i sin midte. Så synlig var styrken i deres tålmodighet og kjærlighet at ingen tvilte på at Guds nåde preget deres liv.» (8)

Til tider ville Columbanus trekke seg tilbake og være alene noen dager. Han hadde ingen følgesvenn, men Bibelen, som han utvilsomt hadde kopiert med sin egen hånd i Bangor. Han hadde tillit til Gud for mat og beskyttelse mot vær og vind. Mange betraktet han som en prins over skogens dyr. Fra disse utfluktene kom han til-

Bilde: Første Keltiske misjonsskole in Anagrates i Frankrike

bake med nye krefter for sitt arbeid. Senteret til Columbanus ble snart berømt. Landets ungdom, også mange fra landets adel, strømmet til skolen. Det var ikke lenger nødvendig for dem å reise til utlandet, til skolene på Emerald øya. Nå hadde de en fagstab på tretten irske lærere i sitt eget land som kunne formidle solid kunnskap.

Hundre år tidligere hadde Clovis arrangert en politisk union med pavekirken for å oppnå støtte fra keiseren, men dette arrangementet hadde ikke gitt noe godt resultat. Det burde ikke overraske noen at det ble slik, for på den tiden styrte

pave Gregory I, som ble kalt Gregory den store, og han var kjent for å være en fiende av klassisk kunnskap. (9) Mange autoriteter refset paven da han jagde matematikere ut av Roma, fordømte det greske språk og forbannet skolegang og utdanning. (10)

Skolen i Anagrates ble snart for liten. Antall studenter som søkte om å få plass, økte voldsomt. Dybden, bredden og soliditeten som preget den irske skolen, overgikk alt som fantes på kontinentet, og åpenbaringen av apostelmenighetens lære var som en ny religion for mange. Innbyggerne av et utarmet og konfliktfylt Europa, festet blikket på et sted hvor praktisk kristendom fungerte. Dette åpnet nye dører for Columbanus, og sammen med sitt team bestemte de seg for å etablere enda et nytt senter for å spre Bibelens budskap og utdanne evangelister.

For denne ideen fikk han full støtte av kong Guntram. Herskeren i Burgundy ga ham straks et område i Luxeuil, hvor skogene i åsene omkring hadde spredt seg utover slettene. Her var det mange ruiner etter en gammel romersk landsby, som var helt gjengrodd av trær, busker og kratt. I villmarken omkring var det mengder av hjort, bjørn, ulv, rev og annet vilt. Etter at de irske misjonærene slo seg ned der, begynte landskapet å endres. Mye av den nære store skogen ble felt. Busker og kratt ble fjernet og plogen gjorde slettene til dyrket mark og snart svaiet det modne kornet så langt øye kunne se.

Hus ble bygd og snart strømmet landets ungdom også til denne skolen. På sikt ble Luxeuil et nytt utgangspunkt for mange andre sentra ulike steder i Europa. (11) Ikke lenge etter måtte et tredje senter bygges, denne gang ved Fontaines, et navn som kommer fra de helsebringende naturlige kildene i dette området. De nevnte tre sentrene lå bare 15-20 kilometer fra hverandre og til sammen ble de et hovedkvarter for «menigheten i ødemarken» i Frankrike. Den første menighetens enkle og ekte evangelium spredte seg som en vind over kontinentet og solide evangeliske ledere og pastorer ble utdannet. Etter hvert kom det også mange godt utdannede ledere og teologer fra Irland til de Europeiske skolene (12),

men snart dukket en farlig fiende opp, som søkte å true og stanse arbeidet til Columbanus og hans evangelister.

Striden med biskopen i Rom.

Både i Skottland og England måtte de irske misjonærene forholde seg til hedenskapet. På kontinentet møtte de en enda vanskeligere situasjon. Avstanden

Bilde: Statue av Colubanus i Luxeuil, Frankrike

mellom den keltiske menigheten og romerkirken, var mye større enn mellom den irske kristendommen og hedenskapet. Faktisk var avstanden større enn mellom protestantismen og romanismen på Luthers tid. De hedenske nasjonene hadde ikke tilgang til verken kulturen eller læren til pavemakten. Hedenskapet var heller ikke støttet, som pavesystemet ble, av det romerske keiserrikets militære ressurser. Unionen og samarbeidet mellom kristendommen og staten har alltid vært farligere for friheten og den sanne kristendommen, enn unionen mellom hedenskapet og staten. Romerbiskopens opposisjon mot arbeidet til Columbanus, var en strid mellom frihet og despotisme.

Tilstanden i pavekirken i denne regionen var ille. Mange kirker var i hendene på legfolk. Det var ingen disiplin og ingen kontroll med presteskapet. Hver prest gjorde det som var rett i egne øyne og mange av dem underkuet folket. På denne tiden var det mange omstreifende prester og munk (vagabondprester) som tjente til livets opphold ved å manipulere, (13) og kirkens medlemmer levde stort sett som alle andre, fanget i laster og synder.

Vedrørende kirken i Justinians område, skriver en historiker at kristendommen på den tiden var fullstendig fornedret og ødelagt og de troende levde verdslige liv som alle andre. Mange ser på muhammedanismens vekst som en reaksjon på

Bilde: Misjonsskolen i Luxeuil, Frankrike

den kristne kirkens falitt. (14) De katolske prestene var sjalu på innflytelsen og veksten til de keltiske misjonsprosjektene. De var også bitre fordi Columbanus irectte-satte deres tvilsomme livsførsel. Av denne grunn innkalte de i år 602 Columbanus til å møte for en synode av biskoper. Han hadde ingen interesse av å møte dem, men sendte et brev der han i klare

ordelag ba dem avstå fra å blande seg. Den romersk katolske historikeren John Healy skriver det følgende:

«Kirkens innsigelsene var nytteløse. De irske evangelistene holdt urokkelig fast på sitt budskap og sin praksis. Ingenting kunne overbevise dem om at læren til Patrick og hans etterfølgere i Irland, var feilaktig. De ville bare å fortsette sin gjerning i fred. De ønsket ikke å påtvinge sine tradisjoner på andre, hvorfor skulle andre påtvinge dem deres tradisjoner? De ba om å få leve i fred på dette øde stedet og bemerket at de skadet ingen mennesker og ba for alle».

Det var på denne måten Columbanus argumenterte, eller rettere sagt protesterte overfor en synode av franske biskoper som opponerte mot hans arbeid. Hans brev til dem og til pave Gregor den store om påskespørsmålet, eksisterer fortsatt og inneholder uten tvil uttrykk som kunne oppleves utfordrende. Han forteller biskopene at de heller burde bruke sin innflytelse på å lære opp sine egne prester enn å diskutere påskekonflikten med de velutdannede irske evangelistene. I sitt brev skriver Columbanus med frihet, ydmykhet og eleganse, og han bønnfaller prelatene om å la ham selv og hans lærerstab leve i fred ute i villmarken, ved siden av den lille gravlunden hvor 17 av hans medarbeidere var lagt til hvile. (15)

Når han omtaler brevet til Columbanus, skriver Clarence W. Bisham: «Svaret Columbanus ga er en glimrende kontrast til Augustins beklagelige måte å uttale seg på, og som har gjort denne kirkefaderen personlig ansvarlig for manges død. Vi må bare se i øynene at prinsippene som styrte Bangor-senteret, selv om de nok var krevende og utfordrende, var med til å utvikle i studentene en sterk og mild karakter, til tross for det røffe irske temperamentet. Forskjellen mellom fruktene av disse evangelistenes arbeid og benediktinerordenens regime, som bl.a. produserte Augustins arroganse, er for alle å kjenne til. (16)

Columbanus og dronning Brunhilda.

Hvis det noen gang var en annen Jezebel, så var det Brunhilda, konen til kong Sigebert av Østerrike, som var bror til Guntram og aktiv forfølger av Columbanus. Etter å ha myrdet sin mann i år 575, sjarmerte hun broren til sitt drapsoffer, Chilperic, kongen i Neustria og de giftet seg. Senere ledet hun sitt barnebarn, Theuderich II av Burgundy til et umoralskt liv. Kong Theuderich hadde fra før en dyp respekt for Columbanus, og for noen år beskyttet og forsvarte han den irske misjonæren, selv etter at han hadde kritisert både kongen og hans bestemor på grunn av deres onde liv. Av frykt for at Theuderich skulle avsløre dronningen, la hun ting til rette slik at han fant det lett å fortsette sitt selviske og umoralske liv.

Når den keltiske apostelen refset henne for sin utsvevende livsstil, rettet hun sitt raseri mot ham og fra den tiden begynte en vedvarende forfølgelse av skolene til Columbanus. Omkring 10 år før dette, hadde Augustin, munken som paven sendte for å omvende England, hatt med et introduksjonsbrev til Brunhilda fra paven. (17) Når det gjelder Brunhildas forhold til fiender av den keltiske kirken, skriver en historiker: «Brunhilda ser ut til å ha ansett seg selv som en religiøs kvinne. Hun støttet bygging av kirker, klostre og sykehus, og var på talefot med dem som hadde lederposisjoner i kiren. (18) Siden både hun og den romersk katolske biskopen var imot Columbanus, presset hun kirkens menn til å angripe de keltiske misjonærene for å og få slutt på deres utdanningssystem.

Columbanus i eksil.

På den tiden forfølgelsen tiltok, hadde Columbanus blitt berømt og var anerkjent i alle byer og provinser i Frankrike og Tyskland. Til og med kongens soldater saboterte ved flere anledninger kongens utvisningsordre, slik at Columbanus kunne flykte tilbake til Luxeuil, men fordi han forventet hevn mot sine medhjelpere, bestemte den gamle lærde seg for å reise vekk.

Først reiset han til venner ved Loireelven og hans planer var å seile til Irland fra havnen i Nantes. Hans avreise så absolutt ikke ut til å være til eksil, men representerte snarere en seiersmarsj. Han reise likevel ikke fra Nantes, men ble anmodet om å dra til Soissons, hovedstaden til Clotaire II, som var konge i Neustria. Der fikk han straks en stilling som lignet den til en statsminister, men noen opplevde hans rolle som nesten kongelig. Clotaire ba om hans råd og hjelp vedrørende alle viktige spørsmål og fulgte som regel hans vise anbefalinger. Men Columbanus hadde viktigere oppgaver i livet og han håpet å kunne etablere nye sentra i både Tyskland, Sveits og Italia.

På samme måte som Columbanus ble æret av Clotaire II, kongen av Neustria, landet som senere ble utvidet og ble Frankrike, ble han også behandlet kongelig av Theodebert, kongen i Austrasia. Dette var landet som på et senere tidspunkt ville dekke området som i dag kalles Tyskland. På vei til Theodebert, stanset han ved Meaus, hvor han ble tatt vare på av en prominent person som var venn av Theodebert. Columbanus vitnesbyrd og gudfryktige liv, influerte herskapets datter slik at hun bestemte seg for å vie sitt liv til Columbanus misjon. Disse første irske misjonsstasjonene på kontinentet ble begynnelsen til mange sentra etter som flere godt utdannede lærere etablerte nye skoler, bl.a. det nye senteret i Metz.

Kong Theodebert var lykkelig fordi Columbanus valgte å samarbeide med ham. Han forsøkte å overtale denne pioneren til å slå seg ned for godt i hans

kongedømme. Columbanus ønsket imidlertid å gjøre mer for Europa, et kontinent som enda var i en barbarisk tilstand. (19) Som Benedict Fitzpatrick skriver: «Irene var de første misjonærer i Tyskland og dette landet ble faktisk kristnet av irene da Boniface, som offisielt er kalt Tysklands apostel, for første gang kom dit.» (20) Det er absolutt berettiget å protestere mot ideen at det var benediktinermunkene som gjorde det evangeliske grunnarbeidet som de irske evangelistene faktisk utførte ved Guds hjelp og beskyttelse. Vi siterer igjen Fitzpatrick: «Den vanlige oppfatningen om at de katolske munkene på den tiden var lærde og godt utdannede menn, er fullstendig feil. Ikke i noen gren av benediktinerordenen ble studier og kunnskap prioritert. Det skjedde ikke før etableringen av mausistene i det syttende århundre. (21)

I mange år arbeidet Columbanus i Tyskland og Sveits og etterlot seg en rekke misjonærer som ville fortsette arbeidet han begynte. Men igjen tvang pavemaktens angrep ham til å flytte til andre land. Han overlot senteret i Bregenz, i det nåværende Østerrike, til Gallus, en av sine følgesvenner. (22)

Columbanus til Italia.

Til tross for sin alder, på over sytti år, kom Columbanus seg over de mektige alpene til hovedkvarteret til Agiluf, kongen av Lombardene. I denne regionen eksisterte fremdeles den opprinnelige kristne læren etter Jovinianus i det fjerde århundre, og Claude i det niende århundre. (23) Her ble Columbanus tatt imot med glede. Vi kan si det slik at kelterne og valdenserne forente seg i oppgaven med å spre evangeliet. Lombardene og etterkommerne av goterne, hadde fått med seg den enklere og Bibelske kristendom til den syriske Østkirken, og hadde aldri begitt seg inn på pavemaktens ideologi. (24) Den mektige lombardkongen var tilfreds med å ha denne store åndelige lederen fra Irland i sitt nærvær. I middelalderen var disse nord-italienske dalene svært tett befolket.

Columbanus ønsket ikke å bli på slottet til den mektige lombardkongen, og spurte om et nytt sted hvor han kunne bygge enda en skole. Agiluf husket at på det øde stedet Bobbio, var det en nedlagt gruvekirke. Lombardene hadde på denne tiden ingen relasjoner med pavemakten og var av den grunn stemplet som arianere, navnet Rom ga alle som opponerte mot katolisismens tro og lære. Siden pavemakten, støttet av Romerrikets militære styrker, hadde vist en truende holdning til både de keltiske kristne og til alle som de ga navnet arianere, opplevde Columbanus og kong Agiluf at de var i samme bås.

Bilde: Agiluf, konge over lombardene, Italia

John Healy skriver at stedet Bobbio lå nær Trebbia, et sted som var knyttet til den legendarisk Hannibal (ca. 200 f.Kr.) (25) Enhver burde bli imponert over hvordan de irske misjonærene klarte å rydde skogen og bygge en rekke hus, klargjøre og dyrke jorden og høste en avling ved Bobbio. Det ser ut til at Columbanus hadde en unik evne til å motivere sin stab. Han flyttet store steiner og brukte bjørneskinn til å lage solide sandaler for alle og var en dyktig lege for sine folk.

I tillegg til å være usedvanlig dyktig til å temme ville dyr, laget han veier, gravde brønner, satte opp kirker og fikk samtidig tid til sine studier. En forsker skriver: «De irske skolene i Tyskland og Italia, ble også de mest kjente sentrene for utgivelse av kristen litteratur. (26) Når senere forskere begynte sin søken etter irske manuskripter, ble sentrene i Gaul og Bobbio litterære gullgruver.

Om Bobbio er det skrevet: «Dette stedet ble selve kjernen til det mest berømte biblioteket i Italia. Utgangspunktet var alle manuskriptene som Columbanus fikk oversendt fra Irland, men også alt han selv og hans medlærere hadde forfattet. Bobbio's

Bilde: Bobbio i Italia

anerkjennelse ble berømt i Irland og beretningene om Columbanus og hans arbeid var kjent av alle. En rapport av Muratori, fra det tiende århundre, viser at på den tiden inneholdt biblioteket i Bobbio litteratur om en rekke samtidsaktuelle temaer, både vedrørende bibelkunnskap men også om mange praktiske ferdigheter. (27)

Så viktig ble Bobbio som et evangelisk senter, at på et senere tidspunkt gjorde den katolske kirke det samme med Columbanus som den gjorde med Patrick og Columba. De stjal disse reformatorene fra «menigheten i ødemarken», og regnet med at ettertiden ikke var interessert eller kompetent til å undersøke fakta og derved avsløre løgnen. De tre tidlige protestantene kjempet hele sine liv mot romerkirkens falske lære, og de forkynte i stedet Bibelens sannheter. Men pave-makten gjorde dem til katolske helgener, og hevder i sin falske kirkehistorie at de all tre var nidkjære katolikker som fremmet romerkirkens tro og lære.

Columbanus død.

Columbanus levde bare noen måneder til, etter at han avsluttet sitt arbeid ved Bobbio. Selv om det var mye sorg da de nærmeste innså at han snart ville gå bort, var det ingen fortvilelse i hans eget hjerte. Han kunne se tilbake på mer enn tretti års nidkjært og fruktbart arbeid og visste at hans misjon hadde påvirket både sivilisasjonene og den kristne forkynnelsen for mange i Frankrike, Tyskland, Sveits og i de daværende kongerikene Suevi, Swabians og Lombard. «Mett av dage» og trygg på evigheten, la Columbanus ned sin berømte vandringsstav som han alltid hadde med seg. Han døde i år 615, nesten 72 år gammel og ble begravd ved kirken i Bobbio, hvor hans grav fremdeles er.

Årsakene til katolske biskopers opposisjon.

Visse historieskrivere prøver å nedtone forskjellene mellom den keltiske og den romersk katolske kirken. Det skyldes kanskje ønsketenkning fra pavemaktens side, på grunn av at dette kirkesystemet foretrekker å tro at den keltiske kirken etter hvert tilpasset seg keiserkirkens tro, og at den derfor aldri ville dukke opp igjen i sin opprinnelige tilstand. En slik antakelse er ikke i harmoni med konklusjonene til svært mange eksperter innen kirkehistorien. Påstanden blir også uriktig når vi undersøker forskjellen mellom begge kirkesystemenes tro og lære.

Bilde: Columbanus grav i Bobbio

George T. Stokes, skriver det følgende om den keltiske kirkens senere bestemmelse om å akseptere den populære tiden for påskefeiringen. «Ved begynnelsen

av det åttende århundre, valgte kelterne å justere sin påskefeiring til å være samstemt med den praksis som ble fulgt av både øst- og vestkirkene. Denne tilpasningen inkluderte tydeligvis ikke en aksept av romerkirkens åndelige dominans. Som historien bekrefter, var den keltiske kirken 400 år senere, i det tolvte århundre, i klar opposisjon mot pavekirkens lære på omtrent alle vesentlige områder, noe som faktisk var en av årsakene til normannernes erobring. (28)

Hva var noen av grunnene til at den keltiske kirken, i mange hundre år, lå i ideologisk strid med den katolske kirken? Årsaken var en rekke vitale teologiske uenigheter. Det gjaldt bl.a. spørsmålene om Skriftens absolutte autoritet, pavens posisjon, rolle og selvvalgte overherredømme, den ubibelske tradisjonen med ugifte prester, syndsbejknelse til en prest, det katolske messeofferet, treenigheten og ikke minst pavekirkens benektelse av Guds buds evige gyldighet. George T. Strokes kunne selvfølgelig ha nevnt mange flere ulikheter.

Redusert kunnskap og opplæring i pavekirken, og det høye nivået av undervisningen i de keltiske menighetene i tiden etter keiserrikets fall, blir beskrevet i følgende uttalelse fra den katolske Benedict Filzpatrick: «I landene som var en del av det vestlige Romerriket, hvor latin var språket for kristendom og utdannelse, var det omtrent ingen skoler som fungerte, med unntak av sentrene som direkte eller indirekte var etablerte av den irske kirken. (29) Filzpatrick, skriver også: «Pave Eugenius II utstedte en offisiell erklæring i år 826, hvor han ga til kjenne behovet for å forene, gjennom hele Gaul og resten av kristenheten, skolesystemet som for mange hundre år eksisterte i Irland og i de irske misjonstiltakene ulike steder i Europa». (30)

Columbanus og Dinooth fra Wales, hadde utvist høflighet i møte med de katolske lederne, men de nektet å la seg underkaste pavesystemet. (31) De søkte å vise respekt for den ideologiske ulikheten, uten å gå på kompromiss med troen som hadde sitt fundament i Jesu og apostlenes lære.

Som vi har omtalt tidligere, var helligholdelse av sabbaten som Bibelens hviledag, en av de store konfliktene mellom den romersk katolske dronning Margaret fra Skottland og etterkommerne av Columba. Pave Gregory I, som på Columbanus tid opponerte mot all klassisk kunnskap, var mektig irritert fordi mange i byen Roma helligholdt lørdag som sabbat i år 602. Han erklærte at når antikrist kommer, vil han holde sabbaten i stedet for søndag. (32)

Vi kan stille spørsmålet om den store opposisjonen som mange paver hadde til den irske kirken, hovedsakelig var nettopp fordi denne kirken helligholdt den bibelske sabbaten. Vi vet i hvert fall at mens den keltiske kirken arbeidet på kontinentet, fordømte pavekirken dem nettopp fordi de helligholdt sabbaten og kalte dem judaister. Pave Gregory I, i sitt epistel 45, som han sendte til biskopene i Bavaria, anmodet dem om å holde fast på Romas dogmer og ta avstand fra de «falske kjetterprestene fra England». (33)

Misjonærene som arbeidet uten pavens godkjennelse, ble forbannet av Boniface, og kalt folkeforførere og mennesker som lever i hor (fordi de var gifte og hadde familie.) Med hensyn til anklagen om at de keltiske troende var «judaister», er møtereferatet fra synoden i Liftinae, i Belgia i år 743 blitt oppbevart. I dette dokumentet blir det advart mot de troende som helligholder sabbaten, (34) og det henvises også til konsilet i Laodikea, (34) ved slutten av det fjerde århundre, hvor det ble vedtatt at alle som hvilte fra sitt arbeid på sabbaten (lørdag) skulle utelukkes fra kirken.

Bilde: Itala bibelen

Luxeuil, Gaul og Bobbio.

Det er allerede blitt skrevet om alle skolene som ble etablerte av Columbanus og hans medarbeidere. Vi så at Luxeuil var det ledende senteret i Frankrike, Gaul i Tyskland og Sveits og Bobbio i Italia. Men det var også andre sentra hvor den keltiske menigheten forkynte, utdannet ungdom og ledet mange til Kristus.

Om Luxeuil skriver Benedict Fitzpatrick: «Luxeuil ble den største og mest innflytelsesrike skolen etablert av Columbanus utenfor Irland». (35) Faktisk ble skolen i Gaul definert som det intellektuelle sentret i Tyskland og Bobbio, ble lenge kalt «lyset i nord.» (36)

Et forsøk på å evaluere arbeidet til Columbanus, må nødvendigvis bli fattig på ord. Det er ikke noens oppgave å gi adekvat ros for det Gud utfører for at sannheten skal seire. Columbanus bygde sin åndelige triumf på ruinene av det romerske riket. Hans misjonssentra ble vuggen for sivilisasjoner og et fundament for sann evangelisering. Denne pionerens edle karakter, sammen med hans mange unike evner og hans dyktighet til å lede og motivere, og ikke minst hans eksempel på full overgivelse til Gud, gjorde ham til Herrens redskap gjennom den keltiske kirken.

Kirken i Europa etter Columbanus sin tid

Det virkelige arbeidet med å omvende de hedenske germanske stammene ble utført av irlendere, men det var Winfried, kjent som St. Boniface, en mann med store politiske evner, som høstet den marken de hadde sådd. (1)

Forkynnelsen til Columbanus hadde stor innflytelse i Europa. Han og hans tilhengere brakte lys til land som var dekket av mørke siden frankernes ankomst. (2) Tre revolusjoner fulgte umiddelbart etter hverandre, noe som forteller historien om Europa etter bortgangen til Columbanus. Først var det sivilisasjonsbyggingen på kontinentet, gjennom anstrengelsene til de keltiske kirkelederne som fulgte etter Columbanus, og gjennom de tidlige valdensiske heltene. For det andre, pavedømmets organiserte opposisjon mot dette arbeidet, og sist, de katastrofale århundrene som fulgte pavens kroning av Karl den Store, som grunnlegger av den Carolinske kongelinjen og den første keiseren i det såkalte hellige romerske keiserriket.

De keltiske misjonærene som kom fra Irland i det syvende og åttende århundret, fant et Europa i uvitenhet og kaos. Kvaliteten på kelternes skoler og solide forkynnelse, hevet det intellektuelle nivået i de områdene hvor de arbeidet. Ved å evangelisere og vise en ånd av offervilje, vekket de motet og håpet hos folket om at sannheten til slutt ville triumfere. De gav til folket en kjærlighet til det

solide, hellige og gode. Resultatet av deres arbeid var lett å observere. Forfalne bondegårder ble reparert. På markene kunne man igjen se kveget gresse. Trær og blomster ble plantet der det tidligere var ødemark. Duvende kornåkrer varslet fremgang og velstandens smil preget landet.

Hva ble resultatet av de mange sentra som Columbanus og hans etterfølgere plantet i Europa? Clarence W. Bispham skriver at Columba introduserte i Gallia et varig monument over den irske religiøse ånd. I hans samtid var det ikke mindre enn ett tusen dyktige ledere engasjerte på skoler og utdanningssentra som underviste Bibelens sannheter. (3) Columbanus ankom kontinentet mindre enn et halvt århundre etter begynnelsen av den 1260 år lange bibelske perioden som begynte i 538. De meroviske kongene, etterfølgere av Clovis, var grunnleggerne av den frankiske nasjon. Historien er vel kjent om hvordan den veike etterslekten til Clovis, kjent som «kongene som ikke gjør noe», ansatte Major Domus som en slags statsminister. Hans etterkommere ble mektige og med tiden fortrenget de den svake kongen og grunnla det Carolinske dynasti, slik navngitt etter Karl den Store. Han tok makten ved hjelp av presteskapet fra Roma, og begynte deretter å plage etterfølgerne av Columbanus. (4)

Oppmerksomheten rettes mot følgesvennene til Columbanus, som ser ut til å ha reist fra Irland med ham, og som han selv, ble også de grunnleggere, ikke bare av opplæringssentra, men også av skoler, landsbyer og byer. De var opplært til å forkynne evangeliet og spre kristen litteratur. Tidlige irske manuskripter, som fremdeles finnes i biblioteker på kontinentet, vitner både om kulturen og den utbredte misjonen til disse irske kristne. De bøkene som ennå finnes på det gammelirske språk, er utelukkende religiøse. Disse irske misjonærene overgår også sin europeiske samtid i hvordan de dekorerte sine manuskripter med fargede initialer, border og illustrasjoner. (5)

Vi har allerede nevnt Gallus, (også kalt St. Gall). Benedict Fitzpatrick retter oppmerksomheten mot Eurcinus, som etter å ha laget et kristent miniatyrsamfunn

Bilde: St. Gallus

ved bredden av Bienne sjøen i Sveits, grunnla byen St. Ursanne. Sigsber, som tok farvel med Columbanus ved foten av alpine, som skiller Italia fra Sveits, krysset de mektige isbreene og grunnla høyt oppe i fjellene, samfunnene i Dissentis. Dicuil, som antageligvis var bror til St. Gall, la fundamentet for byen og misjonssentret i Lure. (6) Disse, sammen med mange

andre opplæringsinstitusjoner for keltisk kultur, ble stående gjennom århundrer med krise. De fortsatte fra sine anerkjente hovedkvarter, å utdanne befolkningen i Europa, slik at grunnlaget kunne legges for nye generasjoner med lærere og lærde.

De hellige skrifter må ha blitt mangfoldiggjort når en tenker på de enorme landområdene hvor det var lokalisert keltiske kirker på kontinentet. Noen av disse bibelskolene var overfylt med studenter. Hvis vi regner med minst en kopi av Bibelen for hver tredje eller fjerde student, må det ha vært en stor utbredelse av det gamle og det nye testamentet

Bilde: St. Gallus kirken, Sveits

i landene vi nå kaller Frankrike, Belgia, Tyskland, Sveits, Østerrike og Italia. Store politiske forandringer, som kom i stand da pavemakten gikk i allianse med herskerne i disse områdene, for å fremmes sin kirke, skjøv de skotsk-irske foretakene til bakgrunnen.

Det er skribenter som har forsøkt å anklage den keltiske kirken på falskt grunnlag, ved å hevde at den var dårlig organisert og uten noen sentral administrasjon. Både sannsynlighetene og fakta i saken er begge imot en slik konklusjon. De irske kolonistene studerte og lød Bibelens råd: «La alle ting ble gjort ordentlig og i rekkefølge.» (1. Korinterne 14:40.)

De ble ikke tvunget til medlemskap i en kirke som samarbeidet med de politiske statsmaktene. De ble heller ikke presset til å adlyde under sverdets trussel. De ble i stedet holdt sammen av sannhetens usynlige bånd, ledet av Guds Ånd. De søkte å unngå hierarkiske systemer, og derfor brukte de andre navn enn de som ble brukt av Roma. På den andre siden, var Østkirken, helt fra Assyria til Kina, en motpart til den keltiske kirken i vest. Denne kirken anerkjente som sin leder, han som var katholicos i Seleucia i Sør-Mesopotamia, hovedkvarteret for denne kirken. (7) Dette var en effektiv organisering. Etter at muslimene erobret Persia, fortsatte organisasjonen, men patriarkhovedkvarteret ble flyttet til Bagdad, og fire hundre år senere ble det flyttet til Mosul (nær Ninive), ved Tigris-elven i nordvestre Mesopotamia. (8)

Pavens opposisjon mot den keltiske kirke.

Pavekirken så med frykt og sinne på resultatet av det store arbeid som den keltiske kirken utførte. Pave Zachary innrømmet i et brev til sin lokale leder at i dette området av Europa, var tallet på pastorer i den keltiske kirken, flere enn i hans egen kirke. (9) Neander siterer en kunngjøring fra pave Gregory den tredje, til biskopene i Germania, hvor han formante dem til å stå fast ved doktrinene og praksisen til den romersk katolske kirken, og til å være oppmerksomme på doktrinene til britene og til «falske kjetterprester blant dem». (10) Denne samme historikeren siterer i andre brev fra denne samme paven, rettet til biskoper og adelige, hvor de informeres om at en grunn til at han sendte Bonivace til dem, var for å vinne tilbake dem som hadde blitt ofre for «frafall gjennom djevelsk kraft.»

Dette leder oss til å drøfte Boniface (Winfried), som ofte presenteres som grunnleggeren til kristendommen i Tyskland. Sitatet på begynnelsen av dette kapitlet viser at enhver ærlig historiestudent, vil finne ut at det er Columbanus og hans etterfølgere som burde bli gitt anerkjennelse for å ha lagt grunnlaget for den kristne tro i de landene hvor anerkjennelse ofte tilfaller Boniface. Når det gjelder motivene til Boniface, skriver Dr. A. Ebrard følgende: «Hans livsmål var å underlegge de kristne kirkene i Østerrike og Neustria, alle pavelige dekreter og lover. Spesielt var hensikten å ødelegge kirkesamfunnet som nektet å anerkjenne pavens overhøyhet over andre kirker, men som fulgte sine egne vedtekter og ordninger.» (11)

Benedict Fitzpatrick, en romersk katolsk lærd med et vidt forskerfelt, gir et bilde av hvor innbitt Boniface var i sin motstand mod de irske misjonærene på grunn av deres lære. (12) Han arrangerte konsiler og sørget for at denne kirkens ledere og medlemmer ble fordømt som kjettere. Paven fryktet en stund for at Boniface selv skulle bli påvirket av misjonærene som han var sendt for å ødelegge. Derfor krevde han at Boniface, ved begynnelsen av sitt arbeid, avga en ed om troskap til pavedømmet. Denne eden ble avgitt ved den antatte graven til apostelen Peter i Roma, og hadde følgende innhold:

«Jeg lover deg, den første av alle apostler, og din representant pave Gregory, og hans etterfølgere, at jeg, ved Guds hjelp, vil forbli i enheten av den katolske tro, at jeg på ingen måte vil være enig med noen som motsetter seg enheten i den katolske kirke. Jeg lover at jeg skal opprettholde min rene tro og mitt samarbeid med deg, til det gode for din kirke, til hvem Gud har gitt makten til å binde og å løse, og for dine representanter før deg og hans etterfølgere. Hver gang jeg finner at ordrene fra lederne i kirkene motsier de gamle dekreter og ordninger til kirkefedrene, vil jeg intet felleskap ha med dem, jeg vil hindre dem, og hvis ikke, rapportere dem trofast til paven.» (13)

Neander går videre og sier at selv om misjonærene som Boniface hadde sverget å motarbeide, var ham langt overlegne i kunnskap og i sjelevinning, betydde hans ed til paven at den germanske kristendommen skulle bli en del av det gamle systemet til romerkirken, og skapte dermed en barriere mot en fri kristen utvikling, ved å undertrykke de britiske og irske misjonærene. (14)

Historikeren Archibald Bower skriver: «Da Boniface hadde sverget denne eden, (den er det første kjente eksempel på en slik en lydighetsed, eller allianseed til paven som vi kjenner til), plasserte han et eksemplar av dokumentet, skrevet med hans egen hånd, på den antatte St. Peters etterlevninger og sa: Dette er eden som jeg har sverget, og som jeg lover å holde. Hvor strikt han overholdt den, og hvilke anstrengelser han gikk til for å etablere, ikke bare i Tyskland, men i Frankrike, viser historien. Han ledet alle andre biskoper til en lovpålagt avhengighet, slik at de måtte underkaste seg pavemaktens slaveri. (15)

Heinrich Zimmer skriver at angelsakseren Boniface dukket opp i kongedømmet Frankrike i året 723, som en pavens utsending, for å romanisere kirkene som allerede var der. På det tidspunktet kunne ikke en eneste av de germanske stammene, dvs, frankerne, thurigianerne, alamanerne eller bavarierne, regnes som hedenske. Det som de irske misjonærene og deres utenlandske studenter hadde etablert og utviklet, helt uavhengig av Roma, i mer enn et århundre, tok Boniface over og underla den romerske autoritet, delvis ved hjelp av militærmakt. (16)

Av dette kan vi slutte at da Boniface begynte å romanisere Columbas misjonsprosjekter, var de bavariske provinsene knyttet til Columbas kirkesystem. (17) Da Boniface ankom, fordømte han med en gang Ehrenwolf, som var en fremragende pastor. (18) Etter at Charles Martel hadde vunnet seieren over muslimene i det kjente slaget ved Tours (732), kunne ikke lederen i Thuringia, som tidligere hadde blitt presset til å drive det skotske presteskaper ut fra sitt land, lengre motsette denne kommandoen fra den seiersrike Karl den Store. Derfor, i årene 733-34, ble det keltiske presteskaper utvist. (19)

Imidlertid var mangelen på pastorer så stor, at Boniface, på grunn av frykt for at store landområder skulle havne tilbake i hedenskapet, likevel tillot noen av Columbas pastorer å fortsette sitt arbeid. (20) I 743 kastet Boniface to skotsk-irske pastorer i fengsel fordi de forbød kirkene å opphøye noen apostler til helgener, men også fordi de erklærte at pilegrimsreiser til Roma var unyttige, og at de avviste skriftene til Jerome, Augustin og Gregory. (21) Denne handlingen ledet til et så stort opprør blant folk flest, at selv lederen i palasset, Pepin, foreslo at det var best å sette begge de arresterte mennene fri.

Charles Martel.

På samme måte som med Boniface, har betydningen av Charles Martel blitt overdrevet. Det er skribenter som ser at betydningen av hans seier over Islam er blitt hauset opp. Walter F. Adney forteller oss at alt Charles Martel gjorde, var å stanse deres forsøk på å ta over makten på et svært begrenset område.

Fienden hadde allerede brukt opp sine ressurser og sin energi, og det var aldri noen fare for at de kunne ha underlagt seg Europa. (22) Mange vet ikke hvor svak den muslimske invasjonen var som Martel blokkerte, på grunn av at historien har blitt endret for å opphøye pavelige helter.

Bilde: Charles Martel

Alan Butler avslører videre innflytelsen av eden som Bonifaces måtte avsi: «Pave Gregory gav ham (Boniface) en bok med utvalgte doktriner fra kirken, for at den skulle være et regelverk for hans oppdrag, (23) og som han videreformidlet til Martel. Charles Martel fortsatte etter sin overdrevne seier over muslimene, å bygge opp pavedømmet. Italia var fortsatt under den Øst-Romerske keiser i

Konstantinopel. Det hellige romerske keiserriket skulle snart se dagens lys. John Dowling gir oss et presist bilde av forholdene på den tiden når han skriver:

«I året 740 invaderte den krigerske lombardkongen Luiprandi Romas territorier, på grunn av at paven nektet å utlever to opprørske land-herrer. I deres nød og frykt for keiserens vrede, som hindret dem i å søke den hjelpen de sårt trengte, appellerte de heller støtte hos den anerkjente Charles Martel.»

Noe senere døde Charles Martel og ble etterfulgt av sin sønn Pepin. Denne nye Major Domus, kom opp med planen å avsette den svake kongen. Han ønsket å skaffe seg anerkjennelse fra folket, ved å argumentere at siden han hadde makten uten en tittel, hadde han rett til å skaffe seg en tittel. Pave Zachary, som på den tiden hadde et anstrengt forhold til keiseren i Konstantinopel, hadde også problemer med krigerske Lombarder i Nord-Italia. Derfor følte han seg tvunget til å sikre vennskapet med den mektige Pepin og hans frankere. En avtale ble inngått og den svake kongen ble avsatt. Kort tid etterpå ble Pepin kronet og salvet av Boniface, som fungerte som pavens utsending. Denne konspirasjonen er et eksempel på hvordan pavedømmet bygde seg selv opp ved hjelp av allianser med kongene på jorden.

Pavedømmet hadde hjulpet Pepin til å bli konge. Det var nå Pepins tur til å hjelpe pavedømmet. Lombarderkongen hadde beleiret byen Ravenna og truet med å marsjere mot Roma, med mindre hans rettmessige autoritet ble anerkjent. Paven appellerte umiddelbart til keiseren i Konstantinopel. Da han imidlertid ikke var i stand til å få noen assistanse derifra, antok paven at makten til keiseren i Konstantinopel var på et lavmål, og han kom personlig og møtte kong Pepin av Frankrike for å be om hjelp. Etter kort tid krysset Pepin og pavens menn alpene, med en seierrik hær og vant over lombardene. Kongen oppfylte så et løfte til paven, og gav ham alle byer, borger og områder som før hadde tilhørt keiseren i vest. Disse områdene ble da overtatt og eid for all tid av paven og hans etterfølgere. (25)

Karl den store og det romerske keiserriket.

På julaften i Roma i år 800, da paven plasserte en keiserkrone på hodet til Karl den Store, Pepins sønn, og kalte ham leder over hele det romerske keiserrike, markerte det en stor Europeisk revolusjon. Det betydde at keiseren i Konstantinopel ble fjernet som maktfaktor i Europa. Det innledet også slutten for mange prinser, hertuger og hertuginner, og underleggelsen av Aquitaine, Alamannia, Saxony og Bavaria, fordi Karl den Store nå var for mektig til å tillate sterke rivaler. Videre indikerte det begynnelsen på en tusen år lang forening mellom kirken og staten, og at Karl den store kunne svinge sin mektige stridsøks for å spre herredømmet til pavekirken gjennom Europa.

Henry Hart Milman skriver: «Sakserkrigene til Karl den store, som gav ham herredømme over nesten hele Tyskland, var helt klart religionskriger. Hans erklærte mål var å tilby alle et klart og utvetydelig valg: «Underkastelse til den kristne tro, eller utryddelse». (26) Gjennom sine kriger lyktes Karl den store i å underlegge seg en rekke folkegrupper ved hjelp av sin fryktede arme. Og fryktinngytende var virkelig hans hær. Ved en anledning, ved Verdun-ved-Aller, massakrerte han fire tusen modige krigere som hadde overgitt seg. (27)

Slike handlinger fra Karl den store, ble hyllet av de ledende papistene som gud-fryktige handlinger fra en sann kirkens mann. Til barbarene, som ble antatt å være nyomvendte, introduserte kirken sin overtro og sitt hat mot vranglære og ikke-troende. Polygamiet til Karl den Store lignet det hos en Orientalisk sultan. Den beryktede seksuelle umoralen i hans palass var uten grenser, og ble heller ikke korrigert av den religionen han var den verdslige leder for. Islam hadde i sitt raseri mot avguder og bilder, hevdet at Gud hadde reist dem opp for å ødelegge avguder, men pavedømmet tillot sine ledere å sette opp statuer av helgener i kirkene.

Det er mange som regner med at det var på grunn av Karl den stores bruk av

makt, at innbyggerne i Europa ble drevet inn i den pavelige tro. Ikke få forskere tror at danene (og andre skandinaver), forlot sine hjemland og seilte av sted for å ødelegge de kristne (katolisismen) og deres kirker, hvor hen de kunne finne dem. Kort tid senere beseiret de England og Irland etter å ha invadert disse landene med store styrker. De tok en fryktelig hevn i disse kongedømmene på den kristendom Karl den store representerte. To hundre år passerte før Irland, under den berømte Brian Boru, (28) overvant det danske kongedømmet og reetablerte et irsk styre. Når det gjelder England, var det ikke før normanner-seieren at den nåværende kongslinjen erstattet danene og overtok tronen til Storbritannia.

Fra den dagen det «hellige» romerske keiserrike ble grunnlagt, kan vi ikke si at lederskapet til «menigheten i ødemarken» i Europa var begrenset til de åndelige etterfølgerne til Columbanus. Hendelser fant sted som synliggjorde styrken i alle de evangeliske grenene. Synlig enhet av evangelisk tro gjennom de forskjellige forfølgende kongedømmene i keiserriket, var ikke mulig. Men ledere sto opp på forskjellige steder på kontinentet, og grupper av «menigheten i ødemarken» var forent i essensielle læresetninger, selv om de var atskilte.

Dekretet fra pave Gregory IX (1236), som nevner disse forskjellige grenene ved de navnene de hadde fått, anerkjenner deres enhet i evangeliske lære. Dekretet sier: «Vi fordømmer og ekskommuniserer alle vranglærere som puritanere, patefines, medlemmene av 'de fattige i Lyon', pasagines, josephines, amoldists, seperonists og alle andre uansett navn. Deres ansikter kan kanskje være forskjellige, men deres haler er knyttet sammen i en knute.» (29) Ved uttrykket «deres haler er knyttet sammen i en knute», anerkjenner pavekirken enheten blant de evangeliske gruppene. Tidligere (i år 1183) hadde pave Lucius offentliggjort en bulle mot vranglære og kjettere som fantes i de forskjellige Europeiske statene og som bar forskjellige navn. Han skrev: «Alle cathad, paterini og de som kaller seg selv 'de ydmyke og fattige menn i Lyon' og passagini, skal alle ligge under en evig fordømmelse.» (30)

Den mørke middelalderen, slik mange autoriteter skriver, senket seg dypt over det Europeiske kontinentet. John Dowling skriver: «Den perioden vi nå går inn i, bestående av det niende og tiende århundre, samt storparten av det ellevte, er den mørkeste i kristenhetens historie. Det var en lang natt med nesten universelt mørke, uvitenhet og overtro, med knapt nok et lysglimt til å fordrive mørket. Denne perioden har passende blitt, av ulike historikere, betegnet som ‘den mørke alder’ og ‘verdens midnattstime.’ I løpet av disse århundrene, var det sjelden at en menigmann, uansett rang, visste hvordan han skulle skrive sitt eget navn. (31)

Også, J.L. Mosheim skriver: «Det er universelt innrømmet at uvitenheten i dette århundret var ekstrem, og at utdannelse ble helt neglisjert. De latinske nasjonene så aldri en tid så mørk og deprimerende.» (32) Uvitenhet og fattigdom gjorde folket et lett bytte for overtro. Tallet på nonner, munkes og ordener, og de religiøse soldatene i Vatikanet, økte dramatisk. Pavedømmet hadde ved flere anledninger instruert keisere, prinser og lokale ledere, om å jakte på dem som nektet å følge keiserrikets kirkesystem, og fordømme dem som kjettere. Massene hadde blitt så kuet av det politiske sverdet og av religiøs terror og overtro, at etter hvert var det slik at selv om keiseren nektet å bøye seg for pavekirkenes krav, erklærte kirken seg løst fra deres lojalitet til ham. Slik ble pavens makt betydelig styrket. Kristne som eide en enkel evangelisk tro og som elsket Guds Ord og var villige til å lide for sannheten, måtte erfare fengsel, fratagelse av eiendom, og ofte døden. Bibelen var forbudt både å eie og lese.

Albigenserne og paulikanerne.

Omkring den tiden da det såkalte «hellige» romerske keiserriket ble etablert, eller litt før, var en stor gruppe evangeliske kristne kommet til Europa fra Lilleasia. Dette var paulikanerne, som i århundrer hadde møtt falske anklager, men senere ble frikjent. Det var på grunn av deres oppriktige vilje til å leve etter brevene til Paulus at de ble kalt paulikanere. De spredte seg hurtig over hele Europa, og selv om ingen historiebok skriver om deres utbredelse, kan det dokument-

eres at deres lære dukket opp i mange land i Vesten. J.A. Wylie skriver, «Fra denne tiden kan vi se en ny livskraft som styrker arbeidet til valdenserne i Piedmont, albigenserne i Syd-Frankrike. Det same gjelder for de andre kristne, som i ulike deler av Europa gjorde opprør mot kirkemaktens økende overtro og hadde begynt å finne tilbake til de opprinnelige kildene til sannhet.» (33)

Bilde: Albigenserne holdt til i Syd Frankrike

Det gode arbeidet som tidligere hadde blitt gjort av Vigilantius i Nord-Italia, skulle bli styrket ved ankomsten av paulikanerne. Den nytestamentlige læren som hadde blitt innprentet Vest-Europa ved Columbanus, og den frihetselskende kristendommen som karakteriserte de visigotiske kristne, ble igjen vektlagt. Historikerne holder fast ved at selv om paulikanerne har vært den mest utskjelte av alle evangeliske sekter, så har det klart blitt bevist at de representerte videreføringen og overlevelsen av en mer enkel og bibelsk fundert kristendom. Menn som skulle ha visst bedre har søkt å stemple dem som manicheere.

W.F. Adeney skriver om dem: De avviste Mariatilbedelse og bønn til helgener. Også billedtilbedelse, skikken å bruke 'hellige kors', relikvier, røkelse, sjelelys, og reiser til hellige kilder, ble av paulikanerne avvist som avgudspraksis. Læren om skjærsilden ble også forkastet. Det hellige året begynte for dem med festen for Johannes døperen. Den sjettede januar holdes som festivalen for dåpen og den åndelige gjenfødselen for Jesus. Zatic, eller easter (påske), holdes på den fjortende Nisan. Vi møter ingen spesiell søndagshelligholdelse, men det er mange indikasjoner på at de helligholdt sabbaten. De feiret ingen julefest eller fest i forbindelse

med Jesu unnfangelse. Når vi skal vurdere deres lære, kan vi legge merke til at verken ordet eller teologien knyttet til treenigheten er å finne der. (34)

Edward Gibbon, som skriver et helt kapittel om paulikanerne, har fridd dem fra anklagen om manicheisme. (35) Likeledes, den lærde George Faber, i sin bok dedikert til forsvar for albigenserne og valdenserne, skriver det følgende om Constantine, grunnleggeren av paulikanerne: «Det er sant at han var fordypet i Jesu undervisning og at han i sine taler vektla skriftene til Paulus og åpent avviste bøkene til de gamle manikeerne.» Faber skriver videre om renheten i deres Bibel og hevder: «Dette forholdet alene, uavhengig av all annen bevisførsel, er tilstrekkelig til å vise at anklagene om at de fulgte manikeisme, er usanne». (36)

Det sier seg selv at pavedømmets overmakt ble konfrontert av den voksende populariteten til de bibeltro evangeliske gruppene. Deres kamp for Bibelens sannheter kom ikke til å opphøre før reformasjonen hadde vunnet tilbake det viktigste i Jesu lære. Mye forskning har blitt viet forholde mellom paulikanerne og albigenserne. Det vi vet med sikkerheter, er at deres tro og historie er lik, om ikke identisk. Albigenserne var mange i Sør-Frankrike, hvor de vant store menneskemengder for sin tro. De opprettholdt en uavhengighet fra pavedømmet og avviste den katolske transsubstansiasjonen. (37)

Kirkemakten ble både overrasket og skremt av dissidentenes fremgang, og møtte som vanlig denne utfordringen med forfølgelse og vold. I år 1198 sendte Roma representanter til Sør-Frankrike, og et stort antall albigensere ble sendt til flammene. Da disse drapene ikke ledet til det ønskede resultat, ble Raymond, en jurist fra Toulouse, beordret å begynne en aksjon for å utrydde pavedømmets evangeliske fiender. Dette ledet til et regulært korstog mot Sør-Frankrike. Paven lovet alle som ville delta i myrderiene, tilgivelse for alle synder utført i løpet av hele livet. Mange voldelige personer og eventyrlystne psykopater ble rekruttert i denne «invasjonshæren» og de fikk tillatelse til å myrde for fote. Resultatet ble da også en blodig massakre hvor tusenvis av bibeltro kristne ble drept.

Pavens drapsteam samlet seg og slo i juli 1209 leir omkring festningsbyen Beziers. Storparten av innbyggerne i denne beleirede byen var trofaste katolikker. Pavens korsfarere krevde å få vite fra pavens representanter hvordan de skulle skille katolikkene fra kjetterne. Han svarte, «Drep dem alle, Gud kjenner sine.» (38) En forferdelig massakre fulgte. I flere år pågikk et ubeskrivelig slakteri fra by til by, inntil et skrik av redsel og protest reiste seg, ikke bare i de romersk katolske nasjonene, men gjennom hele Europa.

Fransiskanerne og dominikanerne.

Det er en annen side av dette korstoget som nok vil være overraskende for mange. I sporene av disse hysteriske religiøse myrderiene, fulgte munkene til fransiskanerne og dominikanerne, som oppildnet de fanatiske drapsmennene. (39) Disse to ordenene ble primært opprettet med hensikt å utrydde de bibeltro kristne på hele kontinentet, og spesielt i Sør-Frankrike. Fransiskanerne ble formelt godkjent av paven i 1223. Dominikanerne kort tid før. Omkring år 1200 etablerte pave Innocent III inkvisisjonen. Paven mente at kirkens egne biskoper og prester, ikke var tilstrekkelig målrettet når det gjaldt å utrydde de plagsomme «kjetterne» som ikke aksepterte de katolske læresetningene. Det var altså nettopp derfor de to nye ordener, St. Dominic og St. Francis ble opprettet. (40)

Bilde: Beziers

Det er litt skremmende å lese all den moderne litteraturen som hyller og opphøyer St. Francis, grunnleggeren av Fransiskanerne, for det de kaller hans hellige, ydmyke liv og mektige forkynnelse. Han er også blitt knyttet til flere

«såkalte» mirakler, og til fantasihendelser som beviselig aldri skjedde. Alt tyder imidlertid på at denne «helgenens» eneste rett til en plass i historiebøkene, er at han sendte bibeltro evangeliske troende i fengsel, i eksil og til bålet, ene og alene fordi de nektet å tro på pavekirkens falske og hedenske lære. Vi vet også at dominikanerne var langt mer aktive under inkvisisjonen, enn tilfellet er for fransiskanerne. Det er også flere gode autoriteter som hevder at både fransiskanerne og dominikanerne, i sin mystiske ideologi, hadde mange likhetstrekk med man-echeismen og panteistisk orientalsk lære. (41)

Reformasjonens kraft.

Den grunnleggende læren til menigheten i ødemarken, som ifølge Bibelens siste bok, Johannes Åpenbaring kapittel 12, var etterfølgeren til den apostoliske og første menigheten, vant et økende antall tilhengere over hele Storbritannia og på kontinentet. Omtrent på samme tid, da pavemakten søkte å utrydde albigen-serne, sendte pavekirken, gjennom etterfølgeren av William Erobreren, en hær som marsjerte inn i Irland for å fullføre underleggelsen av den tidlige keltiske kristendommen.

Til tross for disse anstrengelsene med å utrydde bibeltro kristne, reiste Gud opp mange åndelige ledere som heller valgte døden framfor å gå på akkord med Skriften. De hadde større troskap til Gud enn til et religiøst system. De tilhørte ulike grupper og hadde forskjellige navn, men de bar alle videre de bibelske sannhetene fra kelterne og albigen-serne.

Wycliffe, ofte kalt «reformasjonens morgenstjerne», fylte hele England i det fjortende århundre med sin motstand mot Roma og med sin mesterlige oversettelse av Bibelen. I Bohemia ble han etterfulgt av Huss og Jerome, som begge ble brent på bålet av pavekirken. Før den epokegjørende protesten til reformatoren Martin Luther brøt løs i Tyskland, hadde pavemakten slaktet valdenserne i det nordlige Italia, på samme måte som den tidligere hadde forfulgt albigen-serne. John Calvins suksessrike kamp mot pavekirken i Frankrike og Skottland, kan

betraktes som en direkte etterfølger av valdenserne. (42) Lollardene, som Wy-cliffes etterfølgere ofte ble kalt, ble opplært av albigenserne og valdenserne. (43)

I tidligere kapitler har vi sett hvordan Roma raste mot dem som fortsatte å tro at lørdag, den sjuende dagen i uken, sabbaten i det fjerde av Guds bud, var et like gyldig bud i nytestamentlig tid som de andre ni budene. A.C Flick og andre autoriteter, hevder alle at den keltiske kirke holdt lørdag som hviledag, og anerkjente lærde har dokumentert at de walisiske menighetene helligholdt sabbaten inntil det tolvte århundre. Den samme bibelske hviledagen ble helligholdt av petrobrusianerne og henricanerne. Adeney, og mange med ham, hevder også at paulikanerne holdt lørdagen. Det er troverdige kilder som påviser at både valdenserne og albigenserne også anså sabbaten som deres hellige hviledag.

Reformasjonen kom med full tyngde, og innen tretti år hadde flere Europeiske nasjoner revet seg løs fra pavekirkens skrekkvelde. Man kunne være fristet til å si at dette var tiden da menigheten kom ut fra ødemarken? Slik var det nok ikke. Reformasjonen gjorde mye for menigheten i ødemarken, og representerer en viktig del av dens 1260 års historie. Det tolvte kapitlet i Johannes Åpenbaring fremholder ikke reformasjonskirkene som tydelige etterfølgere av menigheten i ødemarken. Fremdeles manglet den siste endetidsmenigheten i denne dramatiske utviklingen. Med det menes menigheten som skal forkynne Jesu snare komme og som i Bibelen både er identifisert og definert ved at de holder (alle) Guds bud og har Jesu tro (den samme tro Jesus hadde), Åp. 14:12.

Avslutningen på det romerske keiserriket.

Reformasjonen ga Guds Ord tilbake til Europa og den franske krigsmaskinen satte nasjonene på kontinentet fri fra grepet til det gamle religiøse regimet. Mennesker i denne delen av verden skulle få en ny mulighet til å eie ideologisk frihet, både til utdanning og vitenskap, men også til å forstå Bibelens profetier slik at de kunne leve i samsvar med Guds åpenbarte vilje.

Amerikas forente stater var den første nasjonen som skrev fullstendig religiøs frihet inn i sin grunnlov. Britene lovfestet en toleranse som i praksis tilsvarte religiøs frihet, men de hadde fremdeles en statskirke, noe som rent juridisk likevel ikke ga full samvittighetsfrihet til folket.

Erfaringen med den amerikanske revolusjon, ble en inspirasjon og modell for Frankrike. Det vanlige folket reiste seg og brøt løs fra det tyranniske styre til adelen og presteskapet. Da de kopierte den amerikanske frihetserklæringen, garanterte de ikke bare religiøs frihet til Frankrike, men også til nasjoner som den franske revolusjonshæren påvirket. Kronen på verket skjedde i mai 1798, da den franske hær marsjerte inn i Roma, tok paven til fange, avsatte kardinalene og presteskapet, og forkynte religiøs frihet for Roma. Det er rimelig å anta at den 1260 år lange profetien fra Åpenbaringsboken slutter ved denne historiske hendelsen.

Ødeleggelsen av det gamle religiøse regimet fortsatte. Det militære geniet som Napoleon uten tvil var, gjorde at han engasjerte revolusjonshæren til å kvitte seg med det som var igjen av styresettet som ble etablert ved samarbeidet mellom Karl den store og paven. Ifølge mange historikere, trakk det «hellige» romerske keiserriket sitt siste åndedrag i 1804, da det fikk sitt dødelige slag av Napoleon. Sant nok hadde Napoleon laget et konkordat (en tosidig overenskomst) mellom Frankrike og paven i 1801, men den seirende generalen nektet å gi pavekirken de privilegier kirken hadde under tidligere konger. Napoleon aksepterte ikke at katolisismen skulle være religionen for de fleste franskmenn. Selv om Napoleon senere tilbød pavemakten noen privilegier, var de ikke verd mere enn det som oppnås ved vanlig diplomati.

Hvem skal ha mye av æren for at den vestlige verden ble satt fri fra det katolske tyranniet? Det var ikke primært sverdet til en erobrer, men frihetsideologien til menigheten i ødemarken. Honnør må gå til de trofaste og utholdende kristne som blødde og døde gjennom århundrene, og som holdt levende for

folket Skriftens sannheter og Guds prinsipper. Det var eksemplet til martyrene som sto imot det religiøse tyranniet, inntil frihet igjen kunne oppnås, som ga massene styrke til å opponere mot åndelig tvang. På denne måten kan vi påstå at ånden og kraften fra Columbanus og hans etterfølgere, som kelterne, goterne og lombardene, ble en dynamisk kraft i folkesjelen. Europas historie er heller ikke komplett, hvis vi unngår å forstå hvor viktig valdensernes kamp var for at dette kontinentet kunne riste av seg middelalderens religiøse mørke og åpne døren for sann bibelsk kristendom. Men det er mye mer å fortelle om menigheten i øde-marken i det nære Østen, i India og i det sentrale Asia og i Kina.

De tidlige valdensiske heltene

Hver gang betegnelsene berengarianere, petrobrusianere, henricanere, arnoldister, valdensere, albigensere, leonister, lollarder, cathari eller de fattige fra Lyan nevnes, gjelder det kristne som alle trodde på og fulgte visse prinsipper. De kunne være forskjellige vedrørende mindre viktige forhold, men pavekirken samlet dem alle under navnet valdensere. (1)

Det er i det nordvestlige Italia, det sørøstlige Frankrike og nord i Spania vi finner de åndelige festningene som i århundrer var uovervinnelige for de grusomme angrepene fra middelalderens katolske kirkemakt. Det er i dette området de gigantiske Alpene reiser seg som en mektig mur mellom Frankrike og Italia. I de fredfulle dalene i fjellheimen, bodde de edle og heltedige valdenserne. Den enestående naturen ble bare enda mer storslått ved tilstedeværelsen av et folk som holdt seg trofaste og lojale til det opprinnelige evangeliet.

Bilde: Valdensiske hjem

Valdenserne, som spredte sin bibelkunnskap til mange land, dominerte ikke i de landene hvor det fantes andre grener av menigheten i ødemarken. De talte kanskje ikke millioner, slik en annen kirke gjorde i den mørke middelalder, men de forble den største av alle kristne grupper i kampen for å bevare Bibelens sannheter. Da reformasjonen kom protesterte de fortsatt mot presteskapets tyranni. Blant dem triumferte sannheten. Det er ikke vanskelig å se hvordan innflytelsen fra valdenserne påvirket den åndelige fornyelsen som ble ledet av Martin Luther og John Calvin. Fra deres hender, som bar arrene fra forfølgelse og tortur, gikk evangeliets banner videre til reformatorene, og derfra gikk den sin seiersgang til kongerikene i Nord-Europa og videre til den unge republikken i Nord-Amerika.

Valdenserne hadde fått det store kallet om å gi sannhetens lys videre til den moderne tids protestanter og til å gjennomtrengte verdens mørke med Bibelens sanne lære. Gjennom den mørke middelalder beholdt valdenserne troen de hadde mottatt fra apostlene. Om dem skriver Sir James Mackintosh: «Ved begynnelsen av denne historien, finner vi noen enkle kristne i dalene i Alpene, som fortsatt bar det gamle navnet Vaudois. Med lyset fra det nye testamentet, så de den enorme kontrasten mellom renheten i det opprinnelige budskapet og ondskapen i det groteske og keiserlige hierarki som omgikk dem.» (2)

Der oppe i fjelldalene holdt de fast på den primitive menighetens lære og praktiske tradisjoner, mens innbyggerne på Italias sletteland kastet sannheten til side. (3) Når vi ser på deres strålende festningsverk, kan vi ikke annet enn å innse at her hadde Gud gitt sitt folk et trygt tilholdssted slik Bibelen forutsa i Johannes Åpenbaring 12:6.14-16.

Da keiser Konstantin i år 325 erklærte hvilken av de kristne kirkene han anerkjente, forlangte han at hele den romerske verden måtte anerkjenne hans beslutning. Det ble derfor en strid mellom de kristne som nekte å gå på akkord med det nye testamentets lære og de som var beredt til å akseptere menneskelige tradisjoner. Mosheim skriver: «De gamle britene og skottene lot seg lenge ikke

kue, verken av trusler eller fagre løfter fra pavens utsende menn, til å underlegge seg Romas dekreter og lover, slik Beda vitner rikelig om. Gallerne og spanskmennene innrømmet paven bare så mye autoritet som de selv fant fordelaktig. Heller ikke i selve Italia fikk han biskopen i Ravenna og andre steder til å bøye seg lydlig etter hans vilje. Og blant privatpersoner var det mange som åpent viste sin avsky for pavens ondskap og hans higen etter makt. Valdenserne, som på dette tidspunkt (det syvende århundre), hadde funnet deres hjemsted i dalene ved Piedmont, kritiserte også Romas dominans.» (4)

Bilde: Piedmont området

Robert Oliveton, en innfødt fra valdensernes område, oversatte Vaudois-Bibelen til fransk i 1635, og skrev i forordet det følgende om Bibelen: «Det er deg alene [den franske reformasjonsskirken] jeg gir denne verdifulle skatt, i navnet til et fattig folk, dine venner og brødre i Jesus Kristus, som helt siden de ble velsignet og styrket av apostlene og Guds ambassadører, har gledet seg over denne skatten. (5)

Valdensernes opphav er fra aposteltiden.

Forbindelsen mellom valdenserne, albigenserne, andre nytestamentlig troende og de første kristne i Vest-Europa, blir omtalt av Voltaire og beskrevet på denne måten: «Skriftemål forekom ikke så sent som i det åttende og niende århundre i landet omkring Loire, i Languedoc og i Alpene». Alcuin klager over dette i brevene han skrev. Innbyggerne i disse landene synes alltid å ha vært villige til

å følge den første og primitive menighetens tro og lære. De avviste ritene og tradisjonene som den katolske kirkemakten fremmet.

De som ble kalt manicheanere og de som senere ble kalt albigensere, valdensere, lollarder, og som ofte framsto under forskjellige navn, var etterkommere av de første galliske kristne, og holdt seg til flere gamle skikker som romerkirken avviste. (6) I nærmere to hundre år i etterkant av apostlenes død, vokste det fram en stadig mer synlig splittelse mellom de to store kirkeretningene, inntil det åpne og endelige bruddet kom. I året 325 ble det første universelle kirkemøte holdt i Nikea, og på den tiden ble Sylvester gitt stor anerkjennelse som biskop i Roma. Det er fra denne romerske biskopens tid at valdenserne daterer sin utelukkelse fra pavekirkens åndelige felleskap.

Kirkehistorikeren Neander skriver at det ikke var uten grunn at valdenserne i denne perioden holdt fast på kristendommens opprinnelige lære. De hevder selv at det nettopp var da kirken ble sekularisert, ved at Konstantin gav romerbiskopen Syvester (314-336) forrang og privilegier, at deres opposisjon mot Rom kom til syne. (7)

Disse kristne i alpine og pyreneene ble kaldt valdensere etter det italienske ordet for «dal». Der de spredde seg til Frankrike, ble de kaldt «vaudois», et fransk ord som betyr «innbygger fra dalene» i en bestemt provins. Mange skribenter kalte dem konsekvent «vaudois». Fiendene til denne grenen av menigheten i ødemarken, har søkt å endre historien deres, ved å angi et feil opphav til navnet valdensere. De forsøker å knytte opphavet til Peter Waldo, en velstående handelsmann fra Lyon i Frankrike, som kom inn i bildet omkring år 1175. Historien om denne mannen er et studium verd, men det er ingen referanser til ham i de tidligste valdensiske skriftene.

Waldo, ble omvendt midt i livet til de sannheter som også ble holdt av valdens-

erne. Han delte ut sin formue til de fattige og jobbet intenst for å utbre evangeliets lære. Han og hans etterfølgere møtte snart grusom motstand. Til slutt flyktet de for livet til de valdenserne som tidligere hadde krysset over alpene, og der i det østlige Frankrike utgjorde de en betydelig forsamling.

Den valdensiske dialekten ble bevart gjennom århundrenes gang og vitner om et urgammelt opphav. Dialekten er ren og preget av det originale latinske språk, uten innblanding av senere språkutvikling i Roma. Alexis Muston skriver at dialekten til valdenserne har en oppbygging som er mye mer regelbunden enn språket i Piedemont. Opphavet til denne dialekten kom før fremveksten av italiensk og fransk, ja til og mer før den latinske språkgruppen. De tidligste dokumen-

tene som er bevart, har større likhet med det nåværende språket hos folket i valdenserdalene enn hos trubadurene i det trettende og fjortende århundre. Det at denne dialekten eksisterer, er i seg selv en dokumentasjon på det urgamle opphavet til dette fjellfolket, og en bekreftelse på deres

Bilde: Valdensk College, Italia

beskyttelse mot fremmedes innblanding og forandringer. Deres språk er et dyrebart monument. (8)

Hvis vi skruer historiens klokke tilbake seks hundre år før Peter Waldo, er det et enda mer berømt navn som er knyttet til valdenserne. Denne lederen var Vigilantius, (eller Vigilantius Leo). Han kan gjerne betraktes som en spanjol,

siden folket han kom fra, praktisk talt var identisk med folket i det nordlige Spania. Vigilantius var kraftig imot tilbakefallet til hedenskapen. De kristne i det nordlige Italia, nordlige Spania og sydlige Frankrike, holdt seg unna dette frafallet. Historien om Vigilantius og hvordan han identifiserte seg med valdenserregionen, er tema i et annet kapittel. (9) På grunn av forbindelsen til denne personen, ble dette kristne folket i mange hundre år kaldt leonister, på lik linje med valdensere og vaudois.

Reinerius Sacco, som var offiser under inkvisisjonen (i år 1250), skrev en traktat mot valdenserne, som forklarer deres opphav. Han hadde tidligere vært pastor blant dem, men hadde falt fra og senere ble han en forfølger og pavelig sendemann. Han må ha visst mye om dem. Etter å ha gitt sitt eget personlige vitnesbyrd, forteller han at alle de gamle kjetterspektene (sett fra Roms ideologiske ståsted), som det var over sytti av, hadde blitt ødelagt med unntak av fire, nemlig arianerne, manichaeans, runearian og leonistene. Han skriver bl.a. at blant alle disse sektene, som fortsatt er eller har vært, er det ingen som er mer giftig for kirken enn den som kalles leonistene.» Han oppgav tre årsaker til at de var farlige for pavekirken. For det første er de den eldste av disse trosgruppene. Noen sier faktisk at de hadde sine røtter fra tiden da Sylvester var pave, andre hevder at de kan knyttes til de troende helt tilbake til apostlenes tid.

For det andre har disse kristne større utbredelse. Det finnes knapt noe landområde der denne «sekten» ikke er representert. For det tredje må det bemerkes at der andre grupper vekker avsky hos dem som hører om deres arbeid, fremstår leonistene med en ydmyk renhet, fordi de lever rett i forhold til mennesker og de tror alt rett angående Gud og trosbekjennelsen. De har bare det ved seg, at de forkaster romerkirken og presteskapet. (10) På denne måten viste Sakko at leonistene, altså valdenserne, var eldre enn arianerne, ja til og med eldre enn manichaeerne.

De bodde ikke på romerske landområder.

Det har lenge blitt anerkjent at det er stor forskjell mellom det nordlige Italia og landets sentrale områder. Blant annet ble bispedømmene i nord-Italia, kalt Italic, men de i det sentrale Italia ble kalt romerske. Eller som Frederick Nolan skriver, i det han omtaler en tidlig latinsk bibel fra dette området: «Forfatteren skjønte at den [Italic Bibelen] fikk sitt navn fra det bispeområdet som ble kaldt det Italske, som satte det i motsetning til det romerske». (11)

Byen Milano i den nordlige del av den italienske halvøya, har alltid vært en av de mest berømte byene i historien, men til tider var Roma en rival hva angår berømmelse. Flere romerske keisere frasa seg byen ved Tibers bredder, og hadde sin hovedstat her. Det var et berømt møtested mellom Østen og Vesten. En forfatter hevder at den religiøse innflytelsen til Milan, ble sett på med respekt, og at denne autoriteten ble anerkjent i Gallia og i Spania. (12) Byen var hovedsetet for de kelterne som bodde på den italienske siden av alpene. (13) Før hadde den blitt influert og dominert av den romerske biskopen og ble senere invadert av gotiske hærstyrker fra både Italia og Frankrike. Disse nykommerne, som hadde blitt omvendt til kristendommen over hundre år tidligere, holdt fast på praksis og tradisjoner fra den tidligste menigheten og gjorde ingen skade i Milan. (14)

Da goterne gav religionsfrihet til sine undersåtter, var det en stor fordel for folket. Hver gang nylige valgte biskoper fra alle deler av Europa, kom til Roma for å bli innviet, kom det ingen fra bispedømmene Milan og Turin. De deltok heller ikke i de vanlige religiøse prosesjonene. Faktisk var det i lang tid etter året 553, et markant ideologisk skille mellom hovedstaden og det nordlige Italia med omliggende landområder. Skillet var mellom Roma og biskopene i ni provinser under lederskap av biskopen i Milano, som sa fra seg felleskapet med Roma, fordi de ønsket å være selvstyrte. De hadde blitt avvist av det berømte dekretet på «Tre kapitler», utstedt i 553, fra kirkemøtet i Konstantinopel, som fordømte tre store ledere av kirken i Øst. (15) Folket i dette området kjente den enkle sannhet.

De trodde ikke på pavens ufeilbarlighet og anså ikke det å være utenfor felleskap med paven å bety utelukkelse fra felleskapet i den sanne menigheten. (16) De holdt fast ved at deres egen ordinasjon var like virkningsfull og lovlig som den påståtte apostoliske suksesjon til biskopen i Roma.

Mens pavekirken brakte mye av Europa under sin kontroll, forble de to bispesetene i Milano og Turin uavhengige. Det var utålelig for pavekirken at i det landet der dets trone stod, «skulle det sitte en Mordekai i byporten». Det var to årsaker til at alle pavekirkens forsøk på anektere Milans landområder ikke lyktes. For det første var det tilstedeværelsen av lombard-kongene, som ikke ble overvunnet før omkring år 800. De sikret religionsfrihet i sine områder. Men det var også en annen årsak, nemlig at lombardene avviste, på samme måte som goterne før dem, mange av de nye religiøse påstandene fra Roma, og de tillot aldri pavens biskoper fra Italia å ta sete i deres lovgivende forsamlinger. (17) Av den grunn ble de omtalt med kirkens vanligste ord for «kjettere», nemlig arianere. Hva de trodde var uvesentlig, for poenget var at de ikke aksepterte alle Roms dogmer og tradisjoner og heller ikke anerkjente romerbiskopens overhøyhet.

Tidlige valdenserhelter.

På grunn av de desperate forsøkene fra pavens skribenter på å knytte opphavet til valdenserne til Peter Waldo, vil alle valdensiske helter før korstogene bli kalt «tidlige». Denne betegnelsen gjelder de evangeliske lederne som holdt det europeiske kontinent trofast til den primitive kristendom i tiden mellom apostlenes dager og albigenserkorstogene. Disse troende adskilte seg ikke fra pavekirken, for de hadde aldri tilhørt den. Faktisk kalte de ofte den romersk katolske kirke for «nykommeren».

Å fortelle historien om de gode gjerningene til de tidlige heltene i alpene fra Vigilantius sin tid frem til Waldo, er å gi tilsvaret til den pavelige tesen om at valdenserne ikke begynte sin evangelisering før omkring år 1160. Den mest anerkjente pavelige motstanderen til valdenserne, som har våget å gi dem opphav

på dette sene tidspunktet, er biskop Jacques Benigne Bossuet. Som en nidkjær fransk papist, er han anerkjent av mange som en av de syv største gjenfortellere eller forfalskere av historien. Med sluhet analyserte han hvert punkt i historien som viste et tidlig opphav for valdenserne, og produserte deretter falske påstander som skulle avsanne det. Om denne mannen sier Mosheim: «Denne skribenten gikk ikke til kildene, men influert av partiskhet, var han villig til å forfalske.» (18) En vanlig leser, som bare er delvis informert, vil lett kunne bli ledet på villspor av Bossuet. Med kjennskap til kildene, avsløres denne biskopens skandaløse misbruk av informasjon.

Til dem som legger for mye vekt på Peter Waldo som grunnlegger av valdenserne, kan det sies at det var mange med navn Waldo. Visse pavelige skribentene har, som alt nevnt, gitt alle religiøse samfunn i Europa, som var motstandere av Roma, navnet valdensere. (19) Grunnen til at de gjør dette kan forstås når vi gransker veksten til kirkene som nektet å gå med på romerkirkens premisser. (20)

Bilde: Valdensesk kirke, Italia

Både læren og de organisatoriske evnene til Vigilantius, gav et lederskap til de evangeliske etterfølgerne av apostlene i Nord Italia, Sør Frankrike og det nordlige Spania. (21) På den tiden var de evangeliske kirkene (de tidlige reformatorene), ikke i stand til å vise en synlig enhet i disse delene av Europa. Etter som de økte i antall på kontinentet, og i det de fikk kontakt med kelterne på de britiske øyene og med Østkirken, oppdaget de at de var ett i troen på det viktigste. Da innså de mer fullt oppfyllelsen av vår Frelzers profeti om at Hans menighet skulle være av alle nasjoner. Selv om det ble gjort store anstrengelser

for å gi de ulike evangeliske gruppene forskjellige navn, måtte selv deres fiender innse at de alle var «menn fra dalene» eller valdensere.

De hedenske folkeslagene ble naturlig nok et misjonsfelt for de to rivaliserende trosretningene, romerkirken og «menigheten i Ødemarken». Utad virket det som om pavekirken dominerte, på grunn av sine egne kirkelover, sitt eget sverd og politiske allianser, men de evangeliske kirkene økte derimot i kraft.

Det åttende århundre åpner med at et sterkt lederskap fremstår i begge disse trosretningene. Etterfølgerne av Columbanus, i tillegg til mektige evangelistene fra nord-Italia og blant kelterne, gjorde uimotståelige appeller til folkemassene. Ved kirkemøtet i Frankfurt (år 794), deltok biskoper fra Frankrike, Tyskland og Lombardia, og viste sin uavhengighet fra Romas vilje. I tilstedeværelse av pavens utsendinger, avviste de det andre kirkemøtet i Nicea (787), som hadde godkjent tilbedelse av bilder. (22) I Orienten, i dette samme århundre, hadde den uavhengige kirken i Øst, akkurat reist et monument i hovedstaden i det kinesiske riket, som forteller om de omfattende seirene til misjonærer i det sentrale og fjerne Asia. (23)

Claude fra Turin.

En kan ikke forstå det niende århundre rett uten å anerkjenne enda en berømt apostel på denne tiden, Claude, ofte kalt «lyset fra det nordlige Italia». Selv om han var spansk av fødsel, vakte hans utmerkede talenter og kunnskap, keiserens oppmerksomhet. Claude ble først kalt til hans hovedstad i det nordlige Europa, og ble etter dette forfremmet til biskop i Turin i Italia, en by midt i de valdensiske regionene. Da han ankom sitt nye tjenestested, fant han den statlige kirken i en elendig forfatning. Ondskap, overtro, avlat, billedtilbedelse og annen demoraliserende praksis dominerte. Det er nesten utallige historiske kilder som bekrefter denne observasjonen. Pavekirken var på vei tilbake til hedenskapet. Claude tok på seg den nesten umulige oppgaven å demme opp mot dette tidevannet. Han fant at selv evangeliske kirker hadde blitt nødt til å kjempe hard mot de

rådende tilstandene. Den modige og ærlige katolske biskop Claude, forkastet til slutt pavekirken og kalte folket tilbake til det nye testamentets tro og praksis.

Tilsynelatende holdt Claude fast ved at Kristus var av guddommelig natur, men han aksepterte ikke de ekstreme spekulasjonene angående guddommen som kirkemøtet i Nikea vedtok. Dette var også tilfellet for de fleste av de evangeliske kirkesamfunnene som skilte seg fra romerkirken. (24) Ikke noe som denne berømte reformatoren skrev, har noen gang blitt vist frem for å anklage ham for frafall, selv om en velkjent motstander beskylte han etter hans død. (25) Tvert imot viser både hans bibelkommentarer og hans andre skrifter, at han var en nytestamentlig evangelisk kristen. I et av sine brev skriver Claude bestemt at han benekter at han har dannet en ny sekt, og han viser til Jesus som også ble ansett som sekterisk og demonisk. Han hevder han fant alle kirkene i Turin fulle av avskyelige og forbannede statuer, og at han med engang begynte å fjerne det som ble tilbedt. (26)

Fra en annen motstander av denne reformatoren, forstår vi det interessante faktum at Claudes bispedømme var delt i to deler. På den ene siden var dem som fulgte overtroen på den tiden og som ble hans bitre motstandere. På den annen siden fantes de troende som var enige med ham i lære og praksis. De sistnevnte var åpenbart valdenserne fra alpene i denne regionen. En av Claudes motstanderne het Dungal, han blir av moderne katolske skribenter beskrevet som en fremragende kirkens mann, og han anklaget Claude for å gjenta kjetteriene til Vigilantius. Det faktum at disse katolske motstanderne aldri sluttet å anklage Claude og valdensere for at de trodde og lærte det samme som Vigilantius, denne enestående reformatoren som levde fire århundrer tidligere, beviser en kontinuerlig kjede av sannhet blant innbyggerne i det nordlige Italia gjennom alle disse fire hundre årene. (27)

Claude raste mot tilbedelse av bilder og statuer. Han sa bl.a: «Hvis en man ikke skal tilbe det Gud har skapt, hvor mye mindre skal han tilbe og anerkjenne det

mennesker har skapt. Den som forventer at frelsen, som bare kan komme fra Gud, skal komme fra bilder, må sammenlignes med dem som er nevnt i Romerbrevets første kapittel, slike som tjener skapningen mer en Skaperen».

Mot tilbedelsen av korset skrev han; «Gud har bedt oss om å bære korset, ikke be til det. De som er villige til å be til det er uvillige til å bære det, både i åndelig og i bokstavelig betydning. Å tilbe Gud på denne måten betyr å fjerne seg fra Ham».

Da han ble anklaget for ikke å holde seg til pavens autoritet, skrev han: «Ingen kan kalles apostolisk ved å hevde at de sitter i apostlenes stol, uten å gjøre pliktene til en apostel og tro som dem. For om de som har denne posisjonen, men ikke følger opp pliktene sier Herren: «De sitter i Moses sitt sete», Matt. 23:1. (Overset-

Bilde: Valdensk kapell, Italia

ternes anmerkning: Det nevnte verset fortsetter bl.a. med «Gjør ikke etter deres gjerninger».) (28) Claude ønsket en bibelsk forklaring på hvorfor de skulle tilbe korset og andre gjenstander som det ble hevdet at Jesus kom i kontakt med, som krybber, fiskebåter, tre, torner og lanser. Han forsvarte seg også mot de som hånte ham fordi han avviste pilegrimsreiser.

Begynnelsen til en ny strid.

Det ble stadig et større skille mellom de forsamlingene som nedstammet fra apostlene og de som var knyttet til pavekirken. Omkring denne tiden (år 831) ble det skrevet en bok som gjorde splittelsen enda større. (29) Den omhandlet på en revolusjonær måte temaet om brødet og vinen i nattverdsmåltidet. Kan-

skje kom dette modige utspillet fordi forfatteren visste at han i denne nye læren fikk støtte fra pavekirken. Biskopen i Roma hadde akkurat, med hjelp fra Karl den Store, lyktes i å organisere det «hellige romerske keiserriket», og han hadde derfor stor innflytelse. Forfatteren, som fikk støtte fra teologisk hold, skrev ned en lære som han hadde tenkt på en stund. Det hadde allerede fremstått dem som støttet den pavelige tesen om at prestene hadde makt til å forandre brødet og vinen til det faktiske legeme og blodet til Jesus Kristus, men nå ble denne bemerkelsesverdige teorien presentert for folket.

Bibeltro kristne advarte og sa at denne nye læren forminsket Kristi offer på korset. Kristne som var under apostolisk innflytelse, tok det standpunkt at frelsen ble tilveiebrakt en gang for alle ved Frelserens død. Hvis denne nye læren ble akseptert, så de at Guds ti bud, som Frelseren døde på korset for å opprettholde, ville bli neglisjert. Fra den tid av sluttet aldri evangeliske ledere å motsette seg disse katolske oppfinnelsene. Den omtalte revolusjonerende boken ble skrevet om lag seks år før den edle Claude døde i år 839.

Hver gang en ny reformator framsto fra menigheten i ødemarken, som synliggjorde Bibelens lære, stemplet pavekirken automatisk denne personen og hans etterfølgere for å være «en ny sekt». For det første ble det derfor gitt inntrykk av at disse kristne og deres tro ikke hadde eksistert tidligere. Sannheten er selvfølgelig at de tilhørte de mange bibeltro kristne som eksistere i Europa og Asia fra den tidlige menighetens tid. For det andre virket det som om disse ulike evangeliske menighetene var adskilte fra hverandre. Sannheten er at de var samstemte om den viktigste læren. Disse forskjellige gruppene utgjorde «menigheten i ødemarken». De ulike navnene som de ble gitt, var ikke noe de selv fant opp, men det var uttrykk som deres motstandere skapte. Som Philippus Limborch skriver: «Fordi de bodde i ulike byer og hadde forskjellige instruktører og ledere, ble de av pavekirken framstilt som ulike sekter med ulik tro og lære. Det er imidlertid mye dokumentasjon som viser at de hadde den samme tro og derfor tilhørte den samme menighet. (30)

På denne tiden i historien ble John Scot, en kjent irsk lærer, kalt til Karl den Stores barnebarn, Charele de Bald. Hans egentlige navn var Joannes Scotus Eri-gena. På den tiden ville ordet «skotte» definitivt bety en mann fra Irland. «Eri-gena» er den greske varianten av ordet skotte. Denne mannen, som var rektor ved den kongelige skolen i Paris, var også forfatter av mange berømte verker og leder blant de skolerte på denne tiden. Han var sjokkert over den forferdelige mottagelsen traktaten om brødet og vinen i nattverden fikk. Han skrev en bok som med suksess motsto denne nye fienden av evangeliet og engasjerte de tro-ende som holdt seg til Kristi lære. To århundrer senere ble hans verker fordømt på et pavelig kirkemøte, når prelatene forsto at disse bøkene lenge hadde hatt stor innflytelse på folket.

Pavelige forfalskninger.

Dette århundret fikk også oppleve andre nye og ødeleggende påstander som ble utarbeidet av pavekirken. Den mørke middelalder hadde allerede begynt å kaste sin skygge over folkemassene i Europa. Kristendommen ble forgiftet av arbeidet til kirkens representanter, som produserte en serie forfalskede dokumenter. (31) Denne samlingen, som vanligvis kalles de pseudo-isidorianske dekreter, søkte å konstruere tidlige «autentiske» nedtegnelser som kunne bekrefte pavenes påstand om sin kirkes åndelige og verdslig makt. Disse dokumentene hadde stor virkning på folk de følgende åtte århundrene (800-1520) og forførte både regenter og deres undersåtter. Selv om falskneriene ble avslørt om lag syv hundre år senere, fortsatte tyranniet og dominansen som pavekirken hadde oppnådd ved dem. I tid med nedgang ble disse forfalskede dekretene, forkledd med oldtidens autoritet, brukt mot «menigheten i ødemarken». Hadde det ikke vært for disse menighetenes guddommelige livskraft, ved å være ledet av Guds Ånd, ville den opprinnelige apostoliske kristendommen med sikkerhet gått under på grunn av forfalskningenes dødelige innflytelse. Roma måtte selv århundrer senere motvil-lig innrømme dette falskneriet.

Valdensiske belter i det ellevte århundre.

Når vi ser på kirkene i det sørlige sentrale-Europa, som bevarte mye av den første menighetens lære, gis vanligvis størst ære til dem som bodde langs begge sider av alpine og pyreneene. Disse dype, vakre og skjulte dalene fikk ofte navn som beskrev deres beliggenhet. Derfor skrev Ebrard fra Bethune, en pavelig forfatter i ca. år 1200, i et forsøk på å beskrive navnet «vallenses»: «De er noen som kalles vallensere, fordi de bor i dalen av tårer. (32) Pilchdorffius, en skribent Roma anerkjenner, skrev omkring år 1250 dette: «Valdenserne ... er de som hevder å ha eksistert fra den tid Sylvester var pave.» (33) Siden Sylvester var biskop i Roma i den tidlige delen av det fjerde århundre, er dette enda et vitnesbyrd om at «mennene i dalene» eksisterte så tidlig som år 325.

Kardinal Peter Damian, en av pavens store støttespillere, kalte dem subalpini i sin kampanje mot disse enkle kristne i det nordlige Italia omkring år 1059. (34) Den vanlige betegnelsen for disse grenseområdene til alpine, var «vallenses», og de har siden det tolvte århundre generelt blitt kaldt valdensere. Den ekte og opprinnelige kristendommen vokste i innflytelse og ble en slik trussel mot de pavelige maktstrukturene at mange synoder og kirkemøter ble kalt sammen for å bekjempe dem.

Den evangeliske uenigheten med det økende hedenskapet i pavekirken, var så kraftig at til og med Romas egne tilhengere ble tvunget til å definere denne splittelsen for å være «dypt rotfestet.» (35) Pavekirken besluttet å nedkjempe denne mektige bevegelsen med hensynsløse midler. Ved det ene synode og kirkemøte etter det andre, ble det besluttet tiltak mot dem. Et eksempel på urettferdigheten som fant sted, er saken om «Læren fra Orleans» i år 1017. Det såkalte frafallet må ha påvirket mange provinser, fordi dommerne hevdet at dette antikatolske frafallet, var kommet til Gaul fra Italia, via misjonærer «som forførte mange i flere områder». Pavelige autoriteter var skrekkslagne over å høre at Stephen, en tidligere prest hos dronningen, som hadde vært en av herskapets ambassadører,

var medlem av den forhatte alternative kirken. Som fanger anklaget for en forbrytelse ble de stilt opp foran kirkens menn.

Det finnes fire til dels motstridende kilder angående kirkemøtet i Orleans. (36) Pavelige skribenter, slik som Bossuet, plukker fra disse kildene det materialet som de ønsker, og prøver på den måten å rettferdiggjøre deres ubegrunnede anklager om manicheisme som ble rettet mot disse tidlige protestantene. Forskere som studerer disse rapportene, kan ikke unngå å merke seg at anklagene ikke ble bevist og at fakta ble forvridd på en helt åpenbar og latterlig måte. (37)

Det er flere observasjoner i forbindelse med kirkemøtet i Orleans, som avslørte den ånd de pavelige dommerne hadde, når de dømte tretten enkle kristne til å bli brent på bålet. For det første ble dronning Constantia stasjonert ved døren, og da de dømte martyrene flyktet ut, stakk hun en pinne inn i øye på Stephen, som tidligere hadde vært hennes private prest, og som hadde irettesatt henne for hennes manglende respekt. På grunn av denne handlingen er hun beundret av mange papister.

Det er også kjent at en av de franske adelsmennene forkledd seg som en enkel evangelisk protestant, og oppsøkte deres menigheter for å skaffe bevis mot dem. Ved hjelp av dette falske spillet fikk han tak i enkelte ord og uttrykk som kunne vises og vendes på og brukes mot dem i retten. Etter at de protestantiske martyrene ble myrdet på bålet av kirkemakten, ble det kjent at en adelsmann, som hadde dødd like før rettsaken, hadde vært medlem av den forhatte menigheten i tre år. Kirken krevde at hans levninger skulle graves opp og hånes i offentlighet.

Vi får vite noe om troen til disse dømte i denne urettferdige rettsaken, fra hva de sa til dommerne etter åtte timers forhør med hån og spott. En gruppe på 13 reformatorer ble brent på bålet. Deres talsperson i rettssaken ga følgende vitnesbyrd: «Dere må gjerne forkynne deres lære til andre, alle dem som er kunnskapsrike med verdens visdom og som tror på ideene til dødelige mennesker. Men til oss er det helt forgjeves at dere framlegger overtro og et budskap fremmed for

Guds Ord. Vi har Guds lov skrevet av den Hellige Ånd i vårt indre, og vi aksepterer kun det vi har lært fra Herren. Ti derfor stille og gjør med oss det dere ønsker. Vi vil være trofaste mot vår konge som regjerer i himmelen, og som med sin egen høyre hånd skal reise oss opp igjen til udødelig seier».

Enhver må stille seg selv spørsmålet. Er dette et vitnesbyrd fra kjettere og gudsbespottere slik de ble framstilt av pavekirken? Eller møter vi her trofaste, bibeltro kristne som valgte martyrdøden framfor å benekte sin Frelser og hans undervisning?

Bilde: 'Kjettere' på vei til å bli henrettet ved brenning under inkvisisjonen. - Wikimedia commons.

Åtte år senere, i 1025, ble det arrangert enda en farse av en rettsak i Arras i det nordlige Frankrike. De anklagede ble beskylt for manicheisme, som også var en av de vanlige falske anklagene fra pavekirken, mot dem som holdt fast på det sanne evangeliet.

Valdensermenigheten

Valdenserne er etterkommerne til flyktningene fra Italia, som etter at apostelen Paulus hadde forkynt evangeliet der, forlot sitt vakre land og dro opp i fjellene, slik Åpenbaringsboken beskriver. «Kvinnen» (som den rene og sanntroende menigheten), flyktet til ødemarken, Åp. 12:6.14, hvor Gud beskyttet den, og disse trofaste overlevde det sanne evangelium fra far til sønn, et budskap med den samme enkelhet og renhet som det evangelium Paulus forkynte. (1)

Bilde: Over Bobbio, Pellice

Forrige kapittel synliggjorde valdensernes historie før og opp til Peter Waldos tid. Han ga ny impuls til menigheten, ved å gi dem som nektet å samarbeide med Rom, et nytt verktøy gjennom moderne utgaver av Bibelen på deres eget språk.

Som alltid er tilfelle, når Bibelen blir populær blant legfolket, blir de engasjerte i evangelisk arbeid. Derfor kan Peter Waldo gis kredit for den økende innflytelsen som valdenserne fikk. Naturlig nok gikk det ikke lenge før han fikk oppleve pavekirkens vrede. Når han ble forfulgt, dro han til Nord Frankrike for å kunne fortsette sitt arbeid, og havnet til slutt i Bohemia. Når forfølgelsen etter hvert rettet seg mot dem han hadde omvendt, var det mange som i all hast dro til valdenserdalene i Italia. Da Peter Waldo senere reiste til det sentrale Øst-Europa, beskyttet Herren mange av hans etterfølgere i de øde fjellområdene.

Sannhetens sæd som allerede var sådd begynte å vokse til en rik høst. I det tolvte århundre var det en lengsel å spore i hele Europa, etter en kristendom som var lik den Jesus forkynnte, da han sa «dere er alle brødre», Matt. 23:8. Pavekirken, som med pomp, prakt og seremonier, lagde en gulf mellom presteskapet og folket. Kirken delte de geistlige inn i et hierarki med titler, verdslig makt og posisjoner, og hele systemet ble mer og mer mislikt av folk flest.

Kirkens anstrengelser med å lage lover som påtvang religiøse dogmer, ble etter hvert møtt med opprør. Kopier av Skriften på folks eget språk ble sirkulert. Mennesker kunne nå sammenligne Bibelens lære med kirkens trospunkter og forskrifter. Mengdene ble derfor oppmerksomme på en ekte kristendom, uten pavekirkens tilføyelser, og de slo seg sammen i ulike grupper. De ble gitt navn som albigenkerne, catharene og passagians, men disse navnene synes å smuldre opp når mange av dem etter hvert tok eller fikk det generelle navnet valdensere. (2)

Vi ser også at presteskapet, som hadde alliert seg med konger og generaler, var bestemt på å holde fast ved sin verdslige makt og innflytelse, som ga dem posisjoner og autoritet. Deres aggresjon var så synlig at folket ikke lenger kunne se forskjell på verdslig ondskap og statskirkens brutale makt og kjetterdogmer. Systemets forsøk på å stemple mennesker som kriminelle fordi de etterlyste religiøs frihet, møtte mye motstand. Resultatet var at navnet valdenserne utviklet

seg i Europa til å bli synonymt med det nye testamentets sanne kristendom, som Jesus og apostlene forkynte.

At valdenserne måtte lide på grunn av forfølgelsene, er godt kjent i historien, og deres utholdenhet og seier kan bare kalles et mirakel. Mye av friheten, opplysningen og aksept av demokratiske prinsipper som vi i dag tar for gitt, kan vi takke den trofasthet kirken i øde-marken for.

Bilde: Massakren av Vaudois av Merindol

Ødelagte kilder.

Å forfølge ved landsforvisning, fengsel eller drap, var ikke den eneste metoden pavekirken benyttet for å drive krig mot de bibeltro kristne. Den skrevne historien om disse trofaste ble også søkt ødelagt på en systematisk måte. I oldtiden var det vanlig at en ny hersker ødela alt som var skrevet av og om sin forgjenger. De meislet til og med bort alt som var inngravert på minnesteiner om konger som regjerte før dem. På samme måte ble nesten all litteratur som omtalte valdenserne på både italiensk, fransk og på det spanske språk, ødelagt av pavemakten. (3) Bare mindre fragmenter er blitt bevart for ettertiden. Likevel kan mye av deres historie bli rekonstruert ved å lese rapportene som den katolske kirke har gjort tilgjengelig, i et forsøk på å sverte dem. Ved å studere inkvisisjonens anklager, detaljene i rettsakene, dommene mot dem og pavekirkens erklæringer, kan vi få et innblikk i deres historie, både deres tro og utbredelse.

Valdensernes kunnskap.

Valdensernes pastorer og lærere hadde tydeligvis en solid utdanning. Som en korrigering til kirkens nedsettende anklager mot dem, noterer historieskriveren

Alexis Muston: «Valdenserne hadde pastorer som hadde svært høy kompetanse. De fleste behersket de bibelske språkene (hebraisk og gresk). De var meget arbeidsomme og oversatte for sine elever skriftene til deres lokale språk. (4) S.V. Bompiani skriver at mange av disse oversatte manuskriptene gikk tapt under de stadige forfølgelsene i det 17. århundre, og bare de bøkene og dokumentene som pastor Leger fikk sendt til bibliotekene i Cambridge og Geneva, ble bevart.

Etter hver forfølgelseskampanje mot valdenserne, var pavekirken nøye med å ødelegge all litteratur den fikk tak i.

Siden de trofaste kristne gjennom hele den mørke middelalder, ikke hadde mulighet til å ha en synlig menighet og ble tvunget til å samles i hytter og fjellhuler, var deres grundige kjennskap til Bibelens innhold en nødvendighet. Valdensernes skoler var lokaliserte i nesten utilgjengelig og øde fjellområde som het Pra del Tor, og de grundige og langvarige studiene som elevene ble tilbudt, i tillegg til Bibelens grunnspråk, inkluderte både latin, romansk og italiensk. (5)

Bilde: Valdensk College for pastorer (Barbes)

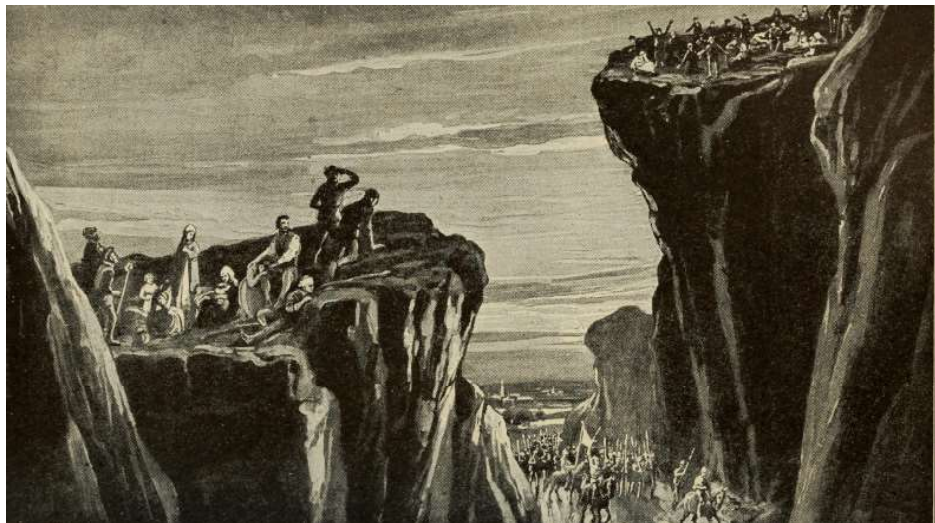
Alexis Muston skriver også: «Overtro som ødelegger den moralske og religiøse oppfatning, kaster sin skygge over menneskets evne til å resonnerer, mens evangeliets lys høyner og renser sinnets krefter». At dette er riktig, bekrefter historien om valdenserne, for blant dem finner vi det beste innen moderne litteratur som var skrevet på folks vanlige språk. De benyttet romanspråket, og det var fra dette språket det franske og italienske språk etter hvert utviklet seg.

Valdensernes religiøse poesi blir fremdeles omtalt som den mest fullkomne språkdrakt fra denne perioden, og det er også språket benyttet for å la evangeliets lys skinne med den største stråleglans. (6) Propagandaen fra Rom, om at valdenserne var få, dårlig organiserte og stort sett besto av ulærde mennesker, helt avhengig av Rom for sine Bibler og sin kultur, er motbevist av mange troverdige vitner. Det kan legges fram mye og god dokumentasjon på at en rekke lærde og høytstående personer var medlemmer av de etter hvert mange valdensermenighetene. Blant dem var flere anerkjente teologer, og disse kristne var betraktet som datidens ledere innen litteratur, musikk og Ordets forkynnelse. Deres misjonsengasjement var omfattende.

Valdensernes innflytelse på reformasjonen blir godt beskrevet i den følgende uttalelsen: «Det ser ikke ut til at de tok aktivt del i striden som foregikk rundt dem i alle deler av Europa, men sannheten er at de utøvde en stor påvirkning på verden. Deres misjonærer var å finne over alt, og de forkynnte den enkle og rene kristendommen, og utfordret mange til selv å studere Guds Ord. I Frankrike, England, Skottland og Italia, var de engasjerte i et stort arbeid, men de utførte sin gjerning i det stille. Lollard, som hadde banet veien for Wycliffe i England, var en misjonær i dette området. I Tyskland og Bohemia ble valdensernes forkynnelse verdsatt og framskyndet reformasjonen. Huss, Jerome, Luther og Calvin, kunne alle fortsette arbeidet som de valdensiske misjonærene hadde påbegynt. (7)

Det er ingen tvil om at valdensernes og albigensernes troslære ble utbredt blant de innflytelsesrike i samfunnet. Det blir bekreftet av den følgende uttalelsen av Philip Momay: «Mange i nobiliteten sluttet seg til dem, blant annet kjente skikkelser som Raymund, som var jarl i Touloué og S. Giles, som var kongens fetter. Andre var Roger Vicount av Besiers og Carcassonne, Peter Roger, lorden i Cabaret og Raymond, jarl av Foix, som var en god venn av kongen i Arragon. Tilsluttet valdensermenigheten var også Gastro, som var prinsen av Beam, jarlen av Bigorre, jarlen av Carman, Armeric de Montreuil og William de Menerbe, og

uendelig mange flere, både lorder og prinser. Dette er menn som aldri ville ha risikert sine posisjoner, formue eller ære ved å være knyttet til en sekt av kjettere, slik den katolske kirken dessverre beskrev valdenserne. (8) Etter å ha fullført sin grunnutdanning, var det ikke uvanlig for valdensernes ungdommer å fortsette sine studier i de store byene i Lombardy eller ved universitetet i Paris. (9)

Bilde: Valdenserne ble jaget av den Romerske kirken.

Et bibelsk folk.

Det fyller oss med takknemlighet å vite at «kirken i ødemarken» var et Bibelsk folk. Ingen senere protestantiske kirker har vist en så stor respekt for Bibelen som valdenserne. Deres vilje til å lyde Guds Ord var både årsaken til deres suksess, men også det som gjorde dem til forbrytere i den katolske kirkes øyne. Gjennom den mørke middelalders lange natt, var disse kristne en helligdom for Bibelen. De var som en ark i Europa, og bevarte Guds Ord gjennom middelalderens forfølgelser. Siden de troende som etter hvert bar valdensernavnet, faktisk eksisterte fra den tidligste kristne tidsalder, var det forventet at deres første Bibel ville være på latinsk. Grundig forskning ble lagt til grunn for denne utgaven.

På et tidlig tidspunkt lanserte de en vakker utgave av Bibelen på språket som het itala, som var en oversettelse fra greske manuskripter. (10) Det kan dokumenteres ved å sammenligne itala utgaven med liturgien som ble benyttet i Milan i flere hundre år, for der finner vi mange tekster fra denne Bibelen. (11) Katolikken H.J. Warner skriver: Bibelutgavene som nå er vanlige blant de vestlige kjetterne, viser seg å være fundert på de greske manuskriptene og ikke på Vulgata. (12) Da det romerske imperiet falt, på grunn av invasjon fra germanske folkeslag, (oversetternes anmerkning: Folkevandringen), ble det romanske språket, som i århundrer hadde vært en bro fra latin til moderne italiensk, blitt moderspråket til valdenserne. På dette språket produserte de en mengde håndskrevne kopier av Bibelen for vanlige mennesker. (13) Denne Bibelen ble også fundamentet for deres religiøse samlinger, og barna ble opplært i å huske utenat store avsnitt av den. På den tiden var det selvfølgelig bare håndkopierte Bibler. (14) Grupper av unge mennesker ble organiserte, hvor de til sammen, som et team, kunne sitere hele Bibelen utenat. (15) Hver av dem kunne gjengi et gitt antall kapitler og når de kom sammen med menighetene og pastorene, kunne de sammen sitere hele Bibelen. (16)

Valdensernes pastorer ble ofte kalt «barbes» (de med skjegg), og de tilhørte, som allerede nevnt, en lærd og godt utdannet gruppe mennesker. (17) Det var ikke bare i bibelkunnskap og i det latinske språk de var dyktige, men også i grunnspråkene. Ungdommene ble opplærte i å være misjonærer i de språk som var å finne i ulike Europeiske land. Gjennom disse kristne, er Bibelens opprinnelige budskap blitt overlevert til bibeltro kristne helt ned til vår tid. Det var denne innflytelsen som var fundamentet for «The Authorized Version» av Bibelen.

Forfølgelsen av valdenserne.

Det var mye forfølgelse i det trettende århundre, av dem som ble antatt å eie valdensernes tro, selv om de også var kjent under andre navn. For flere hundre år drev den katolske kirke en regelrett krig for å utrydde alle skrifter som disse

kristne gruppene hadde produsert. Ingen påskudd, anstrengelse eller utgift ble spart av deres fiender, for å kunne fjerne fra jordens overflate, alle historiske kilder om valdenserne. Det fantes ingen valdenserlandsby som ikke hadde sine martyrer. Kvinner, barn og gamle mennesker ble noen steder brent, kastet i dype brønner eller slaktet i fjellhulene hvor de gjemte seg. Andre steder ble deres hus og eiendommer tatt fra dem, og barna ble sendt til skoler hvor de ble søkt indoktrinerte med de samme falske katolske dogmene som de avskydde. Onde mennesker i pavemaktens tjeneste, angrep deres landsbyer og fratok dem eiendom og drepte alle de kom over. Deres eiendommer ble konfiskert til fordel for kirkens skattekammer. (18)

Bilde: Valdensere angrepet i hulene der de tilbad.

Så mange bøker er skrevet om valdensernes hjerteskjærende lidelser, at videre dokumentasjon er unødvendig. Det viktigste å merke seg, er at valdenserne forble trofaste mot Bibelens sannheter. Da reformasjonen kom til Europa ved hjelp av Luther, Zwingli, Calvin og andre, var valdenserne klare til å ta imot delegasjoner fra reformatorene, som kom for å lære mer om deres tro og forkynnelse. W.S. Gilly skriver at i 1550 var det så mange som 800.000 valdensere, spredt i en mengde alpelandbyer, og de nektet å akseptere pavekirkens tro og lære. (19)

Sannheten spres til mange land.

Inspirert av Bibelens triumferende sannheter, spredte valdenserne seg i Euro-

pa. Historieskriveren Samuel Edgar hevder at de hadde stor innflytelse både i Frankrike, Tyskland, Italia og spesielt i Lombardy, til tross for pavekirkens anstrengelser for å få dem utryddet. Forskere som bekrefter valdensernes utbredelse er mange, men også deres fiender, innrømmer at de hadde en stor innflytelse. Nangis skriver at medlemmene av «denne sekten» var så mange at de ikke kunne telles. Rainerus rapporterer at de var å finne i omtrent hvert land. Caesarius hev-

Bilde: En av hulene der valdenserne oppholdt seg

det at de «infiserte» tusenvis av byer og landsbyer. Ciaconius anklaget dem for å påvirke omtrent hele den latinske verden. Katolikken Gretzer påsto at nesten ingen unnslopp deres besmittelse. Popliner forteller at de spredte seg til Frankrike og dukket opp i Gaul, Spania, England, Skottland, Italia, Tyskland, Bohemia, Saxony, Polen og daværende

Lithuania. I tillegg skriver Matthew Paris at de var å finne i Bulgaria, Croatia, Dalmatia og Spania. Ifølge Benedict var det også mange av dem i Piedmont, Sicilia, Calabria, Pomerania, Alivonia, Sarmatia, Konstantinopel, Filadelfia og Bulgaria. (20) (Oversetternes anmerkning: Distriktet Alasehir, ble i antikken kalt Filadelfia, og lå i Manisaprovinnsen ved Egeer-regionen i Tyrkia.)

Noen har hevdet at albigenkerne var forskjellige fra valdenserne. Sannheten er imidlertid at det var lite forskjell mellom dem når det kom til tro og lære. De ble bare kalt albigenere på grunn av den franske byen Albi, som var deres hovedkvarter. Pavemaktens dekreter fordømte dem alle som valdensere. Det samme gjorde en rekke historieskrivere. (21) Hvor effektivt valdenserne eller

albigenserne forkynte, og hvor mange de omvendte av folket i datidens Bulgaria, vises fra en rapport skrevet av Philip Mornay, som dokumenterer at til og med mange biskoper etter hvert sluttet seg til dem og at en rekke nye kirker ble bygget og innviet av dem. (22) Bartholomeus fra Carcassone, som holdt til i Narbon i Frankrike, var en mann valdenserne samlet seg om og det rapporteres at han utnevnte biskoper og innviet kirker.

Protestantismen er valdensernes frukt.

Innen 1517 hadde den protestantiske reformasjonen begynt å påvirke Europa. Egentlig var ikke protestantismen til å begynne med så mye et brudd med romerkirken, som den var en vekkelse og akseptering av valdensernes apostoliske tro og lære. Vi kan si at protestantismen var en utvidelse av «menigheten i ødemarken». Av alle de evangeliske bevegelsene som hadde sine røtter fra aposteltiden, var valdenserne de reneste og mest innflytelsesrike.

James D. McCabe skriver hvordan delegater fra de tidlige reformatorene møtte ledere blant valdenserne. Det kommer fram at valdenserne var lykkelige over at reformasjonen nå hadde slått dype røtter og at stadig flere ble satt fri til å tenke selv og studere Guds Ord. Det finnes mye korrespondanse mellom valdenserne og de første reformatorene, og mange av valdensernes prester ble sendt for å undervise dem.

Reformatorene anerkjente valdensernes rene tro og lære og behandlet dem med den største respekt. Den 12. september i 1532 ble en synode arrangert i Angrogna. Mange utsendinger fra de reformerte kirkene i Frankrike og Sveits var delegater. Blant dem var William Farel fra Frankrike. Han skriver at han var fascinert av manuskripter og bibelkopier som valdenserne hadde oppbevart fra den tidligste kristne kirken. De hadde også kopier av hele Bibelen oversatt til fransk. Denne bibelen ble sent som gave fra valdenserne til de franske reformatorene. (23)

Valdensernes enkle og rene liv var et resultat av at de hadde akseptert Bibelens enkle og rene kristendom. De fulgte anmodningen fra apostelen Johannes, om ikke å legge noe til eller ta noe bort fra Guds Ord. Denne valgte lydigheten var en beskyttelse mot falsk lære og en oppskrift for deres evangelisering. Også deres fiender innrømmet at deres tro var lik den første menighetens lære. Et sammen- drag av deres doktriner, høres ut som læren til Vigilantius i det fjerde århundre og Claude i det åttende århundre.

Antoine Monastier viser noe av den falske læren de forkastet. De tok avstand fra doktriner som bygget på menneskelige tradisjoner, og de forkastet bruk av bilder, kors og relikvier som objekter for tilbedelse. Likeledes avviste de tradisjonen med jomfru Marias og helgeners forbønnstjeneste og de tok selvfølgelig avstand fra alle festdagene som æret disse helgener og bønner sendt til dem. Også tradis- jonen med røkelse, messeofferet, skriftemålet, troen på evig pine, hellig vann, tradisjonen med å faste til bestemte tider, hellige prosesjoner, pilegrimsreiser, ugifte prester og pavekirkens kjøp av syndstilgivelse med penger. (24)

Reinerius Saccho hevder i sine skrifter at valdensernes fiender måtte innrømme at de var et folk som var lydige mot Guds lov. Han legger til at de levde enkle liv, var moderate i alt og holdt seg unna verdslighet. Det første de lærte sine barn, var å ha tillit til Kristus og lydighet mot Guds bud. (25)

Med så mange mennesker involvert, må det regnes med at forfølgelse, isolasjon og desperate livsforhold, ville rive enkelte av dem vekk fra sin tro og at de ville tilpasse seg noen av pavekirkens dogmer. Når også enkelte reformatorer valgte liberalisme på enkelte områder, og denne holdningen spredte seg i Europa, ville det påvirke de eldre kirkene som lenge hadde lidd på grunn av at de hele tiden hadde fulgt de lærepunktene som reformatorene nå vektla.

I sin glede over reformasjonsprosessen, var det noen som tilpasset seg enkelte av reformatorenes mangler. Alle må erkjenne at selv om reformatorene hadde en

meget gunstig påvirkning så langt de gikk, er det lett å se at de ikke gikk hele veien. (26) Andre enn pionerene i reformasjonsprosessen, måtte i ettertid arbeide for en videre og dypere restaurering av urmenighetens ekte kristne tro og praksis blant de menighetene som virkelig ønsket å følge i Mesterens fotspor.

De første valdenserne holdt sabbaten.

Før vi tar for oss sabbatshelligholdelsen blant de første valdenserne, kan det være nyttig at vi ser litt på søndagshelligholdelsen ved slutten av det man vanligvis kaller den første perioden av kristendommens historie, som ble avsluttet ved Nikeakonsilet i år 325. Keiser Konstantin, som var den første kristne romerske keiser på et tidspunkt da kirken og staten begynte å samarbeide, vedtok den berømte søndagsloven i 321. En kommentar fra et ledende romersk katolsk tidsskrift, forklarer godt situasjonen. «Keiser Konstantin, etter sin omvendelse til kristendommen, gjorde helligholdelse av søndag til en borgerplikt. Vedtaket som ble erklært, sier: «La alle dommere og folk i alle byer, hvile og all slags handel bli lagt ned på solens ærverdige dag. De som bor på landet kan på frivillig basis være engasjerte i sine plikter, fordi det skjer ofte at denne dagen er den beste til å så hvete og plante vindruer, slik at en anledning av guddommelig nåde ikke mistes».

Vi har ingen grunn til å tro at Konstantin ville ha akseptert landbruksarbeid på hviledagen, hvis kirken helt fra sin begynnelse hadde forbudt kristne den slags arbeid som den senere tillot. Det har vært et ufravikelig guddommelig påbud, fra uminnelige tider, at hvile fra fysisk arbeid på Guds dag, ikke var en forskrift som kunne endres av et kirkehierarki, bare fordi det var gunstig. (27)

Det er mye dokumentasjon som viser at sitatet fra Konstantin, ikke åpenbarer noen tilfeldig situasjon eller noe uvanlig når det gjelder søndagshelligholdelse i det fjerde århundre. Det var ikke bare en tradisjon for den katolske statskirken, men det kan dokumenteres at den samme kirken hevdet at den hadde myndighet til å erklære søndag som hviledag og i tillegg kunne bestemme hvor mye arbeid skulle eller ikke skulle bli utført på denne dagen.

Som videre indikasjon kan det henvises til flere kilder som viser at det ikke var strenge krav om å avstå fra arbeid på søndag i løpet av kirkens første tidsperiode. Denne dagen ble uten tvil betraktet av de kristne som en gledesdag og de kom til kirken for å vise sin hengivenhet for Gud, men det er ingen dokumentasjon på at de avsto fra arbeid på grunn av at det var forbudt. Hadde det vært et lovforbud mot å arbeide på søndag, ville det vært en fare for assosiasjon med de jødiske forskriftene, som forbød arbeid på hviledagen. I perioder med forfølgelse ville et forbud mot å arbeide på søndag ha avslørt de troende kristne.

Bilde: Valdensk logo

Det ble ansett tilstrekkelig å be på den jødiske sabbaten, siden denne dagen etter hvert ble helligholdt av mange kristne. (28) Vi kan derfor lett se at søndagshelligholdelse i de tidligste kristne århundrene, ikke var en helligdag som Gud hadde utpekt, men var en dag og en skikk forordnet av mennesker og hvor fysisk arbeid var tillatt.

Fra mange kirkehistorikere blir vi fortalt at i Østkirken og alle Vestkirkene, med unntak av i Rom, ble sabbaten helligholdt av alle som var modige nok til å stå imot den voksende innflytelsen fra dem som ønsket å tilfredsstille en hedensk verden, som hadde valgt søndag som hviledag.

Som en kontrast til søndagshelligholdelsens tvilsomme opprinnelse, kan vi observere hvordan historikere omtaler den sjuende-dags sabbat. De følgende to sitatene er nevnt tidligere i denne boka, men er verd å gjenta i denne sammenheng. Socrates, en kirkehistoriker fra det fjerde århundre skriver: «Omtrent alle verdens kirker feiret hver uke de hellige mysterier på sabbaten, men de kristne i Alexandria og i Rom, på grunn av noen tradisjoner, har sluttet med det. (29)

Enda et sitat fra kirkehistorikeren Sozomen, som levde på samme tid som Socrates. Han skrev: «Folk i Konstantinopel, og omtrent alle andre steder, kommer sammen både på sabbaten og på den første dag i uken, en tradisjon som ikke blir fulgt i Rom eller i Alexandria. (30) Innholdet i disse to sitatene viser oss at den greske kirken representerte en sabbatsholdende kristendom og at kristendommen i vest, med unntak av byene Roma og muligens også Alexandria, var sabbatsholdende. Det er imidlertid mer informasjon å hente om sabbatshelligholdelsene før året 325, når vi tar for oss Spanias historie. Spania var nemlig så heldig at landet i mange hundre år unnslopp innflytelsen fra Rom.

Romerkirkens historie kan inndeles i to hovedperioder. Først den som leder opp til året 325 og etterpå perioden mellom år 325 og 1200. For å kunne studere de første fire århundrene, er det utrolig viktig at vi kjenner til de 81 resolusjonene som ble vedtatt ved konsilet i Elvira i Spania i år 305. Disse dokumentene viser oss tre ting. (1) Helt opp til tiden for dette konsilet, hadde ikke den spanske kirken adoptert noen troserklæring, og hadde ikke med vedtakene som senere ble stadfestet i Nikea. (31) Videre: (2) Kirkestraff eller tukt for medlemmer som ikke fulgte kirkens lære, var begrenset til utelukkelse. Og: (3) Det var ingen henvisning til verdslige lover (myndigheter) i Spania opp til konsilet i Elvira. Riktignok kan vi spore en bevegelse eller interesse fra noen, for et nærmere samarbeid mellom kirke og stat, men denne utviklingen hadde ikke lyktes på daværende tidspunkt.

Når det kommer til holdningen kirken i Spania hadde til sabbatshelligholdelse, er saken veldig klar. Punkt 26 fra konsilet i Elvira viser at kirken i Spania helligholdt den sjuende-dags sabbat. En særskilt kommentar under konsilets punkt 26, er at kirken måtte informere sine medlemmer om den misforståtte og feilaktige tradisjonen med å faste hver sabbat. (32) Dette vedtaket er selvfølgelig i direkte opposisjon til tradisjonen som var håndhevet i Rom, der alle ble påbudt å faste på sabbatsdagen, for å kunne gjøre dagen så nedverdiggende, avskyelig og lite attraktiv som mulig for folket. (33)

Hva er forbindelsen mellom denne informasjonen og de tidlige valdenserne? Jo, kirken i Spania fungerte som en trosmessig enhet, men når kravene og tradisjonene fra Rom begynte å påvirke disse kristne, valgte de troende fra Pyrenes seg ut av fellesskapet på grunn av de falske dogmene som pavekirken introduserte. Robert Robinson skriver at folket som levde i dalene (fjelldalene) i forskjellige land, ble kjent som «dal-beboere» (valley dwellers) eller vallenses. Denne forfatteren hevder faktisk at innbyggerne i Pyreneerne, var de sanne og opprinnelige valdenserne. (34) Ordet på latin er «vallis» og fra det kom «valleys» på engelsk, valdesi på italiensk, vaudois på fransk og valdenses på spansk. (35)

Resolusjon 26 fra konsilet i Elvira åpenbarte altså at kirken i Spania, på den tiden helligholdt sabbaten. Samtidig viser kirkehistorien at valdenserne i Nord-Spania eksisterte på samme tid. Disse forbindelsene indikerer klart at de tidlige valdenserne i Spania helligholdt sabbaten. Vi kan også merke oss at nordøst i Spania, nær byen Barcelona, ligger byen Sabadell, i et område som opprinnelig var et tilholdssted for et folk som spanske tradisjoner kalte både valdenses og sabbatati. (36) Det er kjent at navnet «Sabbatati» kommer fra beskrivelsen at de holdt sabbaten. I området rundt sabadell er det mange arkeologiske funn fra dette folket. (37) Flere hundre år senere, da pavemakten begynte å dominere i Spania og forfølgelse rammet disse dalene, flyktet mange av dem nordover i Italia, hvor de ble tatt imot og gitt et hjem blant valdenserne i alpen. (38)

Valdenserne som Bibelfolket.

Jo sterkere romerkirken ble, jo mer vekt ble det lagt på søndagshelligholdelse. Samtidig var det slik at kirkene som ivaretok apostlenes kristendom, klynget seg så lenge som mulig til dagen som Jesus Kristus og apostlene holdt hellig. Valdenserne var et så gjennomført bibelfolk, at de holdt den sjuende-dags sabbat i flere hundre år. Omtrent to hundre år etter at pave Gregor I (år 602) hadde utstedt en bannbulle mot sabbatsholdere i byen Roma, ble det innkalt til et kirkekonsil i Friaul i nord Italia i år 791. Denne byen representerte et av tre store

områder hvor Lombard-kongedømmet opprinnelig var etablert. I sin appell til kristenheten, påla dette konsilet alle troende om å helligholde «Herrens dag», men i forklaringen til appellen, omtales også den alternative sabbatsdagen, som jødene helligholder, den siste dag i uken, som også alle landets landarbeidere helligholder. (39) Omtrent hundre år senere (865-867), ble det en skarp konflikt mellom kirken i Roma og den greske kirken, på grunn av mange nyomvendte kristne fra Bulgaria, som alle helligholdt sabbaten. Den bulgarske kongen sendte et dokument med 106 spørsmål til pave Nicolas I. (40)

Kongen insisterte på at de ti bud og omskjærelse måtte nøyaktig overholdes og at sabbaten selvfølgelig var gyldig. (41) Senere har det vist seg at påbudet om omskjærelse var en falsk tilføyelse. Når han skriver om noen kristne som ble antatt å være en gren av valdenserne, hevder David Benedict, at historien om at de praktiserte omskjærelse, uten tvil er en anklage som var skapt av deres fiender.

Fordi de helligholdt den sjuende-dags sabbat, ble de på en hånlig måte kalt jøder, som sabbatsholdere noen steder blir kalt selv i vår tid, og hvis de var ansett som jøder, er det selvfølgelig naturlig at de skulle eller burde praktiserte omskjærelse. Dette var sannsynligvis resonneringen til deres fiender, men at de faktisk praktiserte omskjærelse, er lite trolig. (42) Adam Blair skriver: «Blant dokumentene som er bevart fra disse menneskene, finner vi en grundig forklaring til de ti bud. Denne kilden inkluderer en presisering av kristen moral, kjærlighet og lydighet til Gud og en advarsel mot å tro på planetenes innflytelse på mennesker. All trolldom er forbudt, det samme er tilbedelsesritualer som inkluderer bilder og idoler. All banning er også advart mot. Videre er det i denne forklaringen skrevet om betydningen av å avstå fra alt som er syndig, og at verdslig arbeid må legges bort på sabbatsdagen. Skrivet vektlegger videre verdien av gode og barmhjertige gjerninger, bønn og kristen forkynnelse. (43)

Til tross for all motstand og forfølgelse, er det tydelig at Guds beskyttende hånd hvilte over hans lovlydige folk. De vokste i antall, men det var ikke før i det tolvte

århundre at paven for alvor ble forskrekket over valdensernes vekst og innflytelse. De såkalte kjetterne i Syd-Frankrike, var faktisk den vestlige grenen av valdensermenigheten, og de ble vanligvis kalt albighensere, siden det var veldig mange av dem i byen Albi. Provinsen hvor denne byen lå, fikk mye oppmerksomhet fordi den var i allianse med den franske kongen, selv om den ikke var innlemmet under kongens styre.

Pavekirken var i allianse med den franske kongen. En synode hvor kjetteri ble diskutert, ble arrangert i år 1167, i distriktet Toulouse. Katarer fra både Lombardy, Italia og Frankrike var blant delegatene. Nicetas, som var leder for paulikanerne var der, men også biskopen i Konstantinopel var til stede og ledet synoden. (44) Paulikanerne, ifølge Adeney, forkastet søndag og holdt lørdag hellig. (45) For mer effektivt å kunne kjempe mot det voksende kjetteriet, ble to nye munkeordener etablert, fransiskanere og dominikanere. Som en forfatter skriver: «Det er godt bekreftet at begge disse ble lansert primært for å nedkjempe valdenserne». (46)

Når det gjelder forfølgelsene som valdenserne led for sin sabbatshelligholdelse, finner vi den følgende erklæringen fra Alphonso, publisert i år 1194: «Alphonso, kongen av Aragon, til alle erkebiskoper, biskoper og alle andre. Vi befaler dere å kopiere våre forfedre, i lydighet mot kirkens regler, slik at alle kjettere, som valdenserne, insabbathi og folket som kaller seg «de fattige i Lyons» og alle andre kjettere, må bli fjernet fra Guds ansikt og fra alle katolikker, og skal drives ut av vårt land». (47)

Bruken av uttrykket «insabbathi» i denne uttalelsen, henviser til dem som skulle utvises fra Spania, og det forteller oss igjen om sabbatsholdere i Spania i middelalderen. At insabbathi var valdensere er dokumentert av Bernard Gui, en berømt leder for inkvisisjonen. (48) Han hevder at «ensavates» (insabbatati) var navnet som ble gitt til valdenserne. (49)

Det er to interessante observasjoner som kaster lys over uttrykket «insabbathi»

benyttet i kong Alphonsos erklæring. Den første er at det eksisterer et gotisk spansk liturgi. (50) Ordlyden var svært annerledes enn det som ble benyttet i Roma. (51) Det følgende sitatet fra Michael Geddes kan hjelpe oss å forstå: «Pavens overhøyhet var ikke kjent for den gamle gotiske kirken. Pavekirkens doktriner som transsubstansiasjon, evig pine, bønn til engler og helgener, skriftemål og tilbedelse av bilder, var ikke praktisert i den gotiske kirken». Denne påstanden dokumenteres fra kirkens egne kilder. (52)

Forfatteren fortsetter med å hevde at den gamle spanske gotiske kirken, i prinsipp var den samme som den gamle engelske kirken. Våre lesere trenger bare å referere til tidligere kapitler i denne boka, for å finne bevisene for at den britiske keltiske kirken, helligholdt den sjuende-dags sabbat som omtalt i det fjerde av Guds bud. Dette utgjør enda et ledd i beviskjeden for at uttrykket insabbatati og insabbathi, henviser til dem som helligholdt den sjuende-dags sabbat. Den andre observasjonen som er verd å merke seg, er at dekretet til kong Alphonso av Aragon ble gitt i år 1194. Det forteller oss hvor sent i middelalderen valdenserne fremdeles helligholdt sabbaten i Spania.

Pavekirkens ledere i Tyskland, Italia og Frankrike skrev på samme tidspunkt sine dekreter mot sabbatati eller insabbatati, og kirkens frykt viser hvor mange de var og hvilken innflytelse de faktisk hadde. Det foreligger en mengde henvisninger til «kjetterne» under navnene sabbatati eller insabbatati i inkvisisjonens litteratur. En grundig forklaring på hva disse kjetterne trodde og lærte, er imidlertid vanskelig å finne. Grunnen til det, som Robert Robinson skriver, er at det var et prinsipp for den katolske kirke, ikke å nevne innholdet i den lære de såkalte «kjetterne» holdt seg til, for å hindre at noen skulle ønske å finne ut hva de trodde.

De forbød også sine prester å nevne de gode observasjonene om disse «kjetternes» livsførsel, i tilfelle folk skulle få en gunstig oppfatning av dem. (53) Uttrykket sabbati, sabbata, insabbatati henviser til det å helligholde den sjuende-dag

som sabbat. Historikeren Goldast skriver om dem som ble kalt insabbatati, de ble kalt ved dette navn, ikke fordi de ble omskåret, men fordi de helligholdt sabbaten i samsvar med Bibelens innhold og jødisk lov, (54)

Like etter at kong Alphonsos dekret mot insabbatati ble skrevet, dukket det opp en pavelig skribent i Spania, som etter hvert ble kjent og berømt. Hans navn var Lucas fra byen Tuy, ofte kalt Lucas Tudensis. Hans skrifter viser klart hvor mange sabbatsholdere det var i Spania i 1260.

Lucas døde omkring 75 år før Wycliffe begynte sitt arbeid, han som ofte er kalt «Reformasjonens morgenstjerne». De som ønsker å lese noe av det Lucas skrev, vil legge merke til hvordan han satte pris på arbeidet til den spanske helgenen Isidore, og hvordan han beklaget at den spanske begeistring var avtagende, og at få var villige til å gå til krig mot fiender av kirkens tro.

Bilde: Minnestein satt opp for å minnes massakren av Albigenerne (Valdenserne)

Han uttrykte avsky for «kjetternes» samlinger og deres offentlige forkynnelse. Han raste også mot verdsligheten i de lokale katolske kirkene. (55)

Det følgende er utdrag fra et vitnesbyrd om sabbaten, gitt av en kvinnelig valdensisk fange som ble dratt foran en av inkvisisjonens domstoler. Hendelsen fant sannsynligvis sted i Freiburg i Tyskland. Fange Barbara Von Thies erklærte at hun ikke ville ha noe å gjøre med skriftemålet til prestene. Hun gjorde det klart at jomfru Maria ikke inngikk i hennes kristentro. Vedrørende søndag som hellig-

dag, sa hun: «Gud har bedt oss om å hvile på den sjuende-dags sabbat, og det er nok for meg. Ved Guds hjelp og av hans nåde, skal vi alle stå ved sannheten og dø i vår bibelske tro, for det er den rette tro og den eneste måte å leve i Kristus». (56)

Kristi velsignelse på disse forfulgte Guds barn var så stor at de fikk innflytelse i mange land. Mosheim skrev at før Luthers tid, fantes det i nesten hvert land i Europa, spesielt i Bohemia, Moravia, Sveits og Tyskland, mange som hadde sine sinn dypt ankret i prinsippene som ble synliggjort av valdenserne, Wycliffes etterfølgere og dem som hadde lært av Huss. (57)

Det fjerde buds sabbat ble helligholdt av dette folket, i lydighet mot den moralske lov. Det følgende sitatet fra Lamy viser hvor høyt sabbatsholdere var ansett blant lorder og prinser: «Alle rådsherrer og fyrster var enige med læren som kom fra Wittenburg, Augsburg, Geneva og Zurich». Blant dem var Petrowitz, Jasper Cornis, Christopher Famigall og John Gerendi, som var leder for sabbatarianerne. De var kristne som ikke helligholdt søndag som religiøs hviledag, men sabbaten, og de tok navnet genoldister. (58)

Det er en harmonisk kjede av sannheter fra apostlenes tid til reformatorene - og videre. Det inkluderer sannhetene som ble trodd av de kristne i Nord-Italia, nemlig hva albigenserne forkyste, hva Wycliffe lærte og undervisningen til Huss. André Favyn, en kjent romersk katolsk historieskriver, som skrev på fransk, viser en rød tråd fra Luther, bakover gjennom læren til Vigilantius og videre til Jovinianus, og han hevder at Vigilantius ga doktrinene til albigenserne, som ble kalt valdenserne og at de igjen overførte dem til Wycliffe og til etterfølgerne av Huss og Jerome i Bohemia. (59)

Inspirert av Kristi budskap, fortsatte valdenserne sitt misjonsarbeid. Noen steder ble de kalt passaginians. I dokumentet «Waldensian Research», skriver forskeren Gilby: «Passaginians, Passagini eller «innbyggerne i fjellpassene», fra det latinske ordet passagium, er navnene gitt dette folket. Svært mange av valdenserne, uan-

sett hvilket navn de fikk, helligholdt Guds sabbat i det fjerde bud og forkynnte at denne lydigheten til Guds Ord var alles plikt.

Det var nettopp på grunn av denne lojaliteten til Skriften at navnene insabbati eller insabbatati ble gitt dem. Bønder og innbyggerne i landsbyene, som selv arbeidet på lørdag, observerte at disse kristne kom sammen for å studere Skriften og tilbe Gud på sabbatsdagen, og kalte dem av den grunn Insabbatati. Vi kan merke oss at ordet sabbat, aldri ble benyttet for å beskrive søndag.

Når han omtaler søndagsloven til keiser Konstantin, fra 321, skriver Robert Cox: «Det er ingen indikasjon på at før denne loven ble vedtatt noen steder i kristenheten, ble helligholdelse av sabbaten knyttet til begrepet «Herrens dag». (60) At valdenserne var forpliktet til å overholde lørdag som sabbat blir synliggjort i dette sitatet: «De (valdenserne) hevder at ingen av tradisjonene som kirken har introdusert etter Kristi oppstandelse, burde bli etterfulgt, enten det er festdager, faster, posisjoner eller embeter i kirken. (61) Erasmus skriver om de troende i Bohemia, at så sent som på 1500-tallet, helligholdt de sabbaten nøye og de ble kalt sabbaterianere». Konklusjonen er at det finnes massiv dokumentasjon på at valdenserne, uansett hvilket navn som ble benyttet om dem, helligholdt sabbaten.

Valdenserne og reformasjonen.

Selv om det er sant at de reformerte kirkene endret Europas ideologiske profil, mislykkes de i å forkaste visse latinske tradisjoner, noe som skulle bli et problem for dem på et senere tidspunkt. Pastor Robinson holdt en avskjedstale til pilgrimmene som reise fra Holland for å finne lykken i en ny verden. Han advarte dem og sa at det var nær umulig for en kirke (han henviste til reformatorene), som nettopp hadde kommet ut fra mørket som preget et anti-kristent miljø (han mente katolisismen), å ha mottatt alt lyset som er å finne i Guds Ord. (62)

Alt kunne blitt annerledes hvis menighetene i Piemonte (oversetternes anmerkning: Piemonte betyr «ved foten av berget» og henviser til området ved Lago Maggiore og Langhe i Italia, hvor de fleste av de første pilgrimmene kom fra), hadde vært i stand til å holde fast på valdensernes rene lære. Da ville ikke de moderne valdenserne så lett ha kommet i konflikt med bibeltroen til sine forgjengere. Allerede i år 1630 kan vi se hva som skjedde. På grunn av geografisk nærhet til de kristne i Frankrike og Sveits, ble valdenserne som var isolerte i dalene i Piemonte, i en prosess ledet til å akseptere flere av læresetningene til datidens generelle kristenhet. Likevel holdt de fast på mye av den opprinnelige teologien og moralen. Men nettopp i år 1630, døde utrolig mange valdensere av en pest, og deres nye lærere, som kom fra Frankrike, innførte en tro som var tilpasset den franske reformerte kirken. (63) Selv om valdenserne hadde mye til felles med de reformerte kirkene, mistet de ikke sin egen organisasjon. De reformerte kirkene vokste hurtig og fikk etter hvert så stor makt og innflytelse, at de i Tyskland og England var fri fra Roms forfølgelse.

Denne friheten var ikke et privilegium for valdenserne som levde under italiensk styre. Etter en konferanse hvor en delegasjon fra de reformerte kirkene møtte med valdenserne, vedtok de at de skulle være mer åpne og modige i sitt arbeid og sine vitnesbyrd enn de hadde vært tidligere. Den 21 januar i år 1561, dagen etter at denne konferansen var avsluttet, i de vakre fjellene i alpene, og delegatene fra de reformerte kirkene hadde erklært evig vennskap med dem og reist hjem, publiserte fienden (den katolske kirke) et dekret som tvang alle valdensere til å møte til messe i sin nærmeste katolske kirke.

Kirken erklærte krig mot folket i fjellene, og alle som kirkens menn fikk tak i, ble fengslet, pint, hengt, brent på bålet eller drept på de mest grusomme måter. Men valdenserne slo hardt tilbake og krigen ble så voldsom at guvernøren i Savoy (influert av sin protestantiske kone), ga valdenserne midlertidig amnesti for å stoppe kirkens forfølgelse.

Men striden fortsatte fra år 1655 til 1689, og ord kan ikke beskrive alle grusomhetene. De trofaste valdenserne ble omtrent utryddet av den politiske katolske kirkemakten. Det var grusomme massakre. Hele landsbyer ble brent ned, gamle mennesker ble gjennomboret med spyd eller druknet, spebarn ble revet fra sine mødre og fikk hodene knust mot fjellveggen. Store flokker av valdensere ble drevet gjennom fjellpassene. Omtrent halvparten av alle valdensere ble tvunget i eksil. Om denne forfølgelsen skrev en geistlig: «Hvis de protestantiske kirkene i Europa til slutt ikke hadde grepet inn, ville vi sett en fullstendig utryddelse av valdenserne som et folk. (64) Da den 1260 år lange profetien var avsluttet, hadde denne trofaste grenen av «kirken i ødemarken» oppnådd religiøs frihet. Det var forfølgelsen av valdenserne som motiverte John Milton til å skrive sitt berømte dikt: (Vi gjengir her diktet på originalspråket, siden en oversettelse ville miste mye av dybden i de gamle engelske ordene.)

«On the Late Massacre in Piedmont.»

“Avenge, O Lord, Thy slaughtered saints, whose bones Lie scattered on the Alpine mountains cold, Ev’n them who kept Thy truth so pure of old When all our fathers worshiped stocks and stones. Forget not: in Thy book record their groans Who were Thy sheep and in their ancient fold Slain by the bloody Piedmontese that rolled Mother with infant down the rocks. Their moans The vaies redoubled to the hills, and they To heaven. Their martyred blood and ashes sow O’er all the Italian fields where still doth sway. The triple tyrant: that from these may grow A hundredfold, who having learned Thy way, Early may fly the Babylonian woe”.

En global oppvåkning til Bibelens profetier.

Protestantismen var for det meste en frukt av «menigheten i ødemarken». Den tok avstand fra den katolske ideen at apostlenes og Bibelens evangelium skulle fortsette å utvikle seg og modnes gjennom kirkehierarkiet, (the development teori). De avviste at nytt lys kunne avskaffe det lyset som skinte fra Jesu undervisning gitt til disiplene. Ved og gjennom denne teorien krever pavemakten rett til å legge til sannheten det som kirken til enhver tid så fordelaktig.

Bilde: I dette området ble mange Valdensere drept for sin tro

Det var denne ideen som drev kirken til å utvikle en rekke dogmer som var fremmede for Guds Ord. Kardinal Gibbon skriver rett ut: «Skriften alene inneholder ikke all den sannhet som de kristne er forpliktet til å tro.» (65) Protestantismen representerer en tilbakevending til Bibelen og vektla en vekst ved å gjenopplive og leve etter det lyset Bibelen tilbyr. Protestantismen vokste fort og etter hvert som den utdypet Bibelens lære, våknet mange av dens menigheter i det attende århundre til behovet for å forstå advarslene inkludert i de Bibelske profetiene. Mange studerte derfor profetiene som hadde å gjøre med endetiden.

Det var også årsaken til at John Wesley, i år 1756, skrev og forkynte det følgende om dyret med de to horn omtalt i Johannes Åpenbaring kapittel 13. «Han (dyret, makten) har enda ikke dukket opp, men han kan ikke være langt borte, for han vil komme til syne ved avslutningen av de 42 månedene til det første dyret». (66)

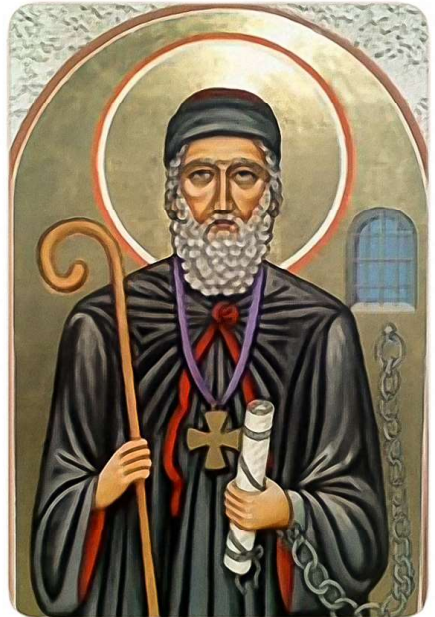
Profetien om de 1260 årene var noe omtrent alle kristne var opptatt av på den tiden. Det ledet også til et dypere studium av de 70 år/ukene i profetien fra det 9. kapittel i Daniels bok, som har datoen for Krist korsfestelse som en dokumentasjon. Tiden var kommet da Guds sanne og rene menighet kunne komme tilbake fra «ødemarken» hvor den skjulte seg fra «dyrets» forfølgelse.

Denne innsikten ledet også til manges studium av den lange 2300 dagers profetien i Daniels bok, kapittel 8. Bibelselskaper ble etablert og misjonsforeninger startet. Nidkjære misjonærer reiste til mange land for å forkynne at endetiden var nær. Menigheten i ødemarken hadde bevart og trofast forkynt Bibelens sannheter og ble nå etterfulgt av tiden for Guds siste menighet, «levningen», som «holder fast ved Guds bud og har Jesu tro», Åp. 14:12.

Aba og menigheten i Persia

I det sjette århundre, ifølge rapporten til en nestoriansk reisende, ble det kristne budskapet forkynt for bactrierne, hunnerne, perserne, inderne, persarmenerne, mederne og elamitterne. Misjonærene i Balch og Samarkand fulgte fryktløst i fotsporene til de omstreifende Tartarene. I sin fremgang på både sjø og land ankom nestorianerne Kina ved havnen i Canton. (1)

En framtreddende person blant de fryktløse lederne som spredde evangeliet fra Tigris og østover, er Aba (500-575). Han er identifisert med den store menigheten som har blitt kalt «valdenserne i øst». I mange hundre år ble Jesu etterfølgere i Asia generelt kalt messiahanere, eller messiasfolket. De motsto de harde angrepene fra den persiske statsreligionen, eller mithraismen. Dette messiasfolket tok den ekte og opprinnelige kristendommen til India, Sentral-Asia, Kina og Japan. Den mest

Bilde: Mar Abba I Den store - Wikimedia commons

framtreddende av dem var Aba. Dersom kristendommens seier over mithraismen i Romerriket var en europeisk triumf, var seieren til menigheten i ødemarken over denne forfalskningen i Persia, enda mer enestående.

Mithraismen var ikke bare stolt av sin utbredelse i Persia, men også for å ha tilpasset zoroastrianismen til den vestlige verden, og dermed banet veien for at denne formen for soltilbedelse kunne bli en universell religion i den romerske verden. (2) De ca. 250 årene mellom Papas (år 285), som var den første katholikos, (den øverste leder over Østkirken) til katholikos Aba ble en veksling mellom fred og forfølgelse.

I et tidligere kapittel så vi hvordan pavedømmet ble trygt etablert i byen Roma. I de mellomliggende årene var det mange dyktige troene i den assyriske kirken som forkynte det sanne evangelium. Noen av disse trofaste ga sine liv som martyrer. Når Persia var i krig med Roma, var forfølgelse å forvente. De persiske generalene skilte ikke mellom den pavelige kristendommen til Romerriket og messiasmenighetene. Alle kristne var like for dem, enten de var fra Persia eller Roma. De iranske herrene fryktet et samarbeid mellom de persiske evangeliske og Roma, og hadde også mistanke om at det fantes spioner. Mithraismen brukte også enhver anledning til å angripe den stadig voksende kirken i ødemarken.

Solen var hellig for mithraismen. Forfølgelser rammet de troende som levde og virket nær soltilbederne, fordi de kristne selvfølgelig nektet å akseptere at solen var et levende vesen og en Gud. Det er også kjent at mithraistene, på sin måte, imiterte flere av Bibelens seremonier. (3) Romerkirken hadde, ifølge flere forskere,

Bilde: Mitra - Wiki

også adoptert mye av mitraismens filosofi, og hadde mange likhetstrekk med denne religionen. (4) De kristne i Persia nektet å være med på iranernes avgudsdyrkelse og måtte lide for det. Den første forfølgelsen i stort omfang, etter unionen av alle områdene i Østkirken under Papas, ble lansert av den persiske kongen Shapur II. Denne forfølgelsen begynte under katholiketet til Shimun (Simeon) og fortsatte i førti år (335-375).

Kong Shapur var opptatt av å gjenopprette alle de territoriene som kong Xerxes i det tidlige persiske riket hersket over. Han lanserte sitt angrep så snart han anså at tiden var gunstig. De kristne nektet å tjenestegjøre i hæren og kongen ble rasende, ikke bare over kampanjens nederlag, men også fordi de modige forsvarerne i den store festningen Nisibis, hadde stått imot hans angrep. De fikk også hjelp fra Romas lokale biskop. Da

Bilde: Shapur II - Wikimedia commons

han kom tilbake til hovedstaten Seleukia, ønsket kongen gjengjeldelse over de persiske kristne. Kongen hadde behov for å få inn mere penger for sin krigføring, og han bestemte at messiasfolket skulle betale dobbel skatt. Shimun, som var de kristnes leder (katholicos), ble befalt å innkreve denne skatten. Han nektet å gjøre det, både på grunn av religiøse grunner, men også fordi mange var fattige. Selv om kongen og Shimun tidligere hadde hatt et rimelig godt forhold, var kongen nå bestemt på å lære de kristne hvem som hadde makten i riket. Han arresterte Shimun og befalte at alle de kristne kirkene skulle ødelegges.

Shimun ble tilbudt frihet for seg og sitt folk, men bare på betingelse av at han

Bilde: Nusaybin - Nisibis nær Syrias grense

en eneste gang ville tilbe solen. Dette tilbudet avviste han og resultatet var at han selv, hans fem distriktsledere og ett hundre av de kristne prestene ble drept. Dette innledet en 40-år lang periode med forfølgelse og død for de kristne som holdt seg til apostlenes lære. Kongens lokale guvernører ble gitt myndighet til å vurdere hvert enkelt tilfelle når de kristne ble arrestert, men noen av disse guvernørene mente at kongens ordre både var for hard og urettferdig, og i deres områder fikk de troende stort sett være i fred.

Noen av klagenes som var tilstrekkelige til å holde forfølgelsene gående mot de kristne, var: 1. De forakter vår solgud, Zoroaster, den kanoniserte grunnleggeren av vår guddommelige lære. 2. De nekter å akseptere at vår Gud innstiftet søndag for ett tusen år siden til ære for solen, og at denne dagen fortrenget sabbaten i det gamle testamente, som jødene i vårt land helligholder. 3. Disse kristne har gudstjeneste på lørdag. 4. De skjender vår hellige jord ved å begrave sine døde i den. 5. De forurenser vannet med sin renselse. 6. De nekter i tillegg å gå til krig. 7. De lærer at slanger, skorpioner og krypdyr ble skapt av en god Gud».

Intensjonen til kong Shapur II, om å forfølge alle tilhengerne av det nye testamente, stoppet ikke med dødsfallet til Shimun. Den neste katolikos som ble valgt som Shimuns etterfølger, fulgte ham i martyrdøden. Etter dette var denne lederposisjonen ubesatt i 20 år. Naturligvis var hovedangrepet rettet mot presteskaper, men den hardeste motstanden fikk likevel konvertitter fra magianismen til kristentroen. Mens det er sant at Østmenigheten ikke hadde klostre, i den

forstand at prestene levde et liv i sølibat, slik det utviklet seg i Egypt og Europa, var det likevel noen pastorer, som med tanke på hva som kunne skje med deres familier i en tid med forfølgelse, valgte ikke å gifte seg.

Vi som i mange generasjoner har levd i nasjoner med frihet, kan ha problemer med å forstå hva Jesu etterfølgere måtte oppleve i noen land i løpet av de første århundrene. I Østen møtte kristendommen buddhismen, en religion som i stor grad var drevet fram av ugifte munk og nonner. Det samme var tilfellet med zoroastrianismen. For å bli respektert og kunne arbeide i et slikt miljø, var det naturlig nok noen kristne som følte at de kunne være mer effektive i sine evangeliske tiltak, ved ikke å gifte seg. Men å fremme det hedenske dogmet om ugifte prester, ble aldri en del av Østkirkens ideologi. Myndighetenes forfølgelse var også hard mot Østkirkens teologiske skoler, og de raste mot ugifte prester. I mithraismen var ekteskap og produksjon av barn viktig, siden barna ble ansett å være til statens disposisjon for å tjenestegjøre i hæren. Etter kong Shapur II 's død, ble det en pause for menighetens lidelser. Til slutt samlet de troende styrke og valgte et nytt overhode. Deretter tok den nye katolikos og andre av kirkens ledere, fordel av en tid med fred, til å omorganisere kirken.

Det var nå et stort behov for å etablere en sterkere organisasjon for å kunne nå flere med budskapet. Forfølgelsene hadde redusert iveren til en god del troende. Mange av de undertrykte hadde flyktet østover til andre land, hvor de straks søkte å grunnlegge nye menigheter. Det varte ikke lenge før nye forfølgelser rammet Guds folk. Både under kommende konger som Yazdegird I, Bahram V, og Yazdegird II av Persia, rammet bølger av død og ødeleggelse de troende. Disse forfølgelsene varte ikke så lenge som dem under

Bilde: Mynt med bilde av Yazdegerd III

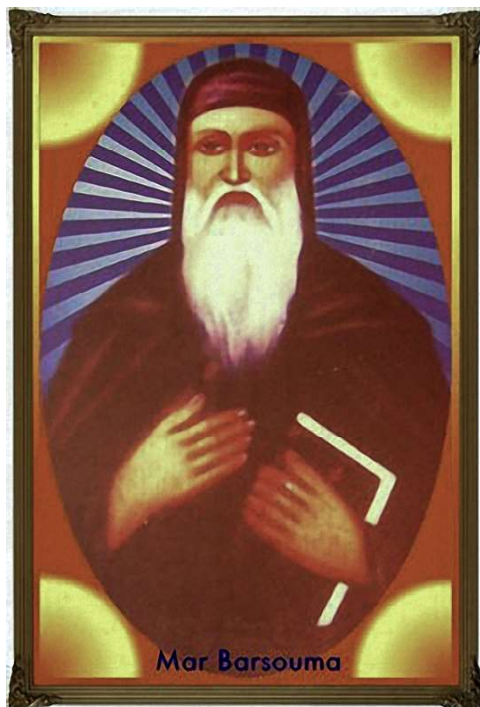

Bilde: Isfahan, Zoroastrisk ild-tempel - Wikimedia commons

Shapur II, men de var til gjengjeld mer alvorlige. Informasjon om utbruddet av forfølgelse i henhold til Yazdegird I av Persia, den første av disse kongene, er gitt av DeLacy O'Leary.

Den persiske biskopen av Susa, ved en ubetenksom og følelsesmessig impuls-handling, ødela et av ildtemplene til zoroastrene. Det ble klaget til kongen, og biskopen ble straks beordret å gjenopprette bygningen og erstatte all skade som hadde blitt gjort. Da biskopen nektet, truet kong Yazdegird med å ødelegge alle kirkene i hans distrikt. Ordren ble til slutt utstedt og ble ivrig utført av zoroastrene. Ikke lenge etter ødeleggelsen av kirkene, utviklet det seg til en generell forfølgelse. Yazdegird I av Persia døde i 420, og hans sønn, Bahram V, fortsatte med og økte kirkens plager. (5) Både geistlige og legfolk ble utsatt for den mest forferdelige tortur. Deres føtter ble gjennomboret av skarpe jernspyd og noen opplevde det som ble kalt «de ni dødsfall», ved at kroppens lemmer ble hugget av bit for bit.

Det var ganske vanlig under de forskjellige monarkene å konfiskere rikdommen til dem som hadde verdier, og å plyndre hjemmene deres. Zeno, den romerske

Bilde: Mar Barsouma

keiseren, stengte den assyriske kirkes høyskole i Edessa, fordi denne institusjonen ikke var enig med de teologiske synspunktene i den rådende statsreligionen. En dyktig leder i Østkirken (Barsumas), flyttet skolen til Nisibis, som er en sterk festningsby, og der utviklet høgskolen seg til en av de intellektuelle sentra i verden. Det fenomenale arbeidet og skolastiske påvirkningen av den nye skolen i Nisibis, nådde til Oxford, Cambridge, og Paris.

Slik skriver WA Wigram: «Mye av kulturen i middelalderens Europa, kom via sarasenerne, (Oversetternes anmerkning: Sarasenere var i antik-

ken en benevnning på innbyggerne i en del av Sinaihalvøya og den syrisk-arabiske ørkenen, men senere, spesielt under korstogene, ble navnet brukt om muslimer generelt, men også om tyrkere.) Vi vet også at nestorianerne var lærerne til sarasenerne, derfor er det ikke urimelig å hevde at både Oxford, Cambridge og Paris står i gjeld til Barsuma, selv om veien fra Nisibis til Europa måtte gjennom Bagdad og Salamanca. (6) Persia ble senere tolerant overfor kristendommen og friheten økte, mens den forsvant i katolske Europa. Hvis islam ikke hadde erobret Persia, ville de kristne sannsynligvis oppnådd full religiøs frihet.

Persiske kristne avviser Romas teologi.

Kristendommen i Persia eksisterte ikke bare som en utfordring til mithraismen, men den var også svært forskjellig fra den herskende kirken i Romerriket. De

førte årene med forfølgelse under Shapur II, umuliggjorde kontakten mellom de troende i de to områdene. De revolusjonerende hendelsene som var sentrert rundt kirkemøtet i Nikea, og de bitre kontroversene som fulgte etter denne samlingen, var ukjent for menighetene på den andre siden av Eufrat. De hadde ingen del i den voldsomme debatten om guddommen. De holdt seg til apostlenes lære og hadde vokst i styrke, og de hadde utført miraklet å spre evangeliet østover før striden oppsto rundt Nestorius. Ifølge Samuel Edgar er nestorianismen en kran-
gel om ord. (7) Det er en misvisende benevnelse å kalle Østkirken nestoriansk. Også i vår tid er det mange som misliker kristne fellesskap som bærer denne betegnelsen. (8) Østkirken i India slapp unna striden knyttet til den imperialistiske kristendommen og dette forklarer avstanden mellom menigheten i India og den vestlige hierarkiske kirken.

For å nevne noen av forskjellene mellom Østkirken og pavedømmet, kan det observeres at den for det første avviste bruk av bilder, og plasserte ikke noen mellomperson, som jomfru Maria, mellom Gud og mennesket. Østkirken brukte heller ikke stearinlys for en åndelig hensikt, heller ikke røkelse, relikvier og mange andre skikker hentet fra hedenske religioner til den keiserlige utgaven av kristendommen. De hadde også en annen Bibel enn den i Roma, siden deres Bibel var bygget på Peshitta, som var utarbeidet av skolen til Lucian. (9) Det er videre kjent at assyriske kristne (et navn som ofte ble gitt Østkirken) forkastet romerbiskopens overherredømme.

Assyriske kristne avviste biskopen av Roms selverklærte overhøyhet. På denne tiden var Seleucia, hvor kirkens hovedkvarter var etablert, full av jøder. (10) Store mengder av kristne i hele Østområdet var av jødisk herkomst. Om de persiske kristne, skriver WF Adeney: De har ingen lære om transsubstansiasjon og ingen tro på den katolske skjærsilden. De hadde ingen Mariadyrkelse eller bildetilbedelse, og de tillot heller ikke at ikoner ble utstilt i kirkene. Både menn og kvinner tok del i nattverden, med både brød og vin og alle fem rangeringer av prester hadde lov til å gifte seg. (11)

Misjonsveksten fra Papas til Aba.

«I de tidlige kristne århundrene var det et godt utbygd system av veier og overnattingssteder mellom byene på de sentralasiatiske slettene, (slik det er blitt synligjort ved utgravingen av dokumenter i noen av byene), og det var ingen fjellpass som var ukjente for de kinesiske pilegrimene. Dette gjaldt ikke bare de direkte hovedveiene, men også alle mindre veier som ledet til buddhistiske sentra». (12)

«Når den persiske kongen Kawad, (i år 498) på grunn av opprør og stridigheter i sitt eget rike, to ganger tok tilflukt hos hunerne og tyrkere, fant han kristne der som hjalp ham til å gjenerobre sitt land.» (13) Da han hadde fått tilbake sin trone, drepte han noen mithraister, og fengslet andre, men var velvillig mot de kristne fordi en gruppe av dem hadde vært hjelpsomme mot ham. (14) På samme tid ble de assyriske kristne kreditert for å ha undervist tyrkerne kunsten å skrive på sitt eget språk. Når Wigram kommenterer deres ekspansjon østover, indikerer han deres innflytelse over Tibet: «Det syvende århundre var en periode med misjon til Kina. Noen har bemerket at de eiendommelige seremoniene og kristen-lignende riter hos de moderne lamaene, har i seg mange bibelske tradisjoner, muligens tilpasset fra assyriske kilder.» (15)

Den lærde, Alexander von Humboldt, avslører hvor grundig utdanningen og organisasjonen i Østkirken var før Aba. Han viser også hvordan denne samme kirken lærte kunst og vitenskap til araberne. Han påpeker at ulike retninger av nestorianere, hadde stor innflytelse på kunnskap og utdanning av araberne før de samlet sin akademiske elite i Alexandria. Faktisk beskyttet bevæpnede islamske voktere de kristne misjonærene som med sin forkynnelse trengte seg langt inn i Øst-Asia. Araberne ble først gjort kjent med gresk litteratur gjennom syrerne, en beslektet semittisk rase, som selv hadde fått denne kunnskap om lag hundre og femti år tidligere gjennom de «kjetterske» nestorianerne. Dr. Leger, som hadde blitt utdannet på greske universiteter og på den medisinske skolen grunnlagt av nestorianske kristne i Edessa i Mesopotamia, hevder at nestorianerne var eta-

blerte i Mekka så tidlig som på Muhammeds tid, og hadde en vennlig kommunikasjon med både profeten og Abu-Bekr. (16)

I år 549 sendte de hvite hunerne, som bodde i Baktria, og hunerne fra Nord og sørbredden av Amu-Darja-elven, en forespørsel til katholikos Aba, om han ville ordinere en leder for dem. Den persiske kongen var forbauset over å se representanter for tusenvis av kristne i det fjerne landet komme til ham. Han var også overrasket over samstemtheten i Jesu lære og kraft. Den åndelige lederen ble ordinert, og han returnerte til sin misjonsoppgave. (17)

Bilde: Amu-Darja elven - Wikimedia commons

Mingana gir en liste over tjueen byer og provinser vest for Amu-Darja-elven, som hadde åndelige ledere ordinert til den rollen kirkene hadde gitt dem og nevner spesielt lederne i det femte og sjette århundre. Han fastholder også at de fleste av innbyggerne i de to store områdene til østtyrkerne, uigurs og keraittene, var kristne. Han påpeker videre at Kristi evangelium hadde påvirket den mektige politiske alliansen av naimans, som utgjorde ni mektige klaner. (18) Disse misjonærene hadde også forkynt til og omvendt et annet stort distrikt med tyrkisk avstamming. De hadde i sine aner en liten blanding av mongolsk blod og ble kalt merkitter. (19)

Alle disse energiske menneskene levde i nordøst i Asia. E. A. Gordon skriver: «Dr. Aurel Stein oppdaget nylig i sedimenter i kinesiske Turkestan, tusenvis

dyrebare MSS skriftruller (manuskripter)». (20) Claudius Buchanan, som har etterlatt seg spennende opptegnelser av egne erfaringer om livet i India, erklærer at han så en syrisk versjon av Bibelen i det landet. Den vil trolig være fra så langt tilbake som i år 325, samme år som av kirkemøtet i Nikea. (21)

Det er ingen tvil om at den førte år lange og voldsomme forfølgelsen til kong Shapur II av Persia, drev mange kristne videre til India. En øverste leder for menigheten skrev at romerbrevet ble oversatt til syrisk rundt år 425, med hjelp av pastor Daniel fra India. (22) Syrerne i det femte århundre i India, hadde en god opplæring, ikke bare i menighetsoppgaver, men også i pedagogiske metoder for å undervise. India var under Seleucias *katholicos*.

Marco Polo, den berømte oppdagelsesreisende fra Venezia, skrev mye om den store øya Socotra i Arabiahavet, nær Gulfen ved Aden. Han bemerker at de hadde mange døpte kristne som ikke ville ha noe å gjøre med paven i Roma, men var underlagt Østkirkens ledelse i Bagdad. Noen forfattere finner en sammenheng mellom øyas kristendom og den abyssinske kirken. (23) Om denne utbredte misjonen skriver PY Saeki: «Den berømte Bar Somas, biskop av Nisibis (435-489), gjorde mye for å spre nestoriansk undervisning i Østen, i Sentral-Asia, og deretter i Kina.» (24)

Mingana avslører den siviliserende påvirkning av disse oppdragene: «Det er kjent at syriske bokstaver, som ble brukt av nestorianerne, var opphavet til mange lands alfabeter i sentral-Asia og det fjerne Østen, inkludert de mongolske områdene Manchu og Soghlian.» (25) Disse observasjonene viser at misjonærene i kirken i Asia, var arkitekter til skrivekunst og kilden til mye litteratur i det fjerne Østen. Det finnes fortsatt en omfattende syrisk kirkelitteratur, som med litt forskning tilbyr spennende informasjon fra fortiden. Alle lederne i kirkens mange distrikter, ble forventet å rapportere til hovedkvarteret hvert år. De som befant seg i fjerne land, ble pålagt å rapportere til *katholikos* ikke mindre enn hvert sjette år.

I rapportene til Cosmas, en reisende geograf fra ca. år 530, kan vi lese noen spennende beskrivelser av assyriske kirker i flere land østover fra Persia. Cosmas var fra den samme kirken og fra samme land som Papas og Aba. Han levde på samme tid som Aba, og var en personlig venn av katolikos. Hans undersøkelser dekket mange asiatiske land, og han har også blitt kalt «indicopluestes», som betyr «indiafareren», på grunn av sine mange reiser i det indiske hav tidlig i det sjette århundre. Han mente at jorden var formet med jødernes tabernakel som modell, og han engasjerte seg i mye forskning for å bekrefte sin hypotese. Hans bok «*Topographia Christiana*» (kristen topografi), inneholder en samling av alle slags observasjoner, mange med stor historisk verdi. Fra hans litteratur kan vi lære hvor stor utbredelse Østkirken hadde. I det sjette århundre, ifølge en rapport av en nestoriansk reisende, ble kristendommen forkynt for hunerne, perserne, inderne, persi-armenere, mederne og elamittene. Det var bygd en mengde kirker fra den persiske gulf til det kaspiske hav. Pepperkysten av Malabar og øyene Socotra og Ceylon, ble for en stor del befolket av kristne. Biskopene og prestene i disse bortgjemte regionene ble alle ordinert av katolikos i Babylon. (26)

Aba kommer til katolikaket.

Aba ble katolikos etter flere år med forvirring forårsaket av en krangel mellom noen som rivaliserte om posisjonen. Selv var han en konvertitt fra zoroastrianismen. Mens han fortsatt var en tilbeder av solen, hadde hans kunnskap og evner gjort at han avanserte til å bli en lærer innen magireligionen. Etter sin omvendelse studerte han for en stund i den berømte skolen til den assyriske kirken i Nisibis. Senere dro han på en reise lenger vest for å bli kjent med tilstanden til kristendommen i Syria og i Konstantinopel. Da han kom tilbake ble han kalt til å være lærer på den kristne skolen i Nisibis. For ytterligere hendelser i hans liv, tar vi med følgende utdrag fra det fantastiske arbeidet som W.A. Wigram har gjort: «Hans arbeid med organisering og reform var nettopp avsluttet og ikke mange uker etter at patriarken var kommet hjem fra sin tur, begynte magernes forfølgelser, en prøvelse som ville fortsette inntil hans død». (27)

Naturlig nok ville det ikke vare lenge før patriarken ble angrepet. Han ble rapportert til kongen av den ledende zoroasterpresten, og anklaget for å vise forakt for den nasjonale religionen og for å ha misjonert for sin egen tro. Patriarken ble arrestert og anklaget for å være en frafallen, en proselytt (fra mageres religion til kristendommen). Han innrømmet åpent at det var tilfelle og ble truet med en

Bilde: Zoroaster – Wikimedia commons

dødsdom. (28) Aba fikk ingen mulighet til å forsvare seg selv, men ble erklært skyldig. Han anket dommen til kongen, som på dette tidspunkt hadde kommet tilbake fra krigen. Prestene krevde død over denne fienden av deres religion og oppfordret patriarken til å svare på anklagene.

«Jeg er en kristen,» sa Aba: «Jeg forkynner min egen tro og jeg ønsker at hver mann vil følge meg, men av egen fri vilje, og ikke av tvang. Jeg bruker aldri trusler og jeg anbefaler alle som er kristne å holde landets lover i sin egen religion». Under denne høringen var det noen som ropte til kongen: «Hør nå på denne mannen, for hvis du gjør det, ville du være enig med ham og vi ville ønske deg velkommen». Det var Abrudag, en kristen i kongens tjeneste som ga sin konge denne appellen, men hans anmodning gjorde selvfølgelig zoroasterprestene rasende og de krevde Abas død. (29)

En person ble brukt til å fremme falske anklager i rettssaken mot Aba, men til slutt brøt anklageren sammen og skamfullt bekjente at alle beskyldningene bare var konstruerte. (30) Kort tid etterpå møtte Chosroes Aba et sted i byen (patriarken ble tilsynelatende gitt en viss personlig frihet), og innkalte ham til en høring. Her ble Aba igjen fortalt at han som en overløper, hadde begått en dødssynd. Deretter fikk Abas høre: «Men du skal få gå fri og fortsette å fungere som katolikos, hvis du vil slutte å gjøre andre til konvertitter og tillate kirkens medlemmer å spise mat ofret til gudene. Abas gikk ikke med på vilkårene og den irriterte kongen beordret ham sendt til fangehullet under omsorg av «vismennene». I dette juridiske systemet tilsvarte det omtrent en dødsdom. Når han først var i fengsel, ville det være en enkel sak å bli kvitt ham i stillhet. En slik handling ville ikke bli straffet alvorlig, siden det betød at en beryktet frafallen ble utryddet. (31)

Mens hans trofaste venner sørget, ble han sendt vekk til provinsen hvor han skulle interneres, men en lokal leder (Dardin) viste ham respekt og omtanke. De ankom «Sirsh», et av stedene hvor magiene hadde full kontroll. Hans opphold der ble gjort spesielt vanskelig og hard, og hans fiender håpet at han ikke ville overleve den harde vinteren på det persiske høylandet. Senere fikk han imidlertid lov til å bo i sitt eget hus, hvor han innredet et rom til kirke, og hans venner fikk besøke ham. I sju år levde han som fange i en magian høyborg og kunne i praksis fortsette å fungere som patriark. Hans situasjon kunne utvilsomt minne om hvordan apostelen Paulus ble behandlet. Han innviet biskoper, hadde samtaler med mange og korresponderte med sine kontakter. Mennesker fra fjern og nær kom for å få ham i tale. Noen skrev at fjellveiene i Aserbajdsjan ble slitt av de mange som kom til ham vedrørende menighetens virksomhet eller for å møte en «levende helgen». (32) Hans fiender ga aldri opp, og deres plan var enten å frata ham all religiøs makt eller å ta hans liv. En leiemorder ble skaffet, en Peter av Gurgan, en frafallen kristen prest, og en plan ble lagt for å ta Abas liv. Forklaringen skulle være at han ble drept i et fluktforsøk. Leiemorderen klarte imidlertid ikke å gjennomføre planen, siden han ble oppdaget og måtte flykte.

Aba forsto at prestene nok ville forsøke igjen å ta hans liv, og han tok derfor en modig avgjørelse. Ved hjelp av venner kom han seg vekk og dro rett til kongen, som ble sjokkert når Aba vandret inn.

Magerne ble henrykte når de så ham, for de tenkte at de nå hadde ham i sin hule hånd. Han ble naturlig nok arrestert, men fryktløst fortalte han kongen at han var kongens tjener og villig til å dø om det var kongens befaling, men han ville ikke bli tatt av dage av en snikende leiemorder uten en rettssak. Deretter ba han kongen avsi en rettferdig dom og gjøre den kjent for alle. Magiene samlet et batteri av anklager som de slynget mot patriarken. Du står anklaget, hevdet de, for kjetteri, for å skifte religion, for å anbefale dine prester til ikke å gifte seg, og at du har fungert som patriark selv om du var tvunget i eksil, imot kongens befaling, og for å ha brutt ut av fengslet og kommet hit.

Etter en stund sa kongen. Alle lovbrudd mot staten tilgir jeg fritt, men som en overløper fra magianismen derimot, må du svare for deg. Nå som du på eget ansvar har søkt kongens rettferdighet, kan du gå fritt til ditt hus, men vær klar til å svare på anklagen når du påkalles. Denne beslutningen viser både kongens styrke og svakhet. Han kunne tilgi overgrep mot seg selv og han kunne respektere en edel karakter, men han våget ikke å trosse prestehierarkiet. På grunn av frykt for prestene og planlagte opptøyer blant deres tilhengere, klarte ikke kongen å stå imot presset fra de innflytelsesrike «mobeds». (Oversetternes anmerkning: Zoroastrianismen inndelte sitt presteskap i «herbeds» og «mobeds», hvor sistnevnte var prester innviet eller ordinerte til seremonimestere, og derfor antatt å ha guddommelig myndighet til å utføre de seremonielle ritene og handlingene knyttet til deres religion.)

Til slutt tillot kongen at de igjen arrestere og fengslet patriarken, uten noen rettssak. Kongen ga imidlertid streng beskjed om at han ikke måtte bli drept. I flere måneder måtte Aba oppholde seg i fengslet, men som er vanlig i flere orientalske fengsler, fikk hans venner lov til å besøke ham. Mens han bar sine lenker,

fikk han også lov til å innvie biskoper. Mens han fremdeles var fange, ble han tvunget til å følge med kongen på hans «sommer reiser», men på hvert sted de stanset og overnattet, strømmet det på med kristne som ville se ham og begjære kongen om hans løslatelse. Selv noen av mobed-prestene hadde respekt for han, og lovet å arbeide for hans frifinnelse hvis han bare ville slutte å forkynne sin religion og gjøre flere konvertitter.

Chosroes sendte bud på Aba og satte ham fri uten noen betingelser. Det er sant at da kongen forlot byen, sto prestene klare til å slå ned på sitt bytte. Resultatet var at patriarken nok engang befant seg i fengsel, men selv om Chosroes kanskje nølte lenge, var han ikke det verktøyet som prestene hadde trodd at han var. Denne behandlingen gjorde at kongen ønsket å vise at det var han som var konge. Han sørget derfor for at patriarken umiddelbart ble satt fri, og Mar Aba, fysisk nedslitt og syk, kom til slutt ut fra sitt fengsel. Ni år med forfølgelse og fare hadde vært hans del, men han hadde holdt ut. (33) Kort tid etter dette døde Aba. Han ble kalt til sin krevende oppgave i en tid da menigheten trengte en sterk og modig leder.

Tiden fra Aba til den muslimske invasjon.

Alle historiene om etterfølgerne til Aba i de to hundre årene mellom hans katholicat, til tiden da muslimene styrtet regjeringen, er en spennende beretning. De kristne som fulgte Bibelen, levde videre i fjellene i Persia. I dalene ved Tigris og Eufrat, kunne man høre ekko av deres lovsanger. De høstet sine avlinger og betalte tiende. (34) De var ikke tynget med alle høytids- og festdagene som ble kreert av hierarkiet i vestkirken, og de konsentrerte sin oppmerksomhet på det som står i den hellige Skrift. De var samlet i sine kirker på sabbatsdagen for å tilbe Gud. (35)

I sine utenlandske misjonsorganisasjoner, ofret kristen ungdom seg selv. De var villige til å dra til Turkestan, Skytia, Mongolia, Tibet, Mandsjuria, Kina eller hvor enn Gud vil kalle dem. Disse kristne hadde en enkel og bibelsk tro med

dyp ærbødighet for Skriften. De aksepterte ikke bilder, ikoner, skriftestolen, skjærsilden, og tilbedelse av helgener. De var protestantene i Asia. (36) Reformatorer før reformasjonen forkynte sannhetens budskap og ga gaver av sannhet og lys til de undertrykte troende i Europa, som i løpet av den mørke middelalder levde og døde for en bibelsk kristendom. Deres oppdrag til Sentral-Asia, India, Kina og Japan, vil bli temaer for senere kapitler. Jacob, som var leder for en annen av Østkirkene, opponerte mot Romas teologiske oppfinnelser, han ble kalt til å være leder for Jakobittene samme år som Aba ble gjort til katholikos av de assyriske kristne. (37)

Jakobittene utgjør en stor gren av de østlige millioner som unndro seg Romas spekulative forklaring på guddommens natur. På grunn av læresetninger overlevert fra kirkemøtet i Kalkedon (451), brøt den etiopiske kirke, den koptiske kirke i Egypt, den jacobitiske kirken i Syria og kirken Armenia, all forbindelse med Roma. Det er imponerende å se hvor effektivt disse kirkene, gjennom flere hundre år, holdt seg fri fra romerkirkens tro og praksis, som senere også ble avvist av de fleste protestantiske reformatorene. Det er sant at på tross av den relative renhet i den apostoliske tro, som de opprettholdt i løpet av pavedømmets dominans, ga noen av dem til tider etter for deler av pavekirkens hedenske tro og praksis. Sir E.A. Wallace Budge skriver, i en kommentar til striden om Kristi to naturer: «Det er veldig vanskelig å finne ut nøyaktig hva Nestorius har tenkt og sagt om dette temaet, for vi har bare fienders rapporter vå holde oss til». (38)

Statens involvering på religionens arena, skapte problemer for jakobittene. Mange troende var fortvilet over at en statsdiktert religion skulle tvinge dem. De hadde behov for en klok koordinator, og var tilfredse når Jacob Baradei dukket opp og formet en entusiastisk organisasjon som har vedvart til i dag. Jakobittene, men også dissenter i andre land, ble gjort sterke av arbeidet til Jacob Baradei. Edward Gibbon, som klart viser sin preferanse for Østkirken og tyrkisk styre, heller enn pavelig dominans, skrev: «Etter en periode på tretten hundre og seksti år med forfølgelse, opprettholdt de den bibelske troen mottatt fra sine grunnleg-

gere. Selv i den mest ynkelige tilstand av fattigdom og trelldom, avviste nestorianerne og monophysittene (et annet navn for jakobittene) Romas selverklærte åndelig dominans». (39)

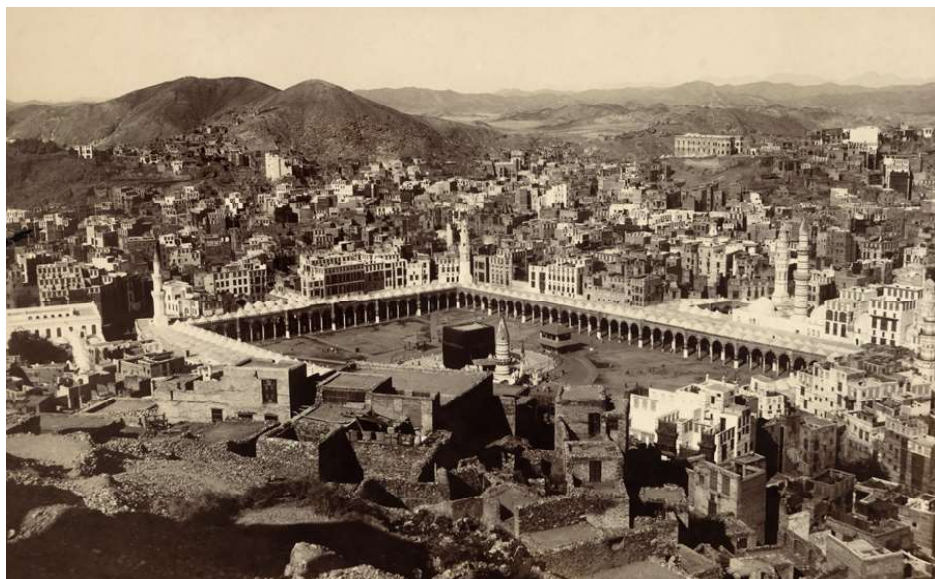
Det er ikke riktig å si at jakobittene og Østkirken samkjørte sine doktriner, organisasjon og praksis, likevel var det bare små forskjeller mellom dem. Østkirken fungerte i et orientalsk miljø og var aldri under Romas domene. De troende som holdt til i dalene nær både Tigris og Eufrat, flyktet fra den tro og praksis som pavedømmet presset på folket. (40) Fra ca. år 650 havnet de under muhammedanske herskere, men deres problemer var betydelig færre enn lidelsene som rammet de bibeltro i de gotiske ti kongerikene i Vest-Europa, når de havnet under pavens kontroll. Derfor kan vi hevde at de assyriske kristne og jakobittene led relativt lite i hendene på muslimene, men mye mer da de senere havnet i hendene på de katolske jesuittene.

Forfølgelsen brakte de troende nærmere hverandre. Som en illustrasjon, kan vi se hvordan de assyriske kristne i India fortsatte å fungere etter at de ødeleggende forfølgelsene til jesuittene hadde knekt dem. Vi har allerede lagt merke til de mange grunnleggende forskjellene mellom disse to retningene. I den videre historien om utvidelsen av den assyriske kirke under det muslimske styret i Persia, vil autoriteter bli sitert som bevis på at sabbaten som hviledag, fra Guds fjerde bud, ble observert av både monofysittene og av Østkirken.

Islams fremvekst og erobringer.

Som røyk ut av avgrunnen (Johannes Åpenbaring 9:1-3.) formørker solen og luften, utgikk den nye religionen til Muhammed fra Arabia. Som en virvelvind fra ørkenen, feide den over elver og sletter til Vest-Asia, Nord-Afrika og det sørlige Europa. Tre faktorer bidro til arabernes plutselige og utrolige erobring. Først var det den nye nasjonale oppvåkningen blant araberne. Den andre faktoren var at de erobrede nasjonene var utslitte. Fire hundre år med konstant krigføring mellom de romerske og persiske imperiene, hadde utarmet folket. I

tillegg hadde de opplevd goternes invasjon som hadde overkjørt de vestlige provinsene i Roma. Den tredje faktoren var Muhammed selv. I dagene til Aba og hans etterfølgere, hadde nye bevegelser inspirert araberne. De hadde kastet ut sin gamle avgudsdyrkelse og sitt flerguderi, og lengtet etter en monoteistisk religion, mer lik den til jødene og andre mektige naboer.

Bilde: Mekka, Mubammeds fødested - Wikimedia commons

Araberne hadde en sterk trang til nasjonal enhet. Mange ekspedisjoner fra andre ideologier hadde overbevist dem om svakhetene til både de romerske og persiske imperiene. Alt de trengte var en dynamisk leder. Det tok tid for Muhammed å overbevise sine landsmenn om åpenbaringene som han hevdet innledet hans gjerning. I stedet for de mange gudene til beduinene, forkynte han læren om bare én Gud. Han var født omkring år 570 i Mekka og han giftet seg med en velstående enke. Med dyp religiøs glød hevdet han å ha syner og drømmer, men for en tid var hans suksess begrenset til å konvertere sine nærmeste slektninger og tjenere.

Hans fremgang opprørte et fiendtlig Mekka. Da han i år 622 flyktet med sin mest betrodde ledsager til byen Medina, hvor han ble mottatt som en profet, ble tidspunktet for denne flukten utpekt å være det første året av den islamske tidsperiode. Den nye profeten og hans krigerske disipler, begynte først å angripe rike karavaner. Styrket av rikdom og våpen som følge av denne plyndringen, begynte de å legge under seg Arabia. Målet ble nådd omtrent på tidspunktet for Muhammeds dødsfall. Under erobringene til hans umiddelbare etterfølgere, Abu-Bakr, Omar og Othman, var det ikke lenge før de la under seg Syria, Egypt og Persia. Da det arabiske imperiet var fullt etablert, bygget det opp Bagdad, deres storslåtte nye hovedstad.

Østkirken, som lenge så verdien av å ha sitt hovedkvarter i sentrum av den sekulære staten, flyttet sin åndelige hovedstad fra Seleucia til Bagdad, der den forble de neste fem hundre årene. Store erobringene for Gud ble oppnådd av Østkirken mens Islam regjerte i alle land som strekker seg mot Stillehavet. Dette vil være tema i etterfølgende kapitler.

Timoteus - Menigheten under islamsk ledelse

Det var ikke fra Nestorius, men fra Thomas, Bartolomeus, Taddeus og andre at dette folket først mottok kunnskapen om en Frelser. (1) De var et sterkt og fremgangsrikt folk før islam oversvømte Asia. De bodde på slettene i Assyria og drev både skoler og høyskoler. Deres studenter brakte sannsynligvis til både Kina og hele India det første budskapet som fortalte at Messias var kommet. (2)

Timoteus var en fremragende leder for Østkirken i forbindelse med dens store utbredelse i hele Asia. Han tilhørte perioden da islam dominerte, ikke bare i Persia men også i det nære Østen, etter å ha beseiret det zoroastriske herredømme. Han er en representant for rekken av patriarker som ledet kirken gjennom århundrer med islamsk dominans. Fra tiden til Timoteus, men også en kort tid før det, tok Østkirken sin plass i den evangeliske og profetiske historien, da den ble drevet ut i ødemarken. Dette er ikke på grunn av de arabiske ledernes forfølgelse av de kristne, men heller på grunn av pavekirkens holdning og handling.

Da den muslimske makten rammet de mithraitiske kongene av Persia, var den ikke sterk nok til fullstendig å gå i opposisjon mot andre religioner. På mange måter følte muslimene selv godhet for kristendommen, spesielt for de enkle Jesustroende i de assyriske kirkene. (3) Da en mektig muslimsk general overvant

zoroastrerne i Persia, var Østkirken ledet av en klok og dyktig mann, som sikret en skriftlig avtale.

Ishoyabh som var kirkens katholikos, lyktes i å oppnå en garanti som skulle beskytte og gi frihet til å tilbe på betingelse av at de kristne skulle betale en viss skatt. Angående dette skriver Sir E.A. Wallis Budge: Patriarken Ishoyabh II, som regjerte fra 628 til 644, og som så at oppsmuldringen av det persiske riket var nært forestående, kom overens med Abu Bakr. Patriarken foreslo som betingelse at de kristne skulle bli beskyttet mot angrep fra sine fiender, at araberne ikke skulle gå til krig mot dem, og at de ikke skulle tvinge dem til å forandre sine skikker og lover. Videre ba han om at araberne skulle hjelpe dem med å reparere sine gamle kirker, at skatten de fattige skulle betale ikke skulle overskride fire zuze per mann og at kristne kvinnelige tjenere ikke skulle bli tvunget til å forandre sin tro, heller ikke å forsømme faste og bønn. (4)

Disse privilegiene, som ble utvidet av Abu-Bekr, (Bakr) var ikke det eneste som ble stadfestet av Omar, hans etterfølger, men han bestemte også at skatten skulle opphøre. Det gjenstod for den navngjetne krigeren Caleb å stadfeste og utvide de store rettighetene og privilegiene som kirken ble bevilget. Araberne, i likhet med perserne, hadde en stor forkjærlighet for de assyriske kristne, ikke minst fordi de ønsket å dra nytte av de prektige skolene som denne kirken hadde opparbeidet. Også legevitenskap gjorde stor fremgang gjennom Østkirken. (5) Den arabiske domstolen med sin store administrasjon, ansatte de dyktige kristne som statsansatte og keiserlige representanter.

Justinians harde tiltak mot lederne i Lilleasia og Persia var en plage for Østkirken. Han ødela enhver mulighet for forsoning med den assyriske kirke, da han publiserte den keiserlige fordømmelsen av tre kirkelederne. Ved dette naive dekretet, skjøv han fra seg millioner av troende i Asia, uten å vinne selv dem som måtte ha vært misfornøyde. Aldri mer ville det bli noen generell bevegelse blant de asiatiske kristne i retning av den romerske religion. Året for dette dekretet var 553.

Islam brukte det beseirede persiske riket som en plattform til å oppnå flere raske erobringer. De så med grådige øyne på de velstående og kulturrike landene i Sentral-Asia. Det er vanskelig for dagens turister, som ser slettene i Palestina, å forestille seg de en gang mektige kongerikene Israel og Juda som strakte seg over disse øde områdene. Med hurtige aksjoner oppnådde de fryktløse krigerne til Muhammed avgjørende seire, for deretter å returnere for å vise frem de blende rikene i Transoxiana. En alt for hurtig okkupasjon forårsaket dårlig kontroll. De raske og uventede seirene til de islamske vestlige hærene, langs det sørlige Middelhavet til Atlanterhavet og videre nordøst til Turkestan, ødela enheten i riket.

Striden om å være den mektigste begynte å skape splid blant de ulike retningene innen Islam. I stedet for én oppstod det tre kalifater. Navnet Ommiad ble gitt til dynastiet knyttet til profetens familie, som grep makten over området som strakte seg fra Middelhavet til grensen av Kina. Opprettelsen av dette nye kalifatet var signalet for etableringen av en ny hovedstad. Det ble valgt ut en fortreffelig beliggenhet ved elven Tigris og etter hvert sto byen Bagdad fram i all sin prakt.

I 762, på grunn av sin vanlige forutseenhet, flyttet lederne for Østkirken administrasjonen for sitt utstrakte arbeid til den nye hovedstaden Bagdad. De hadde mottatt anerkjennelse fra kalifen, som en «melet», en benevnelse som vanligvis ble gitt til minoritetsreligioner under orientalske monarker. Abraham Yohannan skriver at en arabisk historie om India viser at i år 1000, var de fleste innbyggerne i Syria, Irak og Khurasan kristne. (6) Videre nevner han at assyriske kristne ble høyt aktet av kalifene. Historikeren Arminius Vambéry skriver at innen år 1000, hadde Østkirken gjort større fremskritt i Sentral-Asia enn Islams historikere er villige til å innrømme. (7)

Katholikatet til Timoteus.

Timoteus I (A.D. 780-824) ble valgt som katholikos på en tid da Karl den Store brukte sverdet for å fremskynde interessene til pavedømmet i Europa. Hans utvelgelse skjedde tolv år før grunnleggelsen av Kyoto, den mest berømte oldtidsbyen i Japan. Det var i løpet av de tidlige årene av hans katholikate i Japan sendte Kobo Daishi, som vi skal høre mer om senere, for å besøke Kina. Han fikk den krevende oppgaven å sikre forsoning i Japan mellom buddhismen og den gamle religionen til indianerne som regjerte kongeriket Mikado, også kalt Shintoismen.

På Timoteus sin tid var det mange som søkte etter sannhet hos menneskene i Øst- og Nordøst-Asia. Både litteraturen og undervisningen ble tatt hånd om av Østkirken. En rekke fag som blir undervist i lignende institusjoner i dag, ble undervist i deres høyskoler. (8) Noen av fagene som ble tilbudt var vitenskap, filosofi, musikk, aritmetikk, dialektikk, grammatikk, retorikk, gresk litteratur og gresk, syrisk, kaldeisk og egyptisk språk. Claudius Buchanan skriver: De har bevart manuskriptene av de hellige Skrifter ubedervet gjennom mange tidsaldre, og har nå overgitt dem i våre hender. For deres lange og ivrige beskyttelse av Skriftens rene og ekte sannhet, som motpol til kristen villfarelse, fortjener de den kristne verdens takknemlighet. (9)

Timoteus grep an situasjonen med en mesters hånd. Denne solide lederen var opptatt av å motta rapporter fra fjerne land og på samme tid å styrke utdanningssentrene slik at stadig flere misjonærer kunne dyktiggjøres. Han var påpasselig med å holde læren ren og uforfalsket. Han vigslet gudfryktige unge menn som hadde en evangelisk ånd. Det må ha gledet Timoteus å få nyheter fra Kina, om at det var blitt reist en bauta for den foregående katholikos i hovedstaden, som en triumf for kristendommen blant den gule rase. Vi må huske at Kina på denne tiden var det største riket i verden. (10) Det finnes registrert et brev som Timoteus skrev, hvor han gleder seg over nyhetene om konverteringen av en konge for det tyrkiske folk. Han skriver at disse menneskene hadde vendt seg fra

avgudsdyrkelse til kristendommen, og hadde bedt om at en metropolitt måtte bli ordinert og sendt dit for å lede deres nasjon i den nye troen.

Deres ønske om en metropolitt indikerte at det i framtida ville komme til å bli mange kristne ledere blant tyrkerne. Timoteus bekjentgjør i brevet at denne forespørselen allerede var innvilget. (11) Eller, som brevet forteller, «I disse dager har den Hellige Ånd salvet en metropolitt for tyrkerne, og vi er forberedt på å vigse en annen for tibetanerne.» (12) Gjennomføringen av dette tiltaket for Tibet, viser suksessen som ble oppnådd av Østkirken i dette høyslettelandet.

I andre brev, til en viss Rabban Sergius, skriver patriarken at i tillegg til å vigse en metropolitt for innbyggerne i Tibet, var det også på hans tid mange misjonærer som krysset sjøen og dro til inderne og kineserne. I ett av disse rapportene underretter han sine kontakter om dødsfallet til en av metropolittene i Kina. (13) Karl den Store, ved hjelp av sin krigsmaskin, ødela de vakre sentrene til keltisk kristendom i Nordvest Europa. Romas agenter strevde med å holde tilbake den pågående fremmarsjen til skotsk og irsk kristendom i England. Østkirken var opptatt med å vigse metropolitter for å veilede åndelige ledere i Tibet, Kina, India og blant tyrkerne.

Thomas av Marga skriver angående det utrettelige arbeidet til Timoteus, at det ble utnevnt åtti misjonærer som fikk oppgaven å arbeide for det sanne evangeliets fremme i det fjerne Østen. Disse var biskoper som forkynte Kristi lære i landene til dailamiterne og gilanieerne og resten av det barbariske folket bortenfor dem, og delte med dem lyset om sannheten fra Herrens evangelium. De forkynte og døpte dem og det rapporteres at Gud gjennom dem, som på apostlenes tid, gjorde mirakler og undergjerninger, og nyheten om deres forkynnelse nådde til de fjerneste steder i Østen. Alt dette er også dokumentert i brev som noen handelsmenn og sekretærer til kongene skrev til (patriarken) Mar Timoteus. (14)

I andre skriv skildrer historikere at på denne tiden ble Shubbalisho ordinert av Timoteus for å evangelisere blant de primitive folkene som var bosatt i landet bortenfor Sentral-Asia. Patriarken kunngjorde at den nylig ordinerte for denne oppgaven, var skikket for gjerningen, fordi han hadde god kjennskap til forholdene både i Syria, Arabia og Persia. I dette brevet er det verdt å merke seg at Østkirken ikke bare brakte hedningene inn i troen, men også mestret den vanskelige oppgaven å konvertere dem som var definert som kjettere, slike som markionittene og manikeerne (manichaeans). Rapportene fortsetter med å si: «Han underviste og døypte mange i ulike byer og utallige landsbyer, og ledet dem til læren om det evige liv. Han bygde kirker, ansatte prester og hjelpeprester, og utvalgte også noen brødre som lærte dem åndelige salmer og lovsanger. Selv dro han langt inn i landet til de fjerneste områdene for å evangelisere. Blant andre grupper som var dypt forankret i hedenske religioner, ble evangeliet forkynt. (15)

Fra disse fakta, som er blitt godt bekreftet, kan man få et glimt av den enorme aktiviteten til den assyriske kirke. Dette arbeidet skulle fortsette i mange hundre år etter Timoteus. Vi kan trygt anse Timoteus som en av de dyktigste, frommeste og mest arbeidsomme kristne ledere, som i tiår etter tiår ledet mange i Asia til å ta imot frelsesbudskapet.

Bilde: Manikeisk kunst

I dette arbeidet ble heller ikke India glemt. Det har allerede blitt fortalt hvordan Timoteus sendte mange misjonærer til India og Kina. Patriarken Ishoyabh, som fullførte kontrakten med den muslimske kalifen om beskyttelse av hans folk i mer enn ett hundre år før arbeidet til Timoteus, ble senere korrigert for misligholdelse av metropolitten av Sørøst-Persia. Hans skrevne irettesettelse var en klage over at rettferdige biskoper var blitt holdt tilbake i India. For oss er denne

irrettesettelsen en dokumentasjon på at gjennom hele den indiske halvøya, på den tiden, eksisterte et presteskap og provinsielle ledere som organiserte kirker og etablere samvær av kristne. Om Timoteus er det rapportert at i sin kommunikasjon med Mar Maron, vedrørende ordene 'hvem var korsfestet for oss', skriver han at i alle land i 'soloppgangens rike', det er blant indierne, kineserne, tibetanerne og tyrkerne og i alle provinser som lå under hans ansvarsområde, var det ingen som opponerte mot erklæringen 'korsfestet for oss'. (16)

Erobringer av mongolene.

Mingana siterer et brev antatt å være skrevet av Philoxenus. Han var en berømt skribent som tilhørte en av de beskjedne Østmenighetene. (17) Dokumentet er i to deler. Den andre delen, som tydeligvis er utarbeidet av en senere skribent, skisserer innføringen av kristendommen blant tyrkerne. Brevet omtaler de fjerneste asiatiske nasjonene og gir interessant informasjon om en region som er lite kjent.

Rapporten forteller at tyrkerne var teltboere, som ikke hadde noen regulære byer eller hus. De var godt organiserte og bodde på samme måte som Israels barn under den førti år lange vandringen i ørkenen. Brevet beskriver tyrkerne som et folk som levde under ryddige forhold og at «folket var rene og ordentlige i sine vaner». Det står også at de aksepterte både det gamle og det nye testamentet på syrisk, selv om det er dokumentasjon på at de også hadde Skriftene på sitt eget lokale språk. Når de guddommelige skriftene ble brukt i offentlige gudstjenester, ble de oversatt av fungerende pastorer til dagligtale slik at alle kunne forstå det som ble lest.

Det foreligger rapporter fra den tiden som viser at tyrkerne ble styrt av fire mektige konger som tydeligvis bodde ganske langt fra hverandre. I brevet brukes navnet «Tartar» for alle distriktene, og landet kalles Sericon. Dette er navnet som Mingana hevder ble gitt til Kina på Kristi tid. Hver av disse fire kongene regjerte over fire hundre tusen familier, som alle aksepterte og adlød Kristi lære og

evangelium. Dersom hver familie gjennomsnittlig bestod av fem personer, ville det bety at disse fire kongerikene hadde en befolkning på omtrent åtte millioner, og de var kristne.

Fra de tjuesju store distriktene til kirkeadministrasjonen som dekket Orienten, ble det sendt inn rapporter, ikke bare angående religiøs utvikling, men også om hendelser av internasjonal betydning. Derfor, i året 1009, skrev Abdisho, metropolitten av Merv, som var kirkelederen i den mektige provinsen Khurasan, Nordøst-Persia, til patriarken John, for å informere han om at to hundre tusen tyrkere og mongoler hadde tatt imot kristendommen. Han understreket at konverteringen skjedde fordi kongen til keraitene, som spredte seg over regionen rundt Bajkalsjøen i Siberia, var i en livstruende situasjon og ba himmelens Gud om hjelp. Han hevder at han fikk et syn av en lysende kjempe som sa at hvis han ville ha hjelp av Kristus og lære ham å kjenne, ville han bli hjulpet. I synet lovet han det kjempen tilbød ham. Han ble reddet og søkte deretter opp kristne kjøpmenn som var på reise blant stammene hans, og av dem fikk han lære evangeliet og veien til frelse.

Navnet Prester John burde også nevnes her. Fortellinger om ham var godt kjent i middelalderens Europa. Rapporter kom til Vesten om en mektig kristen konge, som dypt inne i Skytia styrte et mektig folk. Han er kjent vekselvis med navnene Prester John, Presbyterianer John og Prest John. Noen tror at han var en konge for keraitene, og andre tror at han i tillegg til selv å være en stor konge, også var svigersønn til kongen i det mektige Karakitai. Bildet av disse nasjonene med sine mektige konger, som nesten alle, var blitt ledet til Kristus, stadfester

Bilde: Prester John - Wikimedia commons

oppfatningen som ble gitt av Mingana, om at Østkirken «langt på vei var den største misjonskirken som hadde eksistert.» (18) Ved å følge denne kirkens evangeliske fremstøt ser vi at en rekke land ble nådd. Blant dem var: Turkestan, Sibiria, Mongolia, Manchuria og Tibet. Man blir introdusert til områder som det er vanskelig å forestille seg. Vi møter folk og steder som de fleste ikke kjente noe til. I sannhet var menigheten i ødemarken en enestående misjonskirke.

Erobringene av Djengis Khan.

Den åndelige fremgangen som hadde vart i omkring tolv hundre år, ble ikke oppnådd et øyeblikk for tidlig av Østkirken. Engasjementet til de utallige stammene i Mongolia og Sibiria, begynte å bli en trussel. Disse hordene trengte bare en leder som kunne samle dem. I begynnelsen av det trettende århundre dukket denne lederen opp. Hans navn var Djengis, en hersker for mongolene. Etter sine første seire over de nærmeste stammene i Sibiria, tok han tittelen khan, eller konge. Djengis Khan beseiret hele Asia og hans sønn, Ogotai, herjet Øst-Europa. Paven ble alarmert på grunn av disse rapportene og forsøkte å dra nytte av Østkirkens innflytelsen for å redde de katolske nasjonene i Vest.

Navnet Mongol var som en trussel for Sentral-Asia i to hundre år etter Djengis Khan, men tallmessig var det ikke det største Tartarriket. Djengis hadde en krigersk far og mor, men han ble farløs da han bare var tretten år gammel. Moren hans tok resolutt makten i kongeriket, og tok herredømme over halvparten av de opprørske lederne. Senere tok Djengis kontroll over alle opprørerne og begynte suksessfullt å erobre de nærliggende kongerikene til keraitene, merkitene, uigurene og naimanerne.

De kolossale seirene som ble vunnet av Djengis i Kina, var et resultat av strategi og dyktighet. Han evnet i å koordinere ulike troppesyrker som var spredt over store områder, hvor hver tropp ble gitt oppdraget å foreta lokale erobringer. Han var tolerant i forhold til religion, og behandlet kristendom, buddhisme, islam og andre trosretninger med upartiskhet. Noen påstår at hans tropper bare

drepte dem som opponerte mot deres erobringer og de som fortsatte å oppholde seg i byene som skulle ødelegges. Abul Faraj skriver at han «befalte de skriftlærde av uigurene om å undervise barna til tartarene fra deres egne bøker.» (19) Han var en dyktig lovgiver og vedtok lover som mange senere adopterte. Styrket av sine seire i Siberia, Mongolia og Kina, vendte han sin oppmerksomhet mot nye erobringer i Vest-Asia og Øst-Europa.

Bilde: Djengis Khan

Om ødeleggelsene som ble gjort av Djengis Khan, skriver Arminius Vambery at selv som syttiåring gikk han enda en gang til krig mot Tanghut, som hadde gjort opprør mot ham, men han døde i løpet av denne kampen, i år 624. Han la igjen spor etter seg gjennom hele Asia, hvor han med branner og sverd, ruinerte et helt kontinent, men ingen led så mye som Transoxania, hvor en tusenår gammel sivilisasjon ble ødelagt og folket ble kastet inn i barbarisme, noe som gjorde at landets tidligere storhet og samtidig deres framtid ble ødelagt. Ingen deler av Asia led så fryktelig av raidene fra de mongolske hordene som landene som grenset til Oxus og Yaxartes.

I løpet av fem korte år, var de store hovedveiene i Sentral-Asia, hvor produkter fra Kina og India ble transportert til Vest-Asia og Europa, lagt øde. Oasene som var kjent for sin fruktbarhet, lå nakne og forsømte. Handelen med våpen og smykker, silke og emalje, som var en hjørnestein for mange nasjoner, gikk i oppløsning for alltid. Byene lå i ruiner, bøndene var enten myrdet eller tvangsinnrullert i den mongolske hæren, og håndverkerne ble i tusentall deportert

Bilde: Uigur folket

til det fjerne Østen for å pryde og forskjønne erobrernes byer og hjem. Bokhara og Samarkand fikk aldri tilbake sin tidligere status som intellektuelle høyborger og endte opp med mystisisme og falske religioner. (20)

På den tiden Russland ble be-seiret, bestod landet av mange små uavhengige stater som var i konstant krig med hverandre, selv om de i navnet var underlagt en mektig prins eller tsar. (21) Alle byene som var herjet av Djengis var fullstendig utslettet og det passer med hva denne mongolske høvdingen fortalte sine falne fiender, at han var «Guds svøpe». Mens hærene hans undertrykte det nord-kinesiske riket i øst og andre mongolske hærer erobret den nordvestlige delen av India, la også Djengis Khan en del av Russland øde og angrep området rundt øvre Volga. Døden innhentet ham mens han var engasjert i denne erobringen.

Til tross for hans ulike hærtog, søkte han ikke å ødelegge kristendommen eller de troende. Det er dokumentert at en av hans koner, en keraitt av fødsel og en nær slektning av Prester John, var kristen. (22) Han testamenterte sitt store rike, som strakte seg fra Kina og hele veien til Ungarn og Polen, til sine tre sønner. En av de tre, Ogotai, ble valgt til «kongenes konge» som tronfølger av sin far.

Kuyuk sparer Europa.

Det var Ogotais brutale kriger som var årsaken til at Europa ble truet av mongolene. Batu, den fryktløse og uovervinnelige generalen til Ogotai, dukket plutselig opp på de østlige flankene av Polen og Ungarn. Lenge klarte Ungarn å stå imot mongolene, men etter en tid var de utmattet og gjorde forholdsvis liten mot-

stand. Resultatet var at tartarenes styrker kom tilbake igjen og igjen over flere år og plyndret, herjet og ødela. Bare «det hellige» romerske riket lå nå mellom erobrerne fra øst og både Frankrike og England i vest.

Ogotai døde i år 1241. Prinsene ble tilbakekalt fra krigen for å velge en ny khan. Mens de var samlet, arbeidet dronningmoren ivrig for at hennes favorittsønn Kuyuk skulle bli valgt, og hennes strev ga resultater. Kuyuk kalte seg kristen og i hans dager hadde de tallrike kristne i hans herredømme særlig gode kår. (23) Mingana forteller at hans hovedkvarter var full av kirkeledere, prester og forskere, og at en kristen ved navn Kaddak var en stor leder. Da Kuyuk kom til makten, stanset øyeblikkelig massakrene og ødeleggelsene som var så karakteristiske for styresettet til Djengis og Ogotai. Vi har god grunn til å anta at Europa ble spart for videre mongolske erobringer på grunn av at den kristne Kuyuk ble valgt til øverste leder.

Etter Kuyuks død i 1251, ble Mangu hans etterfølger, samtidig var Tule, en bror av Ogotai, var en mektig general. Det skulle vise seg ifølge Mingana at Sarkuty Bagi, Tules hustru, også var en kristen dronning, en sann troende og den viseste av dem alle. (24) Hun var mor til tre sønner, som alle var bekjennende kristne og også hadde kristne koner. Navnene på disse var Mangu, Hulagu og Kublai.

Mens ødeleggelsens sverd hang over Tyskland, Italia, Frankrike og England på grunn av den truende holdningen til Ogotais kyndige generaler, bestemte paven seg for å sende en megler til den ubøyelige Batu, lederen av Tartarhæren. Tiggermunken Johannes av Plano Carpini ble valgt til denne oppgaven. Han reiste til Dneprs bredder, hvor Tartar legionene hadde slått leir, og møtte mange vanskeligheter på veien. Uten å få særlig oppmerksomhet, ble han sendt videre til Volga, som var Batus hovedkvarter. Men Batu var ikke villig til å vurdere forslaget, og den tålmodige tiggermunken ble tvunget til å gå videre til hovedleiren lenger øst. Der ankom han etter at Ogotai var død, men før de hadde valgt en ny keiser og derfor fikk han ikke noen respons.

Noe senere ga kong Louis IX av Frankrike tiggermunken William av Rubruck i oppgave å dra til hovedleiren til mongolene, i håp om at han kunne konvertere keiseren til den romerske utgaven av kristendommen. Rapportene til William inneholdt mye informasjon om de kristne assyrerne. (25) Det som er av størst interesse er det som William av Rubruck skrev om de assyriske kristne (som av ham ble kalt nestorianerne), som han traff på sine besøk i disse kongerikene. Han fant dem i nesten alle land som han dro gjennom, også i landet Karakhata. Der fikk han også vite at det tyrkiske folket, kalt Mayman, hadde en nestoriansk konge. (26)

Rubruck forteller at nestorianerne på disse stedene bodde hos turkomanerne. De holdt sine gudstjenester og skrev bøker på sistnevntes språk. I alle deres byer fantes det mange nestorianerne. (27) Han skriver at i Cathays femten byer, var det nestorianere som eide bispesetene. Generalsekretæren til keiser Mangu, en mann som het Bulgai, var også nestorianer. Han var keiserrikets offisielle tolk og var kjent som en meget klok mann, hvis råd nesten alltid ble fulgt. (28)

Doktrinene til de kristne mongolene.

Den respekt og støtte som de mongolske herskerne behandlet Østkirken med, viser at de kristne mongolene hadde den samme læren som den assyriske kirken. Dette skal vi se mer på når vi senere betrakter historien om dette spesielle folket.

Vi skal igjen omtale nærmere den berømte personligheten, Prester John. Navnet Prester John er forbundet med en stor revolusjon som fant sted i det asiatiske Tartaria omkring år 1000. Mange seriøse forfattere skriver at en konge av karaitene var blitt omvendt til Kristus. Han hadde tatt navnet John, og han ble sammen med tusener av sitt folk døpt av Østkirken. Hans kongedømme vokste og alle påfølgende herskere ble også kalt John.

Etter ca. to hundre år, overvant Djengis Kahn den siste kongen. Siden den seierrike mongolske høvdingen senere giftet seg med datteren til den drepte kon-

gen, fikk doktrinen til Østkirken stadig større innflytelse blant mongolene. (29) Mosheim sier at mange i Europa var dypt forundret over rapportene om velstand, styrke og tilfredshet hos folket dette kristne kongeriket. Kongen av Portugal sendte en ambassadør til Abyssinia, etter at han hadde konkludert med at doktrinene til Prester John var de samme som for abyssinerne. (30) Legasjonen oppdaget mange ting blant abyssinerne som var i harmoni med det som ble rapportert av Prester John.

Misjonsvirksomheten til Østkirken.

Organisasjonen til de orientalske troende er ganske dramatisk. Fra Timoteus sine dager var de troende i hele Asia blitt inndelt i et sted mellom tjueseks til tretti store divisjoner. Over hver av disse divisjonene ble det utpekt en sentral leder. Trolig en gang om året, kom disse lederne sammen for å rapportere om tilstanden til de trofaste i sine ulike områder og drøfte utfordringer som kunne være felles for dem alle. De pleide også av og til å arrangere et stort møte under ledelse av metropolitten, med delegater fra de forskjellige provinsene. Hvis avstandene var for store til å kunne kommunisere med den sentrale ledelsen i Bagdad, ble det forventet at metropolitten skulle legge fram en rapport minst hvert sjette år.

Det har allerede blitt presisert at Østkirkens lære og praksis var ren og i samsvar med apostlenes tro. Det er også tidligere nevnt at denne kirken ofte feilaktig er blitt kalt den nestorianske kirke etter Nestorius. Strongs betrakter dem som protestantene i den orientalske kristendommen, og skriver: «De kristne av St. Thomas, i Øst-India, er en gren av nestorianerne. De har fått navn etter apostelen Thomas, som man antar har forkynt evangeliet i dette landet.» (31) Disse troende var fullstendig atskilt fra kirken i Roma. Edward Gibbon viser at «Thomas kristne», så vel som de syriske kristne, ikke var forbundet med Roma på noen som helst måte. Han sier at når portugiserne, i sine første oppdagelser av India, presenterte bildet av jomfru Maria til de Thomas kristne i det sekstende århundre, sa de, «Vi er kristne, ikke avgudsdyrkere.» (32)

Her er en liste som viser hvordan de assyriske «Thomas kristne» betraktet flere av romerkirkens dogmer. De fordømte læren om pavens overhøyhet. De lærte at den romerske kirke hadde forlatt den kristne troen. De benektet transsubstansiasjonen. De fordømte tilbedelse av bilder. De brukte ikke oljer for å stadfeste åndelige sannheter. De benektet læren om skjærsilden. De avviste romerkirkens skriftemål. De praktiserte ikke salving av de døende. De tillot presteskapet å gifte seg. De benektet flere av romerkirkens sakramenter. (33)

Det er å merke seg at i møte med gigantiske vanskeligheter, var Østkirken i stand til å opprettholde, gjennom tidsaldrene, en teologisk trosenhet og en sunn bibelsk levemåte. Når han omtaler Østkirken, skriver Etheridge, når han omtaler den nestorianske kirke, så har disse troende alltid vist respekt og ærbødighet for de hellige Skrifter. (34)

Helligholdelsen av den sjuende-dags sabbat var vidstrakt og vedvarende blant de troende i Østkirken og de «Thomas-kristne» i India, som aldri var forbundet med Roma. Sabbaten var også opprettholdt blant de stammene som brøt med Roma etter konsilet i Kalkedon, nemlig abyssinerne, jakobittene, maronittene og armenerne. Tallet på dem som holdt sabbaten hellig, varierte blant disse gruppene, siden noen holdt ut lenger enn andre i møte med forfølgelse. En ansett kirkehistoriker sier, idet han skriver om nestorianerne i Kurdistan: «Nestorianerne spiser ikke svinekjøtt og de helligholder sabbaten, men arbeider ikke på søndagen. De tror verken på skriftemål eller skjærsilden og tillater sine prester å gifte seg.» (35)

Sabbatshelligholdelsen blant abyssinerne er spesielt verdt å legge merke til. Historikeren Gibbon har en passende bemerkning om dem når han skriver: «Omgitt på alle sider av deres religionsmotstandere, gikk Etiopia i dvale for nesten ett tusen år, uten å tenke på verden, som også hadde glemte dem.» (36) Da Europa igjen, i det sekstende århundre, kom i kontakt med abyssinerne i dette landet, ble den sjuende dag funnet å være deres ukentlige hviledag. Søndag var også en dag

hvor de kom sammen, men ikke fordi de betraktet denne dagen som en hellig hviledag. Etter å ha blitt hardt presset av islam, gjorde de den samme feilen som de «Thomas-kristne» i India, når de i 1534, appellerte til portugiserne om hjelp.

Den følgende forklaringen ble presentert for Portugal fra den abyssinske ambassadøren, når han ble spurt om hvorfor Etiopia helligholdt den sjuende dag: «På sabbatsdagen, etter at Han hadde fullendt skapelsen av verden, hvilte han på denne hellige dagen. Å ikke helligholde denne dagen, er å gå klart imot Guds vilje og forskrifter. Vi tror at himmel og jord vil forgå før Hans ord går grunne. Videre tror vi at Kristus kom, ikke for å oppløse loven, men for å leve i samsvar med den. Det er derfor ikke for å etterligne jødene, men i lydighet mot Kristus og Hans apostler, at vi holder denne dagen. Vi markerer også Herrens dag, på samme måte som andre kristne, til minne om Kristi oppstandelse». (37)

Da portugiserne ga til kjenne at de ville sende hjelp til abyssinerne, ble et stort antall jesuitter inkludert i oppdraget, og de begynte straks med å påvirke den abyssinske kirken for å introdusere deres pastorer til katolisismen. I år 1604 motiverte de kongen til å underkaste seg pavedømme. En av jesuittenes første tiltak, var å få kongen til å utstede en erklæring, som med trussel om streng straff, forbød alle å helligholde den sjuende dag. (38) Resultatet var at det brøt ut borgerkrig, og jesuittene ble til slutt jagd fra landet og deres lover ble opphevet.

Den velkjente og lærde Samuel Purchas, skrev etter å ha besøkt jakobittene i begynnelsen av det syvende århundre: «De holder lørdag hellig og har alvorsfylte gudstjenester på denne dagen og de respekterer heller ikke den påbudte fasten denne dagen.» (39) En annen autoritet, Josephus Abudacnus, skrev i sin historie om jakobittene, at de samlet seg hver sabbat i sine kirker. En senere redaktør, J. Nicholai, tilføyer: «Jakobittene kommer sammen på sabbatsdagen, før dagen de kaller Herrens dag, og de holder sabbaten hellig, som også abyssinerne gjør. Utfra dette ser det ut til at jakobittene har holdt sabbaten så vel som den såkalte Herrens dag. (40)

Alexander Ross skriver at maronitene likeledes holder sabbaten så vel som søndag. (41) Således ser vi at tre av de fire orientalske trossamfunnene, aldri gikk sammen med pavedømmet, men at de fortsatte å ære sabbaten.

Idet man ser på de ca. fire hundre årene med islamsk styre i Asia, er det tre ting som er verdt å legge mere til. For det første er det den forholdsvis tolerante holdningen til disse herskerne. Til tider var det riktignok perioder med lokal motstand, det var imidlertid ingen vedvarende og målrettet prosess for å utrydde Østkirken.

Hovedmotivet til de muslimske erobrerne var primært politisk makt, og de ble ikke drevet av en fanatisk lidenskap for å drepe eller ruinere andre trosretninger, slik romerkirken gjorde. De islamske lederne var opptatt av å krige seg imellom, slik at dynastier kom og gikk, mens Østkirken vokste og utvidet sin misjonsvirksomhet i alle land i Asia.

Alle burde bli imponerte over den prektige og balanserte organisasjonen som Østkirken representerte. Denne kirken nektet å akseptere ideen at prestene skulle være ugifte, en regel som dominerte både i buddhismen og i den vestlige romanismen. Siden ekteskapet var Guds forordning, ikke bare for å gi kjærligheten en plass, men også for å holde den ren, var Østkirken beskyttet mot den degraderingen som ble observert hos buddhistiske prester og nonner. Denne menighetens medlemmer valgte å leve etter de fire guddommelige retningslinjene som er nedfelt i det første kapittelet i 1. Mosebok, nemlig, tilbedelse av Skaperen alene, helligholdelse av sabbaten, et verdig familieliv og riktig kosthold.

Bilde: Arrestasjon av Jakobitter – Wikimedia commons

Til slutt må vi konkludere med at medlemmene av Østkirken var en sentral del av menigheten i ødemarken. Den var ikke bare en menighet med evangeliske aktiviteter, men den representerte et folk med grunnfestede doktriner. Det kan være vanskelig å si hva som er det farligste, sunne læresetninger uten evangelisme, eller evangelisme uten sunne doktriner. Det første leder til en kald religion, det andre gjør forkynnelsen til et skuespill. Begge disse ytterpunktene ble unngått av Østkirken. Denne menigheten var i stand til å gi en bibelsk bekreftelse for sin tro, og på samme tid, fremviste den et liv med misjonsiver og offervilje som sjelden er blitt overgått.

Thomas-kristne i India

Med all sin intoleranse og terror ble inkvisisjonen satt opp i Goa (India) i det 16. århundre, da det var besluttet å tvinge den syriske kirke inn under pavens dominans. Denne nådeløse institusjonen ble benyttet for å kneble de bibeltro kristne og for å hindre ankomsten av den syriske biskopen fra Babylon.

Underkuelsen av kirken i Syria ble fullbyrdet av Diamper Synodet i 1599, og for nesten to generasjoner fortsatte Roms tyranni, inntil det etterlengtede opprøret til den syriske kirken ved Coonen Cross.

(1) I India, det fargerike og romantisk landet, ble evangeliet forkynt like tidlig som det ble i Italia. Kristus hadde fortalt sine disipler at de skulle være hans vitner like til jordens ende, (Ap.gj. 1:8), og apostlene var forberedt på å dra hvor som helst.

Med en tro som var sterk nok til å flytte fjell, nølte de ikke med å evangelisere

Bilde: Goa

en hvilken som helst stamme eller nasjon, uansett hvor problematiske og truende situasjoner de ville møte. En tidlig kristen skribent hevder at da verden ble oppdelt for evangelisering, ble Thomas sendt til Parthia. (2) Det er mange indikasjoner på at Thomas virket nettopp der. Bibliotekene inneholder en

Bilde: Taxila, hvor Thomas startet sitt virke

mengde litteratur som forteller hvordan han grunnla menigheter i dette landet. (3)

Beretningene om hvordan Thomas innførte kristendommen i dette landet, gir oss interessante opplysninger om apostlenes liv. Mesteren valgte unge menn til sine disipler, som var i stand til å videreføre arbeidet i mange år etter hans korsfestelse i år 31. Paulus ble drept omtrent 35 år senere. Apostelen Thomas ble myrdet, sier noen autoriteter, i år 72, på vestkysten av India, med spydet til en brahman. (4) Alt tyder på at apostelen Johannes, som levde til han ble hundre år (ifølge Jerome), må ha hørt alt om den åndelige seieren i India før han skrev sitt evangelium og Åpenbaringsboken.

Thomas og evangeliet i India.

Spørsmålet om Thomas virkelig arbeidet i India eller ikke, har blitt diskutert av mange forfattere, og utrolig mye forskning er blitt gjort i håp om å komme til en endelig konklusjon. Det er godt kjent at hvis «kirken i ødemarken» opplevde mye lidelse, skjedde det uten tvil i India. Alle synes å ville vite med sikkerhet hvem som etablerte den kristne kirken i dette landet. Forfatteren A. Mingana skriver: «Det er en vedvarende tradisjon i Østkirken, at apostelen Thomas evangeliserte

Bilde: Cranganore, India

India, og det er ingen historiker, poet eller forfatter, som har anledning til å omtale Thomas, som ikke assosierer hans navn med India. (5) J.M. Neale skriver også om den sterke tradisjonen som sier at det var Thomas som først forkynte evangeliet i India. Han forteller hvordan Thomas, etter å ha evangelisert i Arabia og på øya Zocotra, ankom Cranganor, en by

som ligger litt nord for Cochin, stedet hvor den mest innflytelsesrike av prinsene som hersket i Malabar bodde.

Etter at han der hadde utført mange mirakler, grunnla han en kirke, og reiste etterpå sydover til byen Coulan. Også her ble hans arbeid kronet med suksess og etter å ha krysset halvøya, ankom han Meliapour, en by som lå nær den berømte byen Madras. Etter å ha seilt sjøveien fra denne byen, forkynte han evangeliet i Kina og returnerte igjen til Meliapour.

Han sørget for at budskapet ble kjent så vidt og bredt, at han vekket motstanden og hatet hos brahminene. To av dem søkte etter en anledning og hisset opp folket mot ham. De angrep apostelen og steinet ham. En av fiendene så at det fremdeles var liv i Thomas og gjennomboret han med et spyd. Slik ble hans martyrdom fullbyrdet. (6) Den dyktige jesuittforfatteren M.L.'Abbe Hue, skriver: Antakelsen at apostelen Thomas forkynte i India, har ofte blitt utfordret av skribenter som fortjener vår oppmerksomhet. Likevel er hans arbeid i India bekreftet med så mange indikasjoner at det blir vanskelig for en nøytral forsker ikke å gi kredit til fakta som er bekreftet av kompetente historiske autoriteter.

Alle de greske, latinske og syriske kildene, hevder at Thomas var Indias apostel, som førte sannhetsfakkelen til fjerne områder. Noen skribenter har bekreftet at han tok sin forkynnelse helt til Kina. Både hans misjon og voldsomme død, er å finne i de gamle liturgiene, som representerer den reneste og mest autentiske kilden til den kristne tradisjon. (7)

W.F. Adeney, i det han forteller om de armenske, abyssinianske og georgianske kirkene, skriver: «Den syriske kirken i India, som hevder den har apostelen Thomas som grunnlegger, representerer selvstendige menigheter i et område som ikke er dominert av det romerske imperiet». Dette skal vi også forholde oss til i senere kapitler, for disse menighetene har alle eksistert uavhengige og selvstendige helt opp til vår tid, og vi ønsker å vite mer om deres erfaringer og historie ned gjennom århundrene. (8) Vitnesbyrdet til J.D. D'Orsey er dette: «Fra alle de ulike beretningene om de kristne som er knyttet til apostelen Thomas, ser det ut til at den følgende historien kommer nærmest sannheten.

Etter å ha etablert kristendommen i Arabia Felix og på øya Dioscorides (Socotra), ankom Thomas i Cranganor, som var hovedkvarteret til den mektigste kongen på Malabar kysten. På grunn av historier fra de kristne, fra Josephus og fra hellige bøker, kjenner vi til at før Jesu fødsel, ble mange fra Judea spredt over hele Egypt, Grekenland og flere andre land i Asia».

Apostelen Thomas fant ut at en av disse koloniene var bebodde av mange fra Judea, og de hadde slått seg ned i et land som lå nær Cranganor. Motivert av kjærlighet til sitt eget folk og av lydighet mot Jesus Kristus, som hadde gitt ham kallet om å forkynne for jødene før andre nasjoner, reise han til landet som hans folk hadde som asyl. Han forkynte evangeliet for dem, omvendte omtrent alle, og endret deres synagoge til en kristen kirke. Dette var opprinnelsen til kristendommen i India. (9)

Innførelsen av kristendommen i India.

På apostelen Thomas' tid, hevder en autoritet, som eksempel på internasjonal handel, «seilte det 120 store skip fra Egypt til India hvert år». (10) Som et vitnesbyrd om den enorme handelen som fant sted mellom Rom og Østen, både før og etter Kristi tid, er det funnet en mengde romerske mynter i sydlige India.

Theodor Mommsen evaluerte mengden av romerske mynter som årlig ble sendt til India, å ha hatt en verdi som tilsvarte minst 500.000 engelske Pund, et veldig stort beløp på den tiden. (11) Med denne skipstrafikken som referanse, ville det ikke vært noe hinder for apostelen Thomas å evangelisere i India. Som vi leser i Romerbrevet: «Så kommer da troen av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi Ord. Har de da ikke fått høre? Jo visst! Over hele jorden har deres røst nådd ut, og deres ord til jorderikets ender», Rom. 10:17.18.

Tenk etter hvor mange nasjoner var representert i Jerusalem på den store pinsedagen, og hvem som var representert der. «Nå bodde det i Jerusalem gudfryktige jødiske menn fra alle folkeslag under himmelen. Vi partere og medere og elamitter, vi som bor i Mesopotamia, Judea og Kappadokia, Pontus og Asia, Frygia og Pamfylia, Egypt og områdene i Libya mot Kyrene, og vi tilreisende fra Rom», Ap.gj. 2:5, 9-11. Beretningen om pinsedagen spredte seg, om ikke med vinden, så med alle besøkende til Jerusalem, som fulle av begeistring reiste hjem til sine egne land. Tradisjonen sier at Thomas nådde India like etter pinsedagen. (12) En annen faktor som forårsaket den hurtige utbredelsen av evangeliet til Østen, var spredningen av jødene over hele Asia. Etterkommerne fra Abraham, dekket Østen og det var sannsynligvis ikke et land eller en by hvor de ikke hadde bodd seg. Disse jødene feiret sine hellige dager på en måte som gjenspeilet deres jødiske bakgrunn. (13) Kristendommen kom til Edessa (moderne Urfa), og dette ble også det første intellektuelle sentret for spredningen av kristendommen østover, blant jødene. (14) I lang tid utgjorde jødene hoveddelen av medlemmene av den første menigheten. (15)

Et annet viktig verktøy for evangeliets utbredelse, var det hebraisk, syrisk og arameisk språk, som alle var beslektet. Historien forteller at Josefus, den berømte jødiske forfatteren som levde på apostlenes tid, skrev først sitt verk «The Wars of the Jews» på arameisk og senere på gresk, på grunn av den store lesekreten i Østen.

Arameisk var spredt i hele Partia, (Oversetternes anmerkning: Partia er en gammel betegnelse for landet sørøst for det Kaspiske hav, omtrent svarende til det nåværende Khorasan og deler av Turkmenistan), inklusivt den velutviklede tvillingbyen som også var hovedstaden til imperiet, Seleucia-Ctesiphon, den strålende byen som var imperiets hovedstad. (16) (Oversetternes anmerkning: Byen Seleucia-Ctesiphon lå på vestbredden av elven Tigris i Mesopotamia, stedet hvor 5000 babylonske jødiske flyktninger ble sendt.

Kristendommens tidlige vekst i India.

Det er ganske naturlig at den kristne kirken i Øst ser på apostelen Thomas som sin grunnlegger. Disse kristne aksepterer ikke på noen måte at det var mennesket Peter som var klippen Kristus ønsket å bygge sin menighet på, og at nøkkelen til den sanne kirke ble gitt ham som person. Forskjellen mellom kirken i India, som daterer sin opprinnelse til apostelen Thomas, og kirken i Rom som knytter apostelen Peter til sin opprinnelse, representerer en massiv forskjell i både trosinnhold og praksis.

Denne enorme ulikheten kommer til syne i beretningen som historieskriveren Gibbon gir oss. Han omtaler det første dramatiske møtet mellom jesuittene når de ankom Indias kyst, og de kristne som hadde sine røtter fra forkynnelsen til apostelen Thomas. Han skriver at da de portugisiske jesuittene ankom, hadde de kristne i lang tid allerede hatt mange kirker der. Da jesuittene prøvde å introdusere Maria som Guds mor, opplevde de kristne dette som avgudsdyrkelse. Å ære jomfru Maria var for dem blasfemisk og de reagerte med forskrekkelse når hun ble presentert som en himmelsk gudinne. Når jesuittene prøvde å spre statuer av

Maria, svarte folket: «Vi er kristne, ikke avgudsdyrkere». (17)

Få er oppmerksomme på hvor mye vi skylder disse modige kristnes vilje til å stå ved Bibelens lære. For de første seks hundre år etter apostlene, klarte disse kristne, som oppholdt seg i den sydlige del av India, å forholde seg til en dominant buddhisme, og for de neste tusen år, en degradert hinduisme. Men den virkelige kampen begynte i det syttende århundre når jesuittene, støttet av Portugals våpen, begynte å herje i deres område. Det var så visst ikke misjonærer fra Rom som først inntok India med kristendommen. Den ekte nytestamentlige troen som først ble sådd på Malabar kysten for nitten hundre år siden, og som enda er der, har det samme innhold som den sanne protestantismen i andre deler av verden.

De kristne som kom til troen fra forkynnelsen til apostelen Thomas, nektet å plassere kirken over Bibelen. De fant sin kristne identitet i den hellige Skrift i stedet for i jesuittenes fraser om at det var gjennom og ved kirken Gud formidlet frelse. De nekter å akseptere myten om at det kun var presteskapet som kunne tolke Bibelen rett, og ikke vanlige mennesker veiledet av Guds Ånd. De klynget seg til Bibelen som det eneste middel Guds Ånd benytter for å formidle en forvandlende nåde og kraft. De «Thomas-kristne» holdt fast på overbevisningen om at: «De ord jeg har talt til dere, er ånd og liv», Joh. 6:63.

Mingana skriver: «Å snakke om de tidlige kristne i India som annerledes enn de kristne i Østkirken, er helt uriktig. Kristendommen i India utgjør en del av menigheten som utviklet seg kraftig mot slutten av det første århundre i Tigrisdalen.» (18) På den tiden fant det sted tre vesentlige revolusjoner. En i kristendommens senterområde, en i Partia og den tredje i det romerske imperium. Den første revolusjonen fant sted når Østkirken brøt med Vestkirken, ved å velge sin egen leder (Papas of Seleucia), som sitt åndelige overhode. Det fant sted i året 285. Med denne beslutningen signaliserte de at Østkirken ønsket å være en selvstendig og frittstående organisasjon uten å være influert av Rom.

Det er ikke uvesentlig at den nye «katholicos», ti år etter sin utnevnelse, valgte å gjøre India til en av kirkens store divisjoner, og valgte David av Basra, en anerkjent bibelekspert, som direktør for dette nye området. (19) Det er ikke vanskelig å forstå denne strategien, med tanke på at perserne, som var ledet av en fanatisk gren av den zoroastriske religionen, organiserte seg selv med ny styrke, og angrep og overvant parthisanerne. Av den grunn møtte de kristne en ny utfordring. Siden det seirende persiske imperiet var tvers igjennom zoroastrisk eller mithraistisk, var det nødvendig for de kristne i Øst å kunne møte denne forandringen med sin egen organisasjon. Det ble oppnådd ved at de valgte Papas som sin catholicos.

Den tredje revolusjonen var hvordan kristendommen gjorde kompromisser med hedenskapet. Keiser Konstantin anså det å være en fordel for riket å tilpasse seg hedenske prioriteringer. Det siste av det nye testamentets forfølgelser mot de kristne, raste i riket da keiser Konstantin ikledde seg sin keiserkappe og erklærte at alle forfølgelser skulle stanse. Hans berømte lov som ble vedtatt i år 321, om påbudt helligholdelse av søndag (soldagen), var et agn som ble tilbudt, for å lage et kompromiss mellom de kristne og romere som fulgte zoroastertroen, og æret og opphøyet tilbedelsen av solguden. Men Konstantin stoppet ikke med det, siden forfølgelsen fortsatte.

Denne gang var det ikke mot alle kristne, slik det var i de foregående forfølgelsene, men mot de kristne som forsvarte troen overført til dem fra apostlene. Resultatet var at de bibeltro kristne flyktet. Derfor fulgte en mengde flyktninger, faktisk noen av de mest solide troende kristne, i fotefarene til sine trossøsken som hadde flyktet før dem, fra den hedenske romerske forfølgelsen, omtrent hundre år tidligere. Nå ble de alle samlet i Østkirken. Fordi den assyriske kirken vokste på grunn av alle flyktningene, valgte mange kristne å dra videre til India. En stor delegasjon av dem, bestående av godt skolerte mennesker, både akademikere, ulike håndverkere, handelsmenn og teologer, reise sammen til India i året 345. Det er rett og slett overraskende å se hvor fort åndelig blindhet rammet Vestkirken etter Nikeakonsilet. Det var som om troskap mot Skriften på kort

tid ble overskygget av det teologiske hierarkiets politiske vurderinger. Middelalderen begynte, og i tusen år lå det en tykk sky av åndelig mørke over alle land hvor pavemakten dominerte, men i Østkirken var det lys. Kirken i ødemarken var en ark som bevarte den hellige skrift fra aposteltiden til den igjen kunne bli alles del, etter at protestantismen hadde et oppgjør med den katolske forførelsen.

I sin forskning i 1812, fant Claudius Buchanan, mange håndskrevne kopier av Bibelen og av andre religiøse bøker fra de kristne som apostelen Thomas omvendte. De var alle på det syriske språk og blottet for pavelige kommentarer og anmerkninger. Dette var litteratur fra før Nikea konsilet. (20) Claudius Buchanan skrev også at han i Travancore fant mange verdifulle manuskripter. (21)

Kristendommen i India i den mørke middelalder.

Da det kom en rapport og appell fra de Malabar-kristne i India til *katholicos*, sendte han 3000 ulike fagfolk innen alle disipliner til dem. Kongen i Malabar tok godt imot dem og ga dem sosiale og yrkesmessige privilegier. I løpet av over hundre år kom det stadig flere grupper med dyktige personer fra Persia.

Så lenge det var fredfullt i Persia, ble de troende fra Vest tatt vel imot, men når det var krig i området var det annerledes. De to imperiene kom i konflikt etter Konstantins død, og det var naturlig at de som fulgte zoroaster-religionen, ville være mistenksomme overfor alle kristne, og anklage dem for å være spioner for det romerske imperiet.

Det er lett å se hvorfor India ble et tilfluktssted for forfulgte kristne. Vi kan også forstå at India framsto som attraktiv for forfulgte fra Europa. Det var kjent i hele verden at de kristne i India satte innholdet i Guds Ord høyt og at de ikke ville tilpasse seg Roms doktrinære forfalskninger. Ikke minst i rapporter fra det andre, tredje og fjerde århundre, kan vi lese om denne prioriteringen. Den anseelsen disse kristne hadde for innholdet i både det gamle og nye testamentet, identifiserte dem som verken jøder eller katolikker.

Mingana skriver: «I det femte århundre møter vi en indisk kristendom som var så solid og godt utviklet, at de sendte sine pastorer for å bli undervist på de beste utdanningssteder drevet av den Øst-Syriske kirken. De arbeidet også sammen med teologer i Syria, som var engasjerte i revisjon av den gamle syriske oversettelsen av epistlene til Paulus. (22)

I det vi kommer til år 500, er det mange grupper av syriske kristne omtrent over hele India. De var ivrige etter å evangelisere og var sammen i sine kirker for tilbedelse hver sabbat. (23) Da pavens prester kom fra Rom til India, tusen år senere, viste de sin forakt og sitt hat mot disse bibeltro kristne og kalte dem «judaizers» (jødekristne.) De kristne som var etterkommerne av dem som ble omvendt av apostelen Thomas, var nøye med å lære opp sine barn i den ekte kristne tro, og det største ønske de hadde for dem var at de kunne bli forkynnere og misjonærer. Skolene deres var på høyde med det beste i verden. Den enkle reisemåten var sjøveien direkte fra Egypt til den sydlige delen av India, men også til den Persiske gulf, denne kontakten holdt dem informerte om tanker og kunnskap fra andre deler av verden. Den tro og lære de forfektet kom ikke til dem ved en tilfeldighet, men bygget på Bibelen og den opprinnelige forkynnelsen til apostelen Thomas, og ble vedlikeholdt gjennom bønn og grundig studium.

Dette samspillet mellom kirken i India og den i Mesopotamia og Persia, er også dokumentert av en annen historiker fra Edessa, nemlig Mana, som var biskop i Riwardashir. Han skrev religiøse avhandlinger, epistler og hymner, men han oversatte også fra gresk til syrisk, arbeidet til Diodorus og Theodore fra Mopsuestia. (24) De assyriske kristne var ikke bare akademikere, oversettere til flere språk og teologer. De var også kjent for sine mange reiser. Reisebeskrivelsene til Cosmas, som bodde nær Babylon, ble lest av mange i første halvdel av det sekstende århundre. Han reise så ofte på kryss og tvert i Indiahavet, at de kalte ham «Indicopluestes» (Indiafareren).

Cosmas var også personlig venn av patriarken i den syriske kirke. I sine berømte reiseskildringer skriver han blant annet at Østkirken hadde utallige kirker med godt utdannede prester og svært mange medlemmer blant innbyggerne i Bactrian, blant hunerne. (Oversetternes anmerkning: Mongolia regnes som hunernes hjemsted), perserne, grekerne og elamittene. (Oversetternes kommentar: Elam var et oldtidsrike øst for Sumer og Akkad, i det som nå er det sørvestlige Iran.) (25)

Når han skriver om sine reiser til Ceylon, forteller Cosmas at dette landet hadde en kirke med persiske kristne som hadde slått seg ned der og de hadde en åndelig leder (en presbyter) utnevnt fra Persia. Mingana henviser til det Cosmas skriver, og viser til at disse uttalelsene bekrefter at det ikke bare eksisterte en rekke kristne menigheter blant mange asiatiske folkeslag, men at de alle var tilknyttet den nestorianske patriarken i Seleucia og Ctesiphon. (26)

Hva Cosmas skrev om øya Socotra i det indiske hav, en øy som alle skip mellom Egypt og India måtte seile forbi, er signifikant. Han skriver at alle som bodde der var assyriske kristne. Vi kan også merke oss hva den berømte italienske katolikken Marco Polo skrev i 1295, etter sine mange reiser i det samme området lenge etter Cosmas. På det tidspunktet hadde hovedkvarteret til kirken blitt flyttet fra Seleucia til Bagdad. Marco Polo skrev at disse menneskenes religion var kristendom og de var alle døpt og var under åndelig veiledning av en biskop som ikke var underlagt paven i Rom, men patriarken som hadde hovedsete i byen Bagdad. Han la også til at patriarken var valgt av folket selv, siden deres vilje ble respektert. (27) En annen reisende, Nicolo de Conti, skrev i 1440 at øya (Socotrine) som er 960 kilometer i omkrets er bebodd av nestorianske kristne. (28)

I året 774 kom det forsterkninger og flere ressurser fra vest til kongeriket Kerala. Dette fremmet tydeligvis anseelsen til de kristne i Malabar i kongens øyne. Han fikk laget en av de mye omtalte kobberplatene som er blitt så berømte i Indias historie. Platen ble adressert til Iravi Corttan, som var lederen for det kristne

samfunnet. Inskripsjonene på kobberplaten anerkjente lederen for menigheten og definerte han som betydelig mer innflytelsesrik enn de hedenske gruppene i dette området. (29) Om lag femti år etter den første delegasjonen av kristne som kom til Malabar i år 774, kom det flere forsterkninger til den kristne menigheten der. Det kom en jevn strøm av kristne fra Persia, slik at de troende etter hvert utgjorde en stor prosent av befolkningen.

De kristne som reiste dit fra Persia, var ikke tilfreds med å leve sine velstående liv i hjemlandet, men ønsket å være med til å spre det kristne budskapet i andre land, og det var derfor de reiste ut. I en gradvis prosess hadde muhammedanismen begynt å få fotfeste i Iran, men den hadde enda ikke nådd India. De nye tilreisende fra Persia reiste i tro og under mye bønn. To meget prominente kirkeledere fra Østkirken reiste med delegasjonen til kongeriket Kerala, (30) og de ankom i år 822. De kristne ble mottatt med ære og gitt myndighet og privilegier av kongen, noe som ble foreviget på fem nye kobberplater. (31)

Det er vesentlig å merke seg at privilegiene og anerkjennelsen som kongen skrev ned på kobberplatene, var en garanti fra regjeringen, som ga de kristne beskyttelse hvis den politiske situasjonen skulle endres. Disse platene ga dem stauts på lik linje med brahmansreligionen, og var en forsikring om at de hadde religionsfrihet. Alt som er nevnt her viser styrken Gud sørget for at de kristne på Malabar kysten hadde inn i det niende århundre. William W. Hunter skriver at da de katolske portugiserne kom, syv hundre år senere, fant de godt organiserte menigheter med pastorer og biskoper. I lengre perioder hadde de også kristne konger, (32) og hvert av områdene hadde åndelige veiledere og skoler på college nivå, hvor høyere utdanning ble tilbudt. Fra disse institusjonene dro mange ungdommer til videre studier i Assyria. Da portugiserne kom i år 1500 og jesuittene og deres militærmakt etter dem, gjorde katolikkene store anstrengelser for å brenne alle bøker og all skriftlig religiøs litteratur fra disse kristne «kjetterne». (33) Heldigvis er nok skriftlig materiale blitt bevart og vi har også tilgjengelig observasjoner som ble gjort av europeiske og muslimske reisende til området. (34) Marco

Polo rapporterte at det var seks store konger og kongeriker i hjertet av India. Tre av dem var kristne og de andre tre var muhammedanske, og han legger til at det største kongedømmet var kristent. (35)

«Kirken i ødemarken» i India fortsatte å vokse gjennom hele det tretten-

Bilde: Kirkebygget over apostelen Thomas' grav

tende århundre. Etter det ble den tvunget inn i en fatal strid med de katolske jesuittene. Når Mingana forteller fra sine mange reiser, påstår han at de kristne i India fungerte som selve ryggraden i landet. (36) Nicolo de Conti, som er en annen reisende i det samme århundre, rapporterer at «de kristne nestorianerne var spredt over hele India på samme måte som jødene er spredt blant oss». (37) Som en indikasjon på deres moralske liv, nevner han også at de kristne er de eneste som ikke praktiserer polygami i landet.

En annen interessant observasjon som Nicolo de Conti nevner, er at han møtte en mann fra Nord-India, som fortalte ham at det var et kongedømme tjue dagsreiser fra Cathay, hvor både kongen og alle beboerne var nestorianere, og at han hadde kommet til India for å finne ut mer om disse kristne. Conti observerte at de kristne kirkene i dette kongedømmet var større og mer kraftfulle enn dem i India. (38)

Louis av Varthema har skrevet en interessant rapport om sine reiser i syd-Asia i det femtende århundre. Han skriver om «Thomas-kristne» som han møtte

på Malabar kysten i 1505, og han beskriver også graven til apostelen Thomas, som ligger nær byen Madras på Coromandelkysten. (39) Han inkluderer videre en beretning om kristne handelsmenn som han møtte i Bengal, og skriver: «De fortalte at de kom fra byen Sarnau (i Siam), og at i deres land var det mange kristne, men de var underlagt den store khan av Cathai (Kina.)

Bilde: Malabarkysten, India

Louis av Varthema nevner også noen flere detaljer fra sitt møte med de

«Thomas-kristne» i India. Han skriver at de ofte bar en vest som var foret med ull og på hodet hadde mange av dem en rød lue. Han bemerker også at de alle var hvite i huden. Han rapporterer ellers om mange kristne som han møtte på vei til byen Pego. (40) Siden Varthema var katolikk, bemerker han at de kristne i Pego hadde en annen tro og lære enn det han selv var vant til. Han legger til at kongens team består av over tusen kristne som er nestorianere fra Sarnau. (41) Han og hans reisefølge gjorde en avtale med de kristne om at de skulle være deres guider mens de besøkte øyene Sumatra, Java, Borneo og Maluko. I ettertid kan vi bemerke at disse misjonærene ikke var tilfredse med bare å ha forkynt evangeliet i Persia, India og Kina, men det er tydelig at de også utvidet sitt arbeid til Sumatra, Java, Borneo og Spice-øyene.

Det er skrevet at *katholicos* Elijah V, i 1503 ordinerte tre ledere og sendte en av dem til India, en til Kina og en til Java. Disse menighetene holdt trofast på den enkle troen som kom til dem fra apostelen Thomas. Etter å ha vunnet store seire over hedenskapen, sto de nå foran sin største prøve i det jesuittene begynte å ankomme i det sekstende århundre.

Den store striden i India

Jesuittene jaktet på «kjettere», definert som jøder og «nye kristne» (som ikke var katolikker), og alle som de kunne anklage for å judaisere, noe som betød at de etterfulgte Moselovene ved ikke å spise svinekjøtt, helligholdt sabbaten og holdt fast på Bibelens tid for påsken. Inkvisitoren forfulgte og myrdet også dem som de mente drev med magi og trolldom. (1)

Mens Østkirken var i vekst i India og i Orienten, var det hendelser i vest som framskyndet krisen som skulle løfte Middelalderens mørke skyer. Konflikten mellom det etablerte religiøse systemet og innholdet i Guds Ord, tilspisset seg. Innen 1517 hadde Luther tatt sitt standpunkt for den hellige Skrift og gjeninnført Bibelen til sin rette posisjon i det kristne liv. Middelalderen var ved å slippe taket. På denne tiden ble den katolske ordenen «Societas Jesu» forkortet til SJ. (Jesu selskap) etablert, vanligvis kjent som jesuittene. Denne organisasjonen ble ifølge kirken lansert for «å gjenvinne det tapte, reparere det skadde, styrke og beskytte det gjenstående og fremme en vekkelse og ny framdrift for pavemakten. (2)

Før den nyfødte reformasjonen hadde nådd Spania og Portugal, hadde jesuittene bygget en allianse med disse landenes kongehus. Det var en mørk natt for etterkommerne av apostelen Thomas da jesuittene, støttet av hærmakten fra Por-

tugal, ankom India. Det ble overlatt til Portugal å etablere et katolsk dominert rike i Østen. Det er bemerkelsesverdig hvor lite folk flest vet om de syv store områdene som den portugisiske krigsmakten regelrett stjal og gjorde krav på i den portugisiske kongens navn, en handling som paven velsignet. (3) Ser vi bort fra områdene på vestkysten av Afrika, kunne det store koloniområdet inndeles i følgende seksjoner.

Østkysten av Afrika inklusivt de nærmeste øyene. Sydkysten av Arabia og Persia. Kysten av Baluchistan og nordvest India. Vestkysten av India, inkludert det portugiserne kalte «den edle byen Goa». Østkysten av India. Vestkysten av det som i dag er Burma og Malaystatene. Kysten fra Singapore til Siam, Indo-Kina og Kina så langt nord som til øya Macao. Mange vil nok være overrasket over hvordan portugiserne klarte å knuse og legge under seg disse kongerikene, samtidig må alle oppriktige mennesker fortvile over deres fanatisme og ondskap. Som J.D.D. Orsey skriver: «Religion, eller rettere sagt, religiøs fanatisme, var prinsippet som inspirerte dem. Deres kriger var langt mer korstog enn patriotisk kamp. (4)

En hendelse illustrerer ondskapen som også til slutt forårsaket okkupantenes nederlag. På den tredje ekspedisjonen fra Portugal (i år 1502), ledet Vasco da Gama en flåte på tjue skip. På den forrige ekspedisjonen hadde lederen for zamorinerne fra det hinduistiske kongeriket Calicut, hjulpet av rike arabiske handelsmenn, angrepet portugiserne, og i denne kampen ble Vascos venn Casper Correa drept.

Av den grunn ble det rapportert at Vasco da Gama's motiv for sin ekspedisjon, var å straffe muslimene for vennens død og for dette angrepet på katolisismen. På veien kom de over et skip med muslimske pilgrim�er som var på vei hjem fra Mecca. Araberne visste at portugiserne var dem militært overlegne, og tilbød dem en stor pengesum for å la dem seile videre. Pengene ble tatt imot, men likevel ga Vasco da Gama ordre om å sette muslimenes skip i brann. Pilgrimene klarte

til slutt å slukke brannene, men portugiserne fortsatte bare å sette båten i brann.

Det blir fortalt at mødre holdt sine små barn opp foran Da Gama og ba om nåde. Dette hadde ingen virkning på de katolske portugiserne, og scenene som utspant seg da alle muslimene på båten ble brent levende eller druknet, er ubeskrivelige. (5) Jesuittene var uten barmhjertighet og hevdet at dette angrepet bare var begynnelsen til flere angrep. Denne ekspedisjonen ble etterfulgt av flere, inntil den portugisiske dominans var sikret.

Resultatet av flere kriger var at byen Goa, ved utløpet til mandavifloden, ble erobret og gjort til hovedstad for det nye katolsk-portugisiske imperiet. Det finnes beskrivelser om hvordan den brede havnen var fylt med alle slags skip. Man kunne se store militære prosesjoner, mye statlig pomp og prakt og luksuriøse festiviteter for mange lands ambassadører og geistlige. De store lagerhusene var fulle av varer som røpet den voldsomme handelen mellom Øst og Vest, og de påkostede palassene til den latinske nobiliteten, ble bygd på de mest attraktive områdene i byen.

Kanskje det som menneskelig sett framsto som mest overdådig, var kirkens ekklesiastiske prosesjoner og kirkens veldige dominans. I Goa kan man selv i dag se de store katedralene, hvor kirkeklokkene pleide ringte hver gang en ny flokk av bibeltro kristne ble stuert sammen for å bli myrdet, i Guds navn.

Slik var Goa i sin politisk/religiøse styrke og rikdom. Dagens besøkende til denne byen, finner at det portugisiske området er redusert til en liten del på vestkysten av landet, som er så dårlig vedlikeholdt og forlatt at det utgjør en skygge av den tidligere storheten. Men i byen Goa er det fremdeles mange rester fra fortiden. Jesuittene var allerede godt etablerte i Spania og Portugal. De fulgte med de militære erobrerne ene og alene for å omvende (tvinge) og/eller forfølge de kristne som var etterkommere av den apostelen Thomas omvendte. (6)

Det var en tragisk tid for India å måtte oppleve den knusende innflytelsen av de katolske jesuittene. De var godt opplærte i manipulering og forræderi, og skydde ingen metoder for å fremme kirkens interesser. De hadde mange års trening i å føre hurtige debatter hvor de kunne fange opponentene ved forførerisk bruk av tvetydige begreper. Protestantene ble nærmest lurt til å motsi seg selv, uten at det var noen grunn til det eller hensikt med det. De enkle, ærlige og tillitsfulle kristne, som var etterkommere av forkynnelsen til apostelen Thomas, var lette ofre for denne manipuleringen.

Jesuittene dominerte snart alle skoler og colleger. Dette lyktes de med, selv på skoler som ikke var drevet av katolikkenes, ved å framstå som rådgivere for dem som hadde de høyeste posisjonene i landet. På den måten kunne de påvirke prosesser og vedtak til å bli samstemte med pavekirkens interesser. Disse personene var dyktige bedragere. De behersket både ressurser og kløkt til i hemmelighet å skape offentlige tragedier, men samtidig tilby løsningen på dem, slik at de kunne motta anerkjennelse og få de fleste til å tro at de hadde avverget krisen de selv har skapt.

Jesuittene kapret Trent konsilet.

Jesuittene lyktes i å nedvurdere det opprinnelige innholdet i Guds Ord, og i stedet få de fleste til å tro at Skriften måtte tolkes av katolske geistlige, kalt kirkefedrene, fra de første århundrene av kristenhetens historie. Disse kirkens menn fra fortiden, inkluderte en mengde tilfældigheter, feiltolkninger og allegorier i sine oversettelser, som forvirret og tåkela Guds Ord, og ga preferanse til begreper og ideer som favoriserte katolsk ideologi.

Det første pavelige konsil som ble sammenkalt etter reformasjonen, var Trent konsilet. Det varte i 18 år, fra 1545-1563, og ble fullstendig dominert av jesuittene. Dette konsilet produserte lovene og reglene. Ingen pavelig autoritet har senere våget eller kunnet utfordre jesuittenes bestemmelser. For å møte reformatorenes påstander, erklærte keiser Karl V, at det bare var kirkens direkte

Bilde: Trent

misbruk som skulle etterforskes på konsilet, ikke dens dogmer, tro og lære. Keiseren var kun opptatt av at kirken var delt, og det betød tydeligvis ikke så mye for han hvilken troserklæring som til slutt vant. Han ville bare at teologene skulle komme til enighet om noe for å unngå sosial og politisk splid og uro i landet. Han ønsket at protes-

tanter og katolikker skulle sitte sammen i konsilet, og komme til enighet om det viktigste. Det kommer fram fra historien at han fast og bestemt trodde at Europa igjen ville bli forenet og at en universell statskirke skulle fortsette, men med representanter fra begge sider.

Jesuittenes totale dominans var lett å gjennomskue, siden de ganske enkelt ignorerte keiserens ordre om å informere protestantene om at de var ønsket som deltakere. Ukene gikk og ingen protestanter dukket opp, siden de selvfølgelig ikke visste noe om at de skulle være der. Til slutt organiserte konsilet seg selv og aksepterte fort de fire første dekretene på deres private agenda. (1) Vulgatabibelen er den eneste sanne Bibel, ikke «The Received Text» som reformatorene benyttet, og som også var Bibelen som den greske kirken, Østkirken og alle de ikke-katolske kirkene i vesten hadde benyttet gjennom århundrer. (2) Tradisjon hadde samme gyldighet som den hellige Skrift. (3) De fire apokryfiske bøkene som er med i katolske utgaver av Bibelen, men som protestanter finner tvilsomme, er en inspirert del av Guds Ord. (4) Bare prestene, ikke vanlige lekpersoner, er kompetente til rett å tolke Skriftene. (7)

Da keiseren til slutt oppdaget at protestantene ikke engang hadde blitt innkalt til konsilet, ble han rasende. Han truet kirken med strenge tiltak og forlangte

at hans opprinnelige plan straks ble etterfulgt. Selv om paven, etter en lang utsettelse, motstridene adlød, krevde kirken at de vedtakene som den selv allerede hadde godkjent, ikke kunne endres. Protestantene kunne naturlig nok ikke akseptere de ensidige og frekke bestemmelsene gjort i deres fravær.

I løpet av denne debatten, døde paven og hans etterfølger presset for at jesuittenes plan skulle følges. Konsilets videre arbeid fortsatte like ensidig som det hadde begynt. Dekret etter dekret ble vedtatt og doktrine etter doktrine ble bekreftet. Gang på gang ble keiseren feilinformert og til slutt skjønte han at det hele var et strategisk og uærlig spill. Han raste i sinne mot paven på grunn av den forføreriske fremgangsmåten, men kirkens menn ignorerte ham fullstendig og tolket sin åndelige autoritet til å stå over keiserens politiske myndighet. Det må nevnes at selv mange av kirkens egne prelater fikk problemer med enkelte av jesuittenes dogmer, som ikke var å finne i Bibelen. Debattene fortsatte uten at noen kom til enighet.

Men så skjedde det noe dramatisk. Om morgenen den 18. januar 1562, kom erkebiskopen av Rheggio nærmest løpene fra sin bolig og forlangte taletid foran konsilet, og delegatene ble hurtig samlet. Med begeistring erklærte han at en utvei var funnet vedrørende en av snublesteinene for protestantene. Han hevdet at han kunne bevise at kirkens tradisjoner sto over Bibelen, og at protestantene ikke kunne benekte at det var tilfelle, for de hadde allerede akseptert at det var slik. (8)

Hvis protestantene fortsatte å hevde prinsippet «Bibelen og Bibelen alene», og samtidig helligholdt søndag som hviledag, måtte de se i øynene at det ikke finnes noen Bibelsk begrunnelse for helligholdelse av den første dag i uken. Ved å lese rapporten til Pallavicini, som var en av pavens mest trofaste menn ved konsilet, erklærte erkebiskop Rheggio: «Det er helt åpenbart at kirken har myndighet til å endre Guds bud, for ved sin egen guddommelige kraft, og ikke fra Jesu undervisning, har kirken overført sabbatens hellighet fra lørdag til søndag. (9)

Etter dette argumentet hadde ikke de protestantiske delegatene noe mer å si, for de helligholdt alle den første dag i uken som hviledag. Kirkens tradisjon, ble det vedtatt, representerte en kontinuerlig inspirasjon og åpenbaring. Ingen kunne lenger la være å akseptere tradisjonene, når den eneste autoritet for søndagshelligholdelse nettopp var kirkens tradisjon. Denne «oppdagelsen», ga jesuittene mandat til å presse videre. Alle doktrinene som protestantene hadde nektet å akseptere, som bygget på pavekirkens tradisjoner, ble gjentatt og styrket, for nå var ikke lenger Bibelen kilde for dogmer, tro og lære.

Alle ritene og ubibelsk praksis som kirken i ødemarken hadde kjempet for å unnsnippe, ble hamret inn sterkere enn noen gang av den 25. samlingen på Trent konsilet. Fra da av var kirkens sentrale oppgave å kommandere og om nødvendig tvinge nasjoner, kirker og mennesker over alt, til å underkaste seg Trent konsilets vedtekter. Mottoet som fra da av rullet gjennom pavemakten, var: «Trent konsilet! Trent konsilet! Trent konsilet!» Tenk hvordan de bibeltro kristne i India må ha opplevd dette truende ropet. Det var nettopp de katolske jesuittene som brakte inkvisisjonen til landet deres. (10)

Det var en europeisk bevegelse, ikke en bevegelse fra Asia, som forårsaket lidelse til etterfølgerne av apostelen Thomas, da de møtte tortur, smerte og død. Den ytterste form for straff, var selvfølgelig å bli brent på bålet. Hvis bibeltro kristne i India ikke ga avkall på sin bibelske tro, og i stedet aksepterte den katolske kirkes hedenske mysterier og tradisjoner, kunne de bare se fram til å bli ført til bålet med en svart hette over hodet.

De som ble myrdet på denne måten ble bundet til staken. To jesuitter ville skrike ut en ordre til dem om å omvende seg. Hvis offeret ikke ga avkall på sin tro, ville den ledende jesuitten gi signalet, og brennende fakler ville bli presset mot offerets ansikt inntil hele ansiktet var brent til det ugjenkjennelige. Dette ville påføre martyren ufattelige smerter uten at personen nødvendigvis døde eller mistet bevisstheten. Det var også hensikten. Deretter ville treverket og halmen

som var stablet rundt offeret bli antent og langsomt ville flammene spre seg oppover offerets kropp.

I år 1674 var den franske legen dr. M.G. Dellon på reise i India. Han ble helt uventet arrestert av jesuittene i Goa og kastet i fengsel. Han ble anklaget for ikke å tro på visse katolske dogmer og for å ha uttalt seg negativt om inkvisisjonen. Den virkelige årsaken var at han som lege ble sett i en tilfeldig samtale med en kvinne som guvernøren selv var interessert i, selv om dr. Dellon ikke hadde noen intensjoner i forholdet. (11)

Han ble plassert i et fangehull som var på bare 10 kvadratfot, hvor han måtte tilbringe to grusomme år. Han fikk bare treffe personen som leverte mat og de som tok ham med til rettslokalet. Når han ble ført til retten, ble han sammen med andre fanger tvunget til å gå barbeint over de skarpe steinene på veien. Beina ble kuttet opp og han blødde mye. Han forteller at han var lykkelig over ikke å bli dømt til å brennes, men til å måtte slite i fem år som galeislave. (12)

Bilde: Protester i New York, krever unnskyldning fra Vatikanet

I sin bok skriver han om inkvisisjonens redsler og hvordan mistenkte ble behandlet i fangehullet. Han forteller at fengselet var på 2 etasjer og inneholdt omkring 200 celler. Stanken var uutholdelig og han våget ikke å ligge på gulvet på grunn av alle krypdyrene som levde i søplet som ikke ble fjernet. (13) Ofte hørte

han skrikene fra andre fanger når de ble torturert. Selv slapp han slik behandling, men han måtte gjennom en rekke langvarige forhør. Han forsøkte flere ganger å ta sitt eget liv, men klarte det ikke. Etter noe tid som galeislave fikk en tidligere venn kjennskap til hans skjebne og siden denne personen hadde gode kontakter med myndighetene, ble han reddet.

I rapportene om mange «Thomas kristne» som ble brent på bålet, har vi den følgende beskrivelsen fra dr. Dellon. «Noen av de verste eksemplene på inkvisisjonens grusomhet er enda ikke nedskrevet. Det fortelles om groteske tilfeller hvor kristne som døde en naturlig død og var begravet, men hvor noen i ettertid anklaget dem for å ha vært «jødekristne», som betød at de helligholdt Bibelens sabbat. Da ble restene av dem gravd opp, og brent». (14)

Pavemaktens raseri mot «Thomas-kristne», fordi de helligholdt Bibelens sjuende-dags sabbat, rapporteres også i dette neste sitatet fra Rae. Han forteller at på øde områdene i sør og nord, var det mange kristne som ble dømt skyldige for å ha arbeidet og drevet handel på søndag, spesielt om kveldene. (15) Jesuittene arbeidet systematisk med å tilintetgjøre de «Thomas-kristne». Deres metoder var blant annet å etablere et jesuitt-college hvor ungdom som ble lokket fra de assyriske miljøene, ble gitt opplæring. Mange av dem ble gitt en slags teologisk utdanning, og de fikk lov til å benytte sitt eget språk. Videre sørget jesuittene for selv å bestemme hvem som skulle være ledere blant de kristne som hadde assyrisk bakgrunn. De kalte også sammen synoder med utvalgte personer som de i forveien visste at de kunne kontrollere og styre.

På jesuittenes presteskole, som ble grunnlagt i Vaipicotta nær Cochin, foregikk all undervisning på syrisk og studentene ble tillatt å kle seg i syrisk tøy, men de ble utdannet i samsvar med katolsk tro og lære. Men når de unge prestene var ferdig utdannet, var det ingen av menighetene som godkjente dem som sine prester. De nektet til og med alle portugisiske prester å komme opp på sine talerstoler.

Når det viste seg at de ikke lyktes med å utdanne syrisk ungdom til prester, satset jesuittene på å påvirke deres ledere. De tok for seg Mar Joseph, Mar Abraham og Mar Simeon. Siden de ikke hadde biskoper, titulerte Østkirken sine lokale ledere med «Mar», som betyr «åndelige ledere», mens den øverste lederen i Bagdad (tidligere Seleucia) ble kalt «patriark» eller «katholicos».

På denne tiden kom den katolske prelaten Alexis de Menezes til Goa. Han var Roms agent og ble gitt oppdraget å knuse den syriske kirken. Han var en mann med ukuelig fasthet og handlekraft. Vatikanet opphøyet ham til erkebiskop i Goa, og ga han oppdraget å gjøre slutt på de «Thomas-kristnes kjetteri». Da Mar Abraham døde, rettet Menezes sin vrede mot erkeprosten George, som Abraham hadde oppnevnt inntil en ny leder ankom fra Bagdad. Det ble krevd at erkeprost George skulle akseptere Roms dogmer, men han nektet og gjorde det klart at etterfølgerne av apostelen Thomas alltid hadde vært og alltid ville fortsette å være uavhengig av Rom. Folket som først hadde tatt høflig imot deres medkristne fra Rom, ble nå sinte og opprørske.

De så nå på portugiserne som nærmest fiender av deres gamle bibelske tro og som forfølgere av deres elskede leder og prester. De tok til våpen og jagde i to separate puljer jesuittene fra landet. Det var nære på at de hadde drept dem. Men det verste var ennå ikke kommet. Når den katolske erkebiskopen ankom Cochin i januar i 1599, ble han likevel tatt imot på en høflig måte. Han hadde i forveien inngått en allianse med Hindu raja, som holdt til i området hvor de «Thomas-kristne» bodde, fordi han hadde brukt den portugisiske flåten til å bli kvitt noen pirater. Store forberedelser var blitt gjort for hans ankomst. En teppebelagt trapp var bygget der han skulle stige i land og han ble møtt av svingende flagg og musikk, rop og drønn av kanoner. (17) Etter at han hadde gjort unna de militære og politiske oppgavene, vendte den romersk katolske lederen sin oppmerksomhet til hovedsaken. Han kalte inn den skrekkslagne erkeprost Georg. Sistnevnte valgte å spille et dobbeltspill. Han regnet med at hvis han kunne utsette ting til erkebiskop Menezes dro tilbake til Goa, kunne ting gå i hans favør.

Han kysset hans hånd og ga ham tillatelse å forkynne og si messe i de syriske kirkene. Men da erkebiskopen hørte at patriarken i Babylon var nevnt i kirkebønnen av de «Thomas kristne», og kalt den universelle pastor for kirken, ble han rasende. Han samlet alle professorene, studentene, prostene og presteskapet og gjorde det helt klart for dem at paven alene var den øverste religiøse leder og at den assyriske *katholicos* var en kjetter.

Han produserte et dokument som ekskommuniserte enhver person som i framtiden valgte å be for patriarken i Babylon eller Bagdad. «Skriv under dokumentet!», krevde han av erkeprosten. Portugisernes krigsskip lå i havnen og Menezes hadde til rådighet stor militærmakt og kirkelig autoritet. Det var en skandale for den sanne kristenheten, men han tvang denne evangeliske hyrden til å overgi folkets frihet og rett. Krypene og ydmyket signerte erkeprost George dokumentet. Etter at Menezes hadde feid deres lederer av banen, tvang han en stor gruppe «Thomas-kristne» til å skrive under og derved gi avkall på deres 1500 år gamle bibelske tro og lære.

Etter at han i forveien hadde fått tillatelse til å besøke de syriske kristne og hadde lovet ikke å forkynne noen katolske dogmer der, brøt erkebiskopen sitt løfte. Han forkynte helt åpent imot troen og tradisjonene til Malabarkirken. Han ordinerte til og med unge menn til prester hvis de ville love å gi avkall på Babylon og akseptere paven som øverste leder. Noen av disse ungdommene lot seg dessverre manipulere, og ga opp den bibelske læren for å akseptere pavekirken doktriner, riter og ikke minst privilegier.

Dette fortsatte Menezes med inntil han hadde nok stemmer på sin side for den planlagte synoden. Erkeprosten søkte støtte hos raiaene for beskyttelse, men Menezes truet raiaene til å holde seg i ro. Han tvang erkeprost George til å underkaste seg paven, og godkjenne pavens ordre om å kalle sammen en synode. Erkeprosten nølte, men da lanserte Menezes det verste av alle våpen som han hadde som reserve. Han truet den fortvilte lederen med inkvisisjonen i Goa. Fra

seg av frykt og fortvilelse signerte han de ti artiklene som ble lagt foran ham, som derved åpnet for synoden i Diamper.

Den tragiske synoden i Diamper.

Den 20. Juni 1599, var dagen da den store og bibeltro kirken ga opp sin selvstendighet. Erkebiskop Menezes ankom sammen med sine støttespillere og noen underdanige ledere fra den assyriske kirke, for å legge siste hånd på dekretet som synoden skulle godkjenne. Hans plan var at forsamlingen skulle gi inntrykk av å være en frivillig, åpen og gjennomtenkt delegasjon, men i virkeligheten representerte de en svært utsatt og sårbar gruppe. Det var vedtatt at synoden skulle arrangeres i «Alle helgenskirken, (Church of All Saints) i Diamper, et område som lå omtrent 17 kilometer øst for Cochin.

Menneskemengden begynte å samle seg tidlig på morgenen. Myndighetenes administrasjonsfolk fra Cochin hadde kommet kvelden i forveien. De møtte opp med en stor stab av embetsmenn i kostbare kostymer prydet med silke, fløyel og blonder i blendende farger. På hodet hadde de polerte blomstrede hjelmer. (18) Pavekirken var

Bilde: Cochin, India

representert med prosten, noen prester og et kor. Sammen med dem kom også byrådet ledsaget av betydningsfulle handelsmenn og skipskapteiner.

Alle som bodde innen reisedistanse la sitt eget arbeid til side for å kunne være til stede på dette betydningsfulle arrangementet. Erkeprost George, som var lederen for de bibeltro kristne som var apostelen Thomas sine etterfølgere, kom

ikledd en glitrende klesdrakt av mørkerød silke. Det veltrimmede skjegget hans nådde helt ned til livet. Til stede var også 600 delegater fra forskjellige Malabar kirker, i tillegg til mange pastorer. Tilsammen var den syriske delegasjonen på nesten ett tusen menn.

Menezes ga en åpningshilsen hvor han takket Gud for den store samlingen av betydningsfulle personer. Deretter deltok alle i en romersk katolsk messe. Menezes ignorerte alle ønsker og forespørsler fra den syriske kirkeledelsen i denne seremonien. Deretter besteg han talerstolen for å presentere de kraftige og ufravikelige lydighetskravene paven forlangte for at kirkeskismaet kunne helbredes. Det ble presisert at paven, som Kristi vikar på jorden, var gitt guddommelig befaling om å hindre at noen leder av den syriske kirken skulle bli tillatt å ta opphold i India. Etter sin tale, tok han fram Roms dekret og forlangte at alle delegatene skulle komme fram og undertegne det. Det første dekretet dreide seg om ulikhetene mellom de to kirkene, og var en kopi av det første dekret fra Trent konsilet, og var et direkte angrep på den protestantiske Bibelen.

Det fremhevet den latinske Vulgata som den eneste sanne Bibel, som skulle følges i kontrast til den syriske Bibelen. Av andre dekreter var kravet om at alle skal og må akseptere den katolske kirkes syv frelsesbringende sakramenter, som alternativ til den syriske kirkens tro. Det ble presisert at messe-nattverden skulle feires i samsvar med pavens riter og at den syriske kirken skulle anerkjenne den katolske kirkens tolkning av eukaristen og inkluderer kirkens lære om transsubstansiasjonen.

Deretter fulgte dekreter som skulle bringe den syriske kirken på linje med pave-makten når det gjaldt skriftemål, botsøvelser, sakramental salving (extreme unction), billedtilbedelse, hellige relikvier, skjærsilden, helgentilbedelse, læren om avlat, pavens overhøyhet og selvfølgelig tilbedelse av Maria som Guds mor og himmeldronning. Det ble høytydelig erklært at alle som lærte noe som var i opposisjon til vedtakene fra Trent-konsilet, skulle forbannes. Ni detaljerte dekreter

ble vedtatt med hensyn til eukaristien og femten vedrørende messeofferet, alle påpekte umiddelbart opphør av praksisen til den syriske kirken og aksept av den katolske varianten. (19)

I tillegg til å eliminere den syriske Bibelen, ble det forlangt at alle syriske religiøse bøker skulle innleveres, for å bli endret eller destruert. Videre ble det gjort kjent at enhver som uttalte aksept av patriarken i Babylon eller av læresetningene til de kristne som tilhørte apostelen Thomas etterfølgere, ville stemples som kjettere. Som et spesielt punkt ble det erklært at alle synlige og åpenbare «Thomas-kristne», ville bli tatt hånd om av inkvisisjonen i Goa.

Videre ble det vedtatt 41 dekreter som hadde å gjøre med fastetider, festivaler, organisasjonsstruktur og fremgangsmåter for kirkelige ordninger. I alt var det ni samlinger som tilsammen varte en hel uke og inneholdt 267 dekreter. Geddes gir et kort men ganske detaljert resymé av disse begivenhetene. I hans rapport kan vi lese at samlingens leder, etter å ha avgitt sin nye trosbekjennelse, reiste seg og satte seg i en opphøyet stol med den katolske mitra på hodet, Bibelen i en hånd og et kors den andre. Teologen George, erkeprosten av Serra, knelte foran ham og framsa den samme bekjennelsen i Malabar språket, og avga sin ed om total lydighet. Etter han måtte alle de ledende prestene, lokale pastorer og alle som hadde embeter i kirken, også knele foran pavens representant. Til slutt måtte alle i kor bekjenne at de trodde på alle vedtakene som synoden hadde presisert. (20)

Tre av vedtakene var spesielle, på grunn av innholdets ondskap. Først og fremst gjaldt det vedtaket om at ingen prest kunne være gift og ha familie. Det ville vært ille nok om dette vedtaket skulle ha sin effekt fra denne dagen og videre, men det skulle være retroaktivt. Alle de syriske prestene ble beordret øyeblikkelig å skille seg fra sine koner. Tidligere hadde den syriske kirken alltid gitt konene til prestene en moderat lønn, siden de ofte var engasjerte med sine menn i kirkens diakonale arbeid. Med den nye ordningen fikk de ikke ett øre, men ble bare kastet ut i ekstrem fattigdom sammen med ekteparets barn.

Et annet grusomt vedtak var pålegget om straks å gripe og brenne på bålet enhver person som den katolske kirke anså å være frafallen og som ikke aksepterte og levde i samsvar med katolsk tro og lære. (21) Disse kristne var gjerne de som ble kalt «judaizers» fordi de som kristne holdt sabbaten. (22) Dekret 15 hadde ordlyden om at det var en dødelig synd å spise kjøtt på lørdag. Dekret 16 påbød at alle fest- og fastedager skulle ende ved midnatt, for læren om at dagen begynte og sluttet ved solnedgang, ble erklært å være en jødisk forbannelse. (23)

Som kjent er det Gud selv som påbød at dagene skiftet ved solnedgang. Pavekirkens vedvarende anstrengelse i å vanære Guds sabbat og gjøre den til en fastedag, er godt kjent. Historikeren Neander skriver at kirkens tidlige opposisjon mot sabbaten, var sterkt medvirkende til at søndagen fikk en religiøs tilknytning. (24) Biskop Victorinus, i år 290, avslører pavekirkens motiv for å gjøre sabbaten til en fastedag. Han skriver: «La denne dagen være en streng fastedag, slik at vi ikke gir inntrykk av at vi har noe å gjøre med jødene sabbat». (25) Neander skriver også: «I den romerske kirke var det en sterk opposisjon til jødene og dette ledet kirken til å gjøre sabbaten til fastedag». (26)

Erkebiskop Menezes var derfor i harmoni med kirkens tidligere praksis, når han tvang gjennom dekretet om at sabbaten skulle være en fastedag ved synoden i Diamper. Dette vedtaket rammet alle framtidige Bibeltro kristne, som i sitt hjerte var etterfølgerne av den sanne forkynnelsen til apostelen Thomas. Deres sabbatshelligholdelse ville gjøre dem til kjettere som jesuittene skulle brenne på bålet i Goa.

Thomas Yeates, som reiste mye i Orienten, skrev utfyllende om dem han kalte «Thomas- kristne.» Han rapporterer at disse kristne helligholdt sabbaten, slik den første kristne menigheten gjorde. (27) Samuel Purehas skriver om doktrinene til den syriske kirken, og nevner at de trodde at den Hellige Ånd utgikk fra Faderen, fordi det var hans Ånd og at de var samlet til gudstjeneste hver sabbat, siden det var Herrens dag og at de på denne dagen kunne spiste kjøtt og

at de ikke fastet på sabbaten. Han nevner også at de ikke trodde på skjærsilden og evig pine. (28)

I et tidligere kapittel merket vi oss hvordan pavekirken stigmatiserte som arianere, dem som var uenige med kirkens dogmer, og spesielt hvordan kirken kalte sabbathholdere for «judaizers», når de aksepterte at det fjerde buds sabbat var den sjuende-dag i uken.

Mye katolsk litteratur er påvirket av gnostiske og semi-gnostiske forfattere fra de tre første århundrene, som prøver å bevise at Gud selv har avsannet de ti bud og at alt vår samvittighet trenger, er veiledning fra den Hellige Ånd. Denne lovløse utgaven av kristendommen var sterkt vektlagt i den pavelige geistligheten. Pave Gregor I, i 602, utstedte sin berømte «bulle» hvor han stemplet de kristne som trodde at den sjuende-dags sabbat i det fjerde bud var bindende, for «judaizers» og antikrist. (29) Det er god dokumentasjon på at de bibeltro «Thomas' kristne» ble stemplet som «judaizers», fordi de helligholdt sabbaten.

I tillegg til disse kildene, er det mange vitnesbyrd om at andre grupper av kristne i India helligholdt sabbaten, ikke minst all dokumentasjon på at armenske kristne også helligholdt denne bibelske hviledagen. Et slikt sitat er: «De armenske kristne i Hindustan har bevart Bibelens renhet, og deres tro er, så vidt forfatteren kjenner til, det Bibelen lærer. Det er også mange solide kilder som viser at den kristne tilbedelsen gjennom hele imperiet, innlemmet hvile på den sjuende-dag i uken. (30)

Enda en utilgivelig handling av synoden i Diamper, var dekretet som påla kirkesystemet å ødelegge eller endre alt skriftlig materiale fra de «Thomas-kristne». Etter å ha knust alle de Bibelske verdiene som denne kirken hadde bevart, ble det altså vedtatt å tilintetgjøre all litteratur som viste båndene til fortiden og til den apostoliske og opprinnelige kristendommen. Rapporter fra kirkens aktiviteter ble revet i stykker og alle dokumenter som viste disse kristnes mangfold og ut-

bredelse ble brent. Hvilken skatt av evangelisk litteratur ble ødelagt ved dette påbudet! Hvem vet hvor mye av denne verdifulle litteraturen ledet helt tilbake til apostlenes tid og ville ha kastet verdifullt lys over arbeidet til både de andre apostlene og apostelen Thomas, i de tidlige årene i Østkirken.

Mange av de vanskelige problemene som misjonærer i dag møter i den fjerne Østen, kunne ha funnet sin løsning i den litteraturen som ble ødelagt. Det er tidligere nevnt at noen godt kjente skribenter i den assyriske kirken i Persia og i andre områder i Øst, oversatte mye litteratur av andre troende i India, som de sendte til Malabar kysten. Noen har ment at muhammedanerne kunne vært motiverte til å brenne noe kristen litteratur da de tok ideologisk kontroll i Asia, men at mennesker som kalte seg kristne ville gjøre det, er nær utenkelig.

England ødelegger jesuittenes hær.

Mens jesuittene var engasjert i å ødelegge kirken i Øst-India, skjedde det noe i Europa som må kalles en revolusjon. I 1582 hadde jesuittene lansert sin nye oversettelse av den Latiske Vulgata Bibelen på engelsk, i et forsøk på å stanse den kraftfulle innflytelsen av reformatoren Tyndales Bibeloversettelse fra 1525. Tyndale benyttet som kjent «The Received Text» som kilde.

I forordet til jesuittenes oversettelse, ble det bekjentgjort at de katolske utgiverne opponerte mot valdensernes nye testamente. Den spanske kirken samlet all den styrke og rikdom som den hadde vunnet ved å utnytte «den nye verden», til å bygge opp den største flåte av krigsskip som noen til da hadde sett. Portugal var erobret og de samlende ressursene fra to land ble koordinert for at katolikkene skulle seile opp den engelske kanal, og en gang for alle knuse Englands protestantisme. Politikk og religion smeltet sammen i denne krigen.

John Richard Green gir den følgende informasjon om den spanske armada. Det gikk ikke lenge før armadaens håp var fullstendig knust. Presset sammen av en plutselig og helt uforklarlig storm og av engelskmennenes dødelige kanoner,

revnet alle seil og skipenes master brakk som fyrstikker. 130 stolte og antatt helt «uovervinnelige» krigsskip, ble som et slaktehus. Fire tusen spanske sjøfolk og krigere falt, og uansett hvor tappert de kjempet, var de uten sjanser.

Medina selv var desperat. «Vi er fortappt, senior Oquenda», ropte han til kapteinen på lederskipet, «hva skal vi gjøre»? «La andre snakke om å tape», svarte Oquenda. «Deres høyhet kan bare beordre flere styrker». Men Oquenda sto alene og et krigsråd befalte fort at restene av flåten skulle forsøke å komme seg tilbake til Spania. (31)

De «Thomas-kristnes» opprør.

Engelskmennenes seier over Spania, la grunnlaget for jesuittenes nederlag også på Malabar kysten. Det tok mange år før betydningen av seieren over det spanske armada hadde effekt i Orienten. En lysstråle nådde de lidende «Thomas-kristne». De led på grunn av det de kalte sitt Babylonske fangenskap. De hatet bildetilbedelsen, alle relikviene, de katolske prosesjonene, røkelsen, skriftemålet og alle seremoniene som deres fedre ikke kjente noe til. De lengtet etter Skriftens klare budskap. De savnet den litteraturen som hadde vært i kirkens eie helt siden apostlenes tid. De lengtet etter «staden med de faste grunnvoller, den som har Gud til byggmester», Heb. 11:10, og de holdt håpet oppe om en annen framtid. Da skjedde det noe som forårsaket en revolusjon blant folket.

Både de nederlandske og engelske seirene over pavens styrker i India, gjorde det mulig for patriarken i Babylon å sende Ahatalla som ny leder for kirken der. Straks hans skip ankom Mailapore, nær Madras, ble han grepet, sendt til Goa og brent på bålet. Resultatet var at et rop av raseri spredte seg blant menighetene i Malabar. Spontant samlet 400.000 undertrykte kristne seg nær Cochin, for å ha et oppgjør med det katolske tyranniet. Et stort kors ble reist på en stake og tusen tau fra korset ble strukket ut over folkemassene. Sammen tok folket en ed og frasa seg all allianse og lojalitet til jesuittene og den katolske kirke. Dette skjedde i året 1653, og hendelsen er i historien kjent som Coonen Cross.

Når pavens menn så hæren på 400.000 kristne som hadde vedtatt å si fra seg medlemskap i den katolske kirke, sendte de mot dem store grupper av munkes som skulle forsøke å vinne noen av dem tilbake. De «Thomas-kristne» valgte ikke å behandle sine opponenter slik de selv hadde blitt behandlet, men ga alle en mulighet til å velge. Resultatet ble til slutt en klar splittelse av den syriske kirken. Noen ble medlemmer av en «Roma-syrisk» menighet, mens andre gikk helt tilbake til sannhetene som tidligere hadde tilhørt den syriske kirken. (32)

Resultatet var at 110.000 mennesker, kalt «Puthencoor», valgte å bli medlemmer i den katolske varianten av kristendommen, mens 330.000 forble trofaste mot den opprinnelige Bibelske læren til apostelen Thomas. Denne splittelsen er enda synlig i India, og det åpner for et stort evangelisk arbeid for de troende som lar Skriften være kilden for tro og lære.

Bilde: Synoden i Diamper (1599) ble holdt her i dette bygget

Misjonæren Adam og menigheten i India

Etter tilbakekomsten fra fangenskapet som Cyrus autoriserte straks etter at Babylon var tatt, begynner tiden for den gradvise opplysningen av den hedenske verden, som var påvirket av de jødisk troende som var spredt blant dem. (1)

Navnet Adam står fram som en meget spesiell person i Øst-Kina. Da han var leder for den assyriske kirken i Kina, ble et minnesmerke i marmor reist i landet, som en ære til Gud for den enestående fremgangen som denne apostelkirken hadde hatt. Det fant sted i år 781. Helt fra tiden da dette monumentet ble funnet og gravd fram i 1625, har det vært betraktet som et av de mest berømte minnene fra den tidlige kirkehistorien. Hendelsene som ledet til at dette minnesmerket ble reist, og historien som inskripsjonene åpenbarer, forteller noe om hvordan de tidligste misjonærene nådde det fjerne Østen med evangeliet. Når Guds Ånd påvirket Adam, lederen av den assyriske kirken i Kina, og hans medarbeidere, til å reise dette minnesmerket, hadde det nye testamentets kristendom allerede gjort et stort arbeid i landet.

Det faktum at disse misjonærene hadde frihet til å sette opp dette minnesmerket i imperiets hjerte, mens Karl den Stores far, (oversetternes anmerkning: Pipin den yngre eller lille, 751-768), var opptatt med å ødelegge den keltiske kirken, viser at det var religiøs frihet i Orienten. Det dokumenterer også at Østkirken

var så stor og innflytelsesrik, at den ble tillatt å lage denne markeringen. Det indikerer videre hvilken anerkjent statsmann Adam var, og den styrke han demonstrerte i år 781 blant kineserne, japanerne og i det arabiske imperiet.

La følgende informasjon bekrefte denne påstanden. Adam var nær venn av den kinesiske keiseren som ga befalingen om at det omtalte minnesmerket skulle bli reist. Han hadde også vennskap med hertug Kuo-Tzu, som var den mektige generalen og statssekretæren som nedkjempet det farlige angrepet fra Tibet. I Adams omgangskrets var også dr. Issu, en assyrisk kirkeleder, som hadde blitt overøst med statens utmerkelser for sitt enestående arbeid. Han pleiet også vennskap med Kobo Daishi, som vel regnes som det største intellekt i japansk historie. Også sjefen for det arabiske rettssystemet, var blant hans omgangsvenner. (2)

Det var altså i 1625 at dette enestående minnesmerket ble gravd fram nær byen Changan, som lenge bar navnet Sian eller Sianfu. I senere tid fikk byen tilbake sitt gamle navn Changan. Denne byen var en av de mest kjente hovedstedene i verden da dette minnesmerket ble satt opp. Byen er lokalisert omtrent 2400 kilometer inne i landet. På denne tiden var

Bilde: Changan, nå Xi'an

det Tang dynastiet som regjerte. Historikere anser at Tang herskerne sto for den mest liberale og progressive tiden av alle de kinesiske dynastiene. Changan var allerede en kjent by to tusen år før Kristus, og ble da kalt «byen med de mange vann». (3) Denne byens historie er faktisk historien om det kinesiske folk, og

dens sivilisasjon påvirket all landene omkring.

Et eksempel er byen Kyoto, den gamle hovedstaden i Japan, som er bygd etter den same plan som Changan. G.B. Sansom, i sitt store verk om Nipponese, gir oss en glimrende beskrivelse av Changan fra denne tiden. Når vi kjenner til hvordan Japan ble påvirket av Kina, er det mange forfattere som skriver at det var sivilisasjonen i Tang-perioden som influerte Japan, og samtidig ga videre en nasjon som var sterkt påvirket av den kristne kirken i Øst. Rent politisk var vel Kina på dette tidspunkt et av de sterkeste, mest avanserte og best administrerte land i verden. Når det gjaldt de materialistiske sidene av livet, var Kina langt bedre utviklet enn Japan. Det kinesiske imperiets grenser nådde fra Persia til det kaspiske hav, like til altai-fjellene. Kina hadde gode og solide handelsforbindelser med folket i Annam, Tibet, hele Tarim bassenget, India, Tyrkia, Persia og med Araberne.

Mennesker fra mange nasjoner var å finne blant Kinas høytstående personer, noe som åpnet for kulturell påvirkning og handel. Samtidig fikk nye ideer innpass og farget både kunst og tenkemåte. Persisk og gresk innflytelse kan som eksempel ses i kinesiske skulpturer og malerier fra Tang perioden.

Helt siden Wei-keisernes tid, hadde det vært vennlige relasjoner mellom Kina og Persia. Et zoroaster-tempel ble bygget i Changan i 621. Dette er noe av bakgrunnen som la et sosialt fundament da de første misjonærene dukket opp. Det som imponerte dem mer enn den kinesiske kulturens kvalitet og bredde, var de heroiske dimensjonene i dette folkets tenkemåte. Alt var stort og mektig. Når Sui keiseren skulle bygge en hovedstad, ble to millioner menn satt i arbeid. Flåten av båter på «den gule elven», ble trukket av 80.000 menn. Karavanene knyttet til keiserens reiser, var 482 kilometer i lengde. Han hadde 3000 medhustruer og når han beordret en rapport om rikets tilstand, var den på 17.000 kapitler. For de japanske misjonærene måtte all denne gigantomani være overveldende. (4)

Det alt nevnte steinmonumentet står nå i Pei Lin, i den vestlige delen av Changan. (5) Det var satt opp med ordre fra imperiets ledere, for å minnes hvordan kristendommen ble brakt til Kina. Det var bare tilfeldig at monumentet ble gravd opp i 1625, etter å ha vært begravd i nesten tusen år. I dag regnes betydningen av dette monument på samme nivå som den berømte Rosetta-steinen i Egypt og Behistun inskripsjonene i Persia. På steinen er det inngravert 1.900 kinesiske ord, 50 ord på syriac-språket, men også 70 personnavn på det offisielle språket for de første kristne som kom til landet og for den assyriske kirken. (6) Dette steinmonumentet er en god dokumentasjon på den tidlige kristne innflytelsen i Kina, og funnet har vært gjenstand for stor interesse hos kirkehistorikere over hele verden. (7) Mange bøker og avhandlinger er skrevet om funnet. Størrelsen på sivilisasjonen på den tiden i Asia og Østen, kan vi se i de følgende notater fra en kjent forsker og forfatter:

«Med ære og festivitas kom Kao-Tsung og hans keiserinne tilbake fra Kina i 645. De hadde vært på reise sammen med prins Huen Tsang, og returnerte etter en seksten år lang pilgrimsreise, på over 160.000 kilometer. Målet hadde vært Fo-de-fang, det hellige landet India, i en søken etter den verdifulle sutras og «den sanne og gode lov». Over alt blant stammene i Sentral-Asia, fant de den høyeste grad av sivilisasjon og religiøs innlevelse. (8)

Hsuen Tsang begynte sin forskningsreise like etter at Columbanus hadde avsluttet sitt enestående arbeid. Den keltiske Columbanus hadde sin Bibel med seg på sine reiser mot Øst, mens Hsuan Tsang reiste mot Vest fra Kina for å finne Buddhas skrifter i India.

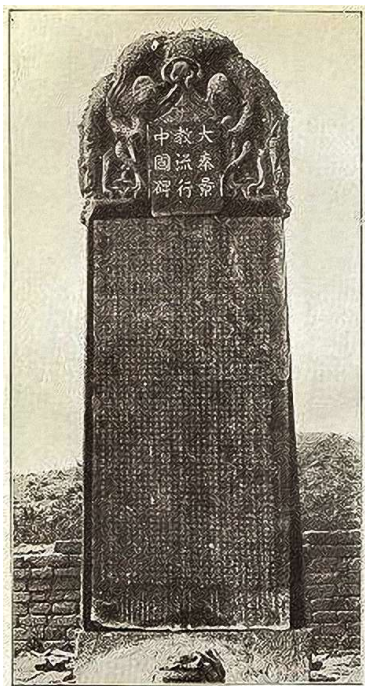
Mange som har skrevet om det store steinmonumentet, kaller det et nestoriansk monument. Ordet «nestorian» er ikke funnet noe sted på minnesteinen. Inskripsjonene har ingen, verken direkte eller indirekte, referanse til Nestorius eller Nestorianere. Teksten på steinen gir uttrykkelig anerkjennelse til Østkirken, ved både å gi navnet og datoen til patriarken i Bagdad i Persia, som på den tiden var lederen for den store Østkirken.

Dette er noe av teksten på steinen, oversatt fra syriac-språket (oversetternes anmerkning: Syriac er et arameisk språk). «I dagene til våre fedres far, min Herre Hananisho, Katholicos, Patriarken, i året ett tusen og nittito i gresk tidsregning. (9) Tittelen øverst på monumentet, inngravert med 9 kinesiske tegn, blir oversatt i Saeki's bok med: «Et monument for å minnes utbredelsen av Ta-Chin Luminous religionen i kongeriket.»

Forfatteren skriver at «Ta-Chin» var det kinesiske navnet på Juda og «Luminous religion» (den opplyste religionen), som var deres navn på kristendommen. På tidspunktet da dette monumentet ble reist i Kina, var det tre store imperier som hersket i verden. I vest hadde paven (på første juledag i år 800), kronet Karl den Store, som leder for det nyetablerte «hellige» romerske imperiet. I det fjerne Østen finner vi den kinesiske verden, av mange ansett som det største og mektigste av alle riker, styrt av Tang dynastiet. Mellom dem lå det arabiske riket, hvor den mest berømte og mektigste keiseren var Harun-al-Rashid.

Det var mange årsaker til at det var god kontakt mellom Persia og Kina på den tiden. De fleste av nasjonene som lå mellom dem hadde mange innbyggere. Det var vanlig å reise, hovedveiene var godt vedlikeholdt og det var mange reisemåter med hestevogner og karavaner. Samtidig var det en rekke gjestehus hvor turister og handelsreisende ble tatt godt vare på. (10)

Det skulle gå mange hundre år før mongolene og herjingene til Tamerlane la disse landene øde. (Oversetternes anmerkning: Tamerlane var en Tartar som

Bilde: Nestoriansk minnestein

erobret både syd- og vest Asia mellom 1369-1405). Befolkningen var stor nok til å holde unna all flygesanden som senere rett og slett begravde mange byer. Buddhistene i Kina var hele tiden på reise vestover, spesielt til India for finne eldre ideologiske skrifter. (11) Det er mange indikasjoner på at Kinas herskere var tolerante mot eller uinteresserte i ulike trossystemer, slik at døren var åpen for nye religioner.

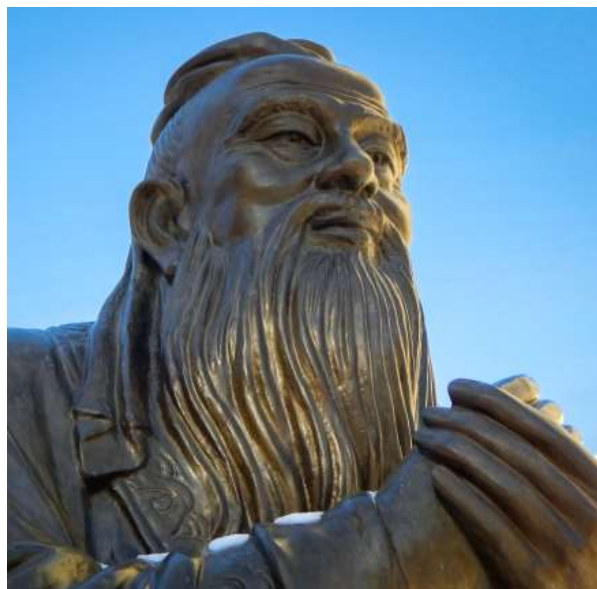
Forfalsket Konfucius Daniels religion?

Omkring fem hundre år før kristen tid, ble det mye uro i Indo-Arian området. Når Buddha sto fram i India, hadde grekerne sin ideologi knyttet til Pythagoras, perserne hadde Zoroaster og kineserne hadde sin Konfucius. (12) Det har vært nevnt et annet sted i denne boka, at innen hundre år etter profeten Daniels død, florerte zoroaster-religionen i Persia, buddhismen vokste fram i India og konfucianismen begynte i Kina. (13) Fra Pythagoras, som trolig var elev av Zoroaster, hadde filosofi blitt det helt store i Grekenland. I følge årstallene som vanligvis blir nevnt for Daniel og Konfucius, var grunnleggeren av konfucianismen ca. 14 år da den store Bibelske profeten døde.

Det er en eiendommelig likhet mellom deler av filosofien til Pythagoras og den til Konfucius. En uttalelse fra en kjent forfatter viser den nære relasjonen mellom buddhisme og konfucianismen. Det er rapportert at da en kjent kinesisk filosof ble spurt om han var en buddhist prest, pekte han på sin taoist kappe. Når de spurte om han var en taoist, pekte han på sine konfucianske sko og da han til slutt ble spurt om han var en konfucianist, pekte han på sitt buddhaskjerf. (14)

Når jødene ble spredt til mange nasjoner, ble også de spesielle profetiene fra Daniels bok fortalt, hvor de enn slo seg ned. Disse profetiene ledet mange til å se fram til ham som ville restaurere det tapte. Vismennene som reiste fra Østen for å tilbe Frelseren, er bare et av flere eksempler på at mange var opptatt av den lovede befrielsen. Suetonius og Tacitus, som var romerske historieskrivere i det første århundre etter Kristus, vitner om den globale forventningen som rådde

vedrørende en kommende Messias. Buddhas profetier om den kommende åndelige herskeren, er en annen indikasjon. Buddha sa: «Fem hundre år etter min død, vil en profet oppstå som vil bygge sin undervisning på grunnmuren til alle Buddhaer. Når han kommer, tro på ham, og du vil motta en uvurderlig velsignelse». (15)

Bilde: Konfucius

Det er også rapportert at Konfucius, grunnleggeren

av Kinas nasjonalreligion, i det sjette århundre før Kristus, sa at en hellig mann skal bli født i vest og han skal gjenreise i Kina den tapte kunnskap om den hellige «tripod». (Oversetternes anmerkning: Også benyttet om den hellige pakt eller ark.) (16) Det er lite trolig at den kinesiske keiseren, omgitt av de best utdannede tenkere på den tiden, tok den overraskende beslutningen om å tillate Adam å bygge den berømte steinen som et monument, ene og alene fordi han satte pris på undervisningen til de kristne misjonærene på hans samtid.

Både keiseren og hans dyktige akademikere, kjente godt til historien om Østkirken. Kineserne var ikke uvitende om kristendommens utbredelse blant nasjonene i Sentral-Asia. Det er heller ikke uten grunn at mange kommentatorer hevder at Kina er inkludert i den kjente profetien hos Jesaja, som ser fram til mottakere av evangeliet som kommer fra landet Sinear. Det er forskere som mener at de første kinesiske kolonistene som slo seg ned på vestsiden av den gule flod, kom fra slettene ved Eufrat elven. (17) Det er meget sannsynlig at informasjon fra bibelhistorien var kjent i Orienten fra de tidligste tider, siden

det var mange som reiste fram og tilbake mellom Persia og Kina. På samme måte som Moses ledet Israelittene ut av Egypt, slik var det mange fra Tigris og Eufratdalene, som kan ha reist den lange veien gjennom Turkestan til Wei-elven i nordvestlige Kina. Med seg kunne de hatt mange inntrykk fra sivilisasjonen i dette området. (18) Fra slettene ved Babylon er det antatt at de hadde med seg både religiøse og astronomiske observasjoner som de delte med mennesker i Kina, inkludert kunnskap om den ære som var knyttet til den ukentlige syklus på syv dager. (19)

Hvor tidlig og hvor mye innflytelse jødene, (som mer enn en gang ble ført i landflyktighet til Østen), hadde i Kina før den kristne tid, kan indikeres av de følgende uttalelsene: «Mange av Israelittene som Gud spredte blant nasjonene, ved det assyriske og babylonske fangenskapet, fant etter hvert sin vei til Kina og noen ble gitt (sier den berømt historikeren, Pere Gaubil), viktige militære posisjoner. Noen ble lokale guvernører, statsråder og lærde professorer. Pere Gaubil skriver også at det var mange jøder i Kina i perioden 481–221 f. Kr. (20), derfor vet vi at på profeten Daniels tid, var Kina i kontakt med det gamle testamentets religion. I følge boken «Vår og Høst» som Konfucius selv skrev, omtaler han «de hvite utlendingene». Saeki tror dette kan være mennesker fra slettene ved Mesopotamia.

Det tidlige og kraftige Han dynastiet, (206 f.Kr. til 9. e.Kr.), førte sine erobringer både vestover og til de Babylonske slettene. (21) Det vi studerte i et av de tidligere kapitlene, omhandlet apostelen Thomas i India, og den gamle tradisjonen som sier at da han hadde grunnlagt kristendommen på Hindu halvøya, tok han evangeliet til landet ved den gule flod. (22)

Apostelen Paulus skrev at på hans tid var evangeliet brakt til hele verden. (Oversetternes anmerkning: «For også til dere er evangeliet kommet, som det er i hele verden, og det bærer frukt og vokser», Kol. 1:6). Vi kan også se hvor sterkt evangeliet sto i Kina, fra uttalelsene til den før-Nikenske kirkefaren Amobius, som skrev på 300 tallet e. Kr., at Kina var et av de orientalske landene hvor kris-

tentroen var godt etablert. (23) Vi kan også merke oss at Isak, patriarken i den assyriske kirken, ordinerte en administrator for Kina i år 411. En slik koordinator var vanligvis overhode for fra seks til åtte lokale kirkeledere, som igjen var ansvarlige for mange prester hver. Vi må anta at for å kunne ha hatt en så stor vekst og utbredelse, måtte den kristne menigheten ha blitt plantet i Kina på et tidlig tidspunkt.

Hvis vi går tilbake til diskusjonen om at det gamle testamentets undervisning må ha vært til stede i Kina lenge før Kristi tid, kan vi forstå at kunnskap om det gamle testamentet ikke bare kom til Kina fra India, men også fra Turkestan. I løpet av perioden hvor de hedenske religionene begynte å forfalske og kopiere det gamle testamentet, erobret kong Darius Bactria.

Dette meget rike kongedømmet lå mellom den nordøstlige del av Persia og Oxus elven, og er sagt å ha hatt over tusen byer. (24) Darius presset sine erobringer helt til den berømte byen Khotan i Turkestan. (25) Dette var en sentral by for handel mellom Kina og Bactria. Mellom Khotan og Kina lå en mengde byer som senere ble begravd av flygesanden som dekket områdene øst i Turkestan. En kinesisk forfatter skrev at der det i oldtiden myldret av byer, er det nå bare ørken å se. Alt er begravd i sanden. (26) Disse byene begynte ikke å forsvinne før flere hundre år etter kristen tid. (27) I Turkestan var veien til Kina omgitt av en rekke byer, og veien hadde så mange reisende at ingen behøvde å lete etter noen å reise sammen med. Veiene på den tiden var i så god stand, at reisen fra Khotan til Kina ikke tok mer enn 14 dager. (28) Det er tydelig at beretningen om en ny og framskridende religion i Vest, lett ville spre seg østover, siden de reisende kunne informere hverandre.

Revolusjonen som Konfucius forårsaket, med tanke på de mange generasjoner som ble påvirket av den, kan regnes som en av de største revolusjoner i historien. I over to tusen år, hadde konfucianismen tak på det kinesiske folk. Konfucius var selv en meget lærd mann og han hadde god kjennskap til det som skjedde rundt

om i verden på sin tid, ikke minst på grunn av alle de reisende. Han var uten tvil både dyktig og vis nok til å hindre at hans religion ble en kopi av eller en konkurranse til judaismen, zoroastrianismen eller buddhismen.

Mange forskere regner med at Konfucius kjente til effekten og utbredelsen av de tre nevnte religionene, og intelligent som han var, så han muligheten for å skape en lignende ideologi for Kina. Ha i tanke hvor stor reform som kom til judaismen på Daniels tid, og hvordan mange nasjoner hentet visdom og kunnskap fra det gamle testamentet. George Rawlinson, en historiker med gamle sivilisasjoner som spesialområde, skriver: «Parallelt med tilbakegangen for avgudsreligionene, ser vi veksten av den rene og åndelige monoteismen, tuftet på den jødiske tro.

Det samme ideologiske oppgjøret som la den hedenske babylonske religionen i støvet, rammet også andre religioner med flerguder. Tilbakekomsten fra fangenskapet, som Cyrus ga befaling om etter at Babylon var erobret, framstår som et begynnepunkt til en gradvis opplysning av den hedenske verden. (Oversetternes anmerkning: Ordet som er gitt betydningen «hedninger» i norske og engelske Bibler, er feil oversatt, og betyr bare «andre» eller «fremmede folkeslag»). Årsaken var påvirkningen som jødene hadde hatt alle steder hvor de hadde vært spredt. Innflytelsen av jødiske tro og praksis er å spore en rekke steder. (29)

Selv om disse tre religionsskaperne, Zoroaster, Buddha og Konfucius, var villige til å låne ideer fra ideologier før sin tid, ønsket de sitt eget trossystem, og valgte å styre klar av anklagene om bare å ha kopiert andre. Det er tilstrekkelig grunnlag i læren til Konfucius til å se at han, på samme måte som Buddha og Zoroaster, var påvirket av det nye lyset som skinte fra Vest og som de innlemmet i sitt eget system. Vi finner i deres religioner mange prinsipper som har sine røtter i det gamle testamentet i Bibelen. Den fundamentale og grunnleggende sannheten om kun ett vesen som er den store Gud, hadde tydeligvis gjort så stort inntrykk på de tre religionsstifterne, at de alle innlemmet en overordnet Gud i sitt trossystem.

Å fjerne alle mindre guder til fordel for bare en eneste Gud, over alt og alle, slik det gamle testamentet hadde lært i mange hundre år, ble tatt godt imot av massene. Flere observasjoner kan nevnes som indikasjoner på at læren i det gamle testamentet var godt kjent i det fjerne Østen. Det gjelder kunnskapen om skapelsens syv-dagers uke, som finnes over alt i Orienten og har vevd seg inn i folks liv og tradisjoner. Når han omtaler den store innflytelsen det gamle testamentets tilbedelse hadde i dette området, skriver Thomas M'Clatchie: «I følge Zend-Avesta, skapte gud Ormuzd (Adam eller Noah som er guddommeliggjort), i løpet av seks ulike perioder. Tilsammen varte skapelsesprosessen i ett år. Mennesket, som en tilpasset kopi av 1. Mosebok, sies å bli skapt i den sjette perioden.

Også Etruriene har med i sin troslære noen av de samme tilpasningene, og hevder at Gud (Adam eller Noah) skapte verden i løpet av 6000 år, og at mennesket ble skapt i et sjette årtusen. Eusebius nevner at mange av de gamle poetene fra denne tiden, hyllet den sjuende ukedagen som spesiell og hellig. Det samme gjør Hesiod, Homer, (niende og åttende århundre f.Kr.), Callimachus og Linus.

Porphry skriver i sine verker at phenicians (fønikerne), satte til side en dag av syv til sin gud Cronus (for dem betød det Adam gjenskapt i Noah). Aulus Gelius nevner at flere av de hedenske filosofene pleide å gå til templet på den sjuende dagen. Lucian skriver at den sjuende dag ble regnet som helligdag. De gamle araberne helligholdt sabbaten lenge før Muhammeds tid og tradisjonene med å dele uken inn i syv dager, er å finne både i India og Egypt, men også hos kelterne, sclavenians, grekerne og romerne.

Josephus skriver at det ikke er noen by i Grekenland, hos barbarene eller i noen nasjon, som ikke har tradisjonen med å hvile på den sjuende ukedagen. Don Cassius antar at den globale tradisjonen med å inndelegge tiden i uker, kom fra egypterne, men han burde ha skrevet at denne skikken kom fra dem som levde før egypterne og som var opphavet til alle mennesker. Theophilus fra Antioch skriver at det er en udiskutabel

sannhet at den sjuende-dag ble ansett hellig, og Philo erklærer at den sjuende dagen var en hellig festdag, ikke bare for noen land og byer, men for hele universet. (30) Alt dette viser hvilken sterk innflytelse det gamle testamentet hadde, ikke bare på Europa, men også i Orienten. Vi har allerede sett at mange jøder bodde i Kina etter år 400 f.Kr. «Gjennom alle århundrene», skriver en historiker når han skildrer jødernes liv i Kina, «helligholdt de sabbaten like nøye som jøder gjør i Europa». (31)

Hvis helligholdelse av sabbaten var en skikk blant innbyggerne i Chaldea, som det regnes at kineserne kom fra, er det også rimelig at denne dagen ble helligholdt i det gamle Kina. En uttalelse fra Konfucius, skrevet omkring 500 f.Kr. er: «På denne spesielle dagen (sabbaten) lukket den gamle kongen portene, handelsmennene reiste ikke og prinsene inispiserte ikke sine eiendommer.» (32) Charles de Harlez skriver omtrent det samme, og legger til: «Det var for dem en hviledag». (33) Det ser ut til å bekrefte at Konfucius var direkte eller indirekte influert av innholdet i det gamle testamentet i Bibelen og spesielt av skriftene til profeten Daniel.

Kristendommens tidlige vekst i Kina.

På tiden da den alt omtalte minnesteinen ble reist opp, hadde misjonærene fra Adams tro spredt evangeliet gjennom hele sentral Asia, og allerede reist opp mange kirker i Kina. Hvor langt disse evangelistene hadde spredt kunnskapen om Adams morsmål, syriac-språket, kommer fram når Ernest Renan skriver: «Det er tydelig at dette språket spilte en stor rolle i Asia fra det tredje til det niende århundre i vår tidsregning, etter at det var blitt språket for den kristne forkynnelsen. Som gresk var for Hellas, latin var for Vesten, ble syriac språket for de kristne i hele det øvre Asia. (34)

Selv i dag er det i flere land, tusenvis av kristne som har sine ideologiske røtter fra Assyria og som benytter syriac-språket på sine samlinger. Politiske, sosiale og kommersielle relasjoner mellom Kina og vestlige nasjoner, var etablerte mange

hundre år før folket i hovedstaten valgte å reise steinmonumentet til minne om Adams folk og lære.

Om lag 120 år før Kristus, sendte kineserne en offisiell delegasjon på en ekspedisjon for å studere kongerikene i Vest og for å bringe hilsninger til folket og deres ledere. Da delegasjonen returnerte, informerte de om at de reiste gjennom Bactria, Parthia og TaChin (som er Palestina og ifølge det berømte steinmonumentet, landet til Adams religion). To hundre år senere, på apostlenes dager, ledet en kinesisk general et regiment gjennom Persia til kysten av det Kaspiske hav. (35)

En kinesisk rapport omtaler en ekspedisjon fra keiseren i Rom til imperiet i Kina i år 168 e.Kr. og to ekspedisjoner til i løpet av det neste århundre. I rapporten blir det hevdet at 62 land fra det vestlige området (kongeriker og provinser), sendte ambassadører til Midt-riket i Østen. (36) Hvis kineserne reiste til vesten så mye som disse rapportene indikerer, er det ikke merkelig at Saeki skriver: «Det ville være underlig om de ivrige syriske kristne, fulle av misjonsglød, ikke fortsatte til Kina etter å ha nådd Persia, mot slutten av det andre århundre». (37) En annen skribent forteller at allerede i 508 var de kristne godt etablerte i Kina. (38) Derfor har vi all grunn til å regne med at Adam og hans misjonærer var etablerte i Asia mange hundre år før minnesteinen ble reist.

Troen til de tidlige kristne i Kina.

Mange dokumenter forteller om Østkirkens tro i Kina på Adams tid. Vi har allerede nevnt profetien i Jesaia som forutsier omvendelse til den sanne tro fra et land langt borte, (Jes. 11:11.) Det er også vitnesbyrd som viser at jøder holdt viktige militære posisjoner og at de også ble lokale guvernører og statsråder og var lærde professorer. (39)

Disse gamle testamentets troende ville selvfølgelig undervise kineserne sannheten om loven og profetene. Det er lett å legge merke til at den assyriske kirken bevarte enhet i troen gjennom denne perioden, både i India, Tibet, Persia og Kina. Menighetsmedlemmene som tilba i samsvar med læren forkynt av Østkirken, var ikke bare i harmoni seg imellom, men også med hovedkvarteret i Persia. Mange autoriteter har skrevet om denne kirkens apostoliske natur og misjonsiver. Disse troende hevdet at de bare ville akseptere det som var undervist av Kristus, profetene og apostlene. På en enkel måte, med få seremonier, utførte de mye misjonsarbeid. Den posisjon Adam hadde, dokumenterer den godt fungerende organisasjonen til Østkirken, og viser også den styrke og posisjon den hadde i Kina. På steinmonumentet som allerede er omtalt, blir Adam kalt pastor og Metropolitan (leder) av Kina. (40)

Denne offisielle tittelen indikerer at kirkene som han ledet må ha hatt mange medlemmer og må ha vært store og sterke institusjoner. Inskripsjonene på minsteinen åpenbarer også at Adam aksepterte «fedrenes far.» I Kina måtte Adam og hans misjonærer kjempe mot utbredt polygami. De prøvde også å korrigere og undervise mot den utbredte og skadelige tradisjonen med å binde føttene til småjenter. Den kinesiske troen på de dodes ånder, noe som ledet til tilbedelse av forfedrene, gjorde at de kristne misjonærene også måtte forholde seg til spiritisme, magi og astrologi.

De to språkene som utgjorde teksten på den berømte minnesteinen etter misjonærlederen Adam, syriac og kinesisk, kunne gi håp om at det kompliserte kinesiske tegnspråket kanskje en gang ville endres til det mer moderne og utbredte alfabetiske systemet, som også ble benyttet på det syriske språk.

Misjonæren Adam hadde tilgjengelig mye kristen litteratur. Sæki gir en detaljert liste på 35 hele eller fragmenterte bøker som ble oppdaget så sent som i 1908 i en hule i nord-vest Kina. Dette var bøker skrevet av de kristne for kinesiske lesere. Blant bøkene var apostlenes troslære skrevet på kinesisk. Det var videre en bok om Jesu inkarnasjon og en om korsets teologi, men også sanger, inkludert en vakker dāpssalme. De hadde tydeligvis nok litteratur for en levende og aktiv menighet.

Fra Adam til de mongolske keiserne.

Tiden mellom Tang dynastiet på misjonæren Adams tid og til avslutningen av den mongolske beseiringen, var om lag fem hundre år. I løpet av denne tiden var det mye som dokumenterte utviklingen av Østkirken. Det var kvaliteten på kirkens presteskap, liturgien de benyttet i sine gudstjenester, livet til medlemmene og alle de sosiale aktivitetene som kirken var engasjert i og som var en service og tjeneste til storsamfunnet.

Prestene som ledet kirken i Øst til seier, var gudhengivne og godt utdannede menn. De måtte med visdom forholde seg til konfucianismen og taoismen i Kina, religioner som hadde stor betydning for det kinesiske folket. Konfuicius selv fremmet polygami, (42) noe som ga misjonærene en utfordring i deres misjonsarbeid.

Konfuicius var som tidligere nevnt, også spiritist. Han var blant annet overbevist om at ånden til hertugen av Chou alltid fulgte ham. (43) Buddhistene var avgudsdyrkere og de tilba bl.a. bildet av Buddha. (44) Det er rapportert at det vanlige folket var skremt av både deres lære og av de skremmende figurene og

statuene som prydet templene. (45) De vektla også de verdslige nytelsene som ventet i buddhismens paradiset. Til tross for disse hedenske religionenes sterke nærvær, vokste den assyriske kirken. Den opprinnelige buddhismen i Kina var på mange måter nådeløs og hadde ingen frelser eller kjærlig Gud. Inntil den etter hvert kopierte flere ideer fra kristendommens lære om forsoningen, var det mange, selv i Kina, som opplevde denne religionen avskyelig.

Det var midt i dette åndelige mørke at Adam og hans misjonærer utdannet et presteskap som var det mest opplyste på den tiden. Vedrørende undervisningen til disse kristne, er det følgende skrevet på det kinesiske steinmonumentet. «I året 1092 av grekernes tidsregning, møtte presten Yesbuzid og erkebiskopen av Kumdan, fra den kongelige byen, sønn av presten Milis, fra byen Tehuristan, og de reiste dette monumentet, hvorpå er nedskrevet loven fra Ham, vår Frelser, som ble forkynt av våre forfedre til lederne i Kina». (46)

Ingen må imidlertid tro at kirkens vekst var lettvin. De møtte noen steder bitter motgang. Da en av Tang keiserne døde, ble tronen i to kortere perioder tatt over av herskere som hadde begrenset erfaring og visdom. En av disse nye herskerne favoriserte buddhismen og de grep anledningen og søkte å nedkjempe den kristne religionen. Under det andre kortvarige lederskapet, fikk taoistene mye makt, og de var ivrige i å latterliggjøre og klandre kristendommen. En religiøs forfølgelse mot den vestlige kristendommen fant sted i 845, og noen historikere tror at det var under denne forfølgelsen at de troende begravde steinstatuen for å hindre at den ble ødelagt, men kunne bevares for ettertiden.

Disse prøvelsene rammet de kristne på grunn av konfucianismen og taoismen. Likevel ser det ikke ut til at kristendommen led noe stort tilbakeslag, siden Theodose, fra denne tiden, skriver om det store arbeidet til erkebiskopene av Samarkand, India og Kina. (47) Det er også kjent at den siste av disse forfølgelsene mot de kristne, var lansert av en av de siste Tang keiserne. Dette dynastiet var allerede i oppløsning og etterpå fulgte en tid med anarki og forvirring, hvor syv ulike dynastier fulgte hverandre på relativt kort tid.

På grunn av myndighetens velvillige innstilling, ble mange storslåtte kirker bygget i hovedstaden i løpet av kristendommens tidlige tid, men det ble også gitt tillatelse til at kirker skulle bygges i mange provinser. Dette samarbeidet betød ikke at det var en union mellom kirken og staten, men at myndighetene tillot og favoriserte at de kristne kirkene ble bygget.

Dette var situasjonen i Kina. Fra året 1020 og videre, sirkulerte mange historier i Europa om en mektig kristen konge over Tartar stammen. Det kom også rapporter som var skrevet omkring året 1009, av en kristen leder fra den nordvestlige provinsen av Persia, adressert til *katholicos* i Bagdad. Rapportene fortalte om to hundre tusen tyrkere og mange fra Mongolia, som hadde akseptert kristendommen. (48) Styrken til Østkirken i det ellevte århundre kan bli forstått fra dette sitatet: «Kristendommens vekst i Kina, mellom det syvende og trettende århundre, er meget godt dokumentert med mange bevis både på kinesisk, arabisk, syrisk og fra latinske kilder». (49)

Marcos fra Peking

Vi skal i dette kapitlet få dokumentert at det eksisterte en godt etablert forbindelse mellom Kina og det romerske området av Orienten, men også at det gamle Kina hadde god kommunikasjon med middelhavslandene, så vel som med India. Veien kan ha gått via Khotan og Turkmenistan til nordlige India og Afghanistan. Det ville vært underlig om de aktive syriske kristne, fulle av misjonsiver, ikke dro videre til Kina etter at de hadde nådd Persia, mot midten av det andre århundre. (1)

En svært synlig person for evangeliets utbredelse til Kina, var Marcos. Fra en ubetydelig bakgrunn oppnådde denne tenåringsen å bli administrativ leder over hele Østmenigheten. I løpet av tre hundre år med krig og nederlag for flere Tang dynastier, til de mongolske herskerne tok over i år 1204, er det lite informasjon tilg-

Bilde: Yuan-Ming Yuan gardens, Peking

jengelig om den kristne menighetens vekst i Kina. Kunnskap om denne mellomperioden, kan vi imidlertid hente fra menighetens hovedkvarter i Bagdad, i beretninger fra Asia eller fra landene som grenser til Kina. Men da Tartarene tok makten over denne folkegruppen, endret situasjonen seg.

Verdensrevolusjonen som fulgte mongolenes erobring av Asia og Øst-Europa, åpenbarte Østmenighetenes enorme vekst i Kina og i sentral-Asia. Genghis Khan samlet de orientalske nasjonene, og åpnet samtidig for disse landenes utvikling. (2) Karieren til Genghis Khan og hans sønn Ogotai, som begge hadde vennlige relasjoner til menighetene i Øst, er en sentral del av Asias historie. Mye av denne historien er allerede blitt fortalt. Beretningen om Ogotai's tre fettere, Mangu, Kublai og Hulagu, er alle sentrale aktører for menighetens triumferende utvikling i Kina.

Keiser Mangu og hans far, Tule, fullførte erobringen av Kina. Kublai, som etterfulgte Mangu, flyttet hovedstaden fra sitt gamle senter til Peking, som på denne tiden het Khanbaliq. Da Kublai tok over ledelsen i den mongolske verden, utpekte han sin bror Hulagu som selvstendig hersker over territoriene som grenset til Europa, med sitt keiserpalass i Persia. Frederick av Saxony ga like mye støtte til Luther som disse tre sønnene ga til katholicos, den assyriske menighetens leder i Bagdad og hans mange menigheter i India, Asia og Kina. Av en forfatter som levde på samme tid som Mangu, ble denne keiserens kristne tro beskrevet som følger: «Han var en etterfølger og forsvarer av Jesu lære». (3)

Mangu behandlet kristne, muslimer og buddhister med respekt og vennlighet, og han var spesielt opptatt av å få spredt Østmenighetens innflytelse i sitt land, fordi han oppdaget at de kristne kunne mye om behandling av alle slags sykdommer, men de hadde også god kunnskap om forretningsliv og handel som han mente var en fordel for folket. (4)

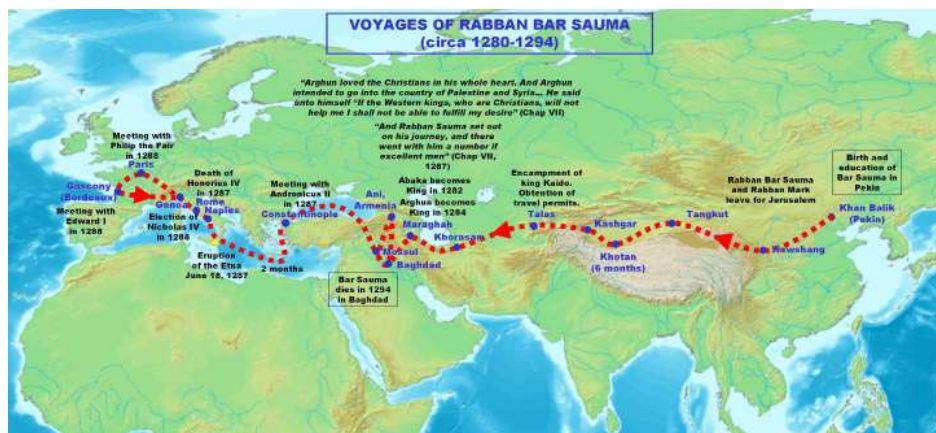
Kongene i Tyskland, Frankrike og England, men også paven i Rom, var engstelige for at den mongolske krigsmaskinen skulle returnere. De håpet at den store innflytelse som de assyriske kristne hadde i dette området, kunne benyttes i en diplomatisk kontakt med mongolene. Derfor reiste mange rådgivere fram og tilbake mellom England, Frankrike, Tyskland og Rom, til Mangu, Kublai og Hulagu. Disse vestlige landene håpet at de kunne rive Palestina og Jerusalem fra å være underlagt muhammedanerne, hvis de fikk hjelp av keiser Kublai i Peking og hans bror Hulagu, som styrte i Persia. I disse samtaler ble det antatt at to unge pastorer, Marcos og Sauma, som vi skal få vite mer om i dette kapitlet, kunne være til hjelp, siden de hadde et godt forhold til Kublai Khan, men også behersket både det mongolske og kinesiske språk.

På dette tidspunkt i beretningen, kan det være passende å fortelle historien til de to unge pastorene som i 1284 begynte sin berømte reise fra Peking til Persia på vei til Jerusalem. Det er overraskende å lese om hvor mange store menigheter tilhørende Østkirken, som ønsket dem velkommen i de ulike byene de kom innom på sin lange reise over de store slettene, dype fjellkjeder og øde ørkenlandskapene. Det er nettopp dokumentasjonen på Østkikens spredning og tilstedeværelse som er hensikten med denne rapporten. Det er interessant å lese hvordan disse ungdommene, som tilhørte Ugurlandet, ikke bare ble støttet av keiseren selv, men nesten ble anbefalt å reise fra Kina til Jerusalem for å lære mer om den sanne Gud. (5) Da disse to unge pastorene, Marcos og Sauma, ankom Persia, ble de tatt imot av både lederen for den assyriske menigheten og av alle de ledende pastorene. Også de ledende ved Hulagu's kongelige hoff ønsket dem velkommen. Mange av de godt utdannede personene ved kongens stab, selv om de bodde i Persia, snakket både mongolsk og kinesisk. De var begeistret over at de to unge guttene var utsendinger fra selveste keiser Kunlai Khan, og var imponerte over at de behersket både mongolsk, kinesisk og persisk.

Den tidlige historien til de unge pastorene.

Manuskriptet som inneholder beretningen om reisene til Sauma og Marcos, var opprinnelig skrevet på persisk av Marcos selv, men den beretningen som nå er tilgjengelig, ble skrevet av en ukjent forfatter. Historikere er takknemlige for den katolske presten Paul Bedjan, for gjengivelsen av beretningen på det syriske språk. Det er selvfølgelig mulig at den engelske utgaven av denne berømte historien, kan ha blitt farget litt av ideologien til personer som har vært involvert i oversettelsen. Nettopp dette burde leserne ha i tanke når ord som «munk» eller «biskop» benyttes om en kristen kirke som ikke hadde noen slike funksjoner. Det som er vesentlig er at historien om disse to unge mennene i Kina, gir oss en forståelse av rollen og utbredelsen til menigheten i Øst.

Sauma, som senere ble kalt «Rabban Sauma», (rabban er et ord som indikerer leder eller koordinator), var sønn av en velstående assyriske kristen som hadde en viktig funksjon i menigheten i Peking. Som ung gutt ble Sauma gitt en solid skolegang, som også inkluderte en grundig gjennomgang av Bibels lære og den kristne menighetens opprinnelse, bakgrunn og historie. Da han ble gammel nok, sørget hans far for at han fikk ansvaret for å vedlikeholde den store sentralmenigheten i Peking. Da han ble 20 år, og hans foreldre mente at tiden var kommet

Bilde: Rabban Bar Sauma's reiser

til at han burde gifte seg, så ville han ikke det, fordi han hadde til hensikt både å reise mye og studere teologi, noe som han mente ikke var forenlig med et sunt familieliv.

Han reiste fra byen hvor hans foreldre bodde og slo seg først ned i et landlig område en dagsreise utenfor hovedstaden. Senere ble han ordinert til pastorgjerningen av Mar George, som var prost i Peking. Til tross for sin unge alder, ble han snart berømt for sine solide refleksjoner fra Guds Ord, og folk kom langveisfra for å lytte til hans dyptpløyende og personlige forkynnelse.

Omtrent på samme tid var det en annen ung mann som bodde mange dagsreiser unna. Han var også en assyrisk kristen, og hans far var kristen leder på stedet. Guttens navn var Marcos. Han overga seg til Guds ledelse og viet sitt liv til å spre apostlenes opprinnelige evangelium. Marcos hadde en tid hørt om Saumas forkynnelse og arbeid, og dro til ham fordi han både ønsket å lære, men også arbeide sammen med ham. Sauma følte seg først forpliktet til å anmode denne ungdommen om å reise tilbake til sine foreldre, men da han så Marcos beslutsomhet og solide kristne liv, lot han gutten bli og ga ham videre opplæring i Bibelen og forkynnergjerningen. Etterpå ble også Marcos ordinert av Mar Nestorius, som da var blitt menighetens leder i Peking.

Disse to unge mennene bestemte seg for å reise til Jerusalem for å lære mer, og de måtte begge først overbevise sine foreldre og sine venner om at dette var en beslutning de sto ved. De solgte alt de eide og ble tillatt å være med en handelskaravane som skulle reise fra Kina til landene i Vest. Det kommer fram av beretningen at menighetens leder i nord-Kina, sendte med dem introduksjonsbrev og anbefalinger som de kunne vise til kristne menigheter som de kom til å møte på reisen. Da de ankom Kawshang, ble de tatt imot med åpne armer.

Tartarprinsene i området hørte også om de to unge pastorenes ankomst, ba dem komme til samtaler og de forsøkte å overtale dem til å bli der og arbeide for

menigheten. Da det ikke lyktes, velsignet de deres reisepåner og ga dem hester, klær, penger, og rikelig med holdbar proviant og utstyr som de trengte for den lange reisen. (6)

Det første stedet de ankom på sin reise mot vest, var Tunhuang, en berømt grenseby mellom Kina og daværende Turkestan. Dette stedet er berømt for sine huler og tusenvis av Buddha statuer og var en innflytelsesrik by i kongedømmet Tangut, et sted som i dag er kjent som provinsen Kansu. (7)

Det var mange assyriske kristne i dette kongeriket. De kristne lederne i Tunhuang, byen som ifølge Marco hadde tre meget store kirker, fikk høre om de to ungdommene, og møtte dem med en stor delegasjon for å ønske dem velkommen. Fra denne byen reiste de videre i to

Bilde: Rabban Bar Sauma

måneder gjennom sandørkenen i østlige Turkestan og ankom byen Khotan, berømt for produksjon av jadesteiner. Mange av de andre mindre byene i dette området hadde blitt begravd i sandstormene. De bare forsvant og ble en del av ørkenlandskapet. I denne delen av landet var det likevel en rekke godt befolkede og velstående byer som hadde overlevd sandspredningen. (8) I Khotan bodde lederen for den syriske menigheten i denne provinsen, og de to reisende teologene ble tatt godt imot.

Siden det hadde brutt ut krig mellom den store Khan og en av hans generaler, som hadde gjort opprør med sine menn, ble de to ungdommene tvunget til å bli i Khotan i seks måneder. Etter dette oppholdet, reise de mot nordvest til Kashgar.

Marco Polo, som hadde reist gjennom dette området noen år tidligere, men i motsatt retning, skrev at det var mange nestorianske (assyriske) kristne der og at de alle hadde sine egne kirker.

Marco Polo skrev også at folket hadde et spesielt språk og at området var så stort som fem dagsreiser. (9) Denne byen var et viktig senter som alle handelskaravaner mellom øst til vest måtte innom, og landet omkring var meget fruktbart, noe som gjorde at bønnene var velstående. (10)

Fra Kashgar reiset de to pastorene over de høye fjellkjedene i Pamirs til Khursan, i den sterkt befestede nordøstlige provinsen av Persia, hvor de til slutt ankom etter mange vanskeligheter, og de var både mentalt og fysisk utmattet. Men de takket Gud for at han hadde bevart og beskyttet dem fra mange farer og brakt dem trygt gjennom et område kjent for mange landeveisrøvere. (11) De kom til en militærpost på et sted som het Talas. Kong Kaidu, som var etterkommer av en av de eldste sønnene til Genghis Khan, hadde aldri akseptert at hans bestefar ikke var gitt en viktig stilling i riket. Derfor hadde han startet en krig mot keiser Kublai Khan, på grunn av en arvetvist.

De to unge pastorene oppsøkte kong Kaidu, og ba om en skriftlig tillatelse til å reise gjennom landet, noe de fikk. Deretter dro de til en teologisk skole som den assyriske kirken hadde nær den store byen Tus, som var hovedstad i Khursan. Der ble de tatt godt imot av lederen for kirkene og alle deres pastorer.

De møter hovedlederen.

Det var deres intensjon å reise fra Khurasan provinsene i den nordvestlige delen av Persia, slik at de kunne nå fram til hovedstaden Bagdad, stedet hvor *katholicos* Mar Denha, (hovedlederen for Østkirken) holdt til. De møtte imidlertid denne lederen i Maragha, hvor han var på reise, og de falt til marken og gråt av glede over å kunne møte selveste lederen for Østkirken.

Medlemstallet for denne store kirken, var større enn både den greske og latinske tilsammen. (12) Katholicos Mar Denha var overrasket da han fikk høre at de hadde kommet helt fra kong Kublai Khan, som mange på den tiden kalte selveste «kongen over alle konger». De to unge pastorene forklarte at hvis det var Guds vilje, ønsket de å reise videre til Jerusalem. (13) Katholicos var rørt til tårer da han ble fortalt alt de to hadde opplevd og utholdt. Mar Denha spurte også om de, siden de kunne snakke det mongolske språk, ville reise til den mongolske keiseren og spørre om han ville ratifisere utnevnelsen av ham selv, Mar Denha, som var blitt valgt til katholicos av alle kirkens pastorer.

Mar Denha skrev også introduksjonsbrev som de kunne ha med seg, siden de hadde til hensikt å besøke ulike religiøse sentra som var eid av den assyriske menigheten. På denne tiden var Abagha, sønnen til Hulagu, barnebarnet til Genghis Khan, på tronen i Persia. Da de to ungdommene ankom hans hovedkvarter og ba om at han ratifiserte utvelgelsen av katholicos Mar Denha som leder for Østkirken, ga Abagha dem velvillig det de ønsket.

De reiste tilbake til katholicos med de viktige papirene og fikk da vite at lederen for kirken i Peking var død og at katholicos, med råd fra sine distriktsledere, hadde besluttet å ordinere Marcos som ny leder for kirken i Kina og at de også ønsket å utnevne hans venn Sauma til koordinator for kirkene i vest. De to ungdommene forsøkte begge en stund å bli fritatt fra denne utnevnelsen, men da de forsto at mye bønn lå bak ledelsens beslutning, sa de at Guds vilje måtte skje med dem. Marcos ble meget godt mottatt i de ulike områdene, selv om han var utlending, fordi han hadde den samme bibelske tro som Østkirken og de æret sabbaten som alle i denne kirken holdt hellig. (14)

Det var et stort ansvar som ble lagt på skuldrene til disse to unge mennene. Like etter at han hadde utnevnt dem til disse posisjonene, døde også Mar Denha. Alle kirkelederne ble enige om at den unge Marcos var den best kvalifiserte til å bli den nye katholicos. Han hadde gode forbindelser med Persia og med keiser Kublai Khan.

Da den store kong Abagha fikk høre at Marcos var valgt til ny hovedleder for hele kirken, godkjente han valget og ga Marcos mange gaver og sa seg villig til å finansiere flere teologiske skoler slik at det kristne arbeidet kunne vokse. Ikke lenge etter døde også kong Abagha og hans bror Ahmad etterfulgte ham på tronen. Ahmad hadde lite skolegang og manglet erfaring. Han inngikk en avtale med muhammedanske grupper og begynte for en tid å forfølge de kristne. Heldigvis for kirken fikk han en kort regjeringstid, på bare to år, og ble etterfulgt av sin sønn Arghun, som ikke så på de kristne menighetene som et problem.

Etter at han var blitt valgt til øverste leder, fikk Marcos navnet Yabhalaha. Han ble velsignet av Gud med god helse og han levde til å se seks ulike konger på keisertronen i Persia. Uten å inkludere alle de utrolig spennende episodene av hans liv, er det tilstrekkelig å nevne at hans dype hengivenhet til menigheten, forårsaket at Østkirken vokste og nådde mange nye områder. Historien om disse to ungdommene er tatt med for å illustrere hvordan menigheten i Øst spredte seg gjennom hele Orienten.

Marco Polo og den assyriske kirken.

I det samme århundre som Marcos og Sauma reiset fra Kina til Persia, forteller historien om fem andre betydningsfulle reiser. Disse rapportene gir oss en god beskrivelse av den mongolske verden fra området mellom Middelhavet til Stillehavet og fra Siberia til det Indiske hav. Den mest berømte av disse reisene var den gjennomført av katolikken Marco Polo, som opprinnelig kom fra Venezia i Italia.

At hans bakgrunn som katolikk farget hans tolkning av ting han opplevde på sine reier, kan vi lett se i hans beskrivelser. Han skrev blant annet: «Mosul er en stor provins befolket av ulike folkegrupper, en av dem blir kalt arabere. Alle de andre har en kristen tro, men de er ikke kristne i samsvar med kirkens lære, siden de motsetter seg den på flere områder. De kalles nestorianere, jacobitter og armenere. De har en slags patriark og erkebiskoper, biskoper og abbeder som er

innviet og sendt til alle steder i India og Baudas (Bagdad) og til Cathay (Kina), på samme måte som biskopen i Rom sender folk i de latinske landene. (15)

Marco Polos reiser førte ham til Peking, mongolenes nye hovedstad under keiser Kublai. En detaljert beskrivelse av Peking på Marco Polos tid, er skrevet ned av Mauel Komroff. Der fortelles det at to fantastiske byggverk

Bilde: Marco Polo og Kublai Khan

hadde blitt ferdigstilt før Marco Polo ankom Kina. En av dem var den kinesiske mur og den andre var den over 900 kilometer lange kanalen som ble ferdig under Kublai Khan. Denne kanalen går fra Peking til Canton og regnes selv i dag for å være den lengste kanalen som mennesker har gravd. Også kommunikasjon over land med hester for å transportere brev og varer var meget godt utbygd i Kina, og er beskrevet av Marco Polo.

Kina var også på den tiden et senter for kunst. Malerier, inngraveringer, bronse-støpning, skulpturer, avansert porselen og arkitektur, var utviklet til høy kompetanse. Kinesisk litteratur var spredt over hele landet. Kineserne lagde papir allerede i år 105 e.Kr. og bøker ble trykket fra blokker med utskårne bokstaver så tidlig som i år 932. Omkring femti år senere, under keiserens personlige overoppsyn, ble det trykket store oppslagsverk, som kunne inneholde flere tusen ulike emner. På Marco Polos tid fantes bøker om politikk, økonomi, filosofi, religion, krigskunst, landbruk, kunstmaling og musikk.

Bevegelige bokstaver for trykking, laget av bakte leirblokker, var vanlig i Kina i 1043 og Marco Polo var forundret over at papirpenger sirkulerte som valuta for handel. Selv mekaniske oppfinnelser var vanlig i dette landet, som vannklokker og astronomiske instrumenter. De hadde også kullgruver og utvant salt. Marco Polo, en ungdom på bare 21 år, opplevde Kina som et eventyrland med oppfinnelser han aldri før hadde sett. (16) Da han var 19 år gammel, reise han sammen med sin far og onkel omtrent den samme veien fra vest til øst som Marcos og Sauma hadde reist fra øst til vest. Han bemerket også hvor sterk og velorganisert Østkirken var i Yarcán (Yarkand), som ligger i det vestlige området av Turkestan. Han skriver: «Mange i folket følger Mahomet's lov (Muhammed), men det er også kristne der som er nestorianere og jacobitter. (17)

Da han nådde Tangut, en av byene omtalt av Sauma, la Marco Polo merke til flere assyriske kirker (18), det samme var tilfelle i Tun-huang, en by som han kaller Chingintales. (19) I det han skriver om byen som i dag heter Suchow, gir han følgende rapport: «Etter omkring 10 dager, kommer du til en annen provins som de kaller Sukchur. I denne byen», skriver han, «er halvparten av innbyggerne kristne og den andre halvparten avgudsdyrkere». (20) Videre dro han til Campichu (nåværende Kanchow), hvor han observerte tre store og fine kirker. (21) Fra Campichu dro han lenger øst til kongeriket Erguiul, med en hovedstad ved samme navn, som antakelig er den moderne byen Liangchow. Om dette området skriver Marco Polo: «Dette er et av mange kongedømmer som utgjør den store provinsen Tangut. Her er mest nestorianske kristne, noen avgudsdyrkere og dem som følger Mahomet. (22) Marco Polo nevner også en annen by, syd for Liangchow, trolig nåtidens Ining, som han hevder var et hovedkvarter for de assyriske kristne. Fra denne byen dro han til en provins hvor Calachan var hovedstad.

Han skriver i sin rapport at rundt denne byen lå det en mengde mindre tettsteder med fine kirker som tilhørte de assyriske kristne. (23) Fra dette stedet dro han østover og kom til enda en provins som ble styrt av de kristne. Denne provinsen kaller han Tenduc, og han skriver at kongen over dette området var i slekt med

Prester John (også kalt George), og han regjerte der for den store Khan. Hele dette området var dominert av de kristne som bodde der. (24)

Shakespeare skrev om Cathay, det neste kongeriket som Marco Polo og hans gruppe kom til. I vesten ble Kina bare kalt Cathay i flere hundre år. Den store keiseren oppdaget snart Marco Polos evner og utnevnte han til offiser i keiserriket. I denne stillingen reiste han omkring i hele landet og skrev rapporter om tilstanden i byer og landlige områder, og han nevner hele tiden alle de nestorianske kirkene som synes å være over alt. (25) Som keiserens representant dro Marco Polo til det syd-vestlige området av Kina, og igjen rapporterte han om alle de assyriske kristne han møtte i Yunnanfu, hvor Marco Polo var utnevnt til å være guvernør og det rapporteres også at det var tre store kirker i denne byen. (26) Under seg hadde han en rekke andre velstående byer. (27) Disse rapportene, som ble skrevet av Marco Polo, er tatt med i denne boka, for å vise at det er godt kjente vitner til den kristne kirkens vekst i Kina i tidsperioden 600 til 1300. Disse kirkene er ikke lenger i dette området. Hva skjedde som forårsaket denne forandringen? En annen revolusjon fant sted både i Asia og Europa, som fordrev mongolene og gjorde Tyrkia til den dominerende makten.

Tamerlane. (Norsk navn: Timur Lenk)

Det er naturlig å stille spørsmålet om hva som skjedde med den kristne innflytelsen i Orienten, som vi allerede har sett, var en frukt av arbeidet utført av Østkirken. Det er tre svar på dette spørsmålet, nemlig Tamerlane, jesuittene og ørkensanden. Tamerlane (1333-1405) var en verdenserobrer. (28) Mange berømte menn med militær bakgrunn blir smågutter når sammenlignet med både Genghis Khan og Tamerlane. Med unntak av syd-Kina, erobret Genghis Khan hele Asia og det meste av Øst-Europa. Noen har ment at hvis det ikke hadde vært for innflytelsen Østkirken hadde på noen av Genghis Khan's etterfølgere, slik at noen kristne nasjoner ble spart, ville alle i dag ha talt det mongolske språk. Tamerlane vant herredømmet over alle landene som Genghis hadde erobret, med unntak av Kina. Genghis Khan var mongol og han ga hele sitt enorme rike en

religiøs frihet som mange på den tiden verdsatte høyt. Tamerlane var tyrker. Ordet Islam ble ikke brukt på den tiden. Han drepte hundretusener av kristne, noen påstår at ofrene talte millioner. Han ødela kristne kirker og teologiske læresteder. Volden som han utøvde er en av årsakene til at den assyriske kirken i Asia gikk til grunne. En annen årsak var de katolske jesuittene, som fikk støtte fra Portugisiske krigsskip, en historie som blir fortalt i et annet kapittel.

Tamerlane er regnet i historien som en av de mest grusomme herskere som har levd. Alle steder han dro gjennom, ble til ørken og innbyggerne ble enten slaktet eller gjort til slaver. Han kom til makten omtrent samtidig med at det mongolske riket hadde blitt svekket ved at landområdet ble delt opp og gitt til Genghis Khans barnebarn. Tamerlane var en meget dyktig general. I løpet av tretti år med vedvarende krig, la han under seg både sentral Asia og Persia.

Bilde: Tamerlane (Timur Lenk)

I Ispahan hugg han hodet av 70.000 mennesker og stablet hodene opp til en pyramide. Han marsjerte med sine tropper inn i Lilleasia og Georgia, som var stolte og selvstendige land, og slo også ned all motstand i Russland. Han sendte videre sine armeer til Siberia, og la under seg alt i nord helt til Irtish elven og østover til grensen til Kina. Hans erobring av Nord-India var også en effektiv krigskampanje.

Tamerlane var mer enn 60 år da han presset sine tropper fram til Indus elven, og ødela alle hus og drepte alle innbyggerne. (29) Tartarhæren hadde tatt hundre tusen fanger før de nådde Delhi. Der ga Tamerlane ordre om å drepe alle fangene, og han truet med grusom hevn hvis noen av hans menn skulle nekte å utføre drapene. Historien forteller at ikke en eneste av de 100.000 unnslopp. Tamerlane slo ned Ottoman riket etter at han kom tilbake fra India, og erobret også Bagdad, Aleppo og Damascus. Han tok også sultanen til fange.

Tamerlane ble rammet av en febersykdom midt i sin enorme kampanje da han tok Kina. (31) Denne grusomme krigeren var den siste stormen som rev opp fundamentet i den asiatiske sivilisasjonen. Alle muligheter så nå ut til å være forbi for at den sentrale del av Asia noen gang skulle bli en faktor til å bygge en bedre verden. Tiden med velstand og energi var forbi og ga i stedet plass for uvitenhet og fattigdom. Som et misjonsprosjekt ble disse landene fra nå av en vanskelig utfordring. De måtte lære på nytt den høye standard som kristendommen representerte.

Frelseren fortalte sine apostler at hvis de opplevde forfølgelse i en by, skulle de dra til den neste. Fra tiden da Tamerlane herjet, må man søke i andre land for den sanne kristendommens vekst. I femten hundre år hadde kirken i ødemarken gjort et strålende arbeid i landene øst for Middelhavet. Det videre arbeidet for den sanne kristendommens utbredelse, i det Østkirken måtte legge ned sin gjerning, måtte for en tid fortsette på kontinentet som ble oppdaget av Columbus. (Oversetternes anmerkning: Selv om denne grusomme forfølgelsen på dette tidsrommet omtrent tilintetgjorde den bibeltro kristendommen i disse områdene, hadde millioner av troende levd sine liv i troen på sin Frelser. De vil alle bli reist opp på den store dagen når Jesus komme igjen og bli en del av «den store hvite flokk.»)

Amerika sto nå fram som en sentral aktør med å spre Jesu evangelium. Tidligere kristne områder som Sahara, Siberia, Turkestan og nord-Kina, ble gjenstand for

fjerne misjonsdrømmer. Når befolkningen var drept eller fordrevet, ble disse tidligere rikt befolkede områdene ofre for ørkensanden. Alt arbeidet som var nedlagt for å bygge byene i disse landene, ble glemt i sandstormene. Med alle sine våpen, kunne ikke menneskene stå imot kreftene i sanden. Et glimt i et moderne Atlas over Kina, vil vise at noen byer er gravd ut fra sandhaugene i Turfan og østlige del av Turkestan. (32) Mellom Khotan og Kina har sandstormene begravd utallige byer, som tidligere var sentra for handel og velstående samfunn. (33) W.J. Johnson skriver i sin historie at på et tidspunkt ble 360 byer fullstendig begravd i løpet av 24 timer. (34)

Forskningen til Sir Aurel Stein, vedrørende byene som i senere tid er gravd fram fra sanden og bøkene til Sven Hedin om de gamle ruinene fra disse byene, gir interessant informasjon om alle byene som en gang blomstret som befolknings-sentra i det fjerne Østen. (35) Sven Hedin viser også at i ruinene av gamle Lou-laryi nordvest Turkestan, er det funnet manuskripter, skrivebrev av tre, mynter, kjøkkenutstyr og en rekke andre funn, som plasserer byene til det tredje og begynnelsen av det fjerde århundre. Et av dokumentene som ble gravd fram, beskriver en militær ekspedisjon, og en av de andre dokumentene omtaler hvordan byen hadde en velkomstfest for førti offiserer fra hærens frontlinjer som besøkte byen. Det ble også funnet skrifter som viste at det var en mengde bondegårder i området rundt byen. (36)

Da jesuittene kom til Kina.

Det var en annen faktor som var større enn både Tamerlane og sandstormene, når det kom til å svekke den assyriske kirken i Kina, og som forårsaket at kirkens ledere forsvant. Denne faktoren var jesuittene. Da dette systemet kom til Kina, endret troskampen seg. Den ødeleggende innflytelsen på kirken i ødemarken da jesuittenes inkvisisjon og de portugisiske krigsskipene kom til India, er allerede beskrevet et annet sted i denne boka. «Ødeleggelsen av den nestorianske kirken i India», skriver William W. Hunter, «var ikke forårsaket av at folket gikk til-

bake til hedenskapen eller av forfølgelse fra de lokale prinsene, men av den katolske inkvisisjonen og Roms forførelse». (37)

Den samme historien gjentok seg i Kina og Japan. De katolske jesuittene var den sanne og rene kristendommens største fiende. Den berømte jesuittpioneren Francis Xavier, som introduserte inkvisisjonen i India, dro til Japan i 1549. Han bygget den første katolske kirken i Yamaguchi i 1552. Det er lett å se at han inkluderte både buddhistenes filosofi og hedenskap i sin katolske forkynnelse.

Han benyttet alterkarene, lysene, røkelsen og flere av buddhabildene som ble hentet fra deres egne templer, siden de ikke skilte seg noe særlig ut fra lignende gjenstander for tilbedelse i den katolske kirke». (38)

Bilde: Jesuitter i kina

Francis Xaviers opphold i Kina var kortvarig. Hans etterfølger erfarte etter hvert mye motstand fra mandarinene. Det var ikke før i januar i 1601 at Matteo Ricci, en jesuittprest fra Portugal, lyktes med å få fotfeste i Peking, hovedsakelig på grunn av sin kunnskap om matematikk og astrologi, med også fordi han var dyktig til å lage våpen. (39) Med hjelp fra Portugal og Spania, oppnådde jesuittene innflytelse hos personer med god utdannelse i keiserens omgangskrets. De var så godt ansett av de lærde, at da den katolske presten Ricci døde i 1610, var de tre mest innflytelsesrike menn med doktorgrader i landet, Paul, Leon og Michael, alle utdannet av jesuittene og de fungerte i kirkens tjeneste. (40) I 1615 ble keiseren, av to sentrale dommere i Kina, anmodet om å la jesuittene oversette alle de

beste bøkene i Europa til kinesisk, med den hensikt å berike landets litteratur. (41)

På denne tiden oppsto det en strid blant jesuittene, ikke bare i Kina men også i Europa, over hvordan presten Ricci hadde adoptert hedenske tradisjoner og hvordan han døypte mennesker som fremdeles trodde på disse tradisjonene. Hans budskap var at Kristus og kirken ikke hadde noe problem med tilbedelse av avdøde slektninger og andre hedenske ritualer. Jesuitthistorikeren Hue, når han omtaler presten Lombard, som var Riccis etterfølger, skriver: «Skikken i Kina, ble av Lombard og noen av misjonærene som var der, ansett å være hedenskap og helt uforenlig med den kristne forkynnelsen og disse skikkene måtte bli forbudt i områdene hvor kirken vant innpass. (42)

Av dette kan vi se at arbeidet til jesuittene i Kina, var annerledes i forhold til hvordan kirken evangeliserte i Øst, hvor kirken tillot mye hedenskap og avguddyrkelse. Denne fremgangsmåten med å innlemme hedenskap i kirkens riter, gjorde mye for å ødelegge det kristne budskapet på samme måte som det ble gjort i India. Vi må også her kommentere hvordan kirken forfalsket den kinesiske skriften på det berømte steinmonumentet som ble funnet nær hovedstaden i det kinesiske riket. Ved å endre skriften på monumentet til å lære pavekirkens dogmer, ga kirken en fasade som kunne benyttes i dens propaganda.

Den forfalskede kinesiske inskripsjonen.

Det berømte kinesiske steinmonumentet som er omtalt i et tidligere kapittel, ble gravd fram i 1625 i Changan, og den store betydningen av monumentet ble snart klart. Det verdifulle funnet ble straks benyttet av kinesiske myndigheter og jesuittene, for egen beskyttelse. Det første de bestemte var å sette opp og inngrave et duplikat-monument, for å kunne bli kvitt originalen. (43) For å lykkes med det, trengte mandarinene hjelp av jesuittene og mandarinene var nødvendige for jesuittene. Begge trengte å beskytte seg selv mot denne revolusjonerende oppdagelsen. Det var helt klart at monumentet som ble gravd opp hadde forår-

saket så mye publisitet, at det ikke kunne ødelegges uten at en kopi ble plassert i dets sted. Dr. Charles W. Wall forteller at inskripsjonen på Syriac språket er den opprinnelige og ekte. Han presenterer tre argumenter for å dokumentere at de kinesiske tegnene som er inngravert på marmorsteinen er et falsum, nemlig måten offentligheten gjorde funnet kjent i tillegg til minnesteinenes innskripsjon og bokstavene som ble benyttet da budskapet ble inngravert. (44)

Vedrørende det første argumentet, er det godt dokumentert at originalen ble ødelagt av de kinesiske myndighetene. Det ble påstått at en nøyaktig kopi ble laget. D'Athenese Kircher, en jesuitt som levde på den tiden og som var svært interessert i funnet, siterte jesuitten Martin Martini, lederen for denne kirkens misjon i Kina. Straks guvernøren fikk høre om funnet av steinmonumentet, dro han selv for å undersøke det. Da han hadde lest hva som var skrevet på steinen, skrev han om funnets betydning og samtidig ga han ordre om at en stein på samme størrelse skulle bli laget. På den nye steinen, ble det sagt, fikk han inngravert det nøyaktige innholdet som var på originalen. (45) Dr. Wall siterer to andre jesuittprester og lokale ledere, Boim og Samedus, for å bevise at den kinesiske inskripsjonen som ble inngravert, ble diktert av jesuittene. (46) Hva var motivet til de kinesiske myndighetene og jesuittene for å produsere en alternativ stein med kinesisk inskripsjon?

Forklaringen som ble gitt, var at skrifttegnene hadde blitt endret så mye i løpet av århundrene som steinen lå begravd, at de ikke lenger kunne leses eller bli forstått. Mandarinene hevdet imidlertid at deres skrifttegn ikke hadde blitt endret på to tusen år. Av den grunn bestemte myndighetene seg for å utsette, så fort som mulig, enhver gammel inskripsjon som de fikk tak i. (47) Siden Changan monumentet ble funnet nær en stor by, og hadde blitt godt kjent, ble det nødvendig å gi tilbake til folket en kopi som var så lik originalen som mulig, samtidig som den avslørende inskripsjonen ble ødelagt.

Hva var jesuittenes motiv for denne forfalskningen og hvorfor var det nødvendig for mandarinene å få jesuittenes hjelp? Jesuittene så straks at monumentet beskrev Østkirkens tidlige utbredelse, kirken som biskopen i Rom omkring år 200 hadde ekskommunisert. (48) Nå hadde jesuittene mulighet til å skrive Roms doktriner på deler av minnesteinen, og passe på at den andre informasjonen på steinen ikke kom i konflikt med det som var skrevet på syriac språket. Siden de fleste som kunne lese, var helt uvitende om kirkehistorien og om den første menighetens lære, måtte de ha tillit til at jesuittene hadde gjengitt en historie som ikke ville komme i konflikt med syriac teksten som også var å finne på monumentet. Doktrinene som jesuittene fikk inngravert på den falske marmorsteinen, beviser deres svindel.

Referansene på den nåværende inskripsjonen, forteller om den kristne kirkens bruk av bilder og ikoner og bønn til de avdøde, doktriner som aldri var en del av Østkirkens teologi. Men jesuittene var tvunget til å se at syriac teksten på steinen, som de ikke kunne endre, viste at minnesmerket ble reist for å ære den opprinnelige menigheten og dens Bibelske lære. På grunn av at den kinesiske teksten kan finnes i mange leksika, skal vi ikke ta for oss hele innholdet i den forfalskede inskripsjonen. Den kinesiske teksten vektlegger ikke bibelsk forkynnelse. Det er ingen henvisning til Kristi mirakler og ikke noe om hans død, oppstandelse og himmelfart. Det gis imidlertid mye pris og ære til den kinesiske keiseren og gir detaljerte beskrivelser av bilder i kirkene.

Den falske teksten på kinesisk inneholder også mye som alle kan vite at Østkirken tok kraftig avstand fra. (49) Det tredje punktet som Dr. Charles W. Wall, på en meget overbevisende måte viser i sin bok, er alle bevisene på at inskripsjonen på syriac språket er det ekte og originale budskapet på steinen, og at det endrede kinesiske budskapet på steinen er et falsum. (50) En komplett presentasjon av inskripsjonen i syriac, viser at årstallet da steinen ble reist er inngravert, og det inneholder også navnet på han som var leder for de 354 Østkirkene i Kina. Videre gir inskripsjonene også navnet på den øverste verdenslederen for

Østkirken, noe som gjør det helt klart at monumentet var for denne kirkens utbredelse og triumf i Kina. Syriac teksten erklærer også at læren til vår Frelser var forkynt til folket og kongene i Kina.

Skrifttegnene som benyttes, betyr ikke ord, men formidler ideer eller bilder. Den offisielle forklaringen som blir gitt for at den gamle steinen måtte erstattes med en ny, var at de kinesiske tegnene var ødelagt da steinen ble gravd opp. Derfor, blir det argumentert, ønsket lærde menn i Changan, å reprodusere vakrere og mer forståelige skrifttegn. Det er lett å forstå hvorfor syriac inskripsjonen på steinen ble akseptert som den var. Grunnen til det er at verken kineserne eller jesuittene i det syttende århundre, hadde kjennskap til syriac-språket fra det syvende århundre.

Men når denne syriac teksten ble studert av dem som forsket på dette gamle språket, stemte skriften fullstendig med rapportene som er blitt bevart fra Øst-kirkens hovedkvarter. Syriac skriften var også i overenstemmelse med historien til Østkirken, enten den var notert ned av medlemmene i de ulike menighetene eller av nøytrale forskere.

Fra budskapet som ble inngravert på denne steinen for flere hundre år siden, finner vi historien om det enestående arbeidet utført av Østkirken i Kina. Mange titalls tusener ble vunnet for Kristus i Kina gjennom arbeidet til «kirken i øde-marken» og de vil en dag stå frelst hjemme i Guds rike.

Kirken i Japan og på Filippinene

Spredningen av buddhismen ødela ikke de gamle religionene til japanerne, men kan nok ha forårsaket noen endringer, uten at det hindret dem i å fortsette med sin gamle ideologi. Offisielle kinesiske manuskripter vier at den kinesiske tradisjonen med å tilbe himmelske ting, fortsatte. (1)

Japan kan takke Østkirken for mye av sin sivilisasjon, en påstand som kan virke overraskende, siden ikke mange er kjent med hvor stor innflytelse kristendommen faktisk har hatt på det japanske keiserriket.

Den gamle religionen.

Religionen til det japanske urfolket er shintoismen. «Shinto» betyr «gudenes vei». Dr. Nitabe nøler ikke med å kalle denne religionen den mest ekstreme av de mange trossystemene som dyrker flerguder. (2) Denne religionen ser en gud i omtrent alt, enten det er i detaljene i naturen eller i et møbel du har i huset ditt. Det var denne religionen som omtrent var enerådende i Japan inntil kristendommen og buddhismen begynte å ha innflytelse. Siden deres opprinnelige religion egentlig har lite å tilby, er det mange som har undret seg over hvorfor den kunne være dominerende over såpass lang tid. Svaret er sannsynligvis at den ikke ble populær på grunn av sitt innhold, men fordi den ble et middel til nasjonal enhet.

Japans historie er relativ ny, men tradisjonene til dette folket går helt tilbake til 600 år før Kristus. Keiserens posisjon og status har alltid vært en av de mest grunnleggende av Japans tradisjoner. I omtrent alle perioder i denne nasjonens historie, har folket trodd at keiseren var den sanne etterkommeren av solguden. Av den grunn ble han anset å være guddommelig. Hele nasjonens eksistens hvilte på keiserens storhet. På både det sosiale, politiske og religiøse området, har det skjedd mye endringer i Japan, men keisertilbedelsen og shintonismen har alltid vært der.

Japanske forskere har blitt utdannet med den høyeste ære fra mange universiteter i den vestlige verden, men når de kommer hjem har ingen endring funnet sted vedrørende deres tro på keiserfamiliens guddommelighet. Denne observasjonen bekrefter trolig påstanden at hodet ikke alltid når fram til hjertet. Utdannelse og kunnskap i seg selv, er ikke alltid nok til å forandre et menneskes tankesett.

Japans historie er gjort kjent både i skrift og i tradisjoner. De tidligste skrevne historiske dokumentene, er Kojiki, skrevet på en blanding av gammel-japansk, kinesisk og Nihongi. Sistnevnte var bare skrevet på kinesisk og er fra det åttende kristne århundre. Historikeren Underwood skriver at Kojiki noen ganger er blitt kalt japanernes Bibel, men det er betydelig mer enn religiøse motiver i dette litterære verket. Det er stort sett en samling gamle historier, bl.a. om gudenes opphav og menneskets utvikling. Hensikten med Kojiki var å påvise det guddommelige opphavet til den regjerende (keiserlige) familien, og samtidig vise at det japanske riket hadde røtter langt tilbake i oldtiden. (3)

For de første tolv hundre årene av kristen tid, kan vi ikke unngå å se at Japans historie var preget av å kopiere alle sider ved den kinesiske kulturen. Japan adopterte mye av Kinas tanker og språk, og hva det angår, har noen faktisk ment at Japan på mange måter var som en provins av det «himmelske kinesiske keiserriket». Historikeren P.Y. Saeki skriver det følgende: «Hvis rettsbygningene i Hsianfu (i Kina) ble malt røde, ble slike bygninger i Nara (i Japan) også malt i

samme farge. Hvis et tempel ble bygd i hver provins, støttet av de kinesiske myndighetene, var japanerne raske med å kopiere det samme systemet. Hvis bursdagen til den kinesiske keiseren ble feiret som en nasjonal helligdag i Kina, ble det samme gjort i Japan, når deres keiser feiret sin fødselsdag. Hvis nobiliteten og overklassen i Kina spilte fotball, ble sporten hurtig kopiert av det japanske aristokratiet i Nara og Asuka-oka». (4)

Også den kinesiske buddhismen påvirket Japan. Vi skal se litt nærmere på hvordan buddhismen på mange måter ble endret av kristendommen, men også hvordan denne innflytelsen dominerte Japansk historie. Som kjent ble keiseren sett på som den direkte etterkommeren av sol-gudinnen Amaterasu. Shinto-prester tjente i tempelet i Ise, som var Amaterasus helligdom i landet, og som ble etablert på samme tid som Jesu fødsel. (5)

Bilde: Amaterasu

Japanerne hever at deres sol-gudinne ble inkarnert på samme måte som kristendommen forkynner om Messias. Det er overraskende mange likheter mellom kristendom og shintoismen, derfor hevder noen japanere at deres religion er den opprinnelige, og at apostlenes budskap er en etterligning og forfalskning. Noen mener også at begge disse religionene har en felles opprinnelse. Den japanske

religionens senter er «Ise», og betraktes som denne ideologiens «aller helligste». Millioner av japanere vender seg daglig i bønn mot Ise, slik andre millioner vender seg mot Mecca eller Jerusalem.

For å kunne løse problemene som automatisk kommer når det oppstår brytninger mellom Orienten og Vesten, er det viktig å vite hvordan Japans nasjonalreligion fikk så mange likhetstrekk med kristendommen, vedrørende både doktriner og seremonier. Hva er bakgrunnen til at japanernes trossystem søkte å bli en rival til Bibelens åpenbaringer? Det blir også vesentlig å kjenne til hvordan shintoismen og buddhismen smeltet sammen i Japan.

Etableringen av en falsk kristendom.

Dagens buddhisme er ikke hva den var da religionens stifter døde. De opprinnelige dogmene som Buddha underviste, manglet både den dybde, bredde og kraft som preger Bibelen. Hvis buddhismen ikke hadde gjort Asoka (en keiser i det store Hindu riket i India omkring år 273 f. Kr.) til sin beskytter og apostel, ville den sannsynligvis ikke ha overlevd. Selv om buddhismen i India mottok støtte fra mange keisere, noe som ikke var tilfelle med Kristi menighet, var den steril og lite opptatt av menneskers reelle behov. Hvis den ikke hadde adoptert flere av Guds åpenbaringer i Bibelen, og det dynamiske organisasjonssystemet som preget de kristne menighetene, ville buddhismen sannsynligvis dødt ut. I dag framstår denne religionen som en av de største.

Buddhismen, det nye trossystemet som grunnleggeren plasserte midt i den enkle hinduismen, var på mange måter en forbedring i forhold til de primitive ideene som preget den lokale religionen. Men den var likevel overflatisk og svært lite tilfredsstillende vedrørende menneskets relasjon til Gud og håp for fremtida.

Den var også altfor svak til å stå opp imot en fornyet hinduisme og en fremadstormende kristendom. I sin tidligste utgave hadde den ingen treenighetslære. (6) Den framstilte nok en klarere ide om en guddom enn hva hinduismen tidlig-

ere hadde tilbudt India, men forkynte likevel at det var et juv mellom mennesket og Gud og den hadde heller ingen Frelser.

Bilde: Buddhistmunk som mediterer

Buddhismens gudsforståelse har ingen Helligånd. I denne religionen må vi mennesker, i oss selv, finne kraften til å bygge en bro over juvet mellom oss selv og Skaperen. Vincent Smith skriver: «Den primitive buddhismen som ignorerte en gudommelig første årsak, var kjent som Hina-yana, eller direkte oversatt «mindre vei» eller «mindre redskap til frelse». Den modifiserte formen av buddhismen, kalt mahayana, som betyr «større vei» eller «redskap til frelse», vektla bønn og aksepterte Buddha som en slags frelser (7) Den store doktrinen om frelse ved tro alene eller «Mahayana», dukket ikke opp i buddhismen før omkring tuen år etter grunnleggerens død.

Buddhismen ankom Kina i år 67 e.Kr. Seks år tidligere hadde keiser Ming Ti en drøm som påvirket ham like sterkt som framtidsdrømmen til kong Nebukadnesar i Daniels bok. Den kinesiske herskeren, ifølge denne legenden, så i drømmen at et gyllent bilde fløy fra et fjell og stanset over palasset hvor herskeren sov. Bildet svaiet fram og tilbake og solen og månen falt ned på det og fikk det til å

gløde med et overnaturlig lys. Herskeren kalte på en av sine dyktigste rådgivere, som straks tolket drømmen til å bety at den indiske guddommen Buddha, ville besøke herskeren. Straks utnevnte kongen en kommisjon bestående av 18 menn, som skulle reise vestover for å skaffe mer informasjon om denne Buddha-guden.

Da kommisjonen kom tilbake hadde de med seg flere hvite hester som var nedlesset med skrifter og relikvier. Da ga kongen beskjed om at et tempel skulle bygges for den nye religionen. Han kalte tempelet «den hvite hest», siden alle dokumentene var blitt fraktet på hvite hester. Karl Reichelt skriver: «Resultatet var at i løpet av de neste syv hundre årene, kom det en strøm av buddhistmunker fra India til Kina, noe som skulle få stor betydning for «midt-riket». (8)

Mens buddhismen fant sin vei inn i Kina, gikk den samtidig gjennom en endring. Til å begynne med ble den støttet av myndighetene, men etter hvert var det tydelig at denne religionen var altfor kald, upersonlig og steril til å kunne konkurrere med konfusianismen, som da var en populær lokal religion i Kina. (9) I sin kontakt med Østkirken, fikk buddhismen en anledning til å justere sin tro og lære med ideer fra kristendommen, og det er nøyaktig hva som skjedde.

Shan-tao, en framstående og kjent buddhistprest, som døde i år 681, reiste gjennom Kina med budskapet om at Buddhas nye navn var Amitabha, og alle som ønsket det, kunne bli frelst for evigheten ved bare å tro på Amitabha (Buddha.) Shan-tao introduserte også en tilpasset treenighetslære. Dette gjorde han så fantasirikt og levende, at det ble sagt om ham at når han forkynte, var det som om lytterne så for seg tre små helt like Buddhaer. (10) I tillegg underviste Shan-tao ideen om at Amitabha var en stedfortredende frelser. Mange ser at disse fremmede ideen for buddhismen, ble hentet fra forkynnelsen til de kristne misjonærene.

Som indikasjon på at kristne misjonærer og buddhistlederen Shan-tao var samtidig i Kinas hovedstad, kan vi merke oss at keiser «Kao-Tsung», (650-683 e.Kr.)

en nær venn av Shan-tao, var den keiseren som mer enn andre keisere hjalp og støttet den assyriske kirken i Kina. (11) Buddhismen slik den ble praktisert i Kina, tok til seg flere elementer fra det nye testamentet. Den flyttet fokus fra en lære om frelse ved gjerninger og slit, til frelse ved å tro på og tillit til en Frelser. Forskeren Reichelt skriver om personen Amitabha, det nye navnet innen buddhismen: «Det som er kjent om Amitabha, er tilstrekkelig til å vise den store betydning dette navnet fikk i Kina, og vil også vise at en rekke av ideene i Mahayana's lære, leder tilbake til Han. (12) Artgus Lloyd sier: «Derfor må vi forholde oss til tre forskjellige buddhatreenigheter, som alle tre gjør krav på å ha Mahayanas begynnelse som utgangspunkt.

Alle tre ble antatt å ha dukket opp samtidig i Kina, nøyaktig på det tidspunkt da de kristne misjonærene fikk innpass i landet og alle tre ble transportert videre til Japan i løpet av Naras tidlige periode. Når alle faktorer er vurdert, er budskapet ganske klart, nemlig at det er en kinesisk buddhisme, en japansk buddhisme og en indisk buddhisme. (13)

Buddhismen adopterer Frelserens gjenkomst.

Ved å inkludere «Amitabha» i sin guddomsforståelse, har denne religionen innført en «gjenløser». For å tillegge denne troen et håp for framtiden, ble læren om frelserens (Amitabha) annet komme fra nirvana, bakt inn i den kinesiske buddhismen. Budskapet om at Buddha ville komme igjen, ble spredt gjennom hele landet. En kjent orientaler skrev om Buddhas gjenkomst, og han benyttet frelserens japanske navn, og skrev: «Den kjærlige Maitreya skal komme igjen». (14)

For å kunne registrere denne lærens innflytelse både i Japan og i Kina, kan vi bevege oss fra Changan, Kinas gamle hovedstad, til Kyoto, tidligere hovedstad i Japan, og reise med jernbanen til Matthew Koya, Japans hellige fjell. Ved gravplassen på toppen av dette fjellet, finnes kopien av det berømte steinmonumentet. Om denne gravplassen og buddhistklosteret der, skriver Saeki at monumentet er satt opp like ved inngangen til den vakre gravplassen hvor titusener av

japanere, fra keisere til slaver, ble lagt til hvile mens de ventet på at Miroku, den forventede buddhistiske Messias. (15)

Hvor fikk buddhismen, spesielt den japanske utgaven av den, ideen om at Miroku (deres buddhistmessias) skulle komme tilbake? Stadig flere japanere ble frustrerte over alt det illusoriske og spekulative som ble tilbudt i deres egen religion, ikke minst ideen om at et menneske har en udødelig sjel uten et legeme. De så for seg et usynlig og kroppsløst vesen som svedde omkring mens århundrene gikk.

Bilde: Amitabha Buddha

Som alternativ opplevde de det gripende i det nye testamentets lære om at Jesus Kristus, Sønnen til Gud, ville komme igjen i himmelens skyer i kraft og herlighet. Dette bibelske konseptet ble adoptert for å berike deres egen religion, med noe som ga håp for framtiden. Buddhismen begynte å lære at Miroku (deres messias), etter flere år ville komme tilbake til jorden og innlede et buddhistisk tusenårsrike. Det burde ikke være vanskelig å se at disse ideene er tilpasset fra innholdet i Bibelen. Etter hvert ble Miroku et fokus for buddhistenes framtidshåp.

Shintoismen og den kristne buddhismen.

Den dype endringen av shintoismen i Japan, ledet altså til en buddhisme som hadde tatt til seg mye kristendom. Denne transformasjonen er knyttet til per-

sonen Kobo Daishi, som er regnet som datidens største intellekt i Japan. Det var han som etablerte Matthew Koya, en klosterskole som nå er den største og mest populære i landet. (16) Fordi han i sin ungdom hadde vist seg å være usedvanlig begavet, ble han sent av den japanske keiseren til Changan, Kinas hovedstad, med oppgaven å stifte fred mellom buddhismen og shintoismen. Saeki skriver at buddhistenes kloster, hvor Kobo Daishi bodde et par år, (17) bare lå en gate fra det store kristne treningssenteret, bygget på keiserens befaling for Østmenigheten i Changan.

Det er ikke uten betydning å registrere at kristne lærere og studenter, men også tilreisende delegater ved større samlinger, fritt og åpent kunne arbeide og vitne for sin tro, på samme sted som et av buddhismens store klostre. Når vi husker at Kina på denne tiden var det største riket i verden, ser vi hvordan den ekte og sanne tro og lære til Østkirken åpnet dører og reduserte motstand. •

Men spørsmålet melder seg. Lærte de persiske kristne innholdet i sin tro fra Kobo Daishi, eller lærte japanerne fra de kristne misjonærene? Det er grunn til å mene at den kinesiske sivilisasjonen utviklet seg meget gunstig på grunn innflytelsen fra Østkirkens misjonærer fra Persia. De kristne lederne kom til Kina for å gi, mens Kobo Daishi, Japans hedenske leder, kom til Kina for å motta.

Kobo Daishi er et navn alle japanere kjenner. Hva var det han fikk med seg fra Kina? Han lærte en rekke bibelske prinsipper som var en grunnmur for apostlenes og Østkirkens tro og lære. Han forenklet også den japanske skrivemåten. Opp til denne tiden var det nesten umulig å oversette de beste litterære verkene fra andre språk til japansk. Mens han var i Kina, ble han fasinert av læren til Amitabha, eller Amita som japanerne kalte han. Amitabha var guddommen som fikk den høyeste posisjon i buddhismens lære. Kobo Daishi hadde blitt sendt til Japan, ikke for å forsone kristendommen med shintoismen, men for å forsone buddhismen med shintoismen.

Han ble så påvirket av den kristendommen han møtte, at da han returnerte til sitt eget land, introduserte han flere nye dogmer som han kalte shingon. (betydningen er «sant ord» eller «det sanne ord».) Etter som tiden gikk, ble shingon-sekten eller shingon-samfunnet, den største kristne bevegelsen i Japan. Dåpen ble en viktig handling i shingon. Kobo Daishi lyktes med å forsone japans lokale guder med den buddhistiske guddommen. Derfor identifiserte han den japanske solgudinnen Amita, med «det store lyset».

Sansom skriver at shinto-arkitekturen hentet mange detaljer fra templene til Buddha. (18) Mye kunne nevnes for å vise hvordan Kobo Daishi, påvirket av kristendommen, klarte å forsone den lokale japanske avgudstilbedelsen og buddhismen. Fra dette tidspunkt av, må vi stadfeste at den japanske sivilisasjonen står i gjeld til kristendommen gjennom kontakten med Kina.

Østkirkens monument i Japan.

Steinmonumentet over Østkirkens arbeid i Japan, er en kopi av det berømte monumentet som ble gravd fram i Changan i Kina i 1625, og viser den enestående posisjon den kristne menigheten hadde i Orienten. Inskripsjonene på monumentet knytter denne menigheten til Bibelens patriarker, profeter, Kristus og apostlene. Navnene til de kristne kinesiske lederne som er risset inn i monumentet, arbeidet på den store og berømte bibelskolen som var lokalisert like ved buddhisttempelet hvor Kobo Daishi oppholdt seg. Kristne evangelister kom til Kina for å dele med folket både åndelig lys og vestens sivilisasjon. Kobo Daishi kom til Kina for å hente til Japan det beste av Kinas sivilisasjon.

M. Anesaki skriker: I Koya-san kan vi hver eneste dag se hundrevis av mennesker, noen av dem er pilegrimer, som går omkring med sine hvite kjortler og messer bønner, men mange er bare nysgjerrige besøkende, nesten som turister. Denne gravplassen strekker seg over halvannen kilometer fra senteret til mausoleet til Kobo Daishi, hvor han, ifølge en tvilsom legende, lot seg begrave levende mens han mediterte. (19)

Bilde: Monumentet som er en kopi av monumentet i Changan, Kina

I løpet av århundrene som fulgte, kunne Japan, i hvert fall fra et kulturelt standpunkt, omtrent bli regnet som en del av Kina. Alle de kulturelle tiltakene og den solide sivilisasjonsbyggingen, påvirket først alle østprovinsene av Kina, men krysset etter hvert havet og influerte «soloppgangens rike». Som nevnt tidligere, ble steinmonumentet som minnet om Østkirkens tidlige utvikling, reist med støtte fra keiseren. Minnet om den gripende seremonien som ble arrangert for å innvie monumentet, var fremdeles levende da Kobo Daishi oppholdt seg i byen.

På same måte som at noen kapitler i Bibelen gir en kort oversikt over hendelser som egentlig pågikk over mange år, åpenbarte dette monumentet den ideologiske tro og lære som reiste Kina opp fra uvitenhet og overtro til en mektig sivilisasjon. Denne veksten og utviklingen smittet over til Japan. P.Y. Saeki skriver om steinmonumentet i Changan. Steinmonumentet fungerte egentlig som en fakkell som kastet lys over sivilisasjonen som japanerne mottok på grunn av sin relasjon med Kina under T'ang dynastiet. (20)

Det er tre hendelser som forandret Japans historie før det niende århundre. Først har vi Kobo Daishis reise tilbake fra Kina for å gi rapport til myndighetene. Ved sin kraftfulle forkynnelse la han grunnlaget for en ny kristen retning som selv i dag er den største religiøse gruppen i Japan. Før kristendommen kom til

landet, var Kinas religiøse begreper blottet for både den skolastiske dybden og nåden i Bibelens sanne evangelium, som menigheten i ødemarken tidligere hadde proklamert i Persia og Irland.

Både Japan og Kina nøt alle fordelene fra denne ideologiske skatten. Kina hadde lært av Østkirken i to hundre år, da fagfolk fra Japan kom for å finne ut av årsaken til Changan's framskritt. Der oppdaget de undervisningsklosteret som bar navnet «Det rene lands skole», og som var det største og mest innflytelsesrike av de buddhistiske sektene, og som hadde blitt utviklet av Shan-tao på et tidspunkt da den nestorianske misjonen dominerte. (21)

Det var Shan-tao som forkynte det som ble kalt «Amitabha doktrinen», som lanserte budskapet om en medfølende og kjærlig frelser i buddhistenes guddom. I denne doktrinen kan vi også gjenkjenne vestkirkens treenighet. (22) Kobo Daishi tok disse begrepene videre. Han nærmest innførte alt det nye, men inkluderte noen ideer fra shintoismen. Den nye sekten «shingonshu», eller menigheten som han etablerte, ødela ikke shinto-guddommen, den bare omformet den.

G.B. Sansom omtaler Kobo Daishi, og skriver: Minnet om ham lever hos alle i landet og han navn er på alles lepper, ikke primært som en helgen men som en forkynner. Han var i tillegg kjent for å være en poet, skulptør, maler og kalligraf. Mange mirakuløse legender er også tilskrevet denne unike personen. (23)

Den strålende seremonien som var knyttet til innvielsen av det kristne monumentet i Changan i år 781, ble gjentatt i 1911, da en kopi av steinmonumentet ble satt opp ved Matthew Koya i Japan. På grunn av en rekke hendelser knyttet til Kobo Daishi's opphold i Changan, nær det nevnte opprinnelige steinmonumentet, ble en nøyaktig kopi laget, og den ble reist opp under en seremoni nær graven til den store læreren. Dette duplikatet ble satt opp for å minnes arbeidet til buddhistkirken, som var kilden til Kobo Daishis inspirasjon. Som et eksempel på hvordan Østkirken påvirket tanker og liv i det moderne Japan og hvordan

læren om Jesu annet komme ble forfalsket av buddhismen, skriver en historiker:

Da han forlot dette livet i Koya, ble han lagt til hvile i sin grav, mens han ventet på Maitreya, som er navnet Messias fikk i buddhismen. I tillegg til hans store arbeid som religiøs leder, er Kobo Daishis også kjent for en rekke oppfinnelser innen byggekunst og språkutvikling. Slike bragder er knyttet til hans minne og det er forståelig at noen betrakter denne mannen for å ha vært en av Japans største genier og sannsynligvis en av dette landets største påvirkningspersoner. (24)

Kinas nederlag til Japan.

Den andre grunnleggende hendelsen i Japans historie, var hvordan Japan motsto den kinesiske armada i 1284. Over fire hundre år hadde gått siden den Japanske sivilisasjon ble endret av Kobo Daishi og hans medarbeidere. På denne tiden så Japan opp til Kina som sin overordnede. Det var ingen andre nasjoner Japan hadde god kontakt med og som kunne være en sammenligning. I løpet av de første 1200 årene av den kristne historien, hadde ikke Kina brydd seg noe særlig om Japan og hadde ingen ønsker om å erobre dette landet. Men nå tok mongolene over kontrollen i Orienten.

I sitt første forsøk på å angripe Japan, kom Kublai Khan med en skipsflåte og tretti tusen soldater, men han mislyktes. Mens øyas befolkning jublet over å ha stått imot invasjonen, regnet de med at kineserne ville komme tilbake med større styrke. Syv år gikk og i løpet av denne tiden forberedte hele riket seg på kinesernes neste angrep. Både adelige, bønder og slaver, måtte trenes opp.

I juni måned i år 1281, slo kineserne til igjen. To store armadaer seilte mot Japan og om bord var mere enn hundre tusen kinesere, mongoler og koreanere. Også denne invasjonen ble et nederlag for Kina. Ved dette tapet mistet Kina mye prestisje og Japan sluttet å betrakte sin store nabo med en blanding av respekt og frykt. Dette var et avgjørende punkt i Japans historie. Fra det tolvte til det femtende århundre, utviklet øyriket seg voldsomt. Hele nasjonen ble samlet under en

sentral nasjonal ledelse. De gjorde store framsteg som krigsnasjon, i arkitektur, litteratur og religion.

Østkirken opplevde også stor vekst, særlig under de kinesiske mongolene. Kristne lærere ble møtt med toleranse og frihet, og ble faktisk favorisert av keiserne. Denne kirken hadde forkynt og vitnet til mange flere nasjoner i Asia enn tilfellet var med pavekirken. I løpet av det samme århundre, begynte reformasjonen å protestere mot Vestkirkens tyranni.

Men nå møtte Østkirken den største fristelse og prøve. Velstand syntes å undergrave dens misjon. Tilliten til indre inspirasjon og seremonier, ble et substitutt for prinsippene i Guds Ord. Selv om den gradvise liberaliseringen ikke ble synlig med en gang, var det tydelig at iveren og troens visshet avtok.

Den enkle og solide kristentroen sluttet å være et kjennetegn for folket som så lenge hadde vært nidkjære med å spre evangeliet. Den generelle strukturen og troen var fremdeles tilstede, men den tidligere hengivenheten var borte. Dette var situasjonen da Islam, under Tamerlane, strømmet over den sentrale del av Asia. Hvordan Tamerlane viste sin grusomhet i alle nasjoner fra Russland til Kina, har allerede blitt omtalt.

Når den voldsomme islamske stormen hadde gjort sitt, var det bare noen få hundre tusen medlemmer igjen av Østkirken, som en gang talte millioner. Vi skal senere omtale den strålende plan Gud hadde for å kompensere dette tapet.

Japans kamp med jesuittene.

Det tredje endringspunktet i Japans historie, var jesuittmisjonærenes ankomst i midten av det sekstene århundre. Kirkemakten som sendte dem, benyttet som metoder for sin evangelisering, alt fra propaganda og landsforvisning til blodig forfølgelse. Freden og den politiske samstemthet som ble oppnådd ved begynnelsen av det syttende århundre, ble etterfulgt av et oppgjør med katolsk propa-

ganda og en periode med isolasjon. (25) Hva slags bilde av kristendommen ga jesuittene det japanske og filippinske folk?

William E. Griffis, en ekspert på japanske forhold, skriver at det var kristendommen i den romersk katolske utgaven, som kom til Japan i det sekstende århundre, sterkt influert av ånden til Loyola og Xavier. Katolisismen framsto som både undertrykkende og politisk. Japanerne møtte en kristendom som var gjennom-syret med falske ideer, overtro og åndelig korrupsjon, medbrakt fra Syd-Europa. Likevel må vi gi den katolske kirke noe kredit for sitt forsøk på å utfordre landets umoral, men metodene kirken benyttet er lite å applaudere.

I møte med soldatlignende buddhistprester, som hadde gjort nærkampmetoder og krig til en kunst, ville det vært langt bedre om de katolske misjonærene ikke hadde møtt dem med vold. Hvis de kristne hadde demonstrert holdningen til Fredsfyrsten, ville trolig utfallet vært svært annerledes, i stedet kom katolikkene med inkvisisjonen. Metoden med å true, landsforvise, torturere og drepe dem som ikke aksepterer kirkens lære, hadde gitt «gode» resultater Spania, Portugal og Nederland. Også i Goa i India, ble denne blodige måten å evangelisere på anvendt av pavekirken, og mange av de tidligste reformatorene ble derfor myrdet «i Guds navn». Det var dette apparatet romerkirken hadde planer om å benytte, for å vinne (tvinge) det japanske folket til å underkaste seg deres religion. Denne kirken hadde knust «kjetterlære» (som regel Jesu og apostlenes tro) i sitt eget land, ved å påføre medkristne tortur og pinsler så grusomme at det er på grensen til å være ubeskrivelig». (26)

Historien forteller at jesuittene begynte sin aksjon med å beordre hele distrikter til å bli katolske kristne. Buddhistprestene ble enten sendt i eksil eller ble myrdet. Trusler, sverd, ild og pinsler var metodene kirken benyttet for å tvinge fram en masseomvendelse. (27) Ingen beskrivelse av Japans historie er fullstendig om den lange innflytelsen til jesuittene i dette landet blir utelatt. Metodene og holdningen pavekirken benyttet, ledet til et tragisk utfall. Jesuittenes grusomme handlinger

resulterte til slutt i et opprør blant folk. Resultatet var at myndighetene til slutt besluttet å stenge landets grenser for kristne og alt som kalte seg kristendom. (28)

Det japanske folket utviste mye tålmodighet med en religiøs bevegelse som uten tvil var assosiert med undertrykkelse fra en fremmed nasjon. Til slutt følte de at tryggheten for hele landet sto på spill, og det var da de satte opp skilt over hele landet med budskapet: «Kast de kristne på havet». Årsaken til denne dramatiske responsen var nettopp inntrykket folket fikk av en såkalt kristen kirke, som demonstrerte en religion blottet for Jesu prinsipper og som opponerte mot framskritt og utvikling.

Sansom skriver: Dette fant sted i kjølvannet av at Leonardo da Vinci la fundamentet for den eksperimentelle metoden for moderne vitenskap. Copernicus lanserte en ny teori om universet. Harvey dokumenterte detaljene knyttet til blodsirkulasjonen og en forståelse av kroppens funksjoner, og Gilbert hadde begynt sine studier vedrørende elektrisiteten. Disse viktige oppfinnelsene ble ansett å være ugudelige i øynene til den katolske inkvisisjonen, en institusjon som brant Bruno på bålet og fengslet Galileo. Det er derfor lite trolig at japanerne mottok noen informasjon om disse datidens «moderne» oppdagelsene fra de katolske misjonærene. (29)

Japan tok nå beslutningen om å stenge seg selv ute fra resten av verden og de katolske jesuittene var årsaken. For nesten to hundre år ble ingen utlending tillatt å nærme seg Japans grenser. Landet kjente ikke noe til resten av verden og verden visste heller ikke noe om Japan, før kommandant Perry fra den amerikanske marinen kastet anker for sin flåte med ekspedisjonsskip i Uruga-havnen. Dette var tiden da alle i Japan hvisket til hverandre, med frykt i øynene: «Tror du Mongolene kommer?». Derfor ble resultatet av Perrys vennlige besøk, med gaver og høflig respektfull atferd, at et godt forhold ble etablert mellom Amerika og de japanske myndighetene. Flere av deres havner ble straks åpnet for kommersiell handel. Etter dette bruddet på sin egen isolasjon, handlet japanerne hurtig. De

inviterte hjelp fra England til å bygge opp og organisere sin marine og de kontaktet Tyskland til å lære dem å trene en hær. Amerika ble bedt om å hjelpe dem til å organisere et skole- og utdanningssystem.

Det burde ikke være noen tvil om at hvis Japan, på et tidligere tidspunkt, hadde blitt introdusert til den store protestantiske reformasjonen, og Bibelens budskap om frihet og kraft til å endre menneskers mentalitet, ikke til pavekirkens dogmer, tradisjoner og forfølgelse, ville det vært en helt annen historie å fortelle.

Undertrykkelsen av Filippinene.

Det er gode indikasjoner på at før Spania erobret øyene som utgjør dagens Filippinene, var utdanningsnivået i dette landet relativt høyt. Filippinene hadde ingen kontakt med vest-sivilisasjonen, med unntak av påvirkning fra kristendommen. Derfor er det ikke urimelig å anta at det høye utdanningsnivået før Spanias erobring i 1569, kom fra kontakt med Østkirken og dens avanserte skolesystem.

Hvordan forholdene var på disse øyene før de ble erobret av Spania, ses fra forskningen til Blair og Robertson. Det siteres: «Det er bekreftet fra solide kilder at lese- og skriveferdigheten var betydelig høyere blant befolkningen på disse øyene enn tilfellet var i Europa. Vi har rapporter som viser at på dette tidspunkt var det en høyere prosent av befolkningen på disse øyene som kunne lese, enn tilfellet var i noen andre land i verden. Vi kjenner også til at det primært var kristen litteratur som var tilgjengelig for folket. (30)

De samme forfatterne skriver også at fra den litteratur som kan tilskrives denne tidsperioden på Filippinene, er det ikke nevnt at de hadde noen oversettelse av hele Bibelen eller deler av den på sitt eget språk. (31)

Etableringen og veksten til Østkirken, menigheten som ofte måtte være en oppfyllelse av Bibelens «menigheten i ødemarken», har blitt omtalt slik at denne beretningen kan være en inspirasjon til endetidens menighet i vår tid.

The PHILIPPINE ISLANDS 1493-1898

Explorations by Early Navigators, Descriptions of the Islands and their Peoples, their History and Records of the Catholic Missions, as related in contemporaneous Books and Manuscripts, showing the Political, Economic, Commercial and Religious Conditions of those Islands from their earliest relations with European Nations to the close of the Nineteenth Century

TRANSLATED FROM THE ORIGINALS

Edited and annotated by EMMA HELEN BLAIR and
JAMES ALEXANDER ROBERTSON, with historical introduction and additional notes by EDWARD GAYLORD
BOURNE. With maps, portraits and other illustrations

Volume XLIII—1670-1700

The Arthur H. Clark Company
Cleveland, Ohio
MCMVI

Endetidsmenigheten etterfølger av menigheten i ødemarken.

«Hvem er hun som kommer opp fra ødemarken og støtter seg på sin elskede», Salomos Høysang», 8:5.

Det var en stor dag da menigheten til slutt kom ut av ødemarken. Hun hadde gjort sin oppgave og vært trofast i den gjerning Gud ga henne. Hun kom ut for å legge sannheten, skatten hun hadde kjempet for, ned ved føttene til «levningen» eller «resten», som er Guds menighet for den siste tid.

Striden hadde vart lenge. Det hadde ikke vært en «trettiårskrig» eller en «hundreårskrig», men en 1260 års lang kamp for sannheten mot dens fiender. Krigen hadde vært grusom for Guds menighet, og selv om den ikke hadde fred fra stridighetene, hadde menigheten hele tiden fred med Gud. Torturkamrene, lenkene, kjetterbålene og det harde slitet som usle slavearbeidere, hadde blitt tvunget på henne. Men som en seirende menighet, hva hadde disse troende vunnet for ettertiden? Belønningen var frihet, opplysning og rett til å tilbe Gud i samsvar med egen samvittighet.

En falsk ide formidles av mange moderne skribenter, iherdig lansert av ideologiske interessegrupper, nemlig at pavekirken er den sanne forbindelseslinjen

mellom apostelmenigheten og dagens kristendom. Blant personer som ikke har noen kristen tilhørighet, men også blant protestanter, sirkulerer mye feilinformasjon. Som en moderne, men kunnskapsløs forfatter våger å skrive: «Protestantismen må aldri glemme at dens tro ble overlevert gjennom katolisismen. Den romersk katolske kirke utgjør den eneste forbindelsen gjennom mange hundre år mellom den moderne verden og de første kristne. (1)

Denne boka har forsøkt å vise at det var menigheten i ødemarken, i løpet av Bibelens profeterte 1260 års tidsperiode, som utgjorde den eneste riktige kristne forbindelsen mellom apostelmenigheten og vår tid. Det er disse troende vi må takke for at Bibelens rene lære ble bevart og videreført gjennom den mørke middelalder.

Vi burde ikke gi kredit til pavemakten, som har plassert sine tradisjoner over Bibelen, men til de trofaste menighetene som gjennom mange år med mørke, holdt fast på apostlenes forkynnelse og tok vare på deres uforfalskede oversettelse av Guds Ord. Denne boka prøver å gi anerkjennelse til de glemte fortidens helter av den ekte kristne menigheten.

Tiden i ødemarken avsluttes.

I Hab. 2:3 leser vi: «For ennå må synet vente på sin tid». Gud arbeider etter sin timeplan. Han har gitt hver tidsperiode sin spesielle funksjon. Himmelenes stjerner er gitt oppgaven å markere tidspunktene for profetiene. Han som styrer himlene, vokter også de hemmelige åpenbaringene. Opprinnelsen, veksten og utbredelsen av den sanne menigheten i England og resten av Europa, men også i Afrika og Asia, følger Guds plan.

Da 1260-års profetien utløp, la Guds menighet fra seg sitt liv i ødemarken, og kunne igjen undervise (profetere) «mange folk og nasjoner og tungemål og konger», Åp. 10:11. Det var umulig å holde tilbake eller miste Guds «tidsperiode». Da den enestående kjeden av profetier ble gitt profeten Daniel, markerte

engelen Gabriel på en spesifikk måte, nettopp avslutningen på den 1260 år lange tidsperioden. Tiden var kommet da Herren ville gi lys over de guddommelige forutsigelsene.

«Men du Daniel» sa han: «Gjem disse ord og forsegl boken inntil endens tid. Mange skal fare omkring, og kunnskapen skal bli stor», Dan. 12:4. Hva var betydningen av uttrykket «endens tid»? Avslutningen på de 1260 årene, var ikke avslutningen på all tid. Det er tydelig at dette uttrykket var ment å beskrive den relativt korte tiden mellom avslutningen på den 1260-års lange perioden, og verdens ende. I løpet av «endens tid» ville Guds menighet åpenbare for verden det som Gud hadde vist sine profeter. Dette alene demonstrerer at menigheten hadde avsluttet sin tid i ødemarken.

I synene Gud ga profeten Daniel, ble han vist en løve, en bjørn, en leopard og et monsterdyr med ti horn. Disse ble etterfulgt av et lite horn som ble sagt å kjempe mot Guds folk og at makten også ville fortsette med det i 1260 år. Også andre kjeder med syner ble vist profeten. Alle disse synene, sa engelen til profeten Daniel, representerer en etterfølgende rekke av kongeriker og overveldende hendelser som ville påvirke menighetens historie.

«Endens tid» signaliserte derfor tiden da ingen flere tidsprofetier ville begynne og tiden da endetidens profetier ville bli forstått. Men det kan også være tiden da menigheten ikke lenger skulle forkynne med symboler og lignelser, men med et klart budskap og med advarsler om profetienes oppfyllelse.

Både Jesus, profeten Daniel og apostelen Johannes, la stor vekt på alle trengslene som var knyttet til tidsperioden på 1260 år. Jesus sa: «For da skal det bli en trengsel så stor som det ikke har vært fra verdens begynnelse til nå, og heller ikke mer skal bli. Og dersom disse dager ikke ble forkortet, ville intet kjød bli frelst! Men for de utvalgte skyld skal disse dager bli forkortet», Matt. 24:21.22.

Vi kan merke oss at Jesus to ganger nevner «disse dager». Det faktum at makten symbolisert med «hornet» i Daniel 7:25, ville bli tvunget til å avslutte sin forfølgelse av Guds folk når de 1260 årene kom til ende, viser et opphør fra trengsler for den forfulgte menigheten. Kristus forutsa at forfølgelsene ville avta. Derfor kan vi lese i Johannes Åpenbaring, at denne trengselen ville ta slutt når et dødelig sår rammet undertrykkeren, Åp. 13:3. Før vi prøver å finne ut hva som menes med uttrykket «disse dager» i bibelteksten, må vi forholde oss til hvor lang tidsperioden er. Johannes skriver at forgården i templet «skal trække ned den hellige stad i førtito måneder». Videre står det: «Og jeg vil gi mine to vitner å profetere i ett tusen to hundre og seksti dager», Åp. 11:2.3.

Ved å kalkulere, som Bibelen lærer, at en måned er 30 dager, blir 42 ganger 30 nøyaktig 1260. Hva betyr Kristi påstand om «en stor trengsel» i kapittel 24 i Matteus evangelium? Det har gjennom historien vært tre store trengsler for den kristne menigheten. Den første varte til Jerusalems ødeleggelse i år 70, og beskriver tidsperioden da jødene forfulgte de troende som var Jesu etterfølgere. Den andre trengselen varte til år 325. I løpet av denne tiden forfulgte de hedenske romerske keiserne Guds barn. Den tredje trengselen var under forfølgelsen i de 1260-årene, (en tidsperiode som er nevnt syv ganger i Bibelen), da den politisk/religiøse pavemakten forfulgte «menigheten i ødemarken».

En grundig vurdering av de ulike sidene av Kristi profeti i Matt. kapittel 24, viser at uttrykkene «disse dager» og «stor trengsel», refererer til den omtalte 1260-års perioden. I Dan. 11:31- 35, når profeten henviser til den samme «store trengsel», gir han perioden en begynnelse fra tidspunktet da «den ødeleggende styggedommen settes opp» (blir etablert), eller da pavedømmet ble gitt selvstendig politisk og religiøs dominans, vers 31, og avsluttes ved «endens tid» vers 35.

Da profeten tidligere (Dan. 7:25), beskrev den samme undertrykkelsen av Guds folk, begynte den samme tidsperioden når det tredje av de tre hornene ble fjernet. Året 538 var tidspunktet for denne hendelsen. (2) Under den mørke mid-

delalder, ble ikke Guds rene og sanne menighet favorisert av prinser og konger, men ble i stedet hele tiden forfulgt av pavekirkens ulver i fåreklær. Under disse 1260 årene i ødemarken, gikk ikke den sanne menigheten i kompaniskap med styresmaktene for å etablere en statskirke. Menigheten var heller ikke kledd i de fine klærne til det styrende politiske hierarkiet. Hvis denne menigheten hadde tilpasset seg en politisk kirke, som var gjennomsyret av hedenske tradisjoner, kunne ikke Frelseren latt henne oppleve en trengsel så stor at hun ikke ville ha overlevd om denne tiden ikke ble forkortet. De ubeskrivelige lidelsene i løpet av årene som den «store trengsel» varte, ble stadig verre etter som pavekirken fikk mer makt over rikene nevnt i profetien.

Da tiden var kommet for det berømte «laterankonsilet», arrangert i Roma i 1215, ble flere nasjoner tvunget inn i forfølgernes maktsystem. Under tiden til Claudius fra Turin (år 800) og hans ledelse av Guds folk i ødemarken, var denne menigheten sterk. I det vi kommer til det tiende og ellefte århundre, kan vi se at protesten mot undertrykkelsen ble stadig mer tydelig blant de sanne kristne i Europa. De ble alle feilaktig anklaget for «manicheisme». (Oversetternes anmerkning: En form for dualistisk gnostisisme som mente at sjelen var en guddommelig gnist og bodde i en kropp som den måtte frigjøres fra.)

Det var Albigenesernes solide arbeid og pavekirkens behandling av dem, som slo alarm om katolisismens overgrep, og som ledet til «Laterankonsilet» i 1215. Dette samme året vil også bli husket som året da Magda Charta, det første trinn for etableringen av en konstitusjonell regjering ble vedtatt av Englands baroner. De demokratiske frihetsprinsippene som en økende bibelforkynnelse gjorde synlig, hadde begynt å påvirke politisk tenkning.

Fra 1215 ser vi også en voksende forfølgelse fra den katolske kirke, noe som ga menigheten i ødemarken en stor utbredelse i mange land. Igjen kan vi se at martyrenes blod forårsaket en vekst for Guds folk. To eksempler på nettopp dette kan nevnes. Valdenserne og menigheter som trodde som dem, selv om de ble gitt andre navn, var spredt i hele Europa. Bevis for dette, av Mosheim, har allerede blitt sitert. Før Martin Luthers tid, var det skjult i omtrent alle land på kontinentet, mange som bevarte prinsippene som var forkynt av valdenserne, Wycliffe og Hus. Vi har også i tidligere kapitler sett spredningen av den sanne menigheten i Syria, Persia, India, sentral Asia, Kina og Japan.

Bilde: Hjemmet til John Hus

Viktige årstall i kirkehistorien.

Bibelen gir flere serier med profetier som er parallelle med profetien om de 1260 årene. Fire årstall står ut som spesielle mot slutten av denne tidsperioden. På en måte forårsaket disse hendelsene at menigheten i ødemarken ble mer synlig. Disse årstallene er 1453, da Konstantinopel ble erobret av Tyrkerne. 1483 da reformatoren Martin Luther ble født. 1492 da Columbus oppdaget Amerika og 1491 da Ignatius Loyola ble født. Den nye æra som ble innledet av hver av disse hendelsene, kaster et lys på prosessen som forårsaket at menigheten i ødemarken til slutt kom ut fra sitt skjulested.

Førti år før Columbus oppdaget den nye verden, var det som om Europa først oppdaget den gamle verden. Skattene som ble åpenbarte ved oppdagelsen av Amerika, møter sin parallell i den litterære rikdommen som åpnet seg for Europa, da Konstantinopel falt, byen som var hovedstaden til det Øst-Romerske riket. Alle

de greske manuskriptene, som inneholdt kunnskapen fra oldtiden, hadde vært oppbevart i Konstantinopel. Da denne byen ble tatt av muslimene, ble også rikets mange biblioteker, med tusener av manuskripter, gjort tilgjengelig. Det var som om nasjonene som lå vest for Konstantinopel, med ett våknet etter en flere hundre år lang søvn.

Bilde: Biblioteket i Konstantinopel

I løpet av nesten ett tusen år, hadde pavekirken i Rom søkt å tilintetgjøre det greske språk og dets litteratur, og resultatet var at denne kunnskapen omtrent døde ut i Vest-Europa. Derfor ble Italia, Frankrike, Tyskland og England, nærmest lammet av forundring over all den kunnskap innen historie, vitenskap, litteratur og filosofi som ble tilgjengelig fra Konstantinopels skattkamre. (3) De lærde i Europa var like ivrige i sin manuskriptjakt i Konstantinopel som Columbus var på sin jakt etter kontinenter.

Den største skatten til verden og kristenheten på grunn av Konstantinopels fall, var oppdagelsen av en rekke manuskripter av det greske ny-testamentet. Absolutt de feste av dem var «The Received Tekst» (den mottatte tekst). Den vestlige verden hadde til da bare hatt tilgjengelig Vulgata, Roms latinske Bibel, og av den grunn manglet den korrekte åpenbaringen Jesus ga apostlene. På dette tidspunkt sto det fram en eminent skriftlærd, Erasmus fra Holland, en mann hvis skriftkunnskap lå betydelig over de beste teologene. Han benyttet sin høye kompetanse og sitt intellekt til å gjengi fortidens litteratur på rett måte, også klassisk litteratur. Han var stadig på søk og ransaket alle tenkelige biblioteker i

mange land for å finne gamle manuskripter. Han så snart at det var nødvendig å dele bibelmanuskriptene inn i to klasser. De som fulgte «The Received Tekst», og manuskriptene som fulgte «Vaticanus», pavekirkens store stolthet.

Erasmus redegjorde for alle de solide grunnene til at han avviste Vaticanus manuskriptene og aksepterte Lucians oversettelse. (4) (Oversetternes anmerkning: Lucian er kjent for sin kritiske revisjon av Septuaginta og den daværende greske teksten. Han forholdt seg til den hebraiske utgaven og vektla nøyaktighet og teologisk oppriktighet. Han unngikk derfor de allegoriske tolkningene og tradisjonene fra Aleksandria, som innlemmet mye hedensk filosofi.)

Da han offentliggjorde sitt greske ny-testamente, var det en ny dag for kristenheten. Dette ble Bibelen for alle de protestantiske kirkene på den tiden. Dette ble også teksten for Martin Luthers Bibel på tysk og reformatoren Tyndales oversettelse på Engelsk. Tyndale var en meget lærd mann, han behersket syv språk, og framviste i sitt arbeid den samme teologiske oppriktigheten som Lucian.

Luther og reformasjonen.

Den neste viktige datoen å merke seg, er Luthers fødsel i 1483. På mange måter er jo navnet Luther nærmest blitt et synonym for reformasjonen. Som munk i sin lille klostercelle, ble hans åndelige oppgjør med Gud så kraftfull at bølgene av hans kamp for evangelisk frihet rullet over Europa. Reformasjonen ble en stemme som ga kristne håp om et nytt liv, hvor synden kunne legges bort og de kunne motta et rent hjerte og rene motiver.

Til å begynne med, og faktisk ganske lenge, hadde ikke Luther noe ønske om å lage et brudd med romerkirken. Likevel måtte evangeliets kraft og Bibelens sannheter reise seg over pavekirken, men kirken nektet å gi opp sitt krav om at kirken sto over Guds Ord. Folk flest var blitt trette av svermer med munk og nonner som gikk i sine prosesjoner, knelte foran statuer av døde mennesker, rosenkranser, bildetilbedelse, amuletter og relikvier. De begynte å se at alt dette ikke var noe annet enn det falske fariseersystemet Jesus kom for å fjerne. De

lengtet etter en fungerende kristendom som forandret menneskets karakter til å eie de holdningene som Jesus demonstrerte.

Selve bruddet kan sies å komme i 1517, da Luther naglet sine protester på kirkedøren i Wittenberg. Tilsynelatende var de fleste borgere i Europeiske land også medlemmer av kirken i Rom, men det er tydelig at en oppvåkning hadde funnet sted i manges sinn før denne tiden. Thomas Armitage viser at i 1310, to hundre år før Luthers teser, utgjorde de kristne i Bohemia en fjerdedel av befolk-

ningen og de hadde kontakt med valdenserne som holdt til i Østeriket, Lombardy, Nord-Tyskland, Thuringia, Brandenburg og Moravia. Robert Cox skriver også at Erasmus poengterer hvor trofast valdenserne holdt den sjuende-dags sabbat. (5)

Reformasjonen var en mektig bevegelse, på flere måter lik Israels løsrivelse fra fangenskapet i Egypt. Den avviste pavens åndelige overhøyhet og rev faktisk Nord-Europa vekk fra pavemakten. Først var det ikke noe skille mellom kirke og stat, men kirken benyttet ikke lenger staten til å forfølge eller straffe det som ble definert å være åndelig frafall, slik romerkirken hadde gjort gjennom hele

den mørke middelalder. Reformasjonen var en kamp for å finne åndelig lys. Den tok avstand fra det dype skillet mellom presteskapet og folket. Den aksepterte at Bibelen var den absolutt eneste autoritet for tro og lære, og den avviste ideen om skjærsilden, tilbedelse av helgener og bilder. Reformasjonen hadde også et kraftig oppgjør med munke- og nonneordenen. Videre forkastet reformasjonen den u-bibelske ideen om ugifte prester.

Ingen som kjenner innholdet i Bibelen og har respekt for den, burde tvile på at reformasjonen var ledet av Gud. Likeledes må alle som har denne kunnskapen i Skriften, også erkjenne at reformasjonen ikke gikk hele veien og gjenvant alle Guds Ords rene sannheter. Reformasjonen stilte seg ikke på samme fundament som «menigheten i ødemarken», som kjempet mot pavekirkens hedenskap. Likevel tok den mange riktige trinn tilbake til den enkle og sanne kristendommen, og formidlet denne prioriteringen til dem som etter hvert forlot Europa for Amerika.

William Muir skriver: «Det er feil å tenke at reformasjonen, selv om den oppnådde mye og var fruktbar, var kristenhetens gylne tidsalder, som om alt var fullkomment. Det beste tilhørte ennå framtiden, men alle trinn i riktig retning var en del av denne prosessen. (6) Reformatorene valgte dessverre en gal holdning til Guds ti bud. De respekterte på en måte budene som nyttig undervisning, men de forsto ikke budenes bindende betydning for Guds folk. Omtrent alle reformatorene kommuniserte en slik innstilling, men vi kan la den kjent engelske reformatoren Tyndale uttrykke standpunktet de fleste tok: «Vedrørende sabbaten, det fjerde bud, er vi alle dens herre. Noen vil kanskje velge å endre den til mandag eller en annen dag, som de finner hensiktsmessig, eller kanskje gjøre hver tiende dag hellig, hvis de ser at det er praktisk». (7)

Fra litteraturen til de ledende evangeliske reformatorene, kan vi se at de mottok fra pavekirken tanken at tidlig i kirkens historie, hadde ikke søndag spilt noen stor betydning. Den katolske kirke betraktet lenge denne dagen som en fest-

dag, på samme måte som julen eller andre festdager. Pavekirken anerkjente ikke Bibelen lære om at alle troende har en plikt til å overholde Guds sabbat i de ti bud. Derfor ser vi at der sabbaten ble helligholdt i løpet av de 1260 årene, var det alltid av «menigheten i ødemarken».

Bilde: William Tyndale's henrettelse

Tilbedelsedagens bakgrunn.

Det var et avgjørende øyeblikk i den lange striden mellom Bibelen og tradisjonen, da den romerske keiseren i 489, i et forsøk på å hamre gjennom religiøse doktriner ved hjelp av statsmakten, stengte det teologiske lærestedet som den assyriske kirken hadde i Edessa. Denne handlingen forårsaket en barriere mellom det evangeliske Øst og det pavelige Vest. Østkirken forlot straks Edessa, som så vidt lå innenfor romersk område, og flyttet i stedet sitt College til Nisibis, noen hundre kilometer innenfor det persiske riket.

På dette stedet, nær Tigris elven, ble et stort universitet bygget, en institusjon som for tusen år skulle bekrefte og styrke den persiske kristendommens harmoni med viktige sider av den jødiske tro. I tillegg var dette lærestedet en kilde for å spre gresk og romersk sivilisasjon til nasjonene i Orienten.

Ni år senere, i 498, ble det arrangert et konsil hvor den assyriske kirken brøt alle forbindelser med Romerrikets hedenske kirkesystem. Mange skribenter har påpekt den semittiske natur og ideologi som dominerte i landene hvor dette teologiske universitetet var lokalisert. Dette stadfestet en gang for alle, at læren som ble videreført fra den semittiske Abraham og hans etterkommere, ikke religionen fra vest med sin hedenske filosofi, skulle påvirke menighetene i Asia.

Derfor kunne de kristne som var utdannet i Nisibis, stå som Guds profeter for herskere i Kina og Japan og forkynne den evige betydningen og gyldigheten av det fjerde buds sabbat.

Det er godt dokumentert av de tidlige kirkehistorikerne Socrates og Sozomen, og av mange andre skribenter, at på denne tiden var helligholdelse av sabbaten, en naturlig del av omtrent alle menigheter i verden, med unntak av Rom og Alexandria. Når søndag ble markert, i tillegg til sabbaten, var denne skikken alltid knyttet til minnet om Jesu oppstandelse. Verken reformatorene eller pavekirken anerkjente søndag som en fortsettelse av eller et substitutt for Bibelens sabbat. Søndag ble ikke ansett å ha blitt innstiftet av Gud, men framsto bare som en tradisjon vedtatt av kirkemakten.

Østkirkens sivilisasjon.

Det har allerede vært nevnt at i det niende århundre, hadde Østmenighetenes solide utdanningssystem allerede påvirket det arabiske riket. Dette ledet til at denne menighetens ideologi influerte litteraturen i Kina og Japan og åpnet veien for universiteter i Europa. Da pavens krigsmaskin lyktes med en midlertidig erobring av Konstantinopel i 1204, var det mange historikere som omtalte kontrasten mellom den høye kultur og sivilisasjon som preget landene hvor Øst-kristendommen hadde slått røtter, i forhold til den barbariske tilstanden som var å se i de katolske landene i Europa.

Arthus P. Stanlet skriver: «Det er ingen tvil om at sivilisasjonen som utviklet seg i Østkirken, var langt mer avansert enn den i Vesten. Ingen kan lese om korsfarernes erobring av Konstantinopel i det trettende århundre, uten å legge merke til at denne hendelsen viser hvordan en horde av barbariske villmenn nedkjempet en velfungerende og sivilisert by.»

Da greske lærde ankom Europa, i det femtende århundre, var det signalet for et av de mest progressive trinn i den vestlige verdens teologi. (8) Adeney bekrefter

denne samme kontrasten når han skriver om omdannelsen av den russiske kirken som fant sted i det ellefte århundre, under påvirkning av kristendommen fra Øst. Handel, utvikling, kunst og kultur kom som en følge av denne utviklingen. En kristen sivilisasjon begynte også å spre seg gjennom Russland. Konsekvensen var at dette landet, som mange på den tiden definerte som et tilbakestående land, utviklet seg til å bli mer avansert enn både Tyskland og Frankrike. Russland inntok en lederrolle under den tidlige fasen av middelalderen.

Byzantins kultur var nå på sitt høyeste og langt mer overlegen enn den grove tilstanden som preget de vestlige nasjonene. (9) Midt i dette samme århundre, det trettende, var det at mongolene invaderte det meste av Asia. De tok også Bohemia og Østerriket/Ungarn, men ble stoppet ved østgrensen til Russland.

Både Frankrike, Tyskland og England ble reddet, da barnebarnet til den første mongolske erobreren, nektet å gå lenger vest med sine krigere. Selv om det var ødeleggelse i kjølvannet av de mongolske krigerne, er det også sant at deres seier åpnet Europas dører til den avanserte Asiatiske kulturen og den omfattende aktiviteten til Østkirken. Som en del av kunnskapen dette brakte med seg, er også dokumentasjonen på at det fjerde buds sjuende-dags sabbat hadde sin sentrale plass i Østkirken.

De store utforskende ekspedisjonene som sendte Columbus vestover og Vasco da Gama østover, tidlig på sekstenhundretallet, åpenbarer mer enn de kommersielle motivene for disse reisene. I det han omtaler de godt utviklede sivilisasjonene i Orienten, i forbindelse med ekspedisjonene til Marco Polo, mot slutten av det trettende århundre, skriver Edward M. Hulme: «Verdien av den geografiske kunnskapen som ble tilgjengelig fra Polos reiser, overgår all informasjon som kom fra andre ekspedisjoner. Han ga oss de første solide fakta om rikdommene i Indo-Kina, hos indianerne i archipelago (en øygruppe) og i selve Kina. Gjennom Marco Polo fikk vi også den første informasjonen om Japan».

Så manende var hans beretninger og så attraktive hans historier, at de fasinerte tusenvis av lesere de neste generasjonene. Selv Columbus fant Polos reiseskildringer gripende og spennende. Hans beskrivelser ga mange et ønske om å følge i hans fotspor. (10) De religiøse motivene for disse ekspedisjonene var likevel de dypeste. Disse begrunnelsene åpenbarer hvordan jesuittene invaderte og grusomt behandlet Abyssinia i Afrika, (Oversetternes kom-

Bilde: Francisus Xavier

mentar: En nasjon i den nordlige delen av nåværende Etiopia og Eritrea), forfulgte Østmenigheten i India og la planer for å dominere både Kina og Japan.

Da den berømte jesuitten Francis Xavier, når han skrev om den katolske kirkens problemer i Orienten, anmodet han i 1545, at den onde og blodige inkvisisjonen skulle bli etablert i Goa i India i 1560. Adeney indikerer hvorfor denne grusomme institusjonen ble vurdert nødvendig. I et brev som var skrevet mot slutten av året 1545, ber jesuitten Xavier, kongen i Portugal om å sette opp inkvisisjonen for «å kunne kontrollere den jødiske ondskap» som spredte seg gjennom hans østlige områder. (11) Den «jødiske ondskap» som jesuittene ønsket å nedkjempe i Østkirken, betød blant annet denne kirkens helligholdelse av sabbaten. Og krigen mot nettopp sabbaten, var også jesuittenes motiv for angrepene på de troende i Abyssinia, som i mange hundre år hadde helligholdt Bibelens sabbat.

Den mongolske erobringen skadet ikke Østkirken. Sannheten er at mange av de mongolske prinsene og enda flere av de mongolske dronningene, var medlem-

mer av Østkirken. Det var i stedet motstanden fra den muhammedanske erobrer Tamerlane, et århundre senere, som forårsaket problemer for den assyriske menigheten. Til tross for disse problemene, var Østmenigheten sterk nok i 1643, til å sende en leder fra sin base i Persia for å besøke og oppmuntre alle menighetene i sydvest India. Vi må huske at på denne tiden led Europa på grunn av den grusomme tretti-års krigen. Denne krigen representerte egentlig jesuittenes mislykte forsøk på å ødelegge protestantismen på kontinentet.

Fra Luthers tid inntil 1648, da den berømte fredsavtalen i Westphalia avsluttet tretti-års krigen, kunne ikke protestantene si at de hadde oppnådd virkelig religionsfrihet. I løpet av den samme tidsperioden, og før reformasjonen, var det sterke bevegelser i gang i Russland, Bohemia, Frankrike, England og Tyskland, for å vinne frihet til å kunne helligholde Bibelens sjuende-dags sabbat.

Fremdeles var det mye intoleranse i Asia og Europa. Men det er interessant å merke seg at under siste del av tretti-års krigen, var det for første gang i Europas historie, et land som hadde et oppgjør med den u-bibelske forbindelsen mellom stat og kirke. I Rhode Island valgte Roger Williams å gjøre religionsfrihet til en praktisk realitet. Det er helt naturlig at dette eksemplet åpnet dørene for at kristne igjen kunne helligholde den sjuende-dags sabbat i samsvar med det fjerde bud i Guds hellige lov.

Bilde: John Wesley

Reformasjonens begrensninger.

Det er i ettertid lett å observere at den protestantiske reformasjonen hadde flere begrensninger. Unionen mellom stat og kirke er en av dem. Bibelens profetier indikerer imidlertid at en fullstendig gjenoppdagelse av Bibelens rene evangelium, ikke ville finne sted før Guds

menighet kom helt ut av sin ødemarktilværelse og ble til «levningen», som er endetidens menighet.

Det følgende sitatet fra William Muir, indikerer den manglede stabilitet som preget mange troende før John Wesleys tid. Han skriver: «I England ser vi at folk flest ikke var virkelig evangeliserte før John Wesley begynte sin tjeneste. Massene skiftet side etter som deres konger gjorde det samme, og de ønsket bare å tilhøre det største og mest innflytelsesrike partiet». (12)

Hva var det som gjorde John Wesleys forkynnelse så annerledes? Det var hans fokus på metodistenes lære om forløsningen gjennom Jesu Kristi blod. (13) Skriften lærer at Kristus er det eneste guddommelige offer, og at frelsen formidles gjennom hans stedfortredende død på korset. Jesu død for oss, som et guddommelig offer, ble ikke vektlagt klart nok av de tidlige reformatorene. Den senere moravian-bevegelsen, (brødremenigheten), som feide gjennom Øst-Europa og senere etablerte misjoner i Nord Amerika, hadde sin styrke i å opphøye brevene til apostelen Paulus og ta avstand fra pavekirkens holdning til Jesu stedfortredende død.

Det begynte da Zinzendorf i 1722 etablerte Herrnhut på sin store eiendom, og forkynnte doktrinen om frelse gjennom Kristi blod. (14) (Oversetternes kommentar: Herrnhut er en by i landområdet Gorlitz i den sørøstlige delen av Fristaten Sachsen. Zinzendorf var en luthersk pietistisk teolog som i 1722 ga asyl til religiøse flyktninger som tilhørte de bøhmiske brødrene.)

Det er trist å bli minnet om det, men mange protestanter på den tiden, kopierte romerkirkens lære, og nedvurderte forsoningen i Jesu blod og hans stedfortredende død. Det var ikke før menigheten kom helt ut fra sitt opphold i ødemarken, og ble Guds siste endetidsmenighet, at den apostoliske læren ble gjenreist. Da først kunne menigheten med styrke igjen forkynne den reelle betydningen av Jesu død for oss og hans offers relasjon til Guds lov hellighet i oss,

som også inkluderte det fjerde buds gyldighet.

Kan vi ikke da hevde at når «den siste tid» kom, ville Guds lovs gyldighet og nødvendigheten av å overholde alle Guds bud, også sabbatsbudet, bli en test på virkelig omvendelse og dens etterfølgende lydighet? I Åpenbaringsboken leser vi: «Dragen ble vred på kvinnen, og dro av sted for å føre krig mot de andre av hennes ætt, mot dem som hoder Guds bud og har Jesu vitnesbyrd» Åp. 12:17.

Slutten på den store strid.

Det siste av de fire viktige årstallene vi skal betrakte er 1491, da Ignatius Loyola ble født, grunnleggeren av jesuittbevegelsen. Da det så ut til at romerkirken omtrent var knust av reformasjonen, ble denne organisasjonen etablert, en av de sterkeste og mest grusomme av alle ordener i den katolske kirke. Denne bevegelsen satte seg som mål å infiltrere collegier og universiteter og klatre til topps innen statsapparatet. Jesuittene lyktes med å dominere noen land, slik at de kunne forfølge protestantismen med en uforståelig grusomhet. Vi må huske at det nettopp var den protestantiske bevegelsen jesuittene var etablert for å ødelegge.

Om jesuittenes grusomhet skriver Thomas B. Macaulay: «Hvis protestantismen kom til syne noe sted, ble den øyeblikkelig møtt av en forfølgelse som hadde til formål å knuse alle som det var mulig å nå. Enhver som ble mistenkt for «kjetteri», uansett posisjon, status, utdanning eller rykte, fikk vite at de enten måtte endre sin teologi for å tilfredsstille et tyrannisk tribunal, eller dø på bålet.

Bøker som ble ansett å være «kjetterriske», ble funnet hvor de enn var gjemt, og ødelagt. (15) Vi må huske at Kristus klart viste oss forskjellen mellom «tidens ende» og disse dagenes trengsel. Disse dagene, som vi tidligere har sett, sluttet i 1798, men allerede innen 1772, var det som om hvert land, selv de katolske landene, reiste seg i protest og forlangte at paven gjorde slutt på den grusomme jesuittordenen.

Til slutt var det en pave som oppløste dette systemet, og jesuittene valgte å forlate rampelyset. Som en forfatter skriver: Det er lett å oppdage bevisene på jesuittenes nedbrytende innflytelse, både på den religiøse, politiske og sosiale arena, når vi ser hvor ofte denne ordenen er blitt søkt oppløst og fjernet av den katolske kirke selv. Men også vanlige medlemmer i den katolske kirke og liberale og frihetselskende myndigheter i både katolske og ikke-katolske land, har gang på gang gjennom historien protestert mot dem.

Oversetternes kommentar: Jesuittene ble nektet adgang til Norge allerede 1814, og var deretter svartelistet i 142 år, til 1956. I Sverige ble de nektet adgang så tidlig som i 1781. Jesuittenes uhederlige metoder med svik, løgn, tortur og drap på andre kristne, var godt kjent av omtrent alle lands myndigheter. Deres mandat var å nedkjempe og ødelegge protestantismen, og det er fremdeles deres mål, men metodene er inntil videre endret og tilpasset tid, sted og kultur.) Jesuittene har blitt utvist, en eller annen gang, fra omtrent hvert land i verden, med unntak av fra USA. (16) Vi kan hevde at den Bibelske profetiens 1260 år, kom til ende i 1798.

Vredens tid.

«Noen av de forstandige skal undertrykkes, så de kan bli prøvd, rensset og tvettet til endens tid. For ennå dryger det med enden, til den fastsatte tid er inne. Kongen skal gjøre som han vil. Han skal opphøye seg og heve seg over enhver gud og mot gudenes Gud taler han forferdelige ord. Han skal ha framgang inntil vreden er til ende. For det som er fastsatt, vil bli fullbyrdet», Dan. 11:34.36.

I disse versene i Bibelen, er beskrevet en forfølgelse av Guds folk, som skulle vare inntil «endens tid». Vi har tidligere sett at «endens tid» ville begynne når de 1260 årene sluttet, som betyr i år 1798. I Dan. 11:35.36, blir vi fortalt at en makt ville stå fram på historiens arena, som skulle ramme forfølgeren av Guds folk med Herrens vrede.

Siden forfølgeren var pavemakten selv, må vi lete etter en annen makt enn denne religiøse institusjonen fra middelalderen, for å oppdage systemet eller «kongen», som var utpekt til å gjøre slutt på den 1260 års lange tidsperioden, og som skulle påføre ødeleggeren av Guds folk et dødelig sår.

Hvilken makt var det som kom til syne omkring 1798, fylt av avsky mot pavemakten? Hvilken annen nasjon kunne møte denne Bibelske spesifikasjonen bedre enn Frankrike, en av kirkens eldste «døtre», som hadde utviklet seg til å bli en

ateistisk nasjon. Den franske revolusjon, et fenomen verden til da ikke hadde vært vitne til, hugg hurtig og brutalt ned pavemaktens kirkelige tyranni.

Napoleon, som var et produkt av denne ideologiske revolusjonen, var selv i Egypt da hans general Berthier, den 10. februar 1798, tok paven til fange, avskaffet kardinalsystemet og proklamerte religiøs frihet for Europa, et privilegium som hadde vært fraværende i denne del av verden i 1260 år. Dette rev bort selve lederen for det religiøse systemet som i mange hundre år hadde forfulgt Guds bibeltro folk. Men dette uttrykket for Guds vrede, som skriftstedet indikerte, innebar mer enn å stanse forfølgelsen.

Et sitat av Lord Bryce vil hjelpe oss til å forstå hvordan den franske revolusjon, «kongen som skal gjøre som han vil», gjennom Napoleon, knuste det politiske regimet til pavemakten. Resultatet av Napoleons midlertidige ødeleggelse av

Bilde: Napoleon and General Berthier – av Robert Lefèvre

pavemakten, var uten tvil til Europas beste, selv om den franske revolusjons metoder ikke kan gis mye ære. Både i Tyskland og Italia ble det avskyelige systemet med selvstendige småstater avskaffet, noe som forårsaket at folket på gras- rota våknet og valgte å fjerne siste rest av den lite effektive føydalismen. (Over- setternes anmerkning: lensherrer eller småkonger). Dette åpnet for et nytt og bedre system for politisk ledelse. Nye kongeriker ble etablerte, folkets valg ble hørt, myriader av små prinser ble fjernet og de nye og frie byene ble tatt over av soldatene og ble etter hvert underlagt styret til lokale koordinatore.

I mer enn noen av de andre systemendringene, vises den nye tiden ved nedgra- deringen av biskopene og abbetenes åndelige myndighet, herredømme og po- sisjoner, som de geistlige hadde tilranet seg på lik linje med de midlertidige aristokratene. (17)

Profetens lære blir gransket.

«Men du, Daniel: Gjem disse ord og forsegl boken inntil endens tid. Mange skal fare omkring, og kunnskapen skal bli stor», Dan. 12:2. Det hebraiske uttrykket «fare omkring» betyr i sin dypeste mening «å lete eller granske grundig og de- taljert». Både den tyske og franske bibel oversetter dette verset med «mange skal granske grundig og kunnskapen skal bli stor». Hva forårsaket denne interessen for å granske Bibelens profetiske forutsigelser? Da det «dødelige såret» ble påført det kirkelige diktatoriske «dyret», og den forbudte Bibelen igjen ble tilgjengelig for folket, signaliserte det at Guds menighet kunne komme ut fra «ødemarken», hvor Herren hadde bevart den under de 1260 årene i landflyktighet.

Den religiøse friheten de troene opplevde ble bl.a. forårsaket av at mange begyn- te et inngående studium av profetiene i Guds bok. På dette tidspunkt ble Bibelen publisert på mange språk. Flere bibelselskap ble etablert. «British and Foreign Bible Society» ble grunnlagt i 1804 og «The American Bible Society» begynte sitt arbeid den 8. mai 1816. Hundretusener av Bibler ble spredd. Dette forårsaket at mange «gransket grundig» som profetien fortalte. Bibelen ble nå tilgjengelig

for de fleste. Mange oppdaget profetiene som enda ikke var oppfylt. Profetien om de 1260 årene var avsluttet, men det var også en annen forutsigelse i den profetiske kjeden, som fortsatte helt til året 1844, altså 46 år videre, nemlig profetien om de 2300 årene i Daniel 8:14.

Mye kunne skrives om alle forkynnerne som på denne tiden begynte å vise mennesker bevisene på at endetiden var begynt. Som eksempel kan vi nevne fire av dem, nemlig Manuel Lacunza, Edward Irving, Joseph Wolff og William Miller. Jesuitten Lacunza oppholdt seg ved begynnelse av det nittende århundre på et kloster i Syd Amerika. Han studerte iherdig Bibelens profetier og kom også over litteraturen til noen av reformatorene. Han ble så begeistret over 2300 års profetien, som indikerte at Jesu gjenkomst nærmet seg, at han begynte å skrive en bok om emnet. Da kunnskap om hans studium og planlagte publikasjon, i et katolsk land, ble kjent, sørget kirken for at han ble jagd ut av Chile. Han fortsatte imidlertid sitt forfatterskap i Europa, men ble snart forfulgt der også.

Mens Europa ennå var i klørne på pavekirkens tyranni, fullførte jesuitten Lacunza sin bok, som bar tittelen: «La Venida del Mesias en Gloria y Majestad». (Jesu gjenkomst i herlighet og majestet), men for sin egen beskyttelse benyttet han pseudonymet Juan Josafat. (18)

Omtrent på samme tid begynte Edward Irving sitt arbeid i England og Skottland, en gjerning som på mange måter var en parallell til prosessen Lacunza gikk gjennom. Da han fikk et kall om å bli en ledende forkynner i London, benyttet han tid med å studere profetiene om endetiden. Sammen med mye bønn, begynte han å granske profetien om de 2300 dagene i Dan. 8:14, og han kom til samme konklusjon som den tidligere jesuitten Lacunza. Enorme menneskemengder samlet seg hvor han enn forkynte, både i London og i andre større byer i England. Til slutt fantes det ikke lokaler som kunne romme alle som ville høre hans forkynnelse om endetiden og profetiene. (19)

Berømmelsen til Edward Irving nådde også Lacunza, og han sendte sin ukjente forkynnerkollega en kopi av sin bok. Pastor Irving ble forundret og lykkelig over å se hvordan Gud hadde ledet en skotsk presbyterianer og en omvendt jesuitt fra Sør Amerika, til å finne den samme forståelsen fra Skriften om de 2300 dagene, og til å se at endetiden nærmet seg. Enda en bemerkelsesverdig forkynner må nevnes i denne sammenheng. Jøden Joseph Wolff valgte å legge alle sine fordommer til side, og begynte å studere det nye testamentet under bønn om at Israels Gud måtte veilede ham til sannheten. Han fant Jesus som sin frelser.

Også han ble ledet av Guds Ånd til å forstå profetien om de 2300 år/dagene, og begynte å forkynne sannheten om endetiden og Jesu nære gjenkomst. Om Joseph Wolff skriver D.T. Taylor. Denne mannen forkynte fra 1821 i en rekke land budskapet om endetidens profetier og de 2300 dagene. Han hadde evangeliske kampanjer i Palestina, blant sine egne, i Egypt og i flere mindre byer langs Rødehavet. Han forkynte også i Mesopotamia, Persia, Georgia og gjennom hele det Ottomanske riket.

Videre evangeliserte han i Grekenland, Arabia, Turkestan, Bokhara (oversetternes anmerkning: by i Usbekistan), Afghanistan, Kashmir, Hindustan, Tibet, Holland, Skottland og Irland. Andre steder han forkynte var Konstantinopel, Jerusalem, St. Helena og for passasjerer på skip som seilte på Middelhavet. Han hadde private bibelstudier og møter med sjeiker og konger, blant annet med dronningen i Grekenland. Det er sagt om ham at ingen person har gitt større offentlig oppmerksomhet til Bibelens lære om Jesu gjenkomst og endetidens profetier enn denne mannen. Med rette er han kalt verdensevangelisten. (20) En omvendt jesuitt fra Syd-Amerika, en skotsk presbyterianer og en Jesustroende sønn av en rabbiner, forkynte det samme budskapet som bonden og krigsveteranen William Miller også forkynte.

William Miller ble etter hvert ordinert som baptistpastor, og han påvirket utrolig mange i Amerika i årene 1828-1844. Ingen hadde til da gitt verden en så nøyak-

tig forståelse av profetiene for den siste tid. Han gjorde en feil da han antok at Jesus ville komme igjen ved avslutningen av profetien om de 2300 år/dagene, altså i 1844. Han hadde som både Lacunza, Edward Irving og Joseph Wolff og andre, helt rett i sin tolkning av tidspunktet, men han misforsto hendelsen tidspunktet pekte på. Senere forsto han og mange kristne med ham, at Daniel 8:14 åpenbarer noe som skulle finne sted i Guds himmelske tabernakel, og beskriver innledningen til den reelle soningsdagen i Guds frelsesplan.

Verdens enestående utvikling etter 1798.

Da den profetiske 1260-år lange perioden sluttet i 1798, hadde religiøs frihet endelig blitt tilgjengelig for massene, og mange hundre år med stagnasjon under kirkens forfølgelse, kunne tas igjen og bli presset sammen på noen få år. Opp til 1798 var det ingen jernbaner, dampbåter, telegraf, elektrisk lys, radioer, landbruksmaskiner eller biler og fly. Det er faktisk sant at opp til denne tiden hadde menneskeheten omtrent stått på samme nivå hva angår materiell utvikling, som eksisterte da Noah kom ut av arken.

Når religiøs frihet ble tilgjengelig, skjedde en enorm endring. Menneskesinnet opplevde frihet og ingen var tvunget til å tro eller mene det andre bestemte. Som Shakespeare skrev: «Dette vårt liv, satt fri fra overmaktens hånd, finner en tale i skogens trær, bøker i det rinnende vann og forkynnelse i steinene». Sinnet må oppleve frihet og trygghet for å kunne lære av naturen, av bøker, av samfunnet og fra

Bilde: Joseph Wolff

Bibelen, og kunne følge samvittighetens overbevisning. Når denne friheten er til stede, vil alle sider av en sivilisasjon utvikle seg.

Må alle de seire vunnet av menigheten i ødemarken bli bevart og må Gud hindre at religiøst enevelde og tvang igjen skulle overta! Vi må ikke tillate at alt som ble vunnet går tapt slik at vi igjen, på et ideologisk plan, sendes tilbake til den mørke middelalder.

Den franske revolusjon, som fulgte den amerikanske, var ledd i prosessen med å gi pavemakten det midlertidige «dødelige sår» som Bibelen forutså. For 1260 år hadde Rom forskanset seg bak to sentrale teorier. (1) Samarbeidet mellom stat og kirke og (2) kongens guddommelige rettigheter. Det er lett å se at hvis monarker tror at de regjerer med en guddommelig rettighet, ville de opphøye og favorisere kirkens øverste, som naturlig nok vil lede innvielsesseremonien ved deres kroning. Perioden da nettopp dette fant sted, kalles den mørke middelalder. Det tok århundrer med kamp, blod og lidelse, før folks øyne ble åpnet og de så den innbakte trussel i disse to teoriene om hvordan en nasjon skulle styres.

Edgar Quinet, en protestantisk historiker fra den franske revolusjons tid, trodde at opp til denne hendelsen, var ikke fransk historie verd å skrives. I februar 1798, da religiøs frihet ble erklært av den franske hæren i Roma, og paven ble tatt til fange og ført til Frankrike, trakk kardinalene sine hetter over hodet og flyktet fra byen. Deres rop var: «Dette er religionens endelikt!» I stedet var det begynnelsen til den sanne kristendommens gjenoppdagelse. Men profetien forutså at det ville finne sted en forandring: «Men det dødelige sår ble lagt. Og all jorden undret seg og fulgte etter dyret», Åp. 13:3. Denne profetien burde gjøre alle kristne årvåkne, og motivere dem til å arbeide for at det slagne tyranniet ikke igjen skal gjøre dem til åndelige treller.

Demokrati er karakter, påsto en amerikansk statsmann. Etter hvert som velstanden vokste, forvitret karakteren. Våre fedre vant frihet og lykke gjennom blod

og lidelse. Fedrenes barn snudde prosessen og vendte seg igjen til den gamle verdens tomhet. Oxfordbevegelsen vokste fram i 1833, og ledet an i å forføre den neste generasjonen i å hylle og glorifisere

Bilde: Massakren på St. Bartolomeus dagen - Wiki

den mørke middelalder. Den moderne friheten ble bagatellisert og de som vant denne friheten for menneskeheten, ble hånet.

I en av sine ledende publikasjoner, gir pavemakten anerkjennelse til dr. J.H. Newman, fra Oxford universitetet, en mann som senere ble kardinal Newman, og hyller ham for å legge fundamentet til den senere verdensvide katolske vekselen. Om denne mannen skriver «The Catholic Encyclopedia»: «Vi kjenner ingen som eier større iver og edlere samvittighet. Fra hans tid kan den katolske kirke datere sin renesans.» (21) Hva kommer det av at England i 1833 mente at reformasjonen var Guds verk, men femti år senere ble det påstått at reformasjonen bare var et unødvendig opprør. Historikeren Froude, som selv oppholdt seg i Oxford de årene denne bevegelsen herjet med folks tanker og holdninger, kommenterte: «I 1833 ble paven definert som selveste Antikrist, men i 1883 ble han hyllet som apostlenes etterfølger».

Tyrannens dødelige sår var ved å bli helbredet og menneskene som påførte pavemakten såret, valgte å bli bedratt. Medlemmene av Oxfordbevegelsen, ble eksperter i forførende argumenter og forfalskning av historien. Mange av lederne i denne bevegelsen var infiltrerte jesuitter, som arbeidet målbevisst for å renvaske den katolske kirke. Denne bevegelsen ble støttet med penger og hjulpet av agen-

ter fra andre Europeiske land, og spredte sin innflytelse gjennom den engelske kirken. Det ledet til en svekkelse av protestantismen i hele den engelsktalende verden. Paven var igjen blitt «konge», og det «dødelige såret» var på vei til å bli helbredet.

Den kommende tidsalder.

I «den siste tid» må Guds siste menighet gjennom overveldende og enestående erfaringer. Denne levningen av Herrens sanne menighet, vil bli plassert i en posisjon som Guds folk aldri før har opplevd. Menighetens mandat vil inneholde alle tidligere vitale og nødvendige budskaper, og samle dem til en avsluttende appell. Fokus vil bli på Jesu snare gjenkomst.

Om denne siste menigheten er det Åpenbaringsboken skriver: «Her er de helliges tålmodighet, de som holder fast ved Guds bud og Jesu tro», Åp. 14:12. Mens alle som går på den brede veien mister interessen for evige verdier, vil Guds siste menighet ha all sin oppmerksomhet rettet mot «det usynlige», 2. Kor. 4:18. Disse kristne vil holde ut og prioritere Guds plan for å helliggjøre sitt folk. De vil observere de siste hendelser på jorden, som leder opp til krigen ved Armageddon.

I en beskrivelse av disse katastrofale begivenhetene, leser vi: «Nasjonene raste, men nå er din vrede kommet, tiden da de døde skal dømmes, og da du skal lønne dine tjenere profetene og de hellige og dem som frykter ditt navn, de små og de store, og da du skal ødelegge dem som ødelegger jorden», Åp. 11:18. Hedenskapen er i Johannes Åpenbaring symbolisert med den røde dragen. Krigen som denne hedenskapen, i keiserrikets navn, førte mot den første menighet var både bitter og lang. Grusom forfølgelse ble påført de sanntroende av dette «romerdyret». Foreningen mellom denne hedenske statsmakten og det etablerte katolske kirkesystemet, som etterfulgte hedenske Rom, ledet til en enda mer grusom forfølgelse i Europa av Guds bibeltro folk.

Før alt er slutt, vil Guds menighet måtte utholde den siste vreden og forfølgelsen

fra den falne kristenheten, når dyrets bilde blir etablert. Her skal vi møte den endelige og globale unionen mellom statsmaktene og kirkesystemet. Når det skjer er det dødelige sår helt helbredet, og vi er igjen tilbake til den mørke middelalder, Åp. kapittel 13. Ordene og uttrykkene i dette kapitlet er der fordi Gud valgte å bruke dem.

For Gud representerer «dyrets bilde» en alvorlig demonstrasjon på opprør og hån mot Hans prinsipper. Gjennom denne handlingen, samler dyret all sin forførelse og leder verden i et hedensk frafall. Men valget alle må ta, gjør at Gud i forveien sender et spesielt advarselsbudskap: «Dersom noen tilber dyret og dets bilde, og tar merket på sin panne eller sin hånd, da skal han også drikke av Guds vredesvin, som er skjenket ublandet i hans harmes beger. Og jeg så - og se: En hvit sky, og på skyen satt en som var lik en menneskesønn. På sitt hode hadde han en krone av gull, og i sin hånd en skarp sigd», Åp. 14:9.10.14. Dette budskapet som lyder fra «levningen», fra Guds siste menighet, vil gjøre at mange forførte og åndelig blinde mennesker velger å åpne øynene og forholde seg til Guds sannheter. Det mest alvorlige språk som noen gang er benyttet i Guds Ord, er budskapet som forteller om de syv siste plager og om Guds ublandede vrede. «Og jeg så et annet tegn i himmelen, stort og underfullt: Sju engler med sju plager, de siste, for med dem er Guds vrede fullbyrdet», Åp. 15:1.

Det kommer klart fram i Skriften at disse syv siste plager skal ramme dyret og dyrets bilde. Det ser ut til at Jehovas vrede mot den falske og forførende kristenheten kommer til syne. Bibelen sier: «Kongene på jorden og stormennene og hærførerne og de rike og de mektige, hver trell og hver fri mann, gjemte seg i hulene og mellom berghamrene. Og de sier til fjell og klipper: Fall over oss og skjul oss for hans åsyn som sitter på tronen, og for Lammets vrede. For deres store vredesdag er kommet, og hvem kan da bli stående», Åp. 6:15-17.

Når dette oppgjøret er avsluttet, leser vi fra Bibelens siste bok: «Og himmelen vek bort, liksom en bokrull som rulles sammen. Og hvert fjell og hver øy ble

flyttet fra sitt sted». Åp. 6:14. Fra nå av er det ikke lenger tid for likegladhet og sløvhet. Alle som ønsker å være identifisert som Guds folk, må forholde seg til de erfaringer som hans menighet må gjennomleve. Deres karakter må ved Guds kraft være samstemt med Guds prinsipper, slik at de kan være beredt når Kristus kommer igjen. Den nåværende verden er like ved å komme til en slutt. «Ondskapens andehær i himmelrommet», Ef. 6:12, gjør en siste anstrengelse for å kontrollere menneskers sinn.

Det er fremdeles kraft fra Gud å få til å motstå det voksende mørket. Vi må huske apostelen Peters appell: «Da nå alt dette går i oppløsning, hvor viktig er det da at dere ferdes i hellighet og gudsfrykt, mens dere venter på at Guds dag skal komme, og fremskynder den. Da skal himlene oppløses i ild og himmellegemene smelte i brann», 2. Pet. 3:11.12.

En kristen forfatter beskriver hendelsene i de siste dager på en levende måte, sammen med en appell om å være beredt: «Mens jorden skjelver, lyn blinker og torden ruller over jorden, høres Guds Sønns stemme, når han kaller til liv de hellige som sover i jordens muld. Han ser på de rettfærdiges hvilesteder, reiser sine hender mot himmelen og roper: Stå opp dere som sover, stå opp!

Bilde: Jesu andre komme - 4000jesuspicture.com

Referanser til fotnoter.

Kapittel 1.

(1) Clarke, Commentary, on Revelation 12, also Jeremiah 3:14; Hosea 2:19; Ephesians 5:23-32; Revelation 17. (2) Gilly, Waldensian Researches, p. 78.

Kapittel 2.

(1) Goddard, Was Jesus Influenced by Buddha? p. 9. (2) Home, Introduction to the Critical Study and Knowledge of the Holy Scriptures, vol. 2, pt. 6, ch. 2, p. 316. (3) See the author's discussion in the chapters, "Papas, First Head of the Church in Asia" and "Adam and the Church in China." (4) How much we owe to these heroes, the world will never know. The Reformation was an outgrowth of the Church in the Wilderness. We owe indirectly, at least, the Constitution of the United States to this noble army. The light, liberty, education, and civilization we possess today came because of the firm foundations laid in the convictions and courage of the heroes of the wilderness church.

Kapittel 3.

(1) Burgon and Miller, The Traditional Text of the Holy Gospel, p. 123. (2) Edersheim, The Life and Times of Jesus the Messiah, vol. 1, p. 396. (3) The writer, in examining this Samaritan manuscript when he visited Samaria, was surprised to find it in so good a condition, considering its great age. (4) Geddes, The Church History of Ethiopia, p. 9. (5) O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 21.

(6) Edersheim, The Life and Times of Jesus the Messiah, vol. 1, p. 74. Also Schurer, A History of the Jewish People in the Time of Christ, 2d div., vol. 2, p. 271. (7) See the author's discussion in Chapter 4, entitled, "The Silent Cities of Syria." (8) Gordon, "World Healers," p. 450, note 2. (9) Tertullian, An Answer to the Jews, ch. 7, found in Ante-Nicene Fathers, vol. 3, pp. 157, 158. (10) Newman, A Manual of Church History, vol. 1, p. 297. (11) Bigg, The Origins of Christianity, pp. 143, 144.

(12) Burgon, The Revision Revised, p. 9; Burkitt, Early Eastern Christianity, p. 41. (13) Menzies, Saint Columba of Iona, pp 11-13, see ch. 11, note 5; Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, p. 160. (14) Ridgeway, The Early Age of Greece, vol. 1, p. 356. (15) Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, p. 30. (16) Gordon, "World Healers," p. 78. (17) O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 32. 20. (18) Stokes, Ireland and the Celtic Church, p. 3. (19) Warner, The Albigenian Heresy, vol. 1, p. 19. (20) Hyde, A Literary History of Ireland, pp. 6, 7. (21) Stokes, Ireland and the Celtic Church, pp. 27, 28; Gilly, Vigilantius and His Times, p. 116; Smith and Wace, A Dictionary of Christian Biography, art. Patricius"; Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, p. 17; Warner, The Albigenian Heresy, vol. 1, p. 12; Betham, Irish Antiquarian Researches. (22) Milman, History of Latin Christianity, vol. 1, p. 1, Introduction.

(23) Westcott and Hort, *The New Testament in the Original Greek*, vol. 2, p. 142. (24) Cubberley, *The History of Education*, p. 138. (25) Jones, *The History of the Christian Church*, vol. 2, p. 294.

(26) Westcott and Hort, *The New Testament in the Original Greek*, vol. 2, p. 142. (27) Burgon and Miller, *The Traditional Text of the Holy Gospels*, p. 145. (28) This can be read in the last chapter of Acts and in the second epistle to Timothy. (29) Michael the Syrian, *Chronique de Michel le Syrien*, vol. 1, pp. 247-253. (30) To sum it up, Dr. Adam Clarke says: "After considering all that has been said by learned men and critics on this place, I am quite of the opinion that the apostle does not mean Babylon in Egypt, nor Jerusalem, nor Rome as figurative Babylon, but the ancient celebrated Babylon in Assyria, which was, as Dr. Benson observes, the metropolis of the eastern dispersion of the Jews; but as I have said so much on this subject in the preface, I beg leave to refer the reader to that place." — *Commentary, on 1 Peter 5:13*. (31) Abul Faraj, *Chronography*, vol. 1, p. 50.

(32) Eusebius, *Ecclesiastical History*, b. 3, ch. 1, found in *Nicene and PostNicene Fathers*. (33) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, pp. 297, 298. (34) Fisher, *History of the Christian Church*, p. 45; Gordon, "World Healers," p. 243. (35) Rawlinson, *The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World (Sixth Monarchy)*, vol. 3, p. 225. (36) This conclusion has its opponents, but many scholarly and dependable writers have ceased to be in doubt about this and have settled it to their own satisfaction that the apostle Thomas laid the foundation of Christianity in India. See the author's discussion in Chapter 14, "The St. Thomas Christians of India." (37) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 296. (38) Burgon, *The Revision Revised*, p. 27. Yohannan, *The Death of a Nation*, p. 39.

Kapittel 4.

(1) Muir, *The Arrested Reformation*, p. 49. (2) O'Leary, *The Syriac Church and Fathers*, p. 29. (3) After having long contemplated a visit to these silent cities of Syria, the author several years ago, was happily able to personally study their magnificent sites. After visiting the district on the other side of the Jordan River and in the area about Damascus, the party came to Beyrouth in Syria. Here the author secured the assistance of Dr. William Lesovsky, a linguist scholar in Arabic, English, French, and German. Arrangements were made to contact the leading American and Syrian scholars of Beyrouth. Since Syria was then a French mandate, contact was first made with the French Director of Antiquities. He was well informed concerning these silent cities, and from him it was learned that there were about one hundred of them, which would require much study to investigate thoroughly. We arranged to examine those most representatively Christian and most important from the standpoint of architecture and sanitation. The director advised that we start with El-Bara, and, although he gave us good highway directions, we suffered the usual transportation difficulties experienced by travellers

with native automobile drivers.

When we reached Oroum-ELDjoz, the sun was setting; and, as it was the month of February, the weather was cold in the Syrian mountains. Here we found the signboard pointing out across the country to El-Bara, but our problem was how to reach it. As it was late, we spent the night with a native, now a Protestant teacher of English, returning about eight o'clock the following morning to the sign pointing into the forest toward El-Bara. After driving through mudholes, out of which we were obliged to push the car, and over rocky roads, we emerged at last into a valley. Upon the hill to our right we could see the Mohammedan mud village, and in the valley lays the remains of the ancient city of El-Bara. We were anxious to inspect the ruins immediately, but prudence advised us to see the local leader first. As we visited with this chief official of the village a crowd gathered. Finally, we received permission to inspect the ruins of El-Bara. (4) Foakes-Jackson, *The History of the Christian Church*, p. 33. (5) Matthew 4:25; Mark 5:20; 7:31; Burgon and Miller, *The Traditional Text of the Holy Gospels*, p. 123, and note 1.

(6) Schurer, *A History of the Jewish People in the Time of Christ*, 2 div. vol. 1, pp. 29-56. Although he had read much regarding Decapolis, the writer was surprised on visiting these places to behold the grandeur and the magnificence of the remains which still stand. Even now the traveller who goes eastward from the Jordan River is deeply impressed by the magnificent scenery of the area. (7) Eusebius, *Ecclesiastical History*, b. 3, ch. 5, p. 138, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*. (8) *Ibid.*, b. 4, ch. 6; b. 5, ch. 12. (9) O'Leary, *The Syriac Church and Fathers*, pp. 28, 29. (10) *Ibid.*, p. 34. (11) Stokes, *Ireland and the Celtic Church*, p. 242. (12) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 181. (13) Stokes, *Ireland and the Celtic Church*, p. 243. (14) *Century Magazine*, vol. 66, N. S. 44, pp. 217, 220. (15) Butler, *Early Churches in Syria*, pt. 1, p. 10. (16) Hastings, *Encyclopedia of Religion and Ethics*, art. "Alexandrian Theology." (17) In speaking of Syrian theology, we are following the lead of the majority of the church historians, in using the term to designate that communion which we call the Church of the East. We constantly use the term Church of the East to designate that great communion which, for centuries, extended from the Euphrates River to Persia, India, central Asia, and the Orient. Many writers call it the Nestorian Church, which is incorrect and is a misnomer. It is often called the Assyrian Church. To use the term Church of the East to apply to the Greek Orthodox Church is confusing. (18) *The Nation*, vol. 95, p. 260.

422 (19) The author spent some time at El-Bara taking many photographs. From here the party visited Dalozza, where we saw a large ruin of what is said to have been the most beautiful private house in Syria. It seems to have been a commodious villa planned for the use of a single household. Here it was possible to visualize the suburban villas of those first Christian Syrians with their beautiful landscapes and their

magnificent views. (20) Prentice, Publication of an American Archeological Expedition to Syria, part 3. The last inscription is on a church building in Syria. (21) The author visited and inspected nine of these deserted cities. At ElBara he found himself in a dangerous situation. For more than an hour he was in the middle of an intertribal war. The fact that these silent cities lie far from the main lines of travel, and are located in a Mohammedan population, undoubtedly accounts for the fact that for centuries they have been practically unvisited and unknown. (22) See the author's discussion in Chapter 10, "How the Church Was Driven into the Wilderness." (23) The Catholic Encyclopedia, art. "Calendar." (24) The Catholic Encyclopedia, art. "Calendar."

Kapittel 5.

(1) Duchesne, Early History of the Christian Church, vol. 1, p. 362. (2) Rawlinson, The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World vol. 3, ch. 4, p. 283. (3) Schaff, History of the Christian Church, vol. 2, p. 720. (4) Mosheim, Commentaries, cent. 2, vol. 1, p. 341. (5) See the author's discussion in Chapter 9. (6) See later on this same chapter. (7) Ayer, A Source Book for Ancient Church History, p. 227. (8) Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 47, par. 1. (9) Bull, Defence of the Nicene Faith, vol. 1, pp. 344-351.

(10) M'Clintock and Strong, Cyclopedia, also The New International Encyclopedia, art. "Manichaeism" (11) Milman, The History of Christianity, vol. 2, p. 270. See also M'Clintock and Strong, Cyclopedia, and The New International Encyclopedia, art. "Manichaeism" (12) Shotwell and Loomis, The See of Peter, p. 122. (13) Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 1, cent. 3, pt. 2, ch. 3, pars. 5-10. (14) Gilly, Vigilantius and His Times, p. 116. (15) Fisher, History of Christian Doctrines, p. 19. (16) Eusebius, Ecclesiastical History, b. 5, ch. 28, found in Nicene and PostNicene Fathers. (17) The Catholic Encyclopedia, art. "Lucian." (18) Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, p. 72. (19) Killen, The Old Catholic Church, p. 153; Jacobus, Roman Catholic and Protestant Bibles Compared, p. 4. (20) Mosheim, Commentaries, cent. 2, vol. 1, p. 341.

(21) Walker, A History of the Christian Church, p. 106. (22) Sozomen, Ecclesiastical History, b. 3, ch. 5, found in Nicene and PostNicene Fathers. (23) Tertullian, The Chaplet or De Corona, chapter 4. (24) Buckley, Canons and Decrees of the Council of Trent, pp. 17, 18. (25) Gibbons, The Faith of Our Fathers, pp. 111, 112, 63d ed.; p. 86, 76th ed. (26) Schaff, History of the Christian Church, vol. 2, Second Period, par. 196, pp. 822-824. (27) The Catholic Encyclopedia, art. "Commandments of God." (28) Cox, The Literature of the Sabbath Question, vol. 1, pp. 370, 371. (29) Ibid. vol. 1, pp. 128, 129. (30) Newman, The Arians of the Fourth Century, pp. 10, 11, 14, 27. (31) Cadman, The Three Religious Leaders of Oxford, pp. 479, 481.

(32) Jacobus, Roman Catholic and Protestant Bibles Compared, p. 280. (33) Newman,

The Arians of the Fourth Century, pp. 7-11. (34) The Catholic Encyclopedia, art. "Calendar." (35) Cox, The Literature of the Sabbath Question, vol. 1, p. 334. (36) Socrates, Ecclesiastical History, b. 5, ch. 22, found in Nicene and PostNicene Fathers. (37) Sozomen, Ecclesiastical History, b. 7, ch. 19, found in Nicene and PostNicene Fathers. (38) Council of Laodicea, Canon 29, Scribner's Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 14, p. 148. (39) See Augustine, Ambrose, Chrysostom, Gregory of Nyssa, Asterius, Gregory of Caesarea, Origen, Cassian, etc. (40) O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 27. (41) O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 28. (42) Ambrose, De Moribus, Brachmanorium Opera Omnia, found in Migne, Patrologia Latina, vol. 17, pp. 1131, 1132. (43) O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 44. (44) Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, pp. 413-416. (45) O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 49 (46) Gibbons, The Faith of our Fathers, p. 111, 63d ed.; p. 86, 76th ed. (47) Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, pp. 125, 126. (48) On the Revisers and the Greek Text, pp. 11, 12. (49) Jacobus, Roman Catholic and Protestant Bibles Compared, p. 42. (50) The Catholic Encyclopedia, art. "Mediator." J. E. Canavan, in The Mystery of the Incarnation, p. 19, says: "The common Catholic theory is that Christ redeemed us, not by standing in our place, not by substituting Himself for us, but by offering to God a work which pleased Him far more than sin displeased Him." See also M'Clintock and Strong, Cyclopedia, art. "Christology." (51) Epistles of Gregory I, b. 13, epistle 1, found in Nicene and Post-Nicene Fathers. (52) Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, p. 161; Draper, History of the Intellectual Development of Europe, p. 469.

Kapittel 6.

(1) Muir, The Arrested Reformation, p. 13. (2) Faber, The Ancient Vallenses and Albigenses, pp. 275-279. (3) Jerome, Against Vigilantius, found in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 6, p. 418. Jerome here states that Vigilantius was born in Convenae, southern Gaul. This city bore also the name Lyons, whose pronunciation is like the English word Leo. Obviously, therefore, he would be called Vigilantius the Leonist. The Waldenses are often also called Leonists. It has been concluded, therefore, that the appellation "Leonists" is derived from Vigilantius. (4) Gilly, Vigilantius and His Times, pp. 161, 162. (5) Ibid., pp. 163, 164. (6) Ibid., pp. 169, 170. (7) Gordon, "World Healers, p. 469, note 3. (8) Schaff, History of the Christian Church, vol. 2, 2d Period, par. 173, pp. 719-723. (9) Gordon, "World Healers," pp. 237, 238. (10) Ibid. pp. 210, 211. (11) Allix, The Ancient Churches of Piedmont, p. 109. (12) Faber, The Ancient Vallenses and Albigenses, pp. 293, 294.

(13) M'Clintock and Strong, Cyclopedia, art. "Helvidius." The statement that Helvidius was the pupil of Auxentius opens up wide considerations, when we remember that Ambrose was the successor of Auxentius in the bishopric of Milan. Ambrose sanctified the seventh day as the Sabbath (as he himself says). Ambrose had great influence in Spain, which was also observing the Saturday Sabbath, as we show later. It was

Ambrose who recorded with rejoicing the supervising trip of the illustrious leader of Abyssinia, Bishop Musaen (and Abyssinia observed the Sabbath for seventeen hundred years) who toured the churches of India and China. Since Helvidius and Vigilantius were practically contemporaneous and preachers of the same message, it is safe to conclude that Auxentius, Ambrose, Helvidius, and Vigilantius were Sabbathkeepers. These facts link together Spain, northern Italy, Abyssinia, India, central Asia, and China in Sabbathkeeping. All the foregoing events occurred close to A. D. 400. It is interesting to note that Pope Innocent I, within fifteen years after this date, passed a law which required fasting on Saturday in order to brand its sacredness with austerity instead of joy. (14) Jerome, *Against Helvidius*, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2d Series, vol. 6, p. 338. (15) Gilly, *Vigilantius and His Times*, p. 246.

(16) M'Clintock and Strong, *Cyclopedia*, art. "Jovinian." (17) Newman, *A Manual of Church History*, vol. 1, p. 376. (18) Beuzart, *Les Heresies*, p. 470. (19) Jerome, *Against Jovinian*, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2d Series, vol. 6, p. 348. (20) Gilly, *Vigilantius and His Times*, p. 99. (21) Gilly, *Vigilantius and His Times*, p. 116. (22) *Ibid.*, p. 231. When the writer visited the reputed cell of Jerome at Bethlehem it was thronged with monks who were devoting their lives to tending that shrine. (23) Gilly, *Vigilantius and His Times*, pp. 236, 237. (24) Jerome, *Select Works and Letters*, Letter 109, found in *Nicene and PostNicene Fathers*, 2d Series, vol. 6, p. 213.

(25) Gilly, *Vigilantius and His Times*, p. 323. (26) Jerome, *Against Vigilantius*, Introduction, found in *Nicene and PostNicene Fathers*, 2d Series, vol. 6, p. 417. (27) Milner, *History of the Church of Christ*, vol. 1, p. 456, ed. 1835. (28) Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 23, p. 73. (29) Tillemont, *le Nain de, Memoires*, vol. 10, p. 326. (30) Limborch, *The History of the Inquisition*, vol. 1, ch. 6, pp. 30-33. (31) Schaff, *History of the Christian Church*, 2d Period, vol. 2, par. 173, pp. 724, 725. (32) Milman, *The History of Christianity*, vol. 2, pp. 270-275. (33) Ruffini, *Religious Liberty*, pp. 26, 27. (34) Heylyn who, in 1612, wrote *The History of the Sabbath* to expose the Puritans' false claims for Sunday. (35) Heylyn, *The History of the Sabbath*, in *Historical and Miscellaneous Tracts*, p. (36) Gilly, *Vigilantius and His Times*, p. 12. (37) Faber, *The Ancient Vallenses and Albigenes*, pp. 275-279. (38) *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 14, pp. 201-216.

Kapittel 7.

(1) Maclauchlan, *Early Scottish Church*, pp. 97, 98. (2) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 1, sec. 1, pp. 85, 86; Moore, *The Culdee Church*, pp. 15-20. (3) Ridgeway, *The Early Age of Greece*, vol. 1, p. 369. (4) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 2, pp. 146-149. (5) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, chapter 31. (6) Smith and Wace, *A Dictionary of Christian Biography*, art. "Patricius." (7) Betham, *Irish Antiquarian Researches*, vol. 1, p. 270.

(8) See Chapter 6, entitled, “Vigilantius, Leader of the Waldenses.” (9) Stokes, *Ireland and the Celtic Church*, pp. 11, 12. (10) Gordon, “World Healers,” pp. 48, 49. (11) Bidez and Cumont, *Les Mages Hellenises*, vol. 1, p. 55. For an amplification of this subject see the writer’s discussion in Chapter 18. (12) Stokes, *Ireland and the Celtic Church*, p. 173. (13) Moore, *The Culdee Church*, p. 21 (14) Yeates, *East Indian Church History*, p. 226 (included in *Asian Christology and the Mahayana*, by E. A. Gordon). (15) Warner, *The Albigensian Heresy*, vol. 1, p. 20. (16) Stokes, *Ireland and the Celtic Church*, p. 93. (17) Tymms, *The Art of Illuminating as Practiced in Europe From Earliest Times*, p. 15. (18) Jacobus, *Roman Catholic and Protestant Bibles Compared*, p. 4.

(19) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 3, p. 53. (20) Todd, *St. Patrick, Apostle to Ireland*, p. 377. (21) Michelet, *History of France*, vol. 1, p. 74; vol. 1, p. 184, ed. 1844. (22) Moore, *Irish Melodies*, p. 6. (23) Foakes-Jackson, *The History of the Christian Church*, p. 527. (24) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, p. 231. (25) Stokes, *Chronicles and Memorials of Great Britain and Ireland*, vol. 89, pt. 2, pp. 447-449. (26) Stokes, *Chronicles and Memorials of Great Britain and Ireland*, vol. 89, pt. 1, p. 239. (27) Killen, *Ecclesiastical History of Ireland*, vol. 1, pp. 12-15. (28) Stokes, *Chronicles and Memorials of Great Britain and Ireland*, vol. 89, pt. 1, pp. 31, 33. (29) d’Aubigne, *History of the Reformation*, vol. 5, pp. 41, 42. (30) See the author’s discussion in Chapter 11, entitled, “Dinooth and the Church in Wales.”

(31) See the author’s discussion in Chapter 12, entitled, “Aidan and the Church in England.” (32) M’Clintock and Strong, *Cyclopedia*, arts. “Columba” and “Columbanus.” (33) Bethain, *Irish Antiquarian Researches*, vol. 1, p. 268. (34) The writer when visiting Armagh noted the sites traditionally connected with the life of Patrick. (35) Killen, *The Old Catholic Church*, p. 290. (36) Bispham, *Columban — Saint, Monk, Missionary*, pp. 45, 46; Smith and Wace, *A Dictionary of Christian Biography*, art. “Columbanus.” (37) Stillingfleet, *The Antiquities of the British Churches*, vol. 1, p. 304. 39. (38) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, pp. 47, 185. (39) Edgar, *The Variations of Popery*, p. 309. (40) *The Catholic Encyclopedia*, art. “Arianism.” (41) It is doubtful if many believed Christ to be a created being. Generally, those evangelical bodies who opposed the Papacy and who were branded as Arians confessed both the divinity of Christ and that He was begotten, not created, by the Father. They recoiled from other extreme deductions and speculations concerning the Godhead. (42) Robinson, *Ecclesiastical Researches*, p. 183. (43) Stokes, *Ireland and the Celtic Church*, p. 12. (44) Todd, *St. Patrick, Apostle to Ireland*, p. 390. (45) Newell, *St. Patrick, His Life and Teaching*, p. 33, note 1. (46) Flick, *The Rise of the Medieval Church*, p. 237. (47) Barnett, *Margaret of Scotland: Queen and Saint*, p. 97. (48) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 4. (49) Stokes, *Ireland and the Celtic Church*, p. 252. (50) Stokes, *Celtic Church in Ireland*, p. 277. (51) *Ibid.*, pages 308-314. (52) Blackstone, *Commentaries on the Laws of England*, b. 4, ch. 8, p. 105. (53) O’Kelly, *Macariae Excidium or The Destruction of Cyprus*, p. 242. (54) Taylor, *History of Ireland*, vol. 1, pp. 59, 60.

Kapittel 8.

(1) Cathcart, *The Ancient British and Irish Churches*, p. 185. (2) Moore, *The Culdee Church*, pp. 23-29. (3) Innes, *Church and State*, pp. 52, 53. (4) Menzies, *Saint Columba of Iona*, p. 1. (5) Jamieson, *Historical Account of the Ancient Culdees of Iona*, p. 21. (6) Menzies, *Saint Columba of Iona*, Introduction, pp. 31, 1. (7) Maclauchlan, *Early Scottish Church*, pp. 10, 135, 136. (8) Dowden, *The Celtic Church in Scotland*, p. 86. (9) Adamnan, *Life of St. Columba*, Summary, p. 15. (10) Stokes, *Ireland and the Celtic Church*, p. 101. (11) Cathcart, *The Ancient British and Irish Churches*, p. 183. (12) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 4. (13) Adamnan, *Life of St. Columba*, Summary, p. li. (14) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, chs. 3, 4.

(15) Menzies, *Saint Columba of Iona*, Appendix, p. 215. (16) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 3, p. 10. (17) On my visit to Iona, I was moved not so much by the sight of the broken remnants of papal edifices which marked the later domination of Rome, nor by the tombs of kings and nobles, but by the holy ground where Columba and his successors prayed and sacrificed to save a heathen world. (18) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 25. (19) Moore, *The Culdee Church*, p. 48. (20) DeVinne, *History of the Irish Primitive Church*, p. 47. (21) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 4. (22) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, p. 21.

(23) Killen, *The Old Catholic Church*, p. 294. (24) Maclauchlan, *Early Scottish Church*, p. 428. (25) Jamieson, *Historical Account of the Ancient Culdees of Iona*, p. 36. (26) Maclauchlan, *Early Scottish Church*, p. 327. (27) Maclauchlan, *Early Scottish Church*, p. 336. (28) *Ibid.*, p. 380. (29) Menzies, *Saint Columba of Iona*, pp. 68, 70. (30) Killen, *The Old Catholic Church*, p. 292. (31) Butler, *Lives of the Saints*, vol. 6, p. 139. (32) Maclauchlan, *Early Scottish Church*, p. 226. (33) Barnett, *Margaret of Scotland: Queen and Saint*, p. 7. (34) *Ibid.*, p. 87. (35) Barnett, *Margaret of Scotland: Queen and Saint*, p. 41. (36) *Ibid.*, p. 87. (37) Barnett, *Margaret of Scotland: Queen and Saint*, p. 89. (38) See Chapter 7, entitled, "Patrick, Organizer of the Church in the Wilderness in Ireland." (39) Bellesheim, *History of the Catholic Church of Scotland*, vol. 1, pp. 249, 250. (40) Lang, *A History of Scotland*, vol. 1, p. 96. (41) Moffat, *The Church in Scotland*, p. 140. (42) Skene, *Celtic Scotland*, vol. 2, p. 349. (43) See note 53 of Chapter 7, of this book. (44) Smith, *The Life of Columba*, p. 142. (45) Maclauchlan, *Early Scottish Church*, pp. 400-403. (46) *Ibid.*, p. 390. (47) *Ibid.*, p. 395. (48) Newman, *A Manual of Church History*, vol. 1, p. 414.

Kapittel 9.

(1) Perkins, *A Residence of Eight Years in Persia*, p. 1. (2) Bar Hebraeus, *Chronicon Ecclesiasticum*, vol. 3, p. 27. (3) *Recognitions of Clement*, book 9, and Tertullian, *An Answer to the Jews*, ch. 7, found in *Ante-Nicene Fathers*, vols. 8, 3. (4) Prideaux, *The*

Old and New Testament Connected, vol. 1, p. 203. (5) Stewart, Nestorian Missionary Enterprise, p. 78. (6) Lloyd, The Creed of Half Japan, p. 23. (7) See the author's discussion in Chapters 17 to 23. (8) Rawlinson, The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World, vol. 3, ("The Sixth Monarchy"), pp. 207-211. (9) While the writer was at Bagdad, he visited what remained of Seleucia and Ctesiphon. These ruins are only a few miles from Bagdad. (10) Wigram and Wigram, The Cradle of Mankind, p. 17.

(11) Burkitt, Early Eastern Christianity, p. 41. (12) Wigram, Introduction to the History of the Assyrian Church, pp. 27-34. (13) Bar Hebraeus, *Chronicum Ecclesiasticum*, vol. 3, p. 27. (14) Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 1, p. 657. (15) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 1, cent. 3, pt. 2, ch. 3, par. 5. (16) Farrar, History of Interpretation, pp. 162, 165. (17) Luther, Table Talk, p. 228. (18) Clarke, Commentary, on Proverbs 8. (19) Milman, The History of Christianity, vol. 2, pp. 175, 176. (20) Schaff, History of the Christian Church, 2d Period, vol. 2, par. 173. (21) Killen, The Old Catholic Church, p. 275. (22) Bower, The History of the Popes, vol. 1, p. 18; also, Hefele, History of the Christian Councils, vol. 1, pp. 300-313.

(23) Shotwell and Loomis, The See of Peter, p. 276. (24) Bower, The History of the Popes, vol. 1, p. 18. (25) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 1, cent. 2, pt. 2, ch. 4, par. 11. (26) Jackson, Persia, Past and Present, pp. 135, 153, 253, 281, 336, 366. When the writer visited Malabar Hill, he was told that each whiterobed priest serves six hours, thus dividing the twenty-four-hour watch among four priests. (27) Prideaux, The Old and New Testament Connected, vol. 1, pp. 194-197. (28) Gordon, "World Healers," pp. 41, 450. (29) The Catholic Encyclopedia, art. "Avesta." (30) Hopkins, History of Religions, pp. 408, 409. (31) Rawlinson, The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World, vol. 3, p. 586.

(32) Killen, *Ecclesiastical History of Ireland*, vol. 1, p. 29. (33) Rawlinson, The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World, vol. 3, p. 588. (34) Edgar, The Variations of Popery, p. 296. (35) Cumont, The Mysteries of Mithra, pp. 79-81. (36) Josephus, *Antiquities of the Jews*, b. 1, ch. 1, par. 1. (37) Cumont, The Mysteries of Mithra, pp. 167, 191, also Tertullian, *Apology*, ch. 16, found in *Ante-Nicene Fathers*, vol. 3. (38) Howells, The Soul of India, pp. 534, 535. (39) Huc, Christianity in China, Tartary, and Thibet, vol. 1, p. 9. (40) Howells, The Soul of India, p. 535. (41) Huc, Christianity in China, Tartary, and Thibet, vol. 1, pp. 2, 3. (42) Gordon, "World Healers," p. 40. (43) Smith, Early History of India, pp. 34, 40. (44) Smith, Early History of India, pp. 39, 40. (45) Bunsen, The Angel-Messiah of Buddhists, Essenes and Christians, p. 10. (46) *Ibid.*, p. 80.

(47) See the author's discussion in Chapter 21, entitled, "Adam and the Church in China." On agreement between Pythagorism and Confucianism see The Encyclopedia Britannica, 9th ed., art. "Confucius." (48) Gordon, "World Healers," pp. 10, 31, 66, 138, 151, 165. (49) Beal, *Buddhists' Records of the Western World*, vol. 1, pp. i-l (Introduc-

tion) (50) Reichelt, *Truth and Tradition in Chinese Buddhism*, p. 97. (51) Fluegel, *The Zend-Avesta and Eastern Religions*, p. 101. (52) See the author's discussion in Chapter 23, entitled, "The Church in Japan and the Philippines." (53) Lloyd, *The Creed of Half Japan*, p. 16. * Psalm 110:1. (54) Edersheim, *The Life and Times of Jesus the Messiah*, vol. 1, pp. 12-14, also Gordon, "World Healers," p. 229. (55) The writer visited the synagogue in Cochin, India, whose leaders believe that their ancestors started eastward from Palestine long before Christ. (56) Hunter, *The Indian Empire*, pp. 99, 113, also Smith, *The Oxford History of India*, pp. 56, 57. * Daniel 9:24-26; 7:27. (57) The writer made a special trip to the island of Elephanta, and ascended the hill amid many votaries on their way to worship Hinduism's triune god. He took photographs of the immense stone representing the heathen trinity, or three heads on one body, three persons in one substance. (58) M'Clintock and Strong, *Cyclopedia*, art. "Avatar." (59) *Ibid.*, art. "Krishna." (60) Milman, *The History of Christianity*, vol. 1, p. 94, note. (61) Bentley, *Historical View of Hindu Astronomy*, p. 111. (62) See M'Clintock and Strong, *Cyclopedia*, art. "Krishna," also Kaye, *A Guide to the Old Observatories*, pp. 68, 69. (63) Gordon, "World Healers," p. 77.

Kapittel 10.

(1) Smith and Wace, *A Dictionary of Christian Biography*, art. "Ulphilas." (2) Cheetham, *A History of the Christian Church*, p. 423. (3) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, pp. 305, 306. (4) Bradley, *The Goths*, p. 59. (5) Limborch, *The History of the Inquisition*, p. 95. (6) Milman, *The History of Christianity*, vol. 3, p. 58, note. (7) Apollinaris, *Espitola*, lib. 1, epistola 2, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 58, p. 448. (8) Purchas, *His Pilgrimes*, vol. 1, pp. 355, 356. (9) *Ibid.*, vol. 1, p. 350. (10) See the author's discussion in Chapter 15, entitled, "Early Waldensian Heroes," p. 220, also in Chapter 16, entitled, "The Church of the Waldenses," p. 245. (11) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 306.

(12) Hodgkin, *Italy and Her Invaders*, vol. 1, pt. 2 pp. 931, 932. (13) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 38, par. 5. (14) Newman, *A Manual of Church History*, vol. 1, p. 404. (15) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 2, cent. 5, pt. 1, ch. 1, pars. 4, 5. (16) Ayer, *A Source Book for Ancient Church History*, p. 575. (17) Church, *The Beginning of the Middle Ages*, pp. 38, 39. (18) Hill, *History of Diplomacy in the International Development of Europe*, vol. 1, p. 55. (19) Adams, *Civilization During the Middle Ages*, pp. 141, 142. (20) *The Historian's History of the World*, vol. 7, p. 477. (21) Sergeant, *The Franks*, p. 120. (22) Milman, *History of Latin Christianity*, vol. 1, b. 3, ch. 3, par. 2. (23) Bower, *The History of the Popes*, vol. 1, p. 334.

(24) Croly, *The Apocalypse of St. John*, pp. 167, 168. (25) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 41, par. 11. (26) Hodgkin, *Italy and Her Invaders*, vol. 4, ch. 9, pp. 251, 252. (27) Milman, *History of Latin Christianity*, vol. 1, b. 3, ch. 4, par. 20. (28) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch 47, par. 24. (29) Daniel 7:8, 20; 2

Thessalonians 2:3. See the author's discussion on the Waldenses in Chapters 15 and 16. (30) Revelation 13:3, 5. Since 1260 years added to 538 brings us to 1798, one is led to ask, What were the events clustering about 1798? In that year, the pope was taken prisoner by the armies of the French Revolution, the college of cardinals was abolished, and religious liberty was proclaimed in the city of Rome. See the author's discussion in Chapter 24, entitled, "The Remnant Church Succeeds the Church in the Wilderness." (31) Favyn, *Histoire de Navarre*, pp. 713-715.

Kapittel 11.

(1) Various spelled Dinooth, Dinodh, and Dinuth. (2) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 3, p. 17. (3) Killen, *The Old Catholic Church*, p. 272. (4) Green, *A Short History of the English People*, vol. 1, pp. 28-30. (5) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, p. 160. (6) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 1, cent. 2, pt. 1, ch. 1, par. 4, note 8. (7) Origen, In Ezechielem, *Homilia* 4, found in Migne, *Patrologia Graeca*, vol. 13, p. 698. (8) Yeates, *East Indian Church History*, p. 226 and note 1. (9) Fitzpatrick, *Ireland and the Foundations of Europe*, pp. 58, 59. (10) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 1, ch. 25. (11) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, p. 9.

(12) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 38, par. 38. (13) Ebrard, *Bonifatius, der Zerstörer des Columbanischen Kitchentums auf dem Festlande*, p. 16. (14) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 2, ch. 2. (15) The writer, while traveling in Wales, saw ancient church buildings still standing in the neighborhood of Bangor. (16) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 2, ch. 2. (17) *Ibid.*, b. 2, ch. 2. (18) Killen, *The Old Catholic Church*, p. 276. (19) Ussher, *Discourse on the Religion Anciently Professed by the Irish and British*, p. 106, also Lane, *Illustrated Notes on English Church History*, vol. 1, pp. 54, 55. (20) Bower, *The History of the Popes*, vol. 1, pp. 416, 417. (21) Bund, *The Celtic Church of Wales*, p. 297. (22) Flick, *The Rise of the Medieval Church*, p. 237. (23) *Epistles of Pope Gregory I*, coll. 13, ep. 1, found in *Nicene and PostNicene Fathers*, 2d Series, vol. 13. (24) Lewis, *Seventh Day Baptists in Europe and America*, vol. 1, p. 29. (25) Stokes, *Celtic Church in Ireland*, p. 165. (26) Bund, *The Celtic Church of Wales*, p. 5.

Kapittel 12.

(1) Fitzpatrick, *Ireland and the Foundations of Europe*, p. 14. (2) Soames, *The Anglo-Saxon Church*, pp. 57, 58. (3) Lloyd, "Historical Account of Church Government," quoted in Stillingfleet, *The Antiquities of the British Churches*, vol. 2, pp. 157, 158. (4) Boswell, *The Life of Samuel Johnson*, vol. 3, p. 147, note. (5) Fitzpatrick, *Ireland and the Foundations of Europe*, p. 26, 154.

438 (6) See the author's discussion in Chapter 6, entitled, "Dinooth and the Church in Wales." (7) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 3, p.

15. (8) Newman, *A Manual of Church History*, vol. 1, p. 411. (9) Lingard, *The Antiquities of the Anglo-Saxon Church*, vol. 1, pp. 27, 28. (10) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 5. (11) *Ibid.*, b. 3, ch. 6. (12) Latourette, *The Thousand Years of Uncertainty*, p. 57. (13) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 17. (14) Lingard, *The Antiquities of the Anglo-Saxon Church*, vol. 1, p. 155. (15) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 26. (16) Meissner, *The Celtic Church in England*, p. 4. (17) Hulme, *A History of the British People*, p. 33. (18) Hetherington, *History of the Church of Scotland*, vol. 1, pp. 11, 12.
- (19) Ussher, *The Whole Works*, vol. 4, p. 297. (20) Bingham, *The Antiquities of the Christian Church*, b. 7, ch. 2, sec. 6. (21) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 4, ch. 27. (22) *Ibid.*, b. 4, ch. 23. (23) Quoted in M'Clintock and Strong, *Cyclopedia*, art. "Hilda." (24) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 4, ch. 24. (25) Thoyras, *History of England*, vol. 1, p. 69. (26) Soames, *The Anglo-Saxon Church*, pp. 58, 59. (27) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 19. (28) Meissner, *The Celtic Church in England*, p. 4. (29) Montalembert, *Monks of the West*, vol. 4, p. 88. (30) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 25. (31) *Ibid.*, b. 4, ch. 4. (32) Green, *A Handbook of Church History*, p. 433.
- (33) Terry, *A History of England*, p. 44. (34) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 25. (35) Stokes, *Ireland and the Celtic Church*, pp. 163, 164. (36) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 25. (37) Barnett, *Margaret of Scotland: Queen and Saint*, p. 75. (38) Bede, *Ecclesiastical History of England*, b. 3, ch. 29. (39) *Ibid.*, b. 5, ch. 19. (40) Thatcher and Schwill, *Europe in the Middle Ages*, p. 206.

Kapittel 13.

- (1) Fitzpatrick, *Ireland and the Foundations of Europe*, p. 15. (2) Jonas, *Vita Columbani*, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 87, p. 1015. (3) Bispham, *Columban — Saint, Monk, Missionary*, p. 44. (4) Newman, *A Manual of Church History*, vol. 1, p. 414. (5) Smith and Wace, *A Dictionary of Christian Biography*, art. "Columbanus." (6) Bispham, *Columban — Saint, Monk, Missionary*, p. 19. (7) Jonas, *Vita Columbani*, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 87, pp. 1017, 1018. (8) *Ibid.*, vol. 87, p. 1018. (9) M'Clintock and Strong, *Cyclopedia*, art. "Gregory." (10) Draper, *History of the Intellectual Development of Europe*, p. 264. (11) Smith and Wace, *A Dictionary of Christian Biography*, art. "Columbanus." (12) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, pp. 7-14. (13) Thatcher and Schwill, *Europe in the Middle Ages*, p. 242. (14) *Ibid.*, p. 338. (15) Healy, *Insula Sanctorum et Doctorum*, pp. 374, 375.
- (16) Bispham, *Columban — Saint, Monk, Missionary*, p. 57. (17) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, p. 196. (18) Thatcher and Schwill, *Europe in the Middle Ages*, p. 93. (19) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, p. 12. (20) *Ibid.*, p. 10. (21) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, p. 47. (22) The writer took partic-

ular pains to visit the celebrated library at St. Gall, named in honor of Gallus, in order to inspect the Irish manuscripts still remaining there. The life and literary labors of St. Gall are worthy of the study of any student. (23) Beuzart, *Les Heresies*, pp. 6, 470. See the author's discussion in Chapters 6 and 15, entitled, "Vigilantius, Leader of the Waldenses," and "Early Waldensian Heroes," respectively. (24) Robinson, *Ecclesiastical Researches*, pp. 157, 158, 164, 165, 167. 26. (25) Healy, *Insula Sanctorum et Doctorum*, p. 377.

(26) Fitzpatrick, *Ireland and the Foundations of Europe*, p. 24. (27) The Catholic Encyclopedia, art., "Bobbio." (28) Stokes, *Celtic Church in Ireland*, p. 165. (29) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, p. 5. (30) *Ibid.*, p. 80. (31) Edgar, *The Variations of Popery*, pp. 181, 182. (32) *Epistles, of Pope Gregory I*, coil. 13, ep. 1, found in *Nicene and PostNicene Fathers*, 2d Series, vol. 13. (33) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 3, p. 49, note. (34) Hefele, *Conciliengeschichte*, vol. 3, p. 512, sec. 362. (35) Fitzpatrick, *Ireland and the Foundations of Europe*, p. 68. (36) Fitzpatrick, *Ireland and the Making of Britain*, p. 21.

Kapittel 14.

(1) *The Historians' History of the World*, vol. 21, p. 342. (2) Smith and Wace, *A Dictionary of Christian Biography*, art. "Columbanus." (3) Bispham, *Columban — Saint, Monk, Missionary*, p. 44. (4) Newman, *A Manual of Church History*, vol. 1, pp. 411, 413. (5) Thorndike, *History of Medieval Europe*, pp. 165, 166. (6) Fitzpatrick, *Ireland and the Foundations of Europe*, pp. 69, 70. (7) Rae, *The Syrian Church in India*, pp. 35-38. (8) Purchas, *His Pilgrimes*, vol. 1, p. 359. (9) Monastier, *A History of the Vaudois Church*, pp. 11, 12. (10) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 3, p. 49, note 1. (11) Ebrard, *Bonifatius, der Zerstorer des Columbanischen Kitchentums auf dem Festlande*, p. 213. (12) Fitzpatrick, *Ireland and the Foundations of Europe*, pp. 18, 162-164. (13) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 3, p. 48. (14) *Ibid.*, vol. 3, p. 49. (15) Bower, *The History of the Popes*, vol. 2, pp. 23, 24. (16) Zimmer, *The Irish Element in Medieval Culture*, p. 35. (17) Ebrard, *Bonifatius, der Zerstorer des Columbanischen Kirchentums auf dem Festlande*, p. 127. (18) *Ibid.*, pp. 127, 128. (19) *Ibid.*, pp. 130. (20) *Ibid.*, pp. 130-133. (21) *Ibid.*, pp. 197, 199. (22) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, pp. 188, 189. (23) Butler, *Lives of the Saints*, vol. 6, p. 77.

(24) Dowling, *The History of Romanism*, pp. 166, 167. (25) *Ibid.*, pp. 168, 169. (26) Milman, *History of Latin Christianity*, vol. 2, pp. 215, 216. (27) *Ibid.*, vol. 2, p. 220. (28) See the author's discussion in Chapter 7, entitled, "Patrick, Organizer of the Church in the Wilderness in Ireland." (29) Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 23, p. 73. (30) Gilly, *Waldensian Researches*, pp. 95, 96. (31) Dowling, *The History of Romanism*, p. 181. (32) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 10, pt. 2, ch. 1, pars. 1, 4. (33) Wylie, *The History of Protestantism*, vol. 1, p. 34.

(34) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 218. (35) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 54, pars. 2, 7. (36) Faber, *The Ancient Vallenses and Albigenes*, pp. 37, 56. (37) *Ibid.*, p. 65. (38) Green, *A Handbook of Church History*, p. 508. (39) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 13, p. 2, ch. 2, par. 26. (40) Jones, *The History of the Christian Church*, vol. 2, p. 93. (41) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 4, pp. 275, 276. (42) Leger, *Historie Generale des Eglises Vaudoises*, bk. 1, p. 167. (43) McCabe, *Cross and Crown*, p. 32.

Kapittel 15.

(1) Benedict, *A General History of the Baptist Denomination*, vol. 1, pp. 112, 113. (2) Mackintosh, *History of England*, vol. 1, p. 321, found in Lardner's *Cabinet Encyclopedia*. (3) Bompiani, *A Short History of the Italian Waldenses*, p. 9. (4) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 2, cent. 7, pt. 2, ch. 2, par. 2. (5) Morland, *The Church of the Piedmont*, pp. 16, 17. (6) Voltaire, *Additions to Ancient and Modern History*, vol. 29, pp. 227, 242. (7) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, 5th Period, sec. 4, p. 605. (8) Muston, *The Israel of the Alps*, vol. 2, p. 406. (9) See the author's discussion in Chapter 6, entitled, "Vigilantius, Leader of the Waldenses." (10) Saccho, *Contra Waldenses*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 25, p. 264. (11) Nolan, *The Integrity of the Greek Vulgate*, Preface, p. 17. (12) Gordon, "World Healers," pp. 237, 238. (13) *The Catholic Encyclopedia*, art. "Milan." (14) See the author's discussion in Chapter 10, entitled, "How the Church was Driven into the Wilderness." (15) Ayer, *A Source Book for Ancient Church History*, pp. 596, 597. (16) Allix, *The Ancient Churches of Piedmont*, p. 33. (17) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 45, par. 18. (18) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 9, pt. 2, ch. 5, par. 4, note 5. (19) Pilchdorffius, *Contra Pauperes de Lugduno*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 25, p. 300; also, Robinson, *Ecclesiastical Researches*, p. 303. (20) Bossuet, *Variations of the Protestant Churches*, vol. 2, p. 67. "The fact is, in Gretser's time, the general name of the Vaudois was given to all sects separate from Rome ever since the eleventh or twelfth century down to Luther's days." See also Robinson, *Ecclesiastical Researches*, p. 56. (21) See the author's discussion in Chapter 6, entitled, "Vigilantius, Leader of the Waldenses." (22) Mezeray, *Abrege Chronologique de L'Histoire de France*, vol. 1, p. 244, also Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 8, pt. 2, ch. 3, par. 14; also note 29. (23) See the author's discussion in Chapter 21, entitled, "Adam and the Church in China." (24) Robinson, *Ecclesiastical Researches*, pp. 99, 106, 440, 441, 445, 446; Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 218. (25) This accuser was Jonas, bishop of Orleans. (26) Claude, *Epistle to Abbot Theodimir*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 14, p. 197. (27) *Dungali Responsa*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 14, pp. 201-216. (28) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 9, pt. 2, ch. 3, par. 17, note 24.

(29) This book was *De Corpore et Sanguine Domini* (On the Body and Blood of Christ), by Paschasius Radbertus. (30) Limborch, *The History of the Inquisition*, vol. 1, p. 42. (31) Usually attributed to Isidore Mercator, a fictitious person formerly erroneously identified with Isidore of Seville, Spain. (32) Bethuensis, *Liber Antihaeresis*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 24, p. 1572. (33) Pilchdorffius, *Contra Haerisin Waldensium Tractatus*, ch. 1, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 25, p. 278. (34) Damian, *Opuscula*, *Opusculum* 18, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 145, p. 416. (35) Such as Bishop Otto (d'Achery, *Spicilegium*, vol. 1, pp. 434, 435, 1723 ed.) of Vercelli of northern Italy, who in 945 complained of Separatists in his own province, also Bishop Rudolphus (*Spicilegium*, vol. 2, p. 702) of Trom, Belgium, about 1125, who called the Dissenters “inveterate.” “Inveterata haeresi de corpore et sanguine Deo.”

(36) (a) Adolphus Glaber; (b) John of Fleury; (c) The Acts of the Council; (d) An History of Aquitaine. (37) Says George S. Faber: “Through a space of eight hours the examination was prolonged. And the same men, we are assured, in the course of the same scrutiny, confessed: that They believed in one God, that They believed in two Gods, and yet that They believed in no God; that They asserted one God in heaven to be the Creator of all things, that They asserted the material world and the spiritual world to have been severally created by two Gods, and yet that They asserted the entire world both material and spiritual to have never been created at all but to have existed without any Creator from all eternity: that They totally denied a future state of rewards and punishments, and yet that Their assured confidence in an everlasting state of future glory and joy celestial was such as to make them face without shrinking the most terrible of all deaths!” — *The Ancient Vallenses and Albigenses*, page 146.

(38) d'Achery, *Spicilegium*, vol. 1, pp. 604-606. (39) *Ibid.*, vol. 1, pp. 607, 608. (40) The Catholic Encyclopedia, art. “Toulouse.” (41) De Vaux Cemay, *Historia Albigensium*, ch. 1, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 213, pp. 545, 546. (42) Benedict, *A General History of the Baptist Denomination*, vol. 1, pp. 112, 121. (43) Matthew of Westminster, *The Flowers of History*, vol. 2, p. 15. (44) Quoted in Gordon, “World Healers,” p. 470. (45) Bower, *The History of the Popes*, vol. 2, p. 258; also, note 2, 1845 ed. (46) *Responsa Nicolai Papae I ad Consulta Bulgarorum*, *Responsum* 10, found in Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 15, p. 406, also to be found in Hefele, *Conciliengeschichte*, vol. 4, sec. 478. (47) Migne, *Patrologia Latina*, vol. 145, p. 506; also, Hergenroether, *Photius*, vol. 3, p. 746. The Nazarenes were a Christian denomination.

(48) Neale, *A History of the Holy Eastern Church*, General Introduction, vol. 1, p. 731. (49) Damian, *Opuscula*, *Opusculum* 5, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 145, p. 90. (50) McClintock and Strong, *Cyclopedia*, art. “Patarenes.” (51) Allix, *The Ancient Churches of Piedmont*, pp. 121, 122. (52) “Nearly the whole form of the Latin church

therefore, was changed by this pontiff; and the most valuable rights of councils, of bishops, and of religious societies, were subverted, and transferred over to the Roman pontiff. The evil however was not equally grievous in all the countries of Europe; for in several of them, through the influence of different causes, some shadow of pristine liberty and customs was preserved. As Hildebrand introduced a new code of ecclesiastical law, he would have introduced also a new code of civil law, if he could have accomplished fully his designs. For he wished to reduce all kingdoms into fiefs of St. Peter, i.e., of the Roman pontiffs; and to subject all causes of kings and princes, and the interests of the whole world, to the arbitrament of an assembly of bishops, who should meet annually at Rome." Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 11, pt. 2, ch. 2, par. 10.

(53) Muston, *The Israel of the Alps*, vol. 1, pp. 3, 14, note 1. (54) See Peter of Cluny, *Tractatus Contra Petrobrussianos*, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 189, pp. 720-850. (55) White, *Bishop of Eli, A Treatise on the Sabbath Day*, p. 8, found in Fisher, *Tracts on the Sabbath*. (56) Gui, *Manuel d' Inquisiteur*, vol. 1, p. 57. Pope Innocent III was the inspiring force in legalizing the Inquisition; Dominic became its founder; Francis dragged the unoffending evangelicals to its prisons; but Bernard Gui drew up the processes of condemning and of afflicting the victims. (57) "Dicti sunt et Insabbata-ti: non 'quod nullum festum colerent' ut opinatus est Johannes Massonus, nec quod in Sabbato Colendo Judaizarent, ut multi putabant," wrote Ussher, *Gravissimae Quaestio-nis de Christianarum Ecclesiarum Successione*, ch. 8, par. 4.

(58) Gretzer, *Praeloquia in Triadem Scriptorum Contra Valdensem Sectam*, found in *Maxima Bibliotheca Vetricum Patrum*, vol. 24, pp. 1521, 1522. (59) Robinson, *Ecclesi-astical Researches*, p. 304. (60) *Ibid.*, pp. 322, 323. (61) Peter of Cluny, *Tractatus Contra Petrobrussianos*, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 189, pp. 720-850. (62) *Ibid.*, vol. 189, p. 723. (63) Bernard of Clairvaux, *Epistle 241 (A.D. 1147) to Hildefonsus*, Count of St. Eloy, found in Eales, *The Works of St. Bernard*, vol. 2, pp. 707, 708. (64) Bernard of Clairvaux, *Sermon 66, on the Canticles*, found in Eales, *The Works of St. Bernard*, vol. 4, pp. 388, 400 — 403. (65) Mezeray, *Abrege Chronologique de L'Histoire de France*, vol. 2, pp. 654-657. (66) Genebrard, *Sacred Chronology*. See Allix, *Remarks Upon the Ecclesiastical History of the Ancient Church of the Albigenses*, p. (67) Bower, *The History of the Popes*, vol. 2, p. 456. (68) *Ibid.*, vol. 2, p. (69) *Ibid.*, vol. 2, pp. 470, 471. (70) Bower, *The History of the Popes*, vol. 2, p. 471. (71) Milman, *History of Latin Christianity*, vol. 3, p. 281. (72) Allix, *Remarks Upon the Ecclesiastical History of the Ancient Church of the Albigenses*, p. 117. (73) *The Annals of Roger de Hoveden*, trans-lated from the Latin by Riley, vol. 1, p. 502.

Kapittel 16.

(1) Arnaud, *The Glorious Recovery by the Vaudois*, Preface by the author, p. xiv. (2) Benedict, *A General History of the Baptist Denomination*, vol. 1, p. 112. (3) Gilly,

Waldensian Researches, p. 39; Jones, *The History of the Christian Church*, vol. 2, p. 6; Robinson, *Ecclesiastical Researches*, p. 178. (4) Muston, *The Israel of the Alps*, vol. 2, p. 448. (5) Bompiani, *A Short History of the Italian Waldenses*, pp. 56, 57. (6) Muston, *The Israel of the Alps*, vol. 1, p. 36. (7) McCabe, *Cross and Crown*, p. 32, also Perrin, *History of the Ancient Christians*, pp. 47, 48. (8) Mornay, *The Mysterie of Iniquitie*, p. 354. (9) Wylie, *The History of Protestantism*, vol. 1, pp. 29, 30. (10) Nolan, *The Integrity of the Greek Vulgate*, pp. 88, 89. (11) Allix, *The Ancient Churches of Piedmont*, p. 37. (12) Warner, *The Albigensian Heresy*, vol. 1, p. 12. (13) Henderson, *The Vaudois*, pp. 248, 249. (14) In a famous library in Dublin, Ireland, the writer saw one of the four extant copies of this Waldensian Bible.

(15) Bompiani, *A Short History of the Italian Waldenses*, pp. 2, 3. (16) Muston, *The Israel of the Alps*, vol. 1, p. 52. (17) *Ibid.*, vol. 2, p. 448. (18) Thompson, *The Papacy and the Civil Power*, p. 416. (19) Gilly, *Waldensian Researches*, p. 76. (20) Edgar, *The Variations of Popery*, pp. 51, 52. (21) Perrin, *Luther's Forerunners*, pt. 2, pp. 1, 2. (22) Mornay, *The Mysterie of Iniquitie*, p. 392. (23) McCabe, *Cross and Crown*, p. 37. (24) Monastier, *A History of the Vaudois Church*, pp. 83, 84. (25) Mornay, *The Mysterie of Iniquitie*, p. 449. (26) Muir, *The Arrested Reformation*, p. 3. (27) *The United States Catholic Magazine*, Index to vol. 4, 1845, pp. 233, 234. (28) *The United States Catholic Magazine*, Index to vol. 4, 1845, p. 233.

(29) Socrates, *Ecclesiastical History*, b. 5, ch. 22, found in *Nicene and PostNicene Fathers*, 2d Series, vol. 2. (30) Sozomen, *Ecclesiastical History*, b. 7, ch. 19, found in *Nicene and PostNicene Fathers*, 2d Series, vol. 2. (31) Robinson, *Ecclesiastical Researches*, p. 180. It should be noted that some church historians place the date of the Council of Elvira at A.D. 324; among these is Michael Geddes, an eminent authority on Spanish church history. (32) "Errorum placuit corrigi, ut omni Sabbati die superpositiones celebremus." Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 2, p. 10. (33) See the author's discussion in Chapter 20, entitled, "The Great Struggle in India," pp. 311-314. (34) Robinson, *Ecclesiastical Researches*, p. 299. (35) *Ibid.*, p. 302. (36) *Ibid.*, p. 310. (37) The writer had the privilege of visiting Sabadell many years ago, and assisting in the baptism of Christian converts. (38) Robinson, *Ecclesiastical Researches*, pp. 319-321. (39) Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 13, p. 852. (40) *Responsa Nicolai Papae I ad Consulta Bulgarorum*, *Responsum* 10, found in Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 15, p. 406. (41) Allix, *The Ancient Churches of Piedmont*, p. 154. (42) Benedict, *A General History of the Baptist Denomination*, vol. 2, p. 414. (43) Blair, *History of the Waldenses*, vol. 1, p. 220. (44) Warner, *The Albigensian Heresy*, vol. 1, p. 15. (45) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 218. (46) Gilly, *Waldensian Researches*, p. 98, note 2. (47) *Marianae, Praefatio in Lucam Tudensem*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 25, p. 190.

(48) Gui, Manuel d' Inquisiteur, vol. 2, p. 158. (49) Du Cange, Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis, art. "Sabatati." (50) Geddes, Miscellaneous Tracts, vol. 2, p. 26. (51) Whishaw, Arabic Spain, pp. 19, 20, also Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 3, cent. 11, pt. 2, ch. 4, par. 1. (52) Geddes, Miscellaneous Tracts, vol. 2, p. 71. (53) Robinson, Ecclesiastical Researches, pp. 271,272. (54) Quoted by Dr. Jacob Gretzer, Opera Omnia, vol. 12, pt. 2, p. 11. 55. (55) Gilly, Waldensian Researches, pp. 102, 103. (56) Der Blutige Schau-Platz, Oder Martyrer Spiegel der Taufs Gesinnten, b. 2, pp. 30,31. (57) Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 4, cent. 16, sec. 3, pt. 2, ch. 3, par. 2. (58) Lamy, The History of Socianism, p. 60. (59) Favyn, Histoire de Navarre, pp. 713-715. (60) Cox, The Literature of the Sabbath Question, vol. 1, p. 257. (61) See Lewis, A Critical History of Sabbath and Sunday, pp. 211,212. (62) Cox, The Literature of the Sabbath Question, vol. 2, pp. 201,202. (63) Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 4, cent. 16, sec. 3, pt. 2, ch. 2, par. 25. (64) M'Clintock and Strong, Cyclo-pedia, art. "Waldenses." (65) Gibbons, The Faith of Our Fathers, p. 111, 63d ed.; p. 86, 76th ed. (66) Notes on Revelation 14.

Kapittel 17.

(1) Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 47, par. 30. (2) Foakes-Jackson, The History of the Christian Church, p. 184. (3) Foakes-Jackson, The History of the Christian Church, pp. 184, 185. (4) Newman, A Manual of Church History, vol. 1, p. 296.

(5) O'Leary, The Syriac Church and Fathers, pp. 83, 84. (6) Wigram, Introduction to the History of the Assyrian Church, p. 167. (7) Edgar, The Variations of Popery, p. 62. (8) Before the writer visited the bishop of the cathedral in Trichur, India, he had been informed that it was a Nestorian church. When, however, he sat at the table with the bishop, this official declared that not only he but all the directors belonging to his denomination rejected the name Nestorian. (9) O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 46. (10) Milman, The History of Christianity, vol. 2, pp. 248, 249. (11) Adeney, The Greek and Eastern Churches, pp. 496, 497. (12) Gordon, "World Healers," pp. 231, 232. (13) Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, p. 302. (14) Ibid., vol. 9, p. 303. (15) Wigram, Introduction to the History of the Assyrian Church, p. 227. (16) Humboldt, Cosmos: A Sketch of a Physical Description of the Universe, vol. 2, p. 208.

(17) Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, pp. 304, 305. (18) Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, p. 316. (19) Ibid., vol. 9, p. 317. (20) Gordon, "World Healers," p. 146. (21) Buchanan, Christian Researches in Asia, pp. 141, 142. (22) Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 459. (23) Yule, The Book of Ser Marco Polo, vol. 2, pp. 407-409, with notes. (24) Saeki, The Nestorian Monument in China, p. 105. (25) Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's

Library, vol. 9, p. 341.

(26) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 47, par. 30. (27) Wigram, *Introduction to the History of the Assyrian Church*, p. 199. (28) *Ibid.*, p. 200. (29) *Ibid.*, p. 201. (30) *Ibid.*, p. 202. (31) Wigram, *Introduction to the History of the Assyrian Church*, pp. 202, 203. (32) *Ibid.*, pp. 203, 204. (33) Wigram, *Introduction to the History of the Assyrian Church*, pp. 204-207. (34) Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 2, p. 409, note 2; also Gordon, "World Healers," p. 466. (35) *Realencyclopädie für Protestantische Theologie und Kirche*, art. "Nestorianer"; also, Bower, *The History of the Popes*, vol. 2, p. 258, note 2. (36) Couling, *The Luminous Religion*, p. 44. (37) When the writer was in Beyrouth, Syria, he visited the Jacobite bishop. A series of questions were asked the church leader regarding his people and their history. The last remark of the bishop was that his church had anathematized Nestorius. He admitted that the Papacy had anathematized the Jacobites. (38) Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, p. 37. (39) Gibbon, *The Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 47, par. 28. (40) Edgar, *The Variations of Popery*, pp. 60-67.

Kapittel 18.

(1) Grant, *The Nestorians, or the Lost Tribes*, p. 72. (2) Wishard, *Twenty Years in Persia*, p. 18. (3) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 50, 51. (4) Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, pp. 30, 31.

(5) Schaff, *History of the Christian Church*, vol. 3, pp. 731, 732, note 2. (6) Yohannan, *The Death of a Nation*, p. 102. (7) Vambéry, *History of Bokhara*, p. 32; also p. 89, note 2. (8) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 2, p. 183, note; Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 116-118; Schaff, *History of the Christian Church*, vol. 3, pp. 732, 732, note; Draper, *History of the Intellectual Development of Europe*, pp. 290, 291. (9) Buchanan, *Christian Researches in Asia*, pp. 146, 147. (10) Among all the memorials which still remain to revive the glorious centuries of the Church of the East, this stone, which it was the privilege of the writer to study and to photograph, attracts the greatest attention. (11) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, p. 306. (12) *Ibid.*, vol. 9, p. 306.

(13) *Ibid.*, vol. 9, p. 306. (14) *Ibid.*, vol. 9, p. 307. (15) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, pp. 307, 308. (16) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 10, p. 466. (17) O'Leary, *The Syriac Church and Fathers*, p. 113. (18) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 10, p. 113. (19) Abul Faraj, *Chronography*, vol. 1, p. 354. (20) Vambéry, *History of Bokhara*, pp. 137, 138. (21) Pott, *A Sketch of Chinese History*, p. 81. (22) Huc, *Christianity in China, Tartary, and Thibet*, vol. 1, p. 129. (23) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, p. 312. (24) Abul Faraj, *Chronography*, vol. 1, p. 398.

(25) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, p. 315. (26) Rockhill, *The Journey of William of Rubruck*, pp. 109, 110. (27) *Ibid.*, pp. 141, 142. (28) *Ibid.*, p. 168. (29) See Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 4, pp. 46-50. (30) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 12, pt. 1, ch. 1, par. 7, note 12. (31) M'Clintock and Strong, *Cyclopedia*, art. "Nestorians." (32) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 47, par. 31. (33) D'Orsey, *Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa*, pp. 232, 233. (34) Etheridge, *The Syrian Churches*, p. 89. (35) Schaff-Herzog, *The New Encyclopedia of Religious Knowledge*, art. "Nestorians"; also, *Realencyclopaedie fur Protestantische Theologie und Kirche*, art. "Nestorianer." (36) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 47, par. 38. (37) Geddes, *The Church History of Ethiopia*, pp. 87, 88. (38) *Ibid.*, pp. 311, 312. (39) Purchas, *His Pilgrimes*, vol. 8, p. 73. (40) Abudacnus, *Historia Jacobitarum*, pp. 118, 119. (41) Ross, *Religions of the World*, p. 493.

Kapittel 19.

(1) Rae, *The Syrian Church in India*, pp. 196, 197. (2) Eusebius, *Ecclesiastical History*, b. 3, ch. 1, found in *Nicene and PostNicene Fathers*, 2d Series, vol. 1. (3) When the writer visited Miramon in the kingdom of Travancore in southern India, where the largest camp meeting in the world is annually held, the St. Thomas Christians enthusiastically pointed out the place where the apostle Thomas had built a church. "See," said they, "that farm over there? That farm is located on the spot where he secured his first converts." (4) Neale, *A History of the Holy Eastern Church*, vol. 1, General Introduction, p. 145. (5) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 10, pp. 447, 448. (6) Neale, *A History of the Holy Eastern Church*, vol. 1, General Introduction, p. 145. (7) Huc, *Christianity in China, Tartary, and Thibet*, vol. 1, pp. 17, 18.

(8) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 297. (9) D'Orsey, *Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa*, pp. 63, 64. (10) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 10, p. 90. (11) *Ibid.*, vol. 10, p. 94. (12) *The Catholic Encyclopedia*, art. "Thomas." (13) Couling, *The Luminous Religion*, pp. 7-10. (14) Burkitt, *Early Eastern Christianity*, p. 34. (15) *The Catholic Encyclopedia*, art. "Calendar." (16) Rae, *The Syrian Church in India*, pp. 70-72. (17) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 47, par. 31. (18) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 10, p. 440. (19) Keay, *A History of the Syrian Church in India*, p. 17. (20) Buchanan, *Christian Researches in Asia*, pp. 126, 127. (21) *Ibid.*, p. 140. (22) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 10, p. 459.

(23) Mingana proves that as early as A.D. 225 there existed large bishoprics or conferences of the Church of the East stretching from Palestine to, and surrounding, India. In 370 Abyssinian Christianity (a Sabbathkeeping church) was so popular that its famous

director, Musaeus, traveled extensively in the East promoting the church in Arabia, Persia, India, and China. In 410 Isaac, supreme director of the Church of the East, held a world council, — stimulated, some think, by the trip of Musaeus, — attended by eastern delegates from forty grand metropolitan divisions. In 411 he appointed a metropolitan director for China. These churches were sanctifying the seventh day, as can be seen by the famous testimonies of Socrates and Sozomen, Roman Catholic historians (c. A.D. 450), that all the churches throughout the world sanctified Saturday except Rome and Alexandria, which two alone exalted Sunday.

A century later (c. A.D. 540) Cosmas, the celebrated world traveler, a member of the great Church of the East, testified to the multiplied number of churches of his faith he had seen in India and central Asia and to those he had learned about in Scythia and China. We wrote in previous pages of the Sabbathkeeping Irish, Scottish, Welsh, and English Churches in the British Isles during these same centuries and down to 1200. We dwelt upon the Paulicians, Petrobrusians, Passagians, Waldenses, Insabbatati, as great Sabbathkeeping bodies of Europe down to 1250. We wrote of the sabbatarians in Bohemia, Transylvania, England, and Holland between 1250 and 1600, as authenticated by Cox, Jones, Allix, and William of Neuburg.

We have mentioned the innumerable Sabbath-keeping churches among the Greeks, Abyssinians, Armenians, Maronites, Jacobites, Scythians, and the great Church of the East (also from A.D. 1250 to 1600) with supporting evidence from competent authorities. The doctrines of all these Sabbathkeeping bodies throughout the centuries were comparatively pure, and the lives of their members were simple and holy. They were free from the unscriptural ceremonies which arose from the following of tradition. They received the Old Testament, and the whole Bible was their authority. (24) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 10, p. 460.

(25) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 10, p. 462. (26) *Ibid.*, vol. 10, p. 462. (27) Komroff, *The Travels of Marco Polo*, p. 311. (28) Major, *India in the Fifteenth Century*, *Travels of Nicolo Conti*, p. 20. (29) Rae, *The Syrian Church in India*, p. 155. (30) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, pp. 520, 521. (31) Two of these plates were shown to the author by Mar Thomas (the word "Mar" is their title for clergy of official rank), supreme head of the St. Thomas Christians, in his church headquarters at Tiruvalla, Travancore. The other three plates, now in possession of the leader of the Jacobites at Kottayam, could not be seen as he was absent from the church at the time of my visit. (32) Hunter, *The Indian Empire*, p. 240. (33) Neale, *A History of the Holy Eastern Church*, vol. 1, General Introduction, p. 148. (34) Smith, *The Oxford History of India*, p. 300. (35) Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 2, p. 427. (36) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 10, p. 487. (37) Major, *India in the Fifteenth Century*, *Travels of Nicolo Conti*, p. 7. (38) *Ibid.*, p. 33. (39) Temple, *The Itinerary of Ludovico di Varthema of*

Bologna From 1502 to 1508, pp. 59, 60. (40) Ibid., pp. 79, 80. (41) Ibid., Preliminary Discourse, p. lxix.

Kapittel 20.

(1) Rae, *The Syrian Church in India*, p. 200. (2) Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 4, cent. 16, sec. 3, pt. 1, ch. 1, pars 10-12. (3) Hunter, *A Brief History of the Indian People*, p. 151. (4) D'Orsey, *Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa*, p. 5. (5) Ibid., pp. 30, 31. (6) Kaye, *Christianity in India*, reviewed in *Dublin University Magazine*, vol. 54, p. 340. (7) Froude, *The Council of Trent*, pp. 174, 175; Muir, *The Arrested Reformation*, pp. 152, 153, also M'Clintock and Strong, *Cyclopaedia*, art. "The Council of Trent." (8) Holtzmann, *Kanon und Tradition*, p. 263. (9) Pallavicini, *Histoire du Concile de Trente*, vol. 2, pp. 1031, 1032. (10) D'Orsey, *Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa*, p. 163.

(11) Dellon, *Account of the Inquisition at Goa*, p. 8; p 23, 1815 ed. (12) Buchanan, *Christian Researches in Asia*, pp. 169-172. (13) Dellon, *Account of the Inquisition at Goa*, pp. 41, 42. (14) Rae, *The Syrian Church in India*, pp. 217, 218. (15) Ibid., p. 238. (16) D'Orsey, *Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa*, p. 190. (17) D'Orsey, *Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa*, p. 193. (18) D'Orsey, *Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa*, pp. 215, 216. (19) D'Orsey, *Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa*, p. 228. (20) Geddes, *The Church History of Malabar*, pp. 116, 117. (21) Rae, *The Syrian Church in India*, p. 201. (22) Geddes, *The Church History of Malabar*, p. 357. (23) Geddes, *The Church History of Malabar*, pp. 357, 358.

(24) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 1, p. 295. (25) Victorinus, *On the Creation of the World*, found in *Ante-Nicene Fathers*, vol. 7, p. 342. (26) Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 1, p. 296. (27) Yeates, *East Indian Church History*, p. 72. (28) Purchas, *His Pilgrimes*, vol. 1, pp. 351-353. (29) *Epistles of Gregory I*, coil. 13, ep. 1, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2d Series, vol. 13. (30) Buchanan, *Christian Researches in Asia*, p. 266 (31) Green, *A Short History of the English People*, b. 6, pt. 2, ch. 6, par. 26. (32) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 530.

Kapittel 21.

(1) Rawlinson, *The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World*, vol. 2, p. 444. (2) See Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 54, 171, 231, 265; also, Gordon, "Worm Healers," pp. 134, 181-183, 285, 476. (3) Sansom, *Japan*, pp. 80, 81; Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 3. (4) Sansom, *Japan*, pp. 81-84. (5) It was the writer's privilege to examine the stone firsthand, having made an airplane trip there for that purpose. We took particular pains to take pictures of this renowned memorial and to study the city with its surrounding country. (6) Saeki, *The Nestorian Monument in*

China, pp. 14, 15. (7) Huc, *Christianity in China, Tartary, and Thibet*, vol. 1, pp. 45, 46. (8) Gordon, "World Healers," p. 147. (9) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 175. (10) Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 191, note 1.

(11) *Ibid.*, vol. 1, p. 191; also Beal, *Buddhists' Records of the Western World*. (12) Monier-Williams, *Indian Wisdom*, p. 49. (13) See the author's discussion in Chapter 2, entitled, "The Church in the Wilderness in Prophecy." (14) Sansom, *Japan*, p. 133. (15) Gordon, "World Healers," pp. 31, 32, 229. (16) *Ibid.*, p. 27. (17) Geikie, *Hours With the Bible*, vol. 6, p. 383, note 1; *Old Testament Series on Isaiah 49:12*; *Encyclopedia Britannica*, 9th and 11th eds., art. "China"; M'Clatchie, "The Chinese in the Plain of Shinar," *Journal of the Royal Asiatic Society*, vol. 16, pp. 368-435. (18) Pott, *A Sketch of Chinese History*, 3d ed., p. 2. (19) Lacouperie, *Western Origin of Early Chinese Civilisation*, pp. 9, 12.

(20) Gordon, "World Healers," p. 54. (21) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 39, 40. (22) The attendant at the "forest of tablets" in Changan showed the writer a stone slab with a face carved upon it which, he claimed, was believed to be the face of the apostle Thomas. (23) Arnobius, *Against the Heathen*, found in *Ante-Nicene Fathers*, vol. 6, p. 438. (24) Smith, *The Oxford History of India*, p. 122. (25) Forsythe, *Journal of the Royal Geographic Society*, vol. 47, p. 2. (26) Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 192, note. (27) Johnson, *Journal of the Royal Geographical Society*, vol. 37, p. 5. (28) Quatremere, *Notices des Manuscrits*, vol. 14, pp. 476, 477. (29) Rawlinson, *The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World*, vol. 2, p. 444. (30) M'Clatchie, *Notes and Queries on China and Japan* (edited by Dennys), vol. 4, Nos. 7, 8, pp. 99, 100. (31) Finn, *The Jews in China*, p. 23. (32) M'Clatchie, *A Translation of the Confucian Classic of Change*, p. 118.

(33) Harlez, *Le Yih-King: A French Translation of the Confucian Classic on Change*, p. 72. Translated by this author from a French version (using the important footnote of M. de Harlez). Many translators of the Chinese render the "culminating day" differently. Most all agree, some at length, that this section of the Yih-King, the oldest Chinese book, is a glorification of the seventh day as the symbol of returning or success. The influence of this glorification determined the customs of kings, merchants, and landed possessors. (34) Renan, *Histoire General et Systeme Compare des Langues Semitiques*, p. 291. (35) Smith, *The Oxford History of India*, p. 129. (36) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 41, 42. (37) *Ibid.*, p. 43. (38) Lloyd, *The Creed of Half Japan*, p. 194, note. (39) Gordon, "World Healers," p. 54. (40) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 162, 255; see also pp. 186, 187.

(41) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 70, 71. (42) Li Ung Bing, *Outlines of Chinese History*, pp. 50, 51. (43) Sansom, *Japan*, p. 111. (44) Huc, *Christianity in China, Tartary, and Thibet*, vol. 1, pp. 167, 221. (45) Cable and French, *Through Jade Gate and Central Asia*, pp. 136-138. See Gordon, "World Healers," for a study of the

idolatry of Buddhism. (46) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 175. (47) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, pp. 325, 338. (48) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, pp. 308-310. (49) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 47, note 118.

Kapittel 22.

(1) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 42, 43. (2) Montgomery, *The History of Yaballaha III*, p. 11. (3) Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, p. 312, note 1. (4) Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, p. 45. (5) Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, p. 1. (6) Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, pp. 45, 46. (7) Cable and French, *Through Jade Gate and Central Asia*, p. 133. (8) Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 192. (9) Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 182. (10) Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, p. 47. (11) *Ibid.*, p. 139. (12) Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 47, par. 30. (13) Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, pp. 140, 141. (14) See the author's discussion in Chapter 19, note 27, and in Chapter 21. (15) Komroff, *The Travels of Marco Polo*, p. 29. (16) Komroff, *The Travels of Marco Polo*, pp. 16, 17. (17) Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 187. (18) *Ibid.*, vol. 1, p. 203. (19) *Ibid.*, vol. 1, p. 212. (20) *Ibid.*, vol. 1, p. 217. (21) *Ibid.*, vol. 1, p. 219. (22) *Ibid.*, vol. 1, p. 274. (23) Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 281. (24) *Ibid.*, vol. 1, p. 284. (25) *Ibid.*, vol. 1, p. 285. (26) *Ibid.*, vol. 2, p. 66. (27) *Ibid.*, vol. 2, p. 154, and note 2.

(28) Various known as Tamerlane, Timor, or Timour. (29) *Encyclopedia Britannica*, 9th ed., art. "Timur." (30) Malcolm, *History of Persia*, vol. 1, pp. 471, 472; pp. 301, 302, 1829 ed. (31) Malcolm, *History of Persia*, vol. 1, pp. 471, 472; pp. 306, 307, 1829 ed. (32) Herrmann, *Atlas of China*, p. 46. (33) Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, pp. 191, 192. (34) Johnson, *Journal of the Royal Geographical Society*, vol. 37, p. 5. (35) Hedin, *Central Asia and Tibet*, vol. 2, pp. 112-120. (36) *Ibid.*, vol. 2, pp. 134, 135. (37) Hunter, *The Indian Empire*, p. 240. (38) Gordon, "World Healers," p. 481.

(39) Huc, *Christianity in China, Tartary, and Thibet*, vol. 2, chs. 3, 4. (40) *Ibid.*, vol. 2, pp. 235, 317; p. 292, 1857 ed. (41) *Ibid.*, vol. 2, pp. 265, 266. (42) *Ibid.*, vol. 2, p. 230. (43) Wall, *Ancient Orthography of the Jews*, vol. 2, p. 160. (44) *Ibid.*, vol. 2, pp. 159, 160. (45) Kircher, *La Chine*, pp. 10, 11, also Wall, *Ancient Orthography of the Jews*, vol. 2, p. 160. (46) Wall, *Ancient Orthography of the Jews*, vol. 2, p. 163. (47) *Ibid.*, vol. 2, p. 162. (48) See the author's discussion in Chapter 9, entitled, "Papas, First Head of the Church in Asia." (49) Wall, *Ancient Orthography of the Jews*, vol. 2, pp. 185, 186. (50) *Ibid.*, vol. 2, pp. 200-245.

Kapittel 23.

(1) Sansom, *Japan*, p. 225. (2) Underwood, *Shintoism*, p. 18. (3) Underwood, *Shin-*

toism, pp. 14, 15. (4) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 145. (5) Gordon, "World Healers," p. 471, note 2; p. 481, note 4. (6) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 123. (7) Smith, *The Oxford History of India*, p. 55. (8) Reichelt, *Truth and Tradition in Chinese Buddhism*, p. 12. (9) See the author's discussion in Chapter 21, entitled, "Adam and the Church in China." (10) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 148. (11) *Ibid.*, p. 153. (12) Reichelt, *Truth and Tradition in Chinese Buddhism*, p. 41. (13) Lloyd, *The Creed of Half Japan*, pp. 203, 204. (14) Gordon, "World Healers," p. 38. (15) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 12. (16) Sansom, *Japan*, p. 223. (17) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 214. (18) Sansom, *Japan*, p. 223. (19) Anesaki, *Religious Life of the Japanese Peoples*, p. 58. (20) Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 2. (21) *Ibid.*, p. 148. (22) Reichelt, *Truth and Tradition in Chinese Buddhism*, p. 131. (23) Sansom, *Japan*, p. 223. (24) Sansom, *Japan*, p. 224. (25) Anesaki, *History of the Japanese Religions*, pp. 13, 14. (26) Griffis, *The Religions of Japan*, pp. 346-348. (27) *Ibid.*, p. 348. (28) Sansom, *Japan*, pp. 413-442. (29) Sansom, *Japan*, pp. 445. (30) Blair and Robertson, *The Philippine Islands*, vol. 1, p. 80. (31) *Ibid.*, vol. 1, p. 79, note 132.

Kapittel 24.

(1) Protestant Digest, April-May, 1941, p. 62. (2) See the author's discussion in Chapter 10, entitled, "How the Church Was Driven into the Wilderness." (3) Westcott and Hort, *The New Testament in the Original Greek*, vol. 2, p. 142. (4) Nolan, *The Integrity of the Greek Vulgate*, pp. 413, 414. (5) Armitage, *A History of the Baptists*, p. 318; Cox, *The Literature of the Sabbath Question*, vol. 2, pp. 201, 202. (6) Muir, *The Arrested Reformation*, p. 9. (7) Tyndale, *An Answer to Sir Thomas More's Dialogue*, b. 1, ch. 25, p. 97. (8) Stanley, *History of the Eastern Church*, p. 26. (9) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 363. (10) Hulme, *Renaissance and Reformation*, p. 178. (11) Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, pp. 527, 528. (12) Muir, *The Arrested Reformation*, p. 10. (13) Emory, *The Works of the Reverend John Wesley*, vol. 5, p. 688. (14) Sessler, *Communal Pietism Among Early Armenian Moravians*, p. 8. (15) Macaulay, *Critical, Historical, and Miscellaneous Essays and Poems*, vol. 5, pp. 482, 483. See also his essay, "Von Ranke." (16) Lehmann, "What Is Wrong with the Jesuits?" *Protestant Digest*, vol. 4, no. 1, Aug-Sept. 1941. (17) James Bryce, *The Holy Roman Empire*, pp. 295, 296. (18) Lacunza, *La Venida del Mesias en Gloria y Majestad*; see Urzua, *Las Doctrinas de P. Manuel Lacunza*. (19) Oliphant, *The Life of Edward Irving*, 6th ed., pp. 80, 82, 84, 405, 406. (20) Taylor, *The Voice of the Church on the Coming and Kingdom of the Redeemer*, pp. 342, 344. (21) *The Catholic Encyclopedia*, art. "Newman, John Henry." (22) White, *The Great Controversy Between Christ and Satan*, p. 644.

Bibliografi

Orginalkilder:

Abul Faraj, Gregory, *Chronography* (translated from the Syriac by Sir E.A. Wallis Budge), 2 vols., University Press, Oxford, 1932.

D'Achery, J. L. *Spicilegium*, 13 vols., ed. Of 1677; 3 vols., ed. Of 1723, Parisiis, apud Montalant.

Adamnan. *Life of Columba* (translated by Wentworth Huyshe), George Routledge & Sons, London, 1922.

Alanus De Insulis. *Contra Haereticos*, in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 210.

Annals of Roger de Hoveden, (The) (translated by H. T. Riley), 2 vols., London, 1853.

Annals of the Kingdom of Ireland by the Four Masters from Earliest Period to 1616 (edited by John O. Donovan), 7 vols., Dublin, 1851.

Ante-Nicene Fathers (English translation), Roberts and Donaldson, editors, 10 vols., Charles Scribner's Sons, New York, 1899.

Apollinaris Sidonius. *Epistolae*, in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 58.

Arnobius. *Against the Heathen*, in *Ante-Nicene Fathers*, vol. 6.

Athanasius. *Select Works and Letters* (English translation), in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2d. Series, vol. 4.

Bar Hebraeus, Gregory. *Chronicon Ecclesiasticum*, 3 vols. Abbeloos and Lamy, Paris, 1877.

Baronio, Caesare. *Annales Ecclesiastici*, 12 vols. Coloniae Agrippianae Sumptibus Ioannis Gymnici et Antonii Hierati, 1609.

Bede, Venerable. *Ecclesiastical History of England* (translated by Henry Bohn), London, 1847.

Bernard of Clairvaux. *Works* (translated by S.T. Eales), 4 vols., 1896.

Bonacursus. *Contra Haereticos*, in d'Achery, *Spicilegium*, vol. 1.

Damianus, Petrus. *Opuscula*, in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 452.

Der Blutige Schau-Platz, Oder Martyrer Spiegel der Taufs Gesinnten, Brudershaft Publishing House, Ephrata, Pa., 1749.

Du Cange, C. Du Fresne. *Glossarium Mediae et Enfimae Latinitatis*, 7 vols., ed. Of Henschel, Paris, 1840-50; 10 vols., ed. Of Fayre, 1883-87.

Ebrardus Bethuensis. *Liber Antihaeresis Maxima Bibliotheca*, vol. 25.

Ecbertus. *Contra Haereticos*, in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 195.

- Eusebius. Ecclesiastical History (English translation), in Nicene and PostNicene Fathers, 2d Ser. v. 1.
- Eusebius of Caesarea. Life of Constantine, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 1.
- Gregory I, Pope. Epistles (English translation), in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 13.
- Gretzer, J. Opera Omnia, 17 vols., Sumptibus J.C. Peez et F. Boder, 1734-41. Proloquia a Ebrardus Bethuensis, in Maxima Bibliotheca, vol. 24.
- Gui, Bernard. Manuel d' Inquisiteur, Traduit par G. Mollat, Paris, 1926.
- Haddon, A.W., and Stubbs, W. Councils and Ecclesiastical Documents Relating to Great Britain and Ireland, 4 vols., Oxford, 1869-78.
- Humbertus, S. R. E. Cardinalis. Adversus Graecorum Columnias, in Migne, Patrologia Latina, vol. 134.
- Jerome. Against Helvidius, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 6.
- Jerome. Against Jovinian, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 6.
- Jerome. Against Vigilantius, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 6.
- Jerome. Select Works and Letters, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 6.
- Jonas, Abbas Elnonensis. Vita Columbani, in Migne, Patrologia Latina, vol. 87.
- Labbe et Gabr., Philip Cosartii. Sacrosanta Concilia ad Regiam Editionem Exacta, Quae Nunc Quarta Parte Prodit Auctior, 16 vols., Lutetiae Parisiorum, 1671.
- Lucas Tudensis. De Altera Vita Fideique Controversiis Adversus Albigenisium, in Maxima Bibliotheca, vol. 25.
- Maigne D'Arnis, W. H. Lexicon Manuale/Scriptores Mediae et Infimae Latinitatis, Migne, Paris, 1866.
- Mansi, J. D. Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio, 31 vols., Florence and Venice, 1759-98. Reprint, Martin, J.B., and Petit, L. Paris, 1901 (in progress).
- Maxima Bibliotheca Veterum Patrum, 27 vols., apud Anissonios, Lugdunum, France, 1677.
- Michael the Syrian. Chronique de Michel le Syrien, Patriarche Jacobite d'Antioche (1166-99) (translated and edited by J. B. Chabot), 4 vols. and Index, Ernest Leroux, Paris, 1924.
- Migne, J. P. Patrologia Cursus Completus in Qua Prodeunt Patres Doctores Scriptorumque Ecclesia Latina, Series graeca, 161 vols. in 166 Do., Paris, 1857-66. Series latina,

221 vols., Paris, 1844-55. Index, 4 vols., 1862-64.

Nicene and Post-Nicene Fathers, edited by Philip Schaf and Henry Wace, 14 vols., The Christian Literature Co., Buffalo, 1886.

Origenes. Opera Omnia, in Migne, Patrologia Graeca, vols. 11-17.

Petri, Vallis Cernae. Historia Albigenisium, in Migne, Patrologia Latina, vol. 213.

Petrus Cluniacensis. Tractatus Contra Petrobrussianos, in Migne, Patrologia Latina, vol. 189.

Petrus de Pilchdorffius. Contra Haeresin Waldensium Tractatus, in Maxima Bibliotheca, vol. 25.

Pauperes (contra) de Lugduno, in Maxima Bibliotheca, vol. 25.

Recognitions of Clement, in Ante-Nicene Fathers, vol. 8. Rheims New Testament, translated 1582 into English from the Latin Vulgate, 1834.

Saccho, Reinerius. Contra Waldenses, in Maxima Bibliotheca, vol. 25.

Seven Oecumenical Councils, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 14.

Socrates. Ecclesiastical History, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 2.

Sozomen. Ecclesiastical History, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 2.

Sulpitius Severus. Sacred History, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 11.

Tertullian, An Answer to the Jews, in Ante-Nicene Fathers, vol. 3.

The Chaplet or De Corona, in Ante-Nicene Fathers, vol. 3. Apology, in Ante-Nicene Fathers, vol. 3.

Theoderet. Ecclesiastical History, in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 3.

Victorinus. On the Creation of the World (English translation), in Ante Nicene Fathers, vol. 7.

Bøker:

Abudacnus, Josephus. Historia Jacobitarum, Lugdunum Batavorum, J. Hasebroek, 1740. Notes by J. Nicholai.

Adamnan. Life of St. Columba (translated by Wentworth Huyshe), E.P. Dutton and Sons, New York, 1922.

Adams, George Burton. Civilization During the Middle Ages, rev. ed., Charles Scribner's Sons, New York, 1914.

Adeney, Walter F. The Greek and Eastern Churches, T. & T. Clark, Edinburgh, 1908.

Allgemeine Deutsche Biographie, 56 vols., Lilliencron and Wegele, Leipsig, 1875.

- Allix, Peter. Remarks Upon the Ecclesiastical History of the Ancient Church of the Albigenes, Richard Chiswell, London, 1692.
- Ancient Churches of Piedmont, Richard Chiswell, London, 1690.
- Anesaki, Masaharu. Religious Life of the Japanese Peoples, reprint from vol. 2, Tokyo, 1938.
- A History of the Japanese Religions, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., London, 1930.
- Armitage, Thomas. A History of the Baptists, Bryan Taylor and Company, New York, 1890.
- Arnaud, Henri. The Glorious Recovery by the Vaudois, John Murray, London, 1827.
- Asian Chronology, Maruzen & Co., Ltd., Tokyo, 1921.
- Ayer, Joseph Cullen. A Source Book for Ancient Church History, Charles Scribner's Sons, New York, 1926.
- Badger, G. P. The Nestorians and Their Rituals, 2 vols., London, 1852.
- Barnett, T. Ratcliffe. Margaret of Scotland: Queen and Saint, Oliver and Boyd, London, 1926.
- Beal, Samuel. Buddhists' Records of the Western World, 2 vols., Trubner & Co., London, 1884.
- Beattie, William. The Waldenses, George Virtue, London, 1838.
- Bellesheim, Alphons. History of the Catholic Church of Scotland, 4 vols., William Blackwood and Sons, London, 1887.
- Benedict, David. A General History of the Baptist Denomination, 2 vols., Lincoln and Edmonds, Boston, 1813.
- Bentley, John. Historical View of Hindu Astronomy, Smith, Elder and Co., London, 1825.
- Betham, Sir William. Irish Antiquarian Researches, W. Curry, Jr., and Co., Dublin, 1827.
- Beuzart, P. Les Heresies, Librairie Ancienne, Paris, 1912.
- Bidez, Joseph, and Cumont, Franz. Les Mages Hellenises, 2 vols., Paris, 1938.
- Bigg, Charles. The Origins of Christianity, Clarendon Press, Oxford, 1909.
- Bingham Joseph. The Antiquities of the Christian Church, 2 vols., Henry G. Bohn, London, 1850.

- Bispham, Clarence Wyatt. *Columban — Saint, Monk, Missionary*, E.S. Gorham, New York, 1903.
- Blackstone, Sir William. *Commentaries on the Laws of England*, J. B. Lippincott Company, Philadelphia, 1908.
- Blair, Adam. *History of the Waldenses*, 2 vols., Adam & Charles Black, Edinburgh, 1833.
- Blair, E. H., and Robertson, J. A. *The Philippine Islands (1493-1803)*, 55 vols., The A. H. Clark Co., Cleveland, Ohio, 1903.
- Bompiani, Sophia V. *Short History of the Italian Waldenses*, Hodder and Stoughton, 1897.
- Bossuet, Jacques Benigne. *Variations of the Protestant Churches*, D. and J. Sadlier, New York, 1845.
- Boswell, James. *The Life of Samuel Johnson*, 5 vols., George Routledge and Sons, London, 1885.
- Bower, Archibald. *The History of the Popes*, 3 vols., L. Johnson, Philadelphia, 1844-47.
- Bradley, Henry. *The Goths*, London, 1888; and G. P. Putnam's Sons, New York, 1891.
- Bryce, James. *The Holy Roman Empire*, Montgomery Ward and Company, Chicago, 1886.
- Buchanan, Claudius. *Christian Researches in Asia*, G. Sydney, London, 1812.
- Buckley, Theodore Alois. *Canons and Decrees of the Council of Trent*, George Routledge and Co., London, 1851.
- Budge, Sir E. A. Wallis. *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, Religious Tract Society, London.
- Bull, George Bishop. *Defence of the Nicene Faith (Defensio Fidei Nicaenae)*, 2 vols., John Henry Parker, Oxford, 1851.
- Bulletin of John Ryland's Library, 19 vols., University Press, Manchester, 1925, 1926.
- Bund, J. W. Willis. *The Celtic Church of Wales*, D. Nutt, London, 1897.
- Bunsen, Ernest De. *The Angel-Messiah of Buddhists, Essenes, and Christians*, Longmans, Green & Co., London, 1880.
- Burgon, John William. *The Revision Revised*, John Murray, London, 1883.
- Burgon, John William, And Miller, Edward. *The Traditional Text of the Holy Gospels*, George Bell and Sons, London, 1896.
- Burkitt, F. Crawford. *Early Eastern Christianity*, John Murray, London, 1904.

- Butler, Alban. *Lives of the Saints*, Edinburgh, 1799, and London, 1815, 1854.
- Butler, Howard Crosby. *Early Churches in Syria*, C. Dolman, Holland, 1929.
- Cable, Mildred, And French, Francesca. *Through Jade Gate and Central Asia*, Constable & Co., Ltd., London, 1927.
- Cadman, S. Parkes. *The Three Religious Leaders of Oxford*, The Macmillan Company, New York, 1916.
- Caesarius Of Heisterbach. *The Dialogue of Miracles*, 2 vols., George Routledge and Sons, London, 1929.
- Cambridge (The) *Medieval History*, planned by J. B. Bury, 8 vols., The Macmillan Company, New York, 1936.
- Canavan, J. E. *The Mystery of the Incarnation*, Catholic Truth Society, Dublin, 1928.
- Cathcart, William. *The Ancient British and Irish Churches*, Baptist Tract and Book Society, London, 1894.
- Catholic Encyclopedia, The, 14 vols., Robert Appleton Co., New York, 1907.
- Cheetham, S. *A History of the Christian Church*, The Macmillan Company, London, 1898.
- Church, R. W. *The Beginning of the Middle Ages*, Charles Scribner's Sons, New York, 1890 (1882, 1887). Clarke, Adam.
- Chronicles and Memorials of Great Britain and Ireland During the Middle Ages*, 99 vols., *Rerum Britannicarum Medii aevi Scriptores*, London, 1858-1911.
- Cox, Robert. *The Literature of the Sabbath Question*, 2 vols., MacLachlan and Stewart, Edinburgh, 1865.
- Croly, George. *The Apocalypse of St. John*, C. & J. Rivington, London, 1827.
- Cubberley, Elwood P. *The History of Education*, Houghton Mifflin Company, Boston and New York, 1920.
- Cumont, Franz. *The Mysteries of Mithra*, Opencourt Publishing Company, Chicago, 1903.
- D'achery, J. L. *Spicilegium*, 13 vols., ed. Of 1677; 3 vols., ed. Of 1723, Paris.
- Darmesteter, James. *Parsi-ism: Its Place in History*, "Voice of India" Printing Press, Bombay, 1887.
- D'aubigne, J. H. Merle. *History of the Reformation*, 5 vols., Oliver & Boyd, Edinburgh, 1853.
- Dellon, M. Gabriel. *Account of the Inquisition at Goa*, Baldwin, Cradock & Sons,

Boston, 1815.

Desanctis, Luigi. Popery, Puseyism, and Jesuitism, D. Catt, London, 1905.

Devinne, Daniel. History of the Irish Primitive Church, Francis Hart and Co., New York, 1870.

Dollinger, Ignaz Von. Beitrage zur Sektengeschichte des Mittelalters, 2 vols., C. H. Becksche Verlagsbuchhandlung, Munich, 1890.

Dorsey, J. D. Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa, W. H. Allen and Co., London, 1893.

Dowden, John. The Celtic Church in Scotland, Society for Promoting Christian Knowledge, London, 1894.

Dowling, John. The History of Romanism, Edward Walker, New York, 1846.

Draper, John William. History of the Intellectual Development of Europe, 5th ed., Harper & Brothers, New York, 1875.

Duchesne, L. Early History of the Christian Church, 3 vols., John Murray, London, 1923.

Eales, s. j. The Works of St. Bernard (translated from the Latin), 4 vols., J. Hodges, London, 1889.

Early History of India, Clarendon Press, Oxford, 1904.

Ebrard, A. Bonifatius, der Zerstorer des Columbanischen Kirchentums auf dem Festlande, C. Bertelsmann, Gutersloh, 1882.

Edersheim, Alfred. The Life and Times of Jesus the Messiah, 2 vols., E. R. Herrick and Company, New York, 1886.

Edgar, Samuel. The Variations of Popery, S.W. Benedict, New York, 1850.

Elliot, E. B. Horae Apocalypticae, 4 vols., Seeleys, London, 1862.

Emory, John. The Works of the Reverend John Wesley, 5 vols., B. Waugh and T. Mason, New York, 1832.

Encyclopedia Britannica, 25 vols., 9th ed., 1888; 29 vols., 11th ed., 1910; 24 vols., 14th ed., 1929.

Etheridge, J. W. The Syrian Churches, Longmans, Green and Company, London, 1846.

Eymericus. Directorum Haereticorum, c. 1358. Faber, George Stanley. An Inquiry into the History and Theology of the Ancient Vallenses and Albigenses, Seeley and Burnside, London, 1838.

Farrar, Frederic William. History of Interpretation, The Macmillan Company, London,

1886.

Favyn, Andre. *Histoire de Navarre, Espagne, et Ailleurs*, Paris, 1612.

Finn, James. *The Jews in China*, B. Wertheim, London, 1843.

Fisher, Edward. *Tracts on the Sabbath*, 1635.

Fisher, George Park. *History of the Christian Church*, Charles Scribner's Sons, New York, 1907.

Fitzpatrick, Benedict. *Ireland and the Foundations of Europe*, Funk & Wagnalls Company, New York, 1927.

Flick, A. C. *The Rise of the Medieval Church*, G. P. Putnam's Sons, New York and London, 1909.

Fluegel, Maurice. *The Zend-Avesta and Eastern Religions*, H. Fluegel & Co., Baltimore, 1898.

Foakes-Jackson, F. J. *The History of the Christian Church*, Richard R. Smith, New York, 1930.

Fortescue, Adrian. *The Lesser Eastern Churches*, Catholic Truth Soc., London, 1913.

Froude, James Anthony. *The Council of Trent*, Charles Scribner's Sons, New York, 1896.

Fulke, William. *A Defense of the Sincere and True Translations of the Holy Scripture*, University Press, Cambridge, 1843.

Geddes, Michael. *The Church History of Malabar*, S. Smith and B. Walford, London, 1694.

Geikie, J. Cunningham. *Hours with the Bible*, 10 vols., Hartford, 1912.

Genebrard, Gilbert. *Sacred Chronology*.

Gibbon, Edward. *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, 6 vols., Harper & Brothers, New York, 1845.

Gibbons, James Cardinal. *The Faith of Our Fathers*, 63d ed. (1905), 76th ed., John Murphy Company, Baltimore.

Gilly, William Stephen. *Vigilantius and His Times*, Seeley, Burnside, and Seeley, London, 1844.

Goddard, Dwight. *Was Jesus Influenced by Buddha?* Thetford, Vt., 1927.

Gordon, Mrs. E. A. "World Healers," or *The Lotus gospel and Its Bodhisattvas Compared with Early Christianity*, Eugene L. Morice, London, 1912.

- Grant, Asahel. *The Nestorians, or the Lost Tribes*. Harper & Brothers, New York, 1841.
- Green, John Richard. *A Short History of the English People*, 4 vols., Donohue Henneberry and Company, Chicago.
- Green, Samuel G. *A Handbook of Church History*, Religious Tract Society, London, 1904.
- Griffis, William Elliot. *The Religions of Japan*, Charles Scribner's Sons, New York, 1904.
- Harlez, Charles De. *Le Yih-King: A French Translation of the Confucian Classic on Change*, Bruxelles, 1889.
- Hastings, James. *Encyclopedia of Religion and Ethics*, 12 vols., Charles Scribner's Sons, New York, 1924.
- Healy, John. *Insula Sanctorum et Doctorum*, Sealy, Bryers & Walker, Dublin, London, 1902.
- Hedin, Sven. *Central Asia and Tibet*, 2 vols., London and New York, 1903.
- Hefele, Charles Joseph. *History of the Christian Councils*, 5 vols., T. & T. Clark, Edinburgh, 1872.
- Hefele, Karl Joseph Von. *Conciliengeschichte*, 9 vols., Freiburg im Breisgau, Herder, 1877-79.
- Henderson, Ebenezer. *The Vaudois*, J. Snow, London, 1845.
- Hergenroether, Joseph A. G. *Photius*, 3 vols., G. J. Manz, Regensburg, 1867-69.
- Herrmann, A. *Atlas of China*, Harvard University Press, Cambridge, 1935.
- Hetherington, W. M. *History of the Church of Scotland*, 2 vols., 7th ed., John Johnstone, Edinburgh and London, 1848.
- Heylyn, Peter. *Historical and Miscellaneous Tracts*, part 2, *The History of the Sabbath*, London, 1681.
- Hill, David Jayne. *History of Diplomacy in the International Development of Europe*, 3 vols., Longmans, Green and Co., London, 1914-24. (New York, 1905-14.)
- Historians' History of the World, (The)* (edited by Henry Smith Williams), 25 vols., 1907.
- Historical Papers on Seventh Day Baptists*, American Sabbath Tract Society, Plainfield, N. J., 1915.
- History of Christian Doctrines*, Charles Scribner's Sons, New York, 1902.
- Hodgkin, Thomas. *Italy and Her Invaders*, 8 vols., 2d ed., Clarendon Press, Oxford, 1880-99.

Holtzmann, H. J. Kanon und Tradition, Ludwigsburg, 1859.

Hopkins, Edward Washburn. History of Religions, The Macmillan Company, New York, 1918.

Horne, Thomas Hartwell. Introduction to the Critical Study and Knowledge of the Holy Scriptures, 2 vols., Robert Carter & Bros., New York, 1872.

Hort, Fenton John Anthony, And Westcott, Brooke Foss. The New Testament in the Original Greek, 2 vols., Harper & Brothers, New York, 1882.

Howells, George. The Soul of India, J. Clarke and Co., London, 1913.

Howorth, H. H. History of the Mongols, 3 vols. in 4, Longmans, Green and Company, London, 1876-88.

Huc, M. L'Abbe, Evariste Regis. Christianity in China, Tartary, and Thibet, 3 vols., Longmans, Brown, Green, Longmans, and Roberts, London, 1857.

Hulme, Edward Maslin. A History of the British People, The Century Company, New York, 1924.

Humboldt, Alexander Von. Cosmos: A Sketch of a Physical Description of the Universe, 2 vols., Harper & Brothers, New York, 1850.

Hunter, William Wilson. A Brief History of the Indian People, Clarendon Press, Oxford, 1903.

Hyde, Douglas. A Literary History of Ireland, T. Fisher Unwin, London, 1901.

Indian (the) empire, Trubner and Co., London, 1886.

Innes, A. Taylor. Church and State, 2d ed., T. & T. Clarke, Edinburgh.

Institutes of Ecclesiastical History, 4 books in 1 volume, Robert Carter & Brothers, New York, 1881.

International Encyclopedia, The New, 23 vols., 2d ed., Dodd, Mead and Company, New York, 1916.

Ireland and the Making of Britain, 4th ed., Funk & Wagnalls Company, New York, 1921.

Jackson, A. V. Williams. Persia, Past and Present, The Macmillan Company, New York, 1906.

Jacobus, Melancthon Williams. Roman catholic and Protestant Bibles Compared, Charles Scribner's Sons, New York, 1908.

Jamieson, John. Historical Account of the Ancient Culdees of Iona, Thomas D. Morrison, London, 1890.

- Jones, William. *The History of the Christian Church*, 2 vols., Hargette and Savill, London, 1826.
- Josephus, Flavius. *Works*, 3 vols., A. L. Burt Company, New York. Kaye, G. R. *A Guide to the Old Observatories*, Superintendent Government Printing, Calcutta, 1920.
- Kaye, J.W. *Christianity in India*, reviewed in *Dublin University Magazine*, vol. 54, 1859.
- Keay, F. E. *A History of the Syrian Church in India*, S. P. C. K., Madras, 1938.
- Killen, W. D. *Ecclesiastical History of Ireland*, 2 vols., The Macmillan Company, London, 1875. *The Old Catholic Church*, T. & T. Clarke, Edinburgh, 1871.
- Kircher, D'athanese. *La Chine* (translated by F. S. Dalquie), A. Amsterdam, 1670.
- Komroff, Manuel. *The Travels of Marco Polo*, Garden City Publishing Co., New York, 1926.
- Kurtz, Professor. *Church History*, 3 vols., Funk & Wagnalls Company, New York, 1889.
- Labourt, J. *Le Christianisme dans l'Empire Perse*, v. Lecoffre, Paris, 1904.
- Lacouperie, Terrien DE. *Western Origin of Early Chinese Civilisation*, Asher and Co., London, 1894.
- Lacunza, Manuel [Juan Josafat Ben-Ezra]. *La Venida del Mesias en Gloria y Majestad*, Santiago, Imprenta, reprint, 1914.
- Lamy. *The History of Socinianism*, W. Roberts, London, 1729.
- Lane, C. A. *Illustrated Notes on English Church History*, 2 vols., E. and J. B. Young Company, New York, 1898-1900.
- Lang, Andrew. *A History of Scotland*, 2 vols., William Blackwood & Sons, Edinburgh, 1900.
- Latourette, Kenneth Scott. *The Thousand Years of Uncertainty*, Harper & Brothers, New York, 1938.
- Lea, Henry Charles. *Inquisition of the Middle Ages*, 3 vols., Harper & Brothers, New York, 1888.
- Lecoy De La Marche. *Anecdotes*, Librairie Renouard, Paris, 1877.
- Leger, Jean. *Historie Generale des Eglises Vaudoises*, Carpentier, Lyden, 1669.
- Le Nain De Tillemont. *Memoires*, 16 vols., 1723.
- Le Strange, G. *Mesopotamia and Persia Under the Mongols in the Fourteenth Century*, London, 1903.
- Lands of the Eastern Caliphate*, Cambridge, 1905. *Bagdad During the Abbasid Caliph-*

ate, Oxford, 1900; and reprint, 1924.

Lewis, A. H. A Critical History of Sabbath and Sunday, American Sabbath Tract Society, Alfred Center, New York, 1886. Seventh Day Baptists in Europe and America.

Limborch, Philippus. The History of the Inquisition, 2 vols., J. Gray, London, 1731.

Lingard, John. The Antiquities of the Anglo-Saxon Church, 2 vols., Keating, Brown and Keating, London, 1806.

Li Ung Bing. Outlines of Chinese History (edited by J. Whiteside of Soochow, China), Shanghai, 1914.

Lloyd, Arthur. The Creed of Half Japan, E. P. Dutton & Co., New York, 1912.

Luchaire, Achille. Innocent III; Les Albigois, Hachette et Cie, Paris, 1907.

Luke, H. C. Mosul and Its Minorities, M. Hopkinson and Co., Ltd., London, 1925.

Luther, Martin. Table Talk, W. Bogue, London, 1848.

Mccabe, James D., JR. Cross and Crown, National Publishing Co., New York, 1873.

Macaulay, Thomas Babington. Critical, Historical, and Miscellaneous Essays and Poems, Gould and Lincoln, Boston, 1860.

Mackintosh, Sir James. History of England, in Lardner's Cabinet Encyclopedia, vols. 76-85, London, 1850.

M'clatchie, Canon Thomas. A Translation of the Confucian Classic of Change, Shanghai, 1826.

Notes and Queries on China and Japan (edited by N. B. Dennys), 4 vols., Hong Kong, 1867.

M'clatchie, I. "The Chinese in the Plain of Shinar," Journal of Royal Asiatic Society, vol. 16, American Presbyterian Mission Press.

Maclauchlan, Thomas. Early Scottish Church, T. & T. Clark, Edinburgh, 1865.

M'clintock, John and Strong, James. Cyclopedia of Biblical, Theological, and Ecclesiastical Literature, 12 vols., Harper & Brothers, New York, 1894.

Maitland, S. R. Facts and Documents Illustrative of the History, Doctrine, and Rites of the Ancient Albigenses and Waldenses, C. J. C. Rivington, London, 1833.

Major, Richard Henry. India in the Fifteenth Century, London, 1857.

Malcolm, Col. Sir John. History of Persia, 2 vols., H. G. Bohn, London, 1815.

Malmesbury, William OF. De Gestis Pontificorum Anglorum Rolls, H. G. Bohn, London, 1847.

Matthew Of Westminster. *The Flowers of History*, 2 vols., H. G. Bohn, London, 1853.

Meissner, John L. *The Celtic Church in England*, Martin Hopkinson, London, 1929.

Melia, Pires. *The Waldenses*, James Toovey, London, 1870.

Menzies, Lucy. *Saint Columba of Iona*, J. M. Dent and Sons, London, 1920.

Mezeray, Francois Eudes De. *Abrege Chronologique de L'Histoire de France*, A. Wolfgang, Amsterdam, 1682.

Michelet, Jules. *History of France* (translated by G. H. Smith), vol. 1, London, 1834-44.

Mierow, Charles C. *Chronicle of the Two Cities*, Columbia University Press, New York, 1928.

Milman, Henry Hart. *The History of Christianity*, 3 vols., John Murray, London, 1867.

Miscellaneous Tracts, B. Barker, London, 1730.

Murray (John) *History of Latin Christianity*, 6 vols., London, 1867.

Milner, Joseph. *History of the Church of Christ*, 5 vols., L. Hansard & Sons, London, 1827.

Mingana, Alphonse. "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vols. 9, 10, University Press, Manchester, 1925, 1926.

Moberg, A. *The Book of the Himyarites*, Lund, Sweden, and Oxford University Press, 1924.

Moffat, James C. *History of the Catholic Church in Scotland*, Presbyterian Borad of Publication, Philadelphia, 1882.

Monastier, Antoine. *A History of the Vaudois church*, Religious Tract Society, London, 1848.

Monier-Williams, Sir Monier. *Indian Wisdom*, W. H. Allen & Co., London, 1875.

Montalembert, Count De. *Monks of the West*, 7 vols., W. Blackwood and Sons, Edinburgh and London, 1867.

Montgomery, James A. *The History of Yaballaha III*, Columbia University Press, New York, 1927.

Moore, Thomas. *Irish Melodies*, Longmans, Brown, Green, and Longmans, London, 1849.

Moore, T. V. *The Culdee Church*, Presbyterian Committee of Publications, Richmond, Va., 1868.

Morland, Sir Samuel. *The History of the Evangelical Churches of the Valleys of the*

Piedmont, Henry Hills, London, 1658.

Mornay, Phillip (Du Plessis). *The Mysterie of Iniquitie* (translated into English by Samson Lennard), London, 1612.

Mosheim, John L. Von. *Commentaries*, 2 vols., S. Converse, New York, 1856.

Moulton, W. F. *The History of the English Bible*, Cassell, Petter, and Galpin, London.

Muir, William. *The Arrested Reformation*, Morgan and Scott, London, 1912.

Muston, Alexis. *The Israel of the Alps*, 2 vols., Bladen & Sons, London, 1875

Neale, John Mason. *A History of the Holy Eastern Church*, 2 vols., London, 1850.

Neander, Augustus. *General History of the Christian Religion and Church*, 6 vols., Geo. Bell and Sons, London, 1871.

Newell, E. J. *St. Patrick, His Life and Teaching*, 2d ed., rev., E. S. Gorham, New York, 1907.

Newman, Albert Henry. *The Arians of the Fourth Century*, J. G. and F. Rivington, London, 1833. Martin James, *Dissertation on the Prophecies*, Philadelphia, 1813.

Nolan, Frederick. *The Integrity of the Greek Vulgate*, F. C. and J. Rivington, London, 1815.

O'Kelly, Col. Charles. *Macariae Excidium or The Destruction of Cyprus*, Dublin for Irish Archaeological Society, 1850.

O'leary, Delacy. *The Syriac Church and Fathers*, Society for Promoting Christian Knowledge, London, 1909.

Oliphant, Mrs. *The Life of Edward Irving*, 6th ed., Hurst and Blackett, London, 1862.

O'Neill, John. *Night of the Gods*, B. Quaritch, London, 1893-97.

Pallavicini, Sforza. *Histoire du Concile de Trente*, 3 vols., Imprimerie Catholique de Migne, Montrouge, 1844.

Parker, E. H. *A Thousand Years of the Tartars*, Kelly and Walsh, Shanghai, 1895.

Pelhissee, William. *Chronicon*, c. 1268.

Perkins, Justin. *A Residence of Eight Years in Persia*, Allen, Morrill, and Wardwell, Andover, 1843.

Perrin, J. P. *History of the Ancient Christians*, Griffith and Simon, Philadelphia, 1847.

Perrin, Jean Paul. *Luther's Forerunners*, N. Newberry, London, 1624.

Peyran, Jean. *An Historical Defense of Waldenses*, C. and J. Rivington, London, 1826.

Pott, F. L. Hawks. A Sketch of Chinese History, 2d ed., Kelly and Walsh, Ltd., Shanghai, 1908.

Prentice, William Kelly. Taken from Publication of an American Archaeological Expedition of Syria, 1904, 1905, 1909.

Presbyterian Board of Publication. The Waldenses, Philadelphia, 1853.

Pressense, E. De. The Early Years of Christianity, Hodder and Stoughton, London, 1869.

Prideaux, Humphrey, The Old and New Testament Connected, 2 vols., Harper & Brothers, New York, 1871.

Purchas, Samuel. His Pilgrimes, 20 vols., James MacLebose and Sons, Glasgow, 1905.

Putnam, George Haven. The Censorship of the Church of Rome, 2 vols., G. P. Putnam's Sons, New York, 1907.

Quatremere, E. Notices des Manuscrits, Institut de France, Academie des Inscriptions.

Rae, George Milne. The Syrian Church in India, William Blackwood & Sons, London, 1892.

Rawlinson, George. The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World, 3 vols., Lovell, Cornell and Co., New York, 1875.

Realencyclopädie für Protestantische Theologie und Kirche (edited by J. J. Herzog), 24 vols., D. A. Hauck, Leipzig, 1896.

Reichelt, Karl Ludvig. Truth and Tradition in Chinese Buddhism, The Commercial Press, Shanghai, 1928.

Renan Ernest. Histoire General et Systeme Compare des Langues Semitiques, 1863.

Ridgeway, Sir William. The Early Age of Greece, 2 vols., University Press, Cambridge, 1931.

Robinson, James Harvey. An Introduction to the History of Western Europe, Ginn & Company, Boston and New York, 1903.

Robinson, Robert. Ecclesiastical Researches, Francis Hodson, Cambridge, England, 1792.

Rockhill, William Woodville. The Journey of William of Rubruck, 2d Series, vol. 4, Hakluyt Society, 1900.

Ross, Alexander. Religions in the World, 3d ed., London, 1658.

Religions (Les) du Monde (translated by Thomas LaGrue), Amsterdam, 1666.

Ruffini, Francesco. Religious Liberty, G. P. Putnam's Sons, New York, 1912.

Saeki, P. Y. The Nestorian Monument in China, Society for Promoting Christian Knowledge, London, 1916, 1928.

Sansom, G. B. Japan, Cresset Press, London, 1932.

Schaff-Herzog. The New Encyclopedia of Religious Knowledge, 12 vols. and Index, Funk & Wagnalls Company, New York and London, 1910.

Schaff, Philip. History of the Christian Church, 7 vols., G. P. Putnam's Sons, New York, 1883, 1893, 1927.

Schmidt, C. Histoire et Doctrine de la Secte de Cathares ou Albigeois, 2 vols., J. Cherbuliez, Paris, 1849.

Schurer, Emil. A History of the Jewish People in the Time of Christ, 5 vols., Charles Scribner's Sons, New York, 1898.

Srivener, Frederick Henry Ambrose. Introduction to the Criticism of the New Testament, 2 vols., George Bell and Sons, London, 1894.

Sergeant, Lewis. The Franks, 1898. Sessler, John Jacob. Communal Pietism Among Early Armenian Moravians, Henry Holt and Co., New York, 1933.

Seth, M. J. History of the Armenians in India, Central Press, Calcutta, 1895.

Sewell, Robert. A Forgotten Empire, Vijayanagar, S. Sonnenschein and Co., London, 1900.

Shotwell, James T., And Loomis, Louise Ropes. The See of Peter, Columbia University Press, New York, 1927.

Sismondi, J. C. L. DE. History of Crusades Against Albigenses, Wightman & Cramp, London, 1826.

Skene, William F. Celtic Scotland, David Douglas, Edinburgh, 1877.

Skrine And Ross. The Heart of Asia, Methune and Co., London, 1899.

Smith, John. The Life of Columba, Mundell and Sons, Edinburgh, 1798.

Smith, Vincent A. The Oxford History of India, 2d ed., Clarendon Press, Oxford, 1921.

Smith, William, And Wace, Henry. A Dictionary of Christian Biography, 4 vols., John Murray, London, 1877.

Soames, Henry. The Anglo-Saxon Church, London, 1835.

Soothill, W. E. China and the West, Oxford University Press, London, 1925.

Stanley, Arthur Penrhyn. History of the Eastern Church, new ed., John Murray, London, 1884.

- Stewart, John. Nestorian Missionary Enterprise, T. & T. Clark, Edinburgh, 1928.
- Stillingfleet, Edward. The Antiquities of the British Churches, 2 vols., University Press, Oxford, 1842.
- Stokes, George T. Ireland and the Celtic Church, Hodder and Stoughton, London, 1886.
- Stokes, Whitely [editor and translator of The Tripartite Life of Patrick]. Chronicles and Memorials of Great Britain and Ireland, vol. 89, pts. 1, 2, 1887
- Succession of Sacred Literature, 2 vols., T. T. and J. Tegg, London, 1830.
- Sullivan, Sir Edward. The Book of Kells, 3d ed., The Studio, Ltd, London, 1923.
- Swete, Henry Barclay. Introduction to the Old Testament in Greek, University Press, Cambridge, 1914.
- Sykes, Ella C. Persia and Its Peoples, the Macmillan Company, New York, 1910.
- Sykes, P. M. A History of Persia, 2 vols., The Macmillan Company, London, 1915.
- Taylor, Daniel T. The Voice of the Church on the Coming and Kingdom of the Redeemer, rev. ed., H. S. Hastings, Boston, 1855.
- Taylor, W. C. History of Ireland, 2 vols., Harper & Brothers, New York, 1845.
- Temple, Sir Richard Carnac. The Itinerary of Ludovico di Varthema of Bologna From 1502 to 1508, The Argonaut Press, London, 1928.
- Terry, Benjamin. A History of England, Scott, Foresman and Co., Chicago, 1902.
- The Church History of Ethiopia, Richard Chiswell, London, 1696.
- The Holy Bible with a Commentary and Critical Notes, 6 vols., Phillips and Hunt, New York, 1814. Coates, C. R.
- The Patriarchate of Antioch, Rivingtons, London, 1873. The Red Theology in the Far East, Thynne and Jarvis, London. Cobern, Camen M.
- The New Archaeological Discoveries, 6th ed., Funk & Wagnalls Company, New York, 1917. Couling, Mrs. C. E.
- The Jesuits in England, George Routledge & Sons, London, 1903.
- The Luminous Religion, 1924. Reprint from the Chinese Recorder, April and May, 1924
- The Whole Works, 17 vols., Dublin, 1864. Discourse on the Religion Anciently Professed by the Irish and British, John Jones, Dublin, 1815.
- Thatcher, Oliver, And Schwill, Ferdinand. Europe in the Middle Ages, Charles Scribner's Sons, New York, 1897.

- Thompson, R. W. *The Papacy and the Civil Power*, Harper & Brothers, New York, 1876.
- Thorndyke, Lynn. *History of Medieval Europe*, rev. ed., Houghton Mifflin Co., Boston, 1928.
- Thoyras, Rapin De. *History of England*, 2 vols., John Harris, London, 1784.
- Tillemont, Sebastien Le Nain De. *Memoires Pour Servir a l'Histoire Ecclesiastique des Six Premiers Siecles*, 16 vols., 1732.
- Todd, James Henthorn. *St. Patrick, Apostle to Ireland*, Hodges, Smith and Company, Dublin, 1864.
- Two members of the New Testament Company [Charles J. Ellicott and Edwin Palmer]. *On the Revisers and the Greek Text*.
- Tymms, William Robert. *The Art of Illuminating as Practiced in Europe From Earliest Times*, Day and Son, London, 1860.
- Tyndale, William. *An Answer to Sir Thomas More's Dialogue*, Cambridge, 1850.
- Underwood, A. C. *Shintoism*, Epworth Press, London, 1934.
- Urzua, Miguel R. *Las Doctrinas de P. Manuel Lacunza*, soc. Imprenta y Litografia Universo Santiago de Chile, 1917.
- Ussher, James Archbishop. *Gravissimae Quaestionis de Christianarum Ecclesiarum Successione* (see vol. 2 of the Latin editions of his works), C. R. Elrington, Dublin, 1847.
- Vambery, Arminius. *History of Bokhara*, H. S. King and Company, London, 1873.
- Voltaire. *Additions to Ancient and Modern History*, E. R. DuMont, 1901.
- Waldensian Researches, C. J. G. and F. Rivington, London, 1831.
- Walker, Williston. *A History of the Christian Church*, Charles Scribner's Sons, New York, 1918.
- Wall, Charles William. *Ancient Orthography of the Jews*, 4 vols., Whittaker and Company, London, 1840.
- Walsh, Walter. *The Secret History of the Oxford Movement*, Chas. J. Thynne, London, 1898.
- Warner, H. J. *The Albigensian Heresy*, 2 vols., Society for Promoting Christian Knowledge, London, 1922.
- Westcott, Brooke Foss, And Hort, Fenton John Anthony. *The New Testament in the Original Greek*, 2 vols., The Macmillan Company, New York, 1929, 1925.
- Whishaw, Bernhard And Ellen M. *Arabic Spain*, Smith Elder & Company, London,

1912.

White, Ellen G. *The Great Controversy Between Christ and Satan*, Pacific Press Publishing Assn., Mountain View, California, 1888, 1907, 1911.

White, Francis, Bishop of Eli. *A Treatise on the Sabbath Day*, in Edward Fisher, *Tracts on the Sabbath*, 1635.

Wigram, W. A. *Introduction to the History of the Assyrian Church*, Society for Promoting Christian Knowledge, London, 1910.

Wigram, W. A. And Wigram, Edgar T. A. *The Cradle of Mankind*, 2d ed., A. and C. Black, London, Ltd., 1922.

Wilkinson, Benjamin G. *Our Authorized Bible Vindicated*, Washington D. C., 1930.

Williams, Hugh. *Christianity in Early Britain*, Clarendon Press, Oxford, 1912.

Williams, S. W. *The Middle Kingdom*, Charles Scribner's Sons, New York, 1899.

Wiltsch, Johann. *Geography and Statistics of the Church*, 2 vols., T. Bosworth, London, 1868.

Wishard, John G. *Twenty Years in Persia*, Fleming H. Revell, New York, 1908.

Wishart, A. W. *A Short History of Monks and Monasticism*, Albert Brandt, Trenton, 1908.

Wylie, Alexander. *Chinese Researches*, Chinese Repository, Shanghai, 1897.

Wylie, J. A. *The History of Protestantism*, 3 vols., Cassell, Petter & Galpin, London.
Yeates, Thomas. *East Indian Church History*, 1921. (Republished by Mrs. E. A. Gordon under the title, *Asian Christology and the Mahayana*, Maruzen and Co., Tokyo, 1921.

Yohannan, Abraham. *The Death of a Nation*, G. P. Putnam's Sons, New York, 1916.

Yule, H., And Cordier, H. *Cathay and the Way Thither*, 4 vols., Hakluyt Society, London, 1913, 1916.

Yule, Sir Henry. *The Book of Ser Marco Polo*, 2 vols., John Murray, London, 1903, 1921.

Zimmer, Heinrich. *The Irish Element in Medieval Culture*, G. P. Putnam's Sons, New York, 1891.

Magasiner.

Century Magazine, vol. 66, N. S. 44. *Dublin University Magazine*.

Journal of the Royal Geographical Society, 50 vols., 1867.

Journal of the Royal Asiatic Society. *The Nation*, vol. 95, no. 2464.

Protestant Digest, April-May, 1941; August-September, 1941.

Quarterly Review. The United States Catholic Magazine, vol. 4, 1845.